

Západočeská Univerzita v Plzni

Fakulta Právnická

BOJ DOMAŽLICKÝCH CHODŮ ZA ZACHOVÁNÍ PRÁV A SVOBOD PŘIZNANÝCH JIM KRÁLOVSKÝMI PRIVILEGIÍ

rigorózní práce

Mgr. Marek Szabo

Plzeň 2022

Západočeská Univerzita v Plzni

Fakulta Právnická

Katedra právních dějin

Právní dějiny

BOJ DOMAŽLICKÝCH CHODŮ ZA ZACHOVÁNÍ PRÁV A SVOBOD PŘIZNANÝCH JIM KRÁLOVSKÝMI PRIVILEGIÍ

rigorózní práce

Mgr. Marek Szabo

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, květen 2022

Mgr. Marek Szabo

Obsah:

1.) Úvod	1
2.) Kapitola I. – Historie Chodů u města Domažlice.....	4
3.) Kapitola II. – Domažličtí Chodové a majestáty českých králů v období do konce 15. století.....	29
4.) Kapitola III. – Chodové v zástavě rodu Švamberků (do roku 1572).....	46
5.) Kapitola IV. – Výkup Chodů ze zástavy	60
6.) Kapitola V. – Chodové v období svobody (1572-1579)	73
7.) Kapitola VI. – Chodové pod správou Domažlic (1579-1621)	81
8.) Kapitola VII. – Chodové pod správou Wolfa Viléma z Laminger (1621-1635).....	96
9.) Kapitola VIII. – Chodové po smrti Wolfa Viléma z Laminger (od r. 1635) aneb jejich boj za zachování a uznání starých práv.....	107
10.) Kapitola IX. – Vyvrcholení sporů o platnost starých královských privilegií	123
11.) Kapitola X. – Proces s vůdci chodského odboje	137
12.) Kapitola XI. – Život Jana Sladkého (Koziny)	143
13.) Kapitola XII. – Poprava Jana Sladkého Koziny.....	147
14.) Kapitola XIII. – Závěrečné zamyšlení nad smyslem chodského odboje	160
15.) Závěr	164
16.) Resume	167
17.) Seznam použitých zdrojů.....	170
18.) Přílohy	176

1.) Úvod

"Žádnýj neví, co sou Domažlice..." zpívá se v nejznámějším popěvku z Chodska. S dovolením neznámých autorů můžeme tento verš modifikovat na: „Nebýt Koziny, žádnýj neví, co sou Domažlice a Chodové...“. Domnívám se, že nebýt historického odkazu Jana Sladkého Koziny a (nejen) jeho statečných a hrdinských činů, vzpomněl by si dnes asi jen málokdo na to, kdo vlastně byli Chodové, čím byli tolik významní pro české panovníky a zvláště důležití při obraně a ochraně tehdy stále ne zcela jasně dané západní hranice království českého, že jim za tuto, na první pohled ne enormně náročnou službu, jednotliví panovníci vydávali písemná privilegia, která svým způsobem odlišovala jejich právní postavení od postavení ostatních poddaných na území království.

Poněvadž se hrdě hlásím ke svému chodskému původu, narodil jsem se totiž v Domažlicích, jsou mi tedy velmi dobře a blízce známy typické charakterové rysy Chodů, jakými jsou mimo jiných cílevědomost, zodpovědnost, vytrvalost, spolehlivost a zásadovost, ovšem v přímé korelaci s tvrdohlavostí, popudlivostí, hrdostí a pýchou. Jsem přesvědčen, že právě tyto charakterové vlastnosti stály zpočátku za tím, že perfektní strážní služba Chodů při obraně hranice s Bavorskem byla panovníky odměňována řadou písemných a právoplatných privilegií, ale zároveň měly i nepopíratelný vliv na postupné zhoršování a oslabování takto privilegovaného postavení Chodů z okolí města Domažlice.

V této rigorózní práci jsem se pokusil zpracovat komplexní exkurz do velmi bohaté historie regionu Chodska v okolí královského města Domažlice, zejména s akcentem na právní postavení domažlických Chodů, královské a císařské reskripty dávající chodským obyvatelům významných svobod, následnou jejich snahu za zachování těchto svobod, které přestaly postupem času býti uznávány, ztrácely právní síly a byly stále častěji a vážněji porušovány ze strany především zástavních vrchností domažlických Chodů. Ve své práci jsem se zaměřil zejména na právní linii historických konsekvencí regionu, kdy zásadní bylo rozdílné vnímání platnosti a závaznosti jednotlivých privilegií (nebo všech jako celku) oběma stranami sporů, kdy Chodové vnímali svá práva jako neměnná, platná,

neodvolatelná a absolutní, zatímco jejich vrchnosti považovaly tyto svobody jako jakási práva zvyková, zastaralá, nevymahatelná, snadno zrušitelná a dle právní teorie de facto obsolentní.

Právě tento statečný, houževnatý a mnohdy předem ztracený boj, kteří chodští sedláci sváděli s vrchností při snaze o uznání, obnovení nebo navrácení jim daných a mnohokrát i potvrzených svobod, lhostejno zda přímo před králem či císařem, nebo před soudy či různými komisemi. Boj, který se vlekl po více než 300 let, svědčí o obrovském odhodlání Chodů, vytrvalosti a do značné míry i hrdinství.

Důvodem proč jsem poslední substantivum v předchozím odstavci podtrhnul, je fakt, že dle mého názoru, je slovem, které naprosto přesně a brilantně vystihuje podstatu boje obyčejných a práva neznalých poddaných proti svým pánům a mnohdy proti císaři samotnému. Musíme si uvědomit, že v té době bylo pro obyčejné negramotné a bojácné poddané zcela nepřípustné, aby např. byť jen jakkoli odporovali svým vrchnostem, či odmítali plnit, co jim je vrchností nařízeno. Bylo tedy naprosto nemyslitelné otevřeně projevovat se svým pánem nesouhlas, písemně si na něho stěžovat a pohánět ho až před soudní stolicí.

Za největšího z hrdinů mezi hrdinnými Chody je dodnes považován újezdský sedlák Jan Sladký, řečený Kozina. Jeho odkaz na Chodsku a vůbec v celé naší zemi¹ je tak silný a evidentní, že není pochyb o tom, kdo je považován za největší symbol selských povstání v 17. století, symbol hrdosti, houževnatosti v odporu proti vrchnosti, neústupnosti a statečnosti, jež ho nakonec dovedly až na plzeňskou šibenici.

V této rigorózní práci jsem se tedy pokusil shrnout celou bohatou historii regionu Chodska kolem města Domažlice až do období 18. století. Mou snahou bylo důkladněji a sofistikovaněji přistoupit k analýze právního postavení domažlických Chodů a především skutečností, které provázely jednotlivé dílčí snahy Chodů za zachování jejich kdysi písemně jim daných

---

¹ pozn. autora – 1) Např. v roce 1918 byl nově vznikající 10. pěší střelecký pluk nově utvářené 3. divize Československých legií na Rusi pojmenován "pluk Jana Sladkého Koziny",

2) V roce 1944 se uskutečnil na území Protektorátu Čechy a Morava výsadek „Jan Kozina“ řízený Sovětským svazem, jehož cílem a cílem stejnojmenné operace bylo vytváření partyzánských jednotek a rozvratná činnost na území Protektorátu.

práv. Jako užitečný základ mi posloužila má diplomová práce, kterou jsem na zdejší Alma mater zpracovával v době konce magisterského studia na Právnické fakultě, a ve které se mi ani zdaleka nepodařilo vyčerpat veškeré prameny, které jsou k událostem známým jako „*Chodské povstání*“ dostupné a dochované.

I v této práci jsem primárně těžil z monumentálního díla doc. PhDr. Františka Roubíka, DrSc. „*Dějiny Chodů u Domažlic*“ z roku 1931, ve kterém jsou shromážděna všechna důležitá fakta získaná z velkého množství dochovaných archivních materiálů týkajících se historie Chodů a chodského regionu, a díky své komplexnosti se později stalo i základním pramenem poznání pro další historiky, regionální badatele i nadšené historiky amatéry.

Pevně tedy doufám, že po přečtení této rigorózní práce, se již nenajde „*Žádnýj*“, kdo by nevěděl, co jsou Domažlice.

2.) Kapitola I. - Historie Chodů u města Domažlice

Přírozenou hranicí Čech byl od raného středověku hustý les se spoustou bažin a neprostupných močálů. Byl knížecím majetkem a byla vydávána častá nařízení zákazu kácení, protože měl hlavně ztěžovat nepřítelům vstup do země. Zemská hranice byla však tehdy určena jen velmi přibližně, zhruba uprostřed hraničního lesa (*per mediam silvam*).²

Již starověký kronikář Kosmas označuje počátkem 12. století ve své kronice Čechy jako „*kraj, kolem dokola obkličeny horami, jež se podivuhodným způsobem táhnou po obvodě celé země, takže se na pohled zdá, jako by jedno souvislé pohoří tuto zemi obklopovalo a chránilo*“. Tyto „*lesy české, kteréžto jako zed' přísná okolo království tohoto jsou*“³ byly odedávna přírozenou hranicí.

*Slovanské kmeny v Bojohemu, zemi někdy Bojův a Markomanů, osadily oblasti obou řek Labe a Vltavy se všemi přítoky až k jejich pramenům. Ku přirozeným průchodům v horách, jež vlast jako mohutný věnec obkličovaly, posadili statný lid, aby tyto zemské brány a branky chránil, na stráž chodil, v sousední zemi vyzvídal, nechystá-li vpád a kam. Ve válce měl zadržeti první náraz, dáti znamení do vnitřku země poplašnými ohni. Mladší část hraničářů proto pilně na hranice chodila, starší či zbraně neschopná doma žila, nejvíce v boudách či chatách nad bahny, starajíc se o chléb, kroj a stroj. Sluli Chodové. Sídla jejich se táhla celou délkou Českého lesa a Šumavy, od Ohře až k Boubínu, nejpočetněji proti Němcům u zemských stezek: všerubské, řezenské, zlaté od Bučiny přes Sušici ku Práchni a boubínské či pasovské.*⁴

Příroda chránila sama vlast naši a obyvatelstvo před častějšími vpády sousedních nepřátel. Země česká obklopena jsouc nepřetržitým pásem hor, jež veliké neproniknutelné lesy po obou svazích pokrývaly, měla takto přírozenou hradbu proti útokům nepřátelským. Jen na nemnoha místech bylo možno dostati

---

² F. Roubík - Dějiny Chodů u Domažlic, Sborník archivu min. vnitra republiky československé, svazek IV. a V, Praha, 1931, s. 19.

³ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, Krajské nakladatelství v Plzni, 1962, s. 7.

⁴ J. Š. Baar, F. Teplý a J. F. Hruška – Chodská čítanka, Obziny tisky, Vyškov, 1927, Fr. Teplý: Osídlení Chodska, str. 35.

*se ze sousedních zemí do Čech po stezkách kvůli obchodu lesem prokleštěných a schůdnými učiněných, které však velmi úzké byly a snadno brániti se daly.*⁵

Hranice se nejprve určovaly přirozenými prostředky – zemskou hranici tvořily zejména říční toky, a pokud ty nestačily, docházelo k označování hranic různými znameními, kříži vysekanými do význačných stromů, hraničními kameny, kopkami kamení, záhony, průhony, lizováním („*Lizovati, lihy či lizy dělati – v lese na stromech dělati znamená odseknutím části kůry až na dřevo, čímž označuje se stěna paseky čili hranice dílu lesa, který jest zmýtit, anebo se poznamenávají jednotlivé stromy (souše a j.), které jest vysekat, a též lizováním značí se cestka, kudy jest jíti, je-li pěšinka v plném lese přikryta sněhem a vůbec méně znalá, a pod.*“⁶) a plecováním stromů a pod. Znamení tato bylo potřeba občas kontrolovati a obnovovati, aby se předešlo hraničním sporům, někdy i krvavým.⁷

Jihozápadní hranice českého státu s německým státem byly historicky stanoveny s ohledem na přírodní podmínky kraje, tvořilo je pohoří Českého lesa, který je nyní lesnatým pásem, zatímco v minulosti byl hustým pralesem s mnoha mokřinami, bažinami a močály. Tímto pralesem vedly do země četné úzké stezky, které se vyhýbaly bažinám a močálům a vedly kupce k důležitým tržním místům ve středu země.⁸ Bývaly vydlážděné tesanými břevny (moštěnicemi) a tzv. hatěmi, což byly konstrukce z proutí, otepí, klestí nebo kulatých dřev a větví, které zpevňovaly cesty přes močály nebo blátivý a nezpevněný terén - odtud například název hraničního přechodu Hatě na Znojemsku. Tyto stezky vedly do tzv. zemských bran a bylo nutné zajistit jejich obranu. Proto v okolí těchto bran vznikaly královské hrady a trhově osady, jejichž obyvatelé byli povinni provázet kupce po stezkách, dbát o jejich bezpečí a dohlížet na to, aby se nevyhýbali celní povinnosti.⁹

---

⁵ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., podává Josef Emler. Památky archeologické, Ročník VIII., č. 4 (1868/1869), s. 270.

⁶ J. Otto – Ottův slovník naučný, Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, 16. Díl *Lih – Media*, Praha: J. Otto, 1900, s. 208.

⁷ F. Roubík – Zápas Chodů za svobodu, Stopami věků: Monografie z čes. dějin kulturních, 2. vydání, Praha, 1939, str. 5.

⁸ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 7.

⁹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 20.

Vojenská povaha terrainu při zemské bráně Všerubské vyžadovala úpravu okolních vrchů i bažin v dolinách, aby Češi všudy mohli nepříteli odolati. Postarali se tudíž Chodové o hojně stráže a strážnice. Posazovali je na Čerchov, Sádek (850 m) a Haltrav (887). Všude odkudž se otvíral širý rozhled kolem dokola na moře lesů v české i bavorské zemi. Stráž-člověk z daleka podle letu ptactva, útěku plachých vlků, naschvál při stráži zdělanými průseky, mohla pozorovati náhlý nebo očekávaný postup většího i malého oddělení, mohla včas na naši straně, aby nepřítel neuviděl, poslati jezdce o první pomoc do sousedí. Z té příčiny české Stráže či místa ohňových znamení nenalézáme na nejvyšších bodech kraje, ale níže, na svahu hor s naší strany, jakož nejrázovitěji ukazují Výhledy a Stráž pod Sádkem.¹⁰

Tito strážci hranic začali být tedy nazýváni Chodové, dle toho, že po hranicích při stráži „chodili“. *Strážci bran zemských při lese bavorském žijící nazývali se ode dávna Chodové, nejznámější pak z nich jsou Chodové domažličtí.¹¹*

Po celém území západní hranice českého státu koncentrovali se tito Chodové kolem větších měst, z historických pramenů tak poznáme např. Chody přimdecké z okolí města Přimda, nebo Chody tachovské od Tachova. Odtud i dodnes zachované názvy chodských obcí v té oblasti – Chodová Planá, Chodov (u Karlových Varů), Zadní Chodov nebo Chodský Újezd v okrese Tachov.

O tachovských Chodech toho z historický pramenů víme velmi málo a doklady, které se nám ze středověku dochovaly o Chodech přimdeckých jsou také velmi skromné. Poprvé jsou zmíněni v privilegii krále Jana pro městečko Stráž z roku 1331, kde se mluví o soudu, který tu „Chodones“ měli společně s okolními Němci. Ještě v průběhu 16. století dozvídáme se z pramenů o sporech přimdeckých Chodů se Švamberky. Spory to byly velmi podobné těm, které vedli Chodové domažličtí, ovšem jednalo se o jinou větev mocného rodu Švamberků. V dalších listinách však již označení Chodové mizí, mluví se v nich o poddaných hradu Přimda.

---

¹⁰ J. Š. Baar, F. Teplý a J. F. Hruška – Chodská čítanka, ..., str. 40,

¹¹ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 272.

Je známo, že Chodové přimdečtí si byli vědomi své sounáležitosti s Chody domažlickými, které nazývali „*Chodové dolejší*“ (něm. iundere Cadenbauern), zatímco domažličtí měšťané nazývali přimdecké Chody hořejšími Chody. Později se ale o nich přestalo hovořit zcela a rozlišení na „*horní*“ a „*dolní*“ se praktikovalo pouze uvnitř Chodska okolo Domažlic.¹²

Na rozdíl od Chodů z okolí Domažlic Chodové přimdečtí i tachovští poměrně brzy podleli germanizačním vlivům (již počátkem 16. století si tachovští Chodové stěžují, že nerozumí česky psaným listinám)¹³, dle mého názoru, také vlivem upadající potřeby strážení severozápadní hranice Českého lesa, poněvadž hlavním posláním Chodů domažlických, přimdeckých, tachovských a dalších byla povinnost chránit hraniční les, střežit a bránit zemskou hranici, jakož i udržovat a obnovovat hraniční znamení.

Zemská hranice se totiž postupně stabilizovala, její průběh byl určen řadou mezistátních dohod, postupně se utvářela (dnešní terminologií) profesionální armáda a zejména i samotný hraniční les značně prořídil. Chodové měli za povinnost jednou ročně obejít se svými syny hraniční čáru a zkontrolovat hraniční znamení, dříve byli povoláváni k určování sporných hranic.

Postupem času tedy ostatní známí Chodové podleli germanizaci a opravdu čeští zůstali jen Chodové domažličtí (německy zvaní Chodenbauer, Kottenbauer, latinsky Chodones). Nejen z tohoto důvodu jsem se ve své práci zaměřil především na Chody z okolí města Domažlice. Hlavním důvodem, jenž mě vedl k tomu, abych v této práci vědomě „opomněl“ všechny další Chody, je zcela jistě fakt, že z Domažlic pocházím, cítím se hrdým patriotem Chodska a historie města i samotného regionu mě vždy velmi zajímala, a proto již moje diplomová práce se zabývala tímto tématem.

K popularitě regionu Chodska v okolí Domažlic však přispěla kromě dramatických dějin i krása tohoto pohraničního kraje a rázovitost jeho obyvatelstva. Chodští sedláci, zocelení staletým bojem za svá práva, žili ve svých vsích do značné míry vědomě a chtěně izolováni od ostatních poddaných

---

¹² E. Maur – Chody, Chodovy a Chodové, In: Západočeský historický sborník 5, Plzeň, Státní oblastní archiv Plzeň, 1999, str. 6-7,

¹³ J. Bílek – Bílá místa české historie 1, 17. století: Poslední noc velkého vojevůdce, Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2010, s. 323.

v sousedních vsích, od nichž se cítili odlišeni svým zvláštním právním postavením, na němž osobně trvali i tehdy, kdy skutečný stav setřel tyto rozdíly téměř docela. *Sedíce odpradávná na samé zemské hranici a jsouce již od druhé poloviny 16. století obklopeni německými kolonizačními vesnicemi, jichž tu až do konce 18. století vyrostl přičiněním německých vrchností značný počet, udrželi si Chodové až do nynějších dob nejen pevné české národní vědomí nejzápadnějších Slovanů, ale i svůj starý charakteristický národopisný svéráz. Jejich řeč, typické podřečí starého západočeského nářečí, liší je podnes od ostatních venkovánů v zemi, a jak ženy, tak i muži zachovali si dosud svůj typický šat. Muži tu nosí žluté kožené kalhoty, dlouhé bílé kabáty a široké černé klobouky, kdežto ženy zachovávají dosud v barvě svého kroje shodu s barvami církevních období. Také chodská domácnost a celý způsob života zachovaly si do značné míry starodávný svéráz na českém venkově již velmi vzácný.*¹⁴

*Za věrného průvodčího měl každý Chod psa, jakýsi druh vlčáků, zvířat vysokých a silných. S ním a čakanem mohl se jednotlivec pustiti na obchůzku nebo lov do tmavých lesů, hor i bažin, mohl podstoupiti boj s lupičem nebo divou zvěří. Pes ho zdaleka upozornil, pes mu pomáhal i ho bránil.*¹⁵

Z těchto prvopočátků strážení hranic zároveň pochází zmínky i o prvním znaku Chodů – páru plstěných bot, poněvadž po hranicích a strážích chodili.

Historikové zabývající se Chodskem se shodují, že pár plstěných bot byl úplně nejstarším znakem Chodů. Podoba tohoto prvního znaku se ovšem nikde nedochovala. Od převora domažlického kláštera Arnošta Papstmanna se prvně dozvídáme o obrazu, který je dodnes vystaven v expozici domažlického muzea a jež se vztahuje k první zmínce o Chodech, což je rok 1040 a bitva u Brůdku. Na tomto obrazu je však znázorněna chodská hlídka už pod psí hlavou, respektive hlava psa tvoří dominantu praporce, pod kterým jsou Chodové jako účastníci bitvy vyobrazení.

---

¹⁴ F. Michl, F. Roubík – Chodské vesnice: [cyklus kreseb 11 historických chodských vesnic akademického malíře Fr. Michla, slovem doprovází Frant. Roubík], Edice Obzor; sv. 4, Domažlice: Josef Hofmann, 1939.

¹⁵ J. Š. Baar, F. Teplý a J. F. Hruška – Chodská čítanka, ..., str. 44.

Podle Eduarda Maura ale znak, který je namalován na tom obraze (původně byl umístěn v pivoňském klášteře, avšak po jeho zrušení za Josefa II. přešel do Domažlic), zřejmě navazuje na teorii Václava Hájka z Libočan. Hájek totiž přišel s výkladem, že za ony bitvy u Brůdku roku 1040, kdy Břetislav I. porazil Jindřicha III., přišli Chodové Břetislavovi I. na pomoc a se svými sekýrami se proslavili v bitvě.

Zatímco dříve se u kronikáře Dalimila setkáváme s tím, že Chodové pouze káceli dříví na záseky a že jim bylo Břetislavem I. nařízeno zabíjet zběhy. Zmíněný obraz, který byl původně v Pivoni, však zřetelně navazuje na Hájkův výklad. Obraz nejspíše vznikl v roce 1740, kdy byla v pivoňském klášteře velká slavnost k výročí založení kláštera. Podle Hájka měla tato bitva být na místě, kde stojí klášter, který pak měl být založen Břetislavem I. právě na památku zmíněné bitvy.

Na obraze namalovaném k založení kláštera je vyobrazena bitva, klášter a Chodové, kteří přicházejí z lesa na pomoc. Mají obrovský praporec a na něm je psí hlava. Pes drží v tlamě svitek pergamenu a nad ním je zkřížená sekýra a halapartna.

Dalším úkolem Chodů tedy bylo hlídat, zda nehrozí nebezpečí nepřátelského vpádu do země či nedochází k posouvání hraničních mezníků, nebo jestli bavorští sousedé netěží dříví na českém území, případně se zde neusazují. V dobách války měli povinnost společně s Domažlickými „zasekat“ les a držet trvale stráž na hranici.¹⁶

„Tyto lesy české, táhnoucí se jako zeď přísná okolo království tohoto, byly pro Chody nejen předmětem obrany, ale i zdrojem stálého a vítaného příjmu a obživy.“¹⁷

Alois Jirásek – autor historického románu Psohlavci, jež se věnoval domažlickým Chodům, jejich historii, službě a končí popravou chodského hrdiny Jana Sladkého Koziny, označoval Chody jako „lid jadrný, otužilý, postavy statečné, myslí udatné.“¹⁸

---

¹⁶ J. Janečková - Poprava Jana Sladkého Koziny v Plzni, Minulostí Západočeského kraje XLI/1, Plzeň, 2006, s. 59.

¹⁷ F. Roubík – Zápas Chodů za svobodu, ..., str. 8.

¹⁸ A. Jirásek - Psohlavci, 1916 (Praha: J. Otto), str. 1.

Na západní hranici české k Bavorům a Falci setkáváme se s několika obvody pohraničních Chodů, jejichž existenci je možno doložit i na jiných stranách země, jako např. u Náchoda a u Trstenické stezky u Litomyšle. Na západě byli to Chodové v okolí Strakonic a Horažďovic k ochraně Zlaté a Vintířovy stezky, dále k severu pak Chodové domažličtí, přimdečtí, tachovští a tepelští.¹⁹ Na rozdíl od tachovských a přimdských Chodů měli Chodové domažličtí privilegium lovu vysoké zvěře, z které však odevzdávali pravou přední čtvrt své vrchnosti.²⁰

Chodsko jako takové tedy podle názoru Františka Roubíka pokrývalo území od Železné Rudy až k Přimdě, Tachovu a Plané. Tuto domněnku potvrzují i dnešní názvy obcí severně od Domažlic - Chodský Újezd, Chodová Planá nebo Chodov u Karlových Varů. Území Chodů z okolí Domažlic, nebo chceme-li domažlických Chodů, pak podle studie Františka Teplého sahalo na severovýchod a východ ke Staňkovu, Kolovči, Srbicím, Hlohovčicím, Poděvousům, Chudenicím, Úboči a Poleni.

Sedíce v opevněných dvorcích, vycházeli Chodové střídavě podle jednotlivých statků na hraniční vršky, zvané „ostráží“, odkud viděli na zemskou hranici, a přijel-li tam cizí obchodník, sešli dolů a doprovodili ho až na celní stanici v Domažlicích. Toto „glejtování“, jež bylo kromě revize hraničních znamení nejdůležitější chodskou povinností, mělo kromě této celně – policejní stránky i význam bezpečnostní, ochranu cestujících v nejistých pohraničních končinách.

V případě války byli Chodové povinni zásekami zemských stezek zameziti nepříteli vstup do země a brániti mu v něm pokud možná i vojensky. Bezpečnostní doprovod (klejt) nabyt ovšem čestného a slavnostního rázu, ubíral-li se tudy z Čech do Bavor nebo naopak královský průvod.²¹

Hlavním správním, strážným a celním střediskem v této oblasti bylo hradiště Tuhošť, u kterého bylo zřejmě později založeno město Domažlice. *Dosud tu říkají „na Tuhošti, na tuhoštích“.* Slovem *tuhost'*, *tuhošť*, jak se domnívám,

¹⁹ F. Roubík - Dějiny Chodů..., s. 21.

²⁰ J. Jánský - Kronika česko-bavorské hranice, díl I (1400-1426), průvodce historií západních Čech č. 7, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2001, s. 42.

²¹ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., str. 7.

*mínili naši předkové každé tuhé, k vojenskému účelu nad jiné schopnější místo, tedy hradiště vůbec. Rozsáhlou dědinu Domažlice, ve válce útočiště okolí, tuto vodní pevnost, krylo na východě prastaré hradiště u Smolova, poloha nad vodou, přichránění k lesu příkopy v ostrém návrší, jež jakoby tu z pralesa do močálů vyběhlo.*²²

První zmínka o městě je v listinném falzu hlásícím se k r. 993, kde se poprvé vyskytuje název celní osady „Domasilice“.²³ Jde o opis listiny knížete Boleslava II., který připisuje výnosy z cel v Domažlicích břevnovskému klášteru. *Blízká krajina okolo Domažlic zalidněna byla od pradávných dob; zde bydlívalo plémě, kterému se říkalo Domaželici (po Domaželovi), ale kraji jejich říkalo se ode dávna Tuhošť. Tak nazývá se mezi hranicemi biskupství pražského roku 973, tak (Taugst, Taust, Taus) Němci posud nazývají Domažlice, a v 16. věku říkalo se ještě jednomu lesu u Domažlic v Tuhoštích. Domažlice byly tehda hradem nikoliv v tom smyslu, jako byly hrady pozdější, nýbrž osadou ohrazenou zpevněnou a tím způsobem od vesnic se rozeznávající.*²⁴

Přímou vrchností chodských sedláků byl královský purkrabí, sídlící v Chodském hradě v Domažlicích. Vedle královského purkrabího, kterým byl vždy příslušník rytířského stavu, zasedal v Chodském hradu v Domažlicích výsadní chodský soud, který vedl již od roku 1404 chodské pozemkové knihy, kam byly zapisovány veškeré změny držeb chodských statků a mrak (mraky=honební obvody, pozn. autora).

Chodskému soudu předsedal chodský rychtář, kterým byl vždy někdo z domažlických měšťanů, znalých čtení a psaní a jeho přisedícími bylo 12 chodských konšelů, jež byli voleni přímo svobodně samotnými Chody a to tak, že z každé vesnice byl zvolen jeden zástupce a z největší chodské vesnice – Pocinovic – zástupci dva. Chodský soud zasedal každoročně kolem sv. Martina a pod jeho jurisdikci spadaly všechny osoby, které se dostaly do sporu, týkajícího se celého území Chodska.

---

²² J. Š. Baar, F. Teplý a J. F. Hruška – Chodská čítanka, ..., str. 41,

²³ Z. Procházka - Domažlicko a Kdyňsko, Historicko-turistický průvodce č. 5, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 1996, s. 13.

²⁴ A. Sedláček - Hrady, zámky a tvrze království českého, díl IX Domažlicko a Klatovsko, Nakladatelství Argo, Praha, 1996, s. 75.

Pomocníkem chodského rychtáře byl chodský písař vyřizující veškerou písemnou agendu chodského soudu spravujícího chodských pozemkových knih. Písař byl také vybírán z domažlických měšťanů, poněvadž chodští sedláci byli zpravidla negramotní.

Na místě, kde dnes v Domažlicích stojí kostel Všech svatých, stával v 11. století kostel sv. Jakuba, kolem kterého se zřejmě utvářelo jádro původní osady. V druhé polovině 13. století byla tato obchodní osada rozhodnutím krále Přemysla Otakara II. povýšena na královské město. Kolem města Domažlice byly vystavěny mohutné hradby a byl postaven i domažlický hrad, jakožto sídlo královských purkrabích. Hradu se také říkalo Chodský či Chodovský, ačkoli nikdy Chodům nepatřil.

*Domažlický nebo také „Chodský“ hrad byl založen společně s městem v letech 1262-1265. Lokátor vyslaný králem Přemyslem Otakarem II. vybral pro hrad vhodné místo na jihozápadní straně rodícího se města. Protože nově vyměřené sídliště vyrůstalo na pravoúhlých parcelách, získal základní obdélné schéma také nový hrad.*²⁵

Svůj vznik do tohoto období datuje také jedna z hlavních dominant města Domažlice – věž. Domažlická věž se honosí několika zajímavostmi, z nichž hlavní a na první pohled patrný, je její vzhled. Válcovitých kostelních věží totiž není v České republice a na Slovensku mnoho, a těch, které by byly nakloněné podobně, jako je nakloněna domažlická věž, je jistě ještě méně. K jejímu ochozu vede 194 dřevěných, strmých a úzkých schodů. Věž se tyčí nad domažlickým Náměstím Míru do výše 56 metrů.

Řada historiků se domnívá, že věž byla vystavěna právě ve 2. polovině 13. století v době, kdy český král Přemysl Otakar II. povýšil tehdejší trhovou vesnici Domažlice na královské město a zároveň mu udělil právo zbudovat si svůj vlastní obranný systém. Věž stála původně samostatně a sloužila jako součást městského opevnění, a poněvadž se z ní naskýtal výborný rozhled po okolí nově vzniklého města, sloužila zároveň jako městská hláska (ohlašovna nebezpečí), tzn. že z věže

---

²⁵ W. Perlinger, Zd. Procházka - Burgen im bayerisch-böhmischen Grenzland: ihre Wiederentdeckung = Hrady v česko-bavorském pohraničí [Překlad: Hana Tatárková], Stadt Furth i. Wald, Město Domažlice, 1996, s. 79.

byly ohlašovány blížící se přátelské i méně přátelské příchody cizinců, obchodníků a poutníků ale i např. vojsk.

Při pohledu na domažlickou věž z jakékoli světové strany je velmi dobře patrný její boční náklon, neboli odchýlení od svislé osy, o plných 59 cm. Na základě zkoumání v posledních desetiletích bylo vypořádováno, že odchýlení od svislé osy neustále pozvolna a mírně narůstá.

Podle nepotvrzených domněnek došlo k vychýlení věže již při její výstavbě, což však potvrzuje i přístavba kostela v 15. a 16. století. Naklonění věže způsobilo zřejmě nekvalitní podloží. Traduje se, že dělníci náklon zpozorovali, a ze strachu ze zřícení věže začali horlivě přikládat více materiálu na protější stranu, aby věž vyrovnali. Věž se sice vyrovnala, ale vlivem vyšší hmotnosti se překlátila směrem k jihozápadu.

Až do poloviny 20. století sloužila věž jako stanoviště a pozorovatelná požární hlídka, na věži sloužil tzv. pověžný, jenž obcházel ochoz věže a pozoroval okolí. Jakmile někde ve městě vyšlehl plamen, pověžný ihned seběhl do zvonice a udeřil na největší zvon tolikrát podle toho, jaké číslo bylo přiřazeno konkrétní čtvrti města, kde se požár objevil. Za denního světla vyvěsil pověžný červený praporek směrem, kde hořelo. V noci připevnil na ochozu domažlické věže zapálenou lucernu.

Ani samotná domažlická věž však nebyla ušetřena před ničivými požáry města v letech 1747 a 1822. Při požárech shořela celá patra, často se dokonce roztavily zvony na věži.

Zvony, které jsou dnes ve zvonici umístěny, byly na věž zavěšeny až po posledním ničivém požáru Domažlic v roce 1822. Největší zvon, který je zavěšený v západním výklenku nese jméno Zikmund. Byl ulit v roce 1824 plzeňským zvonařem Petrem Pavlem Pernerem. Aby mohl být zavěšen do zvonice, musely být do stěny západního okénka vytesány dva žlábků, aby zvon vůbec do nitra věže „prošel“. Váha samotného zvonu je 1760 kg, se srdcem a dalším příslušenstvím pak dosahuje hmotnosti dvou tun. Díky speciálnímu uchycení zvonu na tzv. zubových ložiscích je schopen zvon obsluhovat pouze jeden zvoník. Zvon nese reliéf sv. Zikmunda, šest oválných kartuší s kovoliteckou

tématikou a velké množství latinských nápisů, které převážně zachycují politickou situaci v Domažlicích a okolí do zmiňovaného požáru města v roce 1822. Tento zvon nebyl nikdy během obou světových válek odebrán, i když mu bylo během druhé světové války nacisty vzato srdce (ostatně tak jako celému českému národu, pozn. autora). Na zvon se zvoní nejčastěji před nedělními bohoslužbami, ve dnech církevních svátků a např. během Chodských slavností a Vavřínecké pouti.

Druhý největší zvon na domažlické věži bývá nazýván hned několika jmény. Původně se jmenoval Pavel na počest plzeňského zvonáře Petra Pavla Pernera, jenž ulil zvon Zikmund. Toto jméno dostal zvon až po požárech v roce 1822, byl totiž ulit již kolem roku 1650 v Norimberku pro kostel U všech Svatých, kde také visel až do osudného roku 1822. Tehdy se totiž všechny zvony na domažlické věži vlivem požáru roztavily a bylo třeba ihned zajistit pro domažlickou věž jakékoli funkční zvony. Z tohoto důvodu byl na domažlickou věž přenesen i zvon Petr, opět z úcty ke zvonáři, který měl za úkol ulít zvonu Zikmund a patřil tehdy k opravdovým špičkám svého oboru. Po přenesení došlo k novému posvěcení zvonu Pavel a tento dostal jméno Marie, v některých pramenech se tak můžeme setkat se zmínkami o zvonu Marie a zvonu Pavel, jedná se však o jeden a tentýž. Vzhledem k tomu, že na zvon se zvonilo především v poledne, můžeme se setkat i s názvem Poledník. Zvon váží 345kg a v současnosti se na něj zvoní pravidelně každý den v 18 hodin. Tohoto zvonu se válečné konfiskace nijak nedotkly, což se nedá říct o zvonu Petr, který byl nacisty odcizen během druhé světové války a na své původní místo v domažlické věži se již nikdy nevrátil.

Třetím zvonem, zavěšeným ve východním výklenku zvonice, je Umíráček, někým nazývaný též Jan. Byl ulit v dílně Zachariáše Dittricha v Novém městě Pražském v roce 1729 původně pro dnes již neexistující kostel sv. Antonína Paduánského. Po jeho zboření v roce 1911 byl zvon zavěšen na kapli sv. Jana Nepomuckého, kde přetrval až do první světové války, kdy byl sejmut a umístěn do muzea. Zde ho v roce 1942 zcizili nacisté, avšak jako jeden z mála zvonů nebyl nijak poškozen, a proto se roku 1945 vrátil zpět a byl zavěšen do východního výklenku zvonice věže arciděkanského kostela, kde se nachází dodnes. Na zvonu je latinský nápis, který v překladu znamená: „*Od bouře*

a blesku vysvobod' nás Pane Ježíši Kriste 1729“. Zvon váží 61kg a dnes se na něj z důvodu opotřebení a špatného zavěšení zvoní co možná nejméně.

Čtvrtým zvonkem, který je nejmenším a zároveň nejstarším v Domažlicích, je Advent, poněvadž se na něj již několik desítek let zvoní pouze v období adventu, kdy je vynášen na ohoz věže a zavěšen do speciální konstrukce. Zvonek byl ulit neznámým zvonařem kolem roku 1500 a na sobě nese třikrát opakovaný nápis „*hilf got m*“, což je polovina staroněmeckého "*hilf got, maria berot*", v překladu „*Pane Bože pomoz, Maria porad*“. Zvonek váží pouhých 12kg a je vyzdoben jednoduchým gotickým reliéfem. Nikdy nebyl naštěstí nikým zrekvírován, přežil všechny požáry, války, ale byl roku 1973 ukraden. Naštěstí byl o pouhý necelý měsíc později nalezen na lavici v kostele. V období adventu se na něj zvoní každý den do 24. 12. vždy v 18h.²⁶

Toliko malé zastavení k domažlické věži, která si to díky své jedinečnosti a zajímavé historii jistě zaslouží.

*Domažlice náležely v XVI. věku k přednějším královským městům českým, jsouce roku 1567 co do počtu domů a tudy asi také co do lidnatosti na dvanáctém místě mezi městy královskými, ovšem města Pražská v to nepočítaje. Tenkráte uvádí se v Domažlicích 345 domů, kterých dle zprávy jiné o devět let později bylo však mnohem méně, totiž v městě 137 a na předměstí 124, při čemž se zároveň podotýká, že jich více a více pustne a že se zdi i bašty boří. Jestli snad nějakou nehodou živelní v těchto několika letech počet domů tak sklesl, aneb je-li udání toto nepravé, neumíme rozhodnouti; neb roku 1610 bylo v Domažlicích opět již 311 usedlých čili domů, ačkoliv v srpnu r. 1592 ohněm bylo 56 domů zničeno.*²⁷

*Obec Domažlická počítala se v dobách minulých vždy k zámožným městům českým; poloha města sama činila je jedním z nejpřednějších průchodišť obchodních se západními krajinami evropskými.*²⁸

Tolik nám poskytuje zpráv pamětní kniha naše o zrůstání a klesání statků obce Domažlické; o správě města dočítáme se v celku věcí následujících. Správu města vedla dvojí rada, bezpochyby to rada uzší a širší čili obecní starší; v čele

---

²⁶ www.farnostdomazlice.cz a www.domazlickeklekani.wz.cz

²⁷ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 264-265.

²⁸ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 265.

rady byl purkmistr, jehož úřad jako v jiných městech vždy po čtyřech nedělích přecházel s jedné osoby radní na druhou. Jako v jiných městech tak také v Domažlicích nebyvali páni radní příliš pilní úřadu svého, tak že na takové, kteří by po zasednutí rady teprv ve ¼ hodině, nebo v hodině přišli, uvalena byla pokuta 2 gr., a na ty, kdo celou radu zameškali, 6 gr., a když se to stalo svévolně, mohla taková osoba radní i jinak ztrestána býti. (Usnesení rady r. 1602) Odměnou za úřadování byly radům, kromě všelikých deputatů z obecního hospodářství a od poddaných, taxy soudní, které často v míře méně slušné byly vybírány, jak jde z ustanovení r. 1597, aby se od tvrzení kšaftů více než 5 kop gr. m. nebralo.²⁹

V Domažlicích a jejich okolí se protínaly dvě velmi důležité zemské stezky. Obě začínaly v německém Řezně (Regensburg) a opět se spojovaly v Domažlicích. První z nich, sice kratší ale hůře schůdná kvůli horám a močálům, byla i přesto hojně využívána obchodníky, kteří se chtěli dostat do Čech nejkratší cestou. Vedla z Řezna podle řeky Naaby přes Mnichov nad Lesy (Waldmünchen) a Klenčí pod Čerchovem do Domažlic, odkud pokračovala do Plzně, která byla tehdy důležitým západočeským komunikačním uzlem. Druhá, o málo schůdnější, ale za to delší stezka vedla opět z Řezna do města Kouby a údolím řeky Kouby do Brodu nad lesy (Furth im Wald) a odtud přes Vosí (Eschelkamm), Všeruby, Brůdek a Kdyni do Domažlic, odkud pokračovala směrem k Plzni, kde se spojila s první stezkou.³⁰

Obě výše uvedené domažlické stezky byly pravděpodobně odedávna střeženy jednak královským pohraničním hradem v Domažlicích, jednak také Chody okolních, k domažlickému hradu náležejících vesnic, jichž bylo snad původně dvanáct, ale počátkem 14. století již asi jen jedenáct. U stezky přes Brod byly rozloženy chodské vesnice Stráž, Tlumačov, Mr(d)ákov, Kyčov (Klíčov), Lhota a Pocinovice, kdežto stezku druhou, jdoucí přes Mnichov v Lesích střežily vsi Klenčí, Chodov, Újezd, Draženov a Postřekov.³¹

Původní název vesnice Mrdákov (německy *Mrdaken*) se odvozuje ze staročeského slova „*mrdat*“ – kývat se, pohybovat se ze strany na stranu; význam tohoto slovního základu se však v průběhu doby posunul do polohy vnímané jako

²⁹ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 266.

³⁰ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu..., s. 8.

³¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 23.

vrcholně neslušné (nejostřejší výraz pro soulož). Na konci 19. století se tedy vesnice nechala přejmenovat na „slušnější“ Mrákov; změnu povolilo c. k. ministerstvo záležitostí vnitřních ode dne 10. září 1892 (zveřejněno in: Zákonník zemský království Českého, částka XXV, vydaná a rozeslaná dne 19. října 1892).³²

Se zajímavým a do té doby zcela neznámým úkazem, vážícím se k vesnici Draženov, přišel počátkem tohoto století regionální historik Mgr. Luděk Krčmář, který objevil právě v Draženově známky bývalé tvrže, tedy panského sídla. Tvrziště se nacházelo v blízkosti jednoho z draženovských rybníků v mírném svahu jihovýchodně od centra vesnice. V časopisu Hláska³³, kde svůj objev uveřejnil, se zamýšlí nad tím, jak by bylo možné, že se ve svobodné chodské vsi objevilo cokoli feudálního charakteru, tím spíše přímo feudální sídlo.

„Přibližně 200 metrů od jihovýchodního okraje obce se nachází v mírném svahu cca 150 metrů jižně od hlavní silnice do Domažlic malý rybníček. Od severu vystupuje nad hladinu pahorek, na němž se kromě vysokých stromů nachází v létě téměř neprostupná nižší vegetace. Na samém konci výběžku stojí poškozený křížový kámen s nízkou zakulacenou hlavou s čitelnou částí letopočtu 06.“³⁴

Vzhledem k tomu, že v historických pramenech není o tomto tvrzišti ani zmínky, musíme tedy i zde tuto zcela určitě zajímavou záležitost ponechat pouze v rovině spekulací, zda se skutečně jednalo o tvrziště, nebo nález Mgr. Krčmáře může mít i jiné vysvětlení.

O původu chodských vsí a Chodů není bohužel mnoho dostupných zpráv a pramenů. O Chodech se pouze letmo zmiňuje již písař Dalimil ve své kronice z počátku 14. století. Tato zmínka se týkala známé bitvy u Brůdku, který se nachází nedaleko Domažlic, v roce 1040 a popisuje přípravu knížete Břetislava na obranu hranic: „*ktož ote mne poběhne, kázal jsem jej Chodóm zabíti*“.³⁵

³² <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mrákov>

³³ L. Krčmář – Poznámka pod čarou ke kritickému myšlení badatele, In: Hláska, Zpravodaj klubu Augusta Sedláčka, č. 3, ročník XIV., Plzeň, 2003, s. 45-46,

³⁴ L. Krčmář – Poznámka pod čarou ke kritickému myšlení badatele, ..., s. 45-46,

³⁵ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu..., s. 20.

*Brána zemská u Domažlic jest jedna z nejstarších, Chodové při ní vyznamenali se, jak dalece nám známo, nejdříve r. 1040. Když císař Jindřich III. proti knížeti Břetislavovi táhl a voj jeho již se dostal do lesa, kázal Břetislav Chodům les zaroubiti, t.j. na stezce záseky učiniti, z nichž pak učiněn výpad na vojsko císařské, unavené obtížnou cestou a traplivou žízni, tak že utrpělo strašnou porážku. Dostali-li Chodové domažličtí, jako Hájek vypravuje, nějaké svobody, nechceme tvrditi ani popírati, ale že asi tenkrát již beze všech výsad nebyli, dá se souditi dle toho, že strážce při ostatních branách zemských od jistých robot zemských byly osvobozeny.*³⁶

Dalimil zde hovoří o Chodech jako o všeobecně známé a již trvajícím instituci, jejíž hlavním úkolem bylo vytvořit záseky v pohraničních lesích, střežit zemské hranice a hlídat i případné vojenské dezertéry. Strážní služba spočívala především v obchůzkách po zemské hranici. Ty také daly Chodům jméno.³⁷

Jednou z hlavních povinností chodských vesnic bylo dbáti o to, aby Bavořané respektovali zemskou hranici českého království a nezabírali části českého hraničního území, Chodové byli proto povinni procházet v občasných lhůtách zemskou hranici a revidovat neporušenost hraničních znamení. Znalost těchto hraničních „merků“ přecházela postupně ze starších na mladší Chody. Vždy jednou za čas vyšli proto nejstarší chodští pamětníci s mladšími na zemskou hranici, ukázali jim stará hraniční znamení, a když došli na konec svého území, usedli staří a promluvili k mladým asi takto (jak nám sděluje pramen z 16. století): „Nu, milí mládenci a sousedi, kudy sú nás také staří a předkové naši vedli, také i my sme vás tudy vedli a vám ukázali, že sú to pravé meze a hranice mezi korunú českú a knížectvím Bavorským, a že sú jim to také předkové jich poroučeli, přišlo-li by k tomu a toho potřeba kázala, abychme svobodně přísahali, že sú to pravé meze, jakož nahoře oznámili a na své duše vzali a jich dušemi i svejmi to zapečetili a nám týž tak ti staří sou poroučeli, abychom my též po nich tak svobodně učinili a jiným potomkóm našim oznamovali“.³⁸

³⁶ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 271.

³⁷ E. Maur - Kozina a Lomikar, nakladatelství Melantrich, ročník 89, číslo 20, s. 2.

³⁸ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ... s. 12.

Kromě kontroly a obrany zemské hranice měli Chodové také povinnost dohlížet na to, aby cizí obchodníci vstupující do země se nevyhýbali celní povinnosti v Domažlicích. Jednotlivé chodské vsi měli na zemské hranici svá tzv. ostráží. Byla to místa typicky vyvýšená, na kterých se střídali chodští strážci, aby příchozí (především cizí obchodníky) „vzaly v glejt“, neboli je doprovodili zemskou stezkou k celní stanici v Domažlicích.

Názory na původ domažlických Chodů a na to, jak se na jihozápad Čech dostali, se však velmi různí. Existují tři nebo čtyři hlavní teorie snažící se původ domažlických Chodů ozřejmit. První teorii o původu domažlických Chodů můžeme nalézt ve spisu *Respublica Bohemiae* (O státě českém)³⁹, jehož autorem je Mistr pražské univerzity Pavel Stránský. Stránský ve svém díle totiž říká, že Chodové jsou původně velkopolská Hedčané, zajatci z hradu Chodzec, kteří na Domažlicko byli přivedeni z Velkopolska knížetem Břetislavem roku 1039, který je také měl údajně pověřit střežením zemské hranice Čech. Tuto nejstarší domněnku o původu Chodů zmiňuje ve svém díle „*Chodové a jejich osudy*“ i Hippolyt Randa⁴⁰, který zde tvrdí, že o přesídlení požádali Břetislava poražení obyvatelé města Gdec.

Tuto hypotézu zmiňuje i kronikář Kosmas: „*Když (Čechové) došli k hradu Gdec, obyvatelé jeho a s nimi i vesničané, kteří se tam utekli, nemohouce odolati útoku knížete, vyšli mu naproti se zlatým prutem na znamení, že se mu na milost vzdávají, a pokorně ho prosili, aby je pokojně s jejich dobytím a ostatním majetkem převedl do Čech. Kníže vyhověv jejich přáním, dovedl je do Čech a dal jim tam nemalou část lesa Černín. Ustanovil jim jednoho z nich za správce a soudce a nařídil, aby se spravovali právem, jež mívali v Polsku, oni i jejich potomci na věky. A jménem odvozeným od tohoto hradu podnes nazývají se Gdečané.*“

Zdá se však býti velmi nepravděpodobná situace, kdyby jakýkoli kníže či král učinil ze svých válečných zajatců důležité strážce zemské hranice, a to ještě v místě, kde o pouhý rok později měli bránit vstupu cizích vojsk v již výše zmíněné bitvě u Brůdku. Nepravděpodobnost této teorie podporuje jistě i fakt, že

---

³⁹ P. Stránský, B. Ryba - Český stát: Okřík. Pavel Stránský ze Zápské Stránky; přeložil Bohumil Ryba. V MKP 1. vydání Praha: Městská knihovna v Praze, 2018, s. 44.

⁴⁰ H. Randa - Chodové a jejich osudy. Historické pojednání pro náš bodrý lid v Pošumavsku, Domažlice: K. Prunner, Domažlice, 1887, s. 9.

nikde na Chodsku nejsou žádné důkazy po polském původu Chodů ani v rodových jménech, ani názvech chodských obcí.

Další hypotézu na původ domažlických Chodů pronesl dr. Jindřich Vančura ve svém díle „*Dějiny někdejšího královského města Klatov*“. Dr. Vančura zde zmiňuje tažení Přemysla Otakara II. na jižní Slovensko kolem roku 1271. Zde se prý Přemysl Otakar II. seznámil s funkcí hraničních strážců a měl si tento institut oblíbit natolik, že se rozhodl funkci hraničních strážců využít i pro zajištění bezpečnosti naší západní hranice. Dal je tedy odvést a usadit v oblasti obchodních stezek na Domažlicku. Pro tuto teorii nemá sice Dr. Vančura hmatatelné písemné důkazy, ale k pravdivosti těchto závěrů mu nahrává chodské nářečí tzv. *bulačina*, která se zcela vymyká z jakékoli podobnosti s okolními nářečím, především na Klatovsku, a nabízí nám jistou podobnost s nářečím na Slovensku.⁴¹

I tato hypotéza ovšem nemá žádnou oporu v dochovaných písemných pramenech. Je také velmi nepravděpodobné, že by o této kolonizaci neexistovaly žádné písemné důkazy, a to ani v již zmíněném privilegii Jana Lucemburského z roku 1325, tedy pouhých 50 let od dr. Vančurou domnívanému přesídlení slovenských strážců hranic do oblasti jihozápadní hranice Čech. Stejně jako první uvedená teorie, tak ani tato pak nenachází oporu v názvech chodských obcí. Ani jediná z jedenácti původních chodských obcí totiž nenese stopy po slovenském původu.

Třetí teorie se přiklání k názoru, že domažličtí Chodové jsou českého původu, usídlení na území českého pohraničí v okolí královského hradu v Domažlicích. Osídlení česko-německého pohraničí tak pravděpodobně započalo již před koncem 10. století a do konce 12. století postoupilo těsněji k Domažlicím, původně pouze trhové osadě založené v blízkosti královského hradu.⁴²

S další, nepřilíš však rozšířenou a vícero prameny podpořenou, teorií o původu domažlických Chodů přišel v roce 1951 plzeňský historik Fridolin Macháček. Domníval se, že Chodové ještě dříve, než se stali královskými privilegovanými pohraničními strážci, byli samostatným kmenem a připomenul

---

⁴¹ F. Roubík - *Dějiny Chodů ...*, s. 23.

⁴² F. Roubík - *Dějiny Chodů ...*, s. 26.

také starší výklad podivného slova "mráka", kterého Chodové užívali pro pohraniční díly lesů. Vzniklo údajně z pojmů "marka", jímž Němci označovali pohraniční území, a to přesmykem souhlásek podobným lužické srbštině. Slovo vzniklo pravděpodobně ještě v době, kdy kmen snad obýval jižní úpatí Šumavy na bavorském území.

Ještě v 10. století totiž sídlily ve východním Bavorsku od Mohanu přes Nábu k Dunaji slovanské kmeny Srbů a srbské bylo prý i nářečí domažlických Chodů. Macháček tedy pokládá Chody za srbský kmen z podunají a předpokládá, že do svých dnešních sídel přišli v polovině 10. století, aby se zde za Boleslava I. ujali pohraniční služby.

Otázka skutečného původu Chodů tedy zůstává nezodpovězena a je třeba ji řešit v širších souvislostech a studiem ostatních českých kmenů a za pomoci jazykovědy, etnografie a archeologie.

Území domažlických Chodů táhlo se od svobodnického okresu sv. Kateřiny až k silnici, zvané Ostrovská, vedoucí z Mutěnína přes Ostrov a dále přes Železnou Rudu do Bavor. Ještě v druhé polovině 16. století vybíralo se tu z jedné koleje této silnice myto k chodskému úřadu a z druhé koleje k Přimdě.⁴³

O původním počtu chodských vesnic nemáme bohužel zpráv, zdá se však, že jich bylo dvanáct, podobně jako na Tachovsku, kde slyšíme rovněž o 12 starých vsích, vyňatých z donace klášteru Kladrubskému.

Pro tento počet by svědčil i počet dvanácti chodských konšelů; snad byla dvanáctou chodskou vsí - jak se domnívali sami Chodové - Horosedla, již počátkem 16. století úplně pustá.⁴⁴ Funkci této vsi líčila chodská tradice následovně: „Chodové pod horami a při pomezí sedíce, předkové naši, za starobylých let, když jaké potržky a války na pomezí a hranicích jsou bývaly, tehda v takých nepokojích manželky i s dítkami od statečkův svých pro zachování hrdel svých odběhše, tu k té vsi outočiště jmíti sou musívali...⁴⁵

---

⁴³ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 10.

⁴⁴ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 26.

⁴⁵ J. Jánský - Kronika česko-bavorské hranice, díl I (1400-1426), průvodce historií západních Čech č. 7, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2001, s. 44.

Počátkem 14. století tedy bylo chodských osad již 11 –

- u stezky přes Furth im Wald to byly vesnice:⁴⁶
  - **Stráž** – v obecném slova smyslu se jedná o místa na horách a vyvýšeninách, kde se ve válečných dobách zapalovaly ohně a dávalo se tím znamení do vnitrozemí. Stráž na Chodsku se poprvé zmiňuje roku 1579;
  - **Tlumačov** – poprvé zmiňováno 1325 jako „*DLUMACZOWO, VILLA CHODORUM*“, od roku 1392 doložen název Tlumaczow. Význam je Tlumačův dvůr;
  - **Mrákov** – poprvé zmiňován 1325 jako „*MRDAKOW, VILLA CHODORUM*“. Význam je Mrdákův dvůr. Původní význam slova „mrdat“ je kývat se, pro hanebný význam slova v pozdějších letech žádala sama obec o změnu názvu a stala se tak Mrákovem. V roce 1854 je uváděno Mrdákov, roku 1893 již jako Mrákov;
  - **Kyčov** – poprvé zmiňován jako „*KYTSCHOW*“. Do poloviny 17. století je uváděn v dokladech jako Kyčov, od druhé poloviny 17. století se používal název Klíčov. Význam je Kyčův dvůr, přičemž jméno Kyč je odvozeno od slova „kyč“ = došek, palička na rákosí.
  - **Lhota** – název obecně znamená „vesnice založená během vnitřní kolonizace a osvobozená na určitou dobu (lhůtu) od placení poddanských dávek a plnění robotních povinností“;
  - **Pocinovice** – Poprvé zmiňovány roku 1325 jako „*PODSINOWICZ, VILLA CHODORUM*“. Význam je „ves lidí Počinových“. Osobní jméno Počin je doloženo r. 1193 a je odvozeno od „počinů = čin, skutek.“
- Druhá stezka přes Waldmünchen byla střežena Chody z:
  - **Klenčí** - poprvé zmiňováno r. 1325 jako „*CLENITSCH*“. Název je odvozen od slova „*kleničie*“, tj. klenicový porost, les. Význam je tedy ves u klenicového porostu;

⁴⁶ zdroj: Profous Antonín – Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny, Praha I. 1947, II. 1949, III. 1951, IV. 1957.

- **Chodova** – poprvé zmiňován r. 1365. Význam je „ves osídlená Chody (ves náležející Chodům)“. Lidově vyslovován jako Kodov, Kodovo, Korov;
- **Újezdu** – poprvé zmiňován r. 1325 jako „*VGEZD, VILLA CHODORUM*“. Obecně újezd znamená kus země, přeneseně tedy ves vzniklá na nově osidlované půdě (v 11. – 13. století), která byla novému majiteli darována z knížecího majetku – pozemek byl vyznačen tak, že ho pověřená osoba objela (ujezdila) na koni;
- **Draženova** – poprvé zmiňován r. 1325 jako „*DRAZENAW, VILLA CHODORUM*“. Lidově Dražinov i Dražinovo. Význam je Draženův dvůr., vycházející z osobního jména Dražeň;
- **Postřekova** – poprvé zmiňován r. 1325 jako „*POSTRZEKOW, VILLA CHODORUM*“. Název vznikl nejspíše z Poskřekov = Poskřekův dvůr.

První historicky významnou a relevantní listinnou zmínkou o Chodech je privilegium krále Jana Lucemburského z 16. března roku 1325. Originál tohoto královského privilegia se sice v průběhu dějin ztratil, ale jeho znění je dochováno v opise v pozdější listině Karlově z roku 1360. Jan Lucemburský v úvodu výše uvedeného privilegia zmiňuje, že „*jeho lidé Chodové*“ (*homines nostri Chodones*) *byli v minulých časech podrobeni jakémusi těžkému a nedovolenému právu, ulehčuje jim král Jan tím, že jim dává pro příště právo užívati u soudů všeho toho práva, jemuž se těší královské město Domažlice, povoluje jim výslovně, aby Chodové, kteří pro vzdálenost od města a pro své práce nebudou moci častěji docházet k soudu do Domažlic, směli k němu docházet jen ve čtyřech týdnech (infra quatuor septimanas tantum). Purkrabím a soudcům v Domažlicích nařizovalo privilegium, aby Chody při tomto právu zachovávali.*“⁴⁷

Václav Hájek z Libočan ve své Kronice české (vydána 1541), která je však známá jistou mírou historické a faktografické nespolehlivosti, zmiňuje, že počátek svobod Chodů byl položen již v roce 1040 Břetislavem I. po bitvě u Brůdku.

⁴⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 30; Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský, díl II privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1225 až 1419, Praha, 1895, s. 206.

Břetislav I. Chody za jejich pomoc v boji proti nepříteli „*na budoucí věčné časy ... svobodné svými listy učinil, tak aby oni i jich budoucí žádnému žádným platem povinni nebyli, toliko aby leuov a hor pilni byli.*“⁴⁸

Odtud se zřejmě vzalo přesvědčení a přehnané představy Chodů o obsahu jejich privilegií, poněvadž právě na Hájka se Chodové často ve svých sporech odvolávali. Necháпали totiž rozdíl mezi právní průkazností královské listiny a nezávaznou fabulací kronikáře. Zvyková práva, která nebyli schopni Chodové doložit, soudy od 16. století dále totiž neuznávaly.⁴⁹

Jak je uvedeno výše, první doložená a relevantní zmínka o domažlických Chodech tedy byla až v privilegii Jana Lucemburského z 16. března roku 1325. Bylo to vůbec první ze čtyřadvaceti privilegií, které Chodové za své služby od českých králů obdrželi. Mělo klíčový význam pro svébytné sociální postavení domažlických Chodů, protože podle něho měli napříště užívat na soudech práva města Domažlic.⁵⁰

*Až do počátku XIV. věku neměli Chodové psaných privilegií; starodávný zvyk, od pokolení k pokolení se udrževší, byl pravidkem jak jejich povinností tak také jejich práv. Jen nahodilá potřeba, obyčejně když někdo chtěl Chody v něčem zkracovati, byla příčinou, že si vyprosili stvrzení svobody na tu věc. Nejstarší takové obdarování jest od krále Jana, aby právo zákupní míti a podle tohoto práva dědictví svého, na něm sedíce, požívati mohli. Král Jan vyňal r. 1325 (16. bř.) Chody, kteří ve všech Postřekově, Klenči, Draženově, Újezdě, Tlumačově, Mrdakově, Klíčově, Počinovicích i jinde blíže Domažlic a blíže lesa obývali, z právomocnosti župní, či snad od soudu purkrabského v Domažlicích, a svolil k tomu, aby téhož práva požívali jako Domažlice, s tím zvláštním doložením, aby se toliko ve čtyřech nedělích v Domažlicích nad nimi soudy drželi, a oni na nich povinni odpovídati byli, a to proto, poněvadž jsou od města toho vzdáleni a velké povinnosti mají.*⁵¹

⁴⁸ E. Maur – Kozina a Lomikar, ..., s. 6; taktéž v J. Janečková – Poprava ..., s. 61.

⁴⁹ J. Janečková – Poprava ..., s. 61.

⁵⁰ E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 3.

⁵¹ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 271.

Privilegium krále Jana Lucemburského z 16. března 1325 (pův. psáno latinsky, pozn. aut.): „*My Jan z Boží milosti český a polský král a lucemburský hrabě, známo činíme všem, kdož tento list čísti budou, že poněvadž lidé naši Chodové (Chodones), sedící ve vsích, totiž v Postřekově, Klenči, Draženově, Újezdě, Tlumačově, Mrdákově, Kyčově, Pocinovicích a Lhotě a jinde blízko města našeho Domažlic a hraničního lesa, v minulých dobách byli podrobeni jakémusi právu poněkud obtížnému a nedovolenému, k ulehčení toho, aby tíž Chodové ustavičným vzrůstem mohli prospívat, milostivě chceme, ustanovujeme a rozkazujeme, že tíž Chodové mají od nynějška a na vždy příště užívati a těšiti se z toho všeho práva, z něhož se raduje město naše Domažlice, na soudech, kolikrátkoli nebo kdy tamtéž před soudem nebo k soudu by byli povoláni, s tím však zvláštním podotčením, že zmínění Chodové, kteří pro vzdálenost od téhož města a pro zanedbání svých prací často tamtéž v Domažlicích před soudem nebo soud konati nebudou moci, budou povinni pouze ve čtyřech týdnech v řečeném městě našem Domažlicích příště vésti pře a tamtéž odpovídati těm, kdo je budou žalovati. Rozkazujeme proto a poroučíme všem purkrabím a rychtářům v Domažlicích a ostatním našim věrným, že zmíněné Chody proti tomuto našemu ustanovení, nařízení a milosti nemají příště obtěžovati ani jinak jim brániti. Pro kteréžto věci svědomí jsme rozkázali tento list učiniti a naši větší pečeti stvrditi. Dán v Praze léta Páně tisícího třístého dvacátého pátého, o XVII. kalendách dubnových (16. března).“⁵²*

Bezprostředními správci Chodův byli od starodávna župané, později purkrabové hradu domažlického, jimž náleželo především starati se o bezpečnost kraje a tudy i též sousedních hranic zemských. Purkrabové domažličtí stáli též v čele soudu, k němuž Chodové příslušeli; jejich přechmaty byly asi také příčinou, že si vyprosili Chodové na králi Janu totéž právo, jemuž se těšilo město Domažlice, dle jejichž vzoru byl pak i soud chodovský přizpůsoben, skládaje se z jistého počtu konšelův, jimž předsedal rychtář.⁵³

---

⁵² E. Maur - Kozina a Lomikar..., s. 4. a Fr. Roubík – Chodské majestáty, ve prospěch Baarovy společnosti v Domažlicích uspořádal a přeložil, Praha MCMXL, I. vydání, s. 13.

⁵³ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 272.

V průběhu staletí se v domažlickém purkrabském úřadu vystřídala řada zástupců známých českých rodů. Za zmínku stojí alespoň Vilém Zajíc z Valdeka, Petr z Rožmberka, Jindřich z Hradce.⁵⁴

Jak již uvedeno výše, Chodský soud v Domažlicích byl tvořen dvanáctičlenným sborem chodských konšelů či starších, kteří zastupovali jednotlivé vsi. Největší z nich, Pocinovice, vysílala starší dva, ostatní vsi po jednom. Soudnímu jednání předsedal chodský rychtář, volený z řad domažlických měšťanů.⁵⁵ Předseda zastupoval zájmy krále jako vrchnosti všech chodských vesnic. Byl jím odedávna některý z domažlických měšťanů, který byl sice volen Chody, ale do funkce byl potvrzován králem a přísahu skládal do rukou královských komisařů. Zájmy chodského rychtáře tak ne vždy byly v souladu se zájmy chodských vesnic, které se s ním mnohokrát dostaly do sporů.

Chodský soud zasedal každoročně kolem sv. Martina na domažlickém hradě (dle toho nazýván „chodský zámek“), soudil všechny rozepře chodských sedláků a byl kompetentní ve věcech sporných i nesporných, příslušely mu i rozsáhlé správní pravomoci (obdobně jako městské radě).⁵⁶

Právní jednotka chodských obcí užívala i vlastní pečeti, na níž byla kolem uprostřed vztyčené horní části chodské sekery čakany, obklopené hvězdami a body, umístěna legenda: „*S(igillum) CHODOWE Z DOMASLICZ*“. Pečetidlo této pečeti, kterou máme v originále doloženou z r. 1565, měli Chodové uloženo spolu se svými privilegii v místnostech chodského hradu a později nějaký čas ve svých vsích u některého z konšelů. Poslední zmínku o něm slyšíme r. 1630, kdy je byli Chodové nuceni spolu s chodským praporem vydat Lamingerovi.⁵⁷ Chodská pečeť je poprvé dochována na plné moci starších obce chodovské vyslancům k císaři ze dne 19. srpna 1565.⁵⁸

Při slavnostních příležitostech, např. při provázení krále, užívali Chodové i praporec, na němž byl r. 1543 vyobrazen pár vysokých plstěných bot, nejdůležitější to části oděvu těchto obránců zemských hranic. Tradiční psí hlavu na chodském praporu nemáme v pramenech doloženu. Stejně je to také

⁵⁴ W. Perlinger, *Zd. Procházka - Burgen im bayerisch-böhmischen Grenzland ...*, s. 79.

⁵⁵ E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 3.

⁵⁶ J. Janečková - Poprava ..., s. 61.

⁵⁷ F. Roubík, K. Váchal - *Boj chodského lidu, ...* s. 16.

⁵⁸ F. Roubík - *Dějiny Chodů ...*, s. 568.

s pojmenováním Chodů „*Psohlavci*“ (něm. Hundsköpfe), které vzniklo původně z přezdívky, a vyskytuje se teprve na počátku 17. století. Chodové sami se tak nikdy nenazývali. *Praporce užívali Chodové až do r. 1630, kdy byli nuceni odevzdati je Lamingenovi, u něhož mizí stopa po něm.*⁵⁹

Podle Eduarda Maura bylo označení „*Psohlavec*“ ve středověku označení pro nestvůry z Indie, lidi s psími hlavami, velkým počtem prstů na ruce a nohou, živící se lovem zvěře. Později se toto pojmenování přenášelo i na jiné nesympatické národy. Zejména Turci byli označováni jako psohlavci již v 16. století, když zaplavovali střední Evropu. Obecně se tedy toto označení používalo pro něco zlého, např. zlostného člověka.

Nejstarší doklad o pojmu Psohlavec jako označení pro Chody pak najdeme ve Stránského „*O státě českém*“ z roku 1634⁶⁰. Stránský tomu ale vůbec žádný hanlivý význam nepřikládá, kdy říká, že Domažlice jsou proslulé svým odporem proti Bavorům, kdy proti nim bránili pevnost a že v okolí žijí lidé nadaní svobodami, kteří se nazývají Chodové, vulgo, po sprostě, Psohlavci.

Maur se tedy domnívá, že ani o jednom z těchto případů nelze s určitostí říci, že by označení Psohlavec bylo míněno jakkoli hanlivě. Naopak v korespondenci ze začátku 18. století, kdy si vrchnostenský správce Seifrit píše s hrabětem Stadionem, novou vrchností Chodů, již oba užívají toho názvu Psohlavci, ovšem tentokrát jím již vysloveně nadávají – „*zlostní Psohlavci*“, „*vzpourní Psohlavci*“ (používají německé Hundsköpfe). Zůstává však otázkou, zda tato adjektiva souvisí s pojmenováním Psohlavci, nebo zda tato korespondence již byla zabarvena proběhlou chodskou vzpourou a tedy pisatelé užívali tohoto označení v subjektivním naštvání na poddané Chody.

Od konce 18. století a zejména počátkem 19. století však konečně označení Psohlavec/Psohlavci nabývá pozitivního heroického významu, např. díky dílům Boženy Němcové, Aloise Jiráska a dalších.

Privilegované postavení chodských vesnic je možno doložit i z názvu, který Chodové užívali ve svých písemných podáních: „*Chodové při pomezí hranic království Českého k úřadu purkrabství v městě Domažlicích*

⁵⁹ F. Roubík – Zápas Chodů za svobodu, ..., str. 12.

⁶⁰ P. Stránský, B. Ryba - Český stát: Okřik. Pavel Stránský ze Zápské Stránky, ..., s. 44.

náležící“ nebo *„Rychtář a konšelé starší práva chodovského v městě Domažlicích.“* Takto se Chodové nazývali nejen v době své svobody, nýbrž i později, když byli již prodáni Lamingerovi.⁶¹

Kromě výše uvedených užívali Chodové i další výhody, a to odznaku na svém praporci neboli korouhvi. První výslovná zmínka je až z roku 1543. Jak ovšem samotný odznak vypadal, to se dozvídáme pouze z německého překladu prohlášení českého zástupce, kde se praví: *„Tak mají (Chodové) také svůj vlastní praporec čili korouhev, a na ní své vlastní dané jim odznaky, totiž pár plstěných bot, a užívají tohoto praporce vlajícího a rozvinutého k provázení českého krále přes (hraniční) les, kdykoli toho potřeba vyžaduje.“*⁶² Byl to tedy pár plstěných vysokých bot pošítych kožešinou, který odkazoval na praporci na hlavní funkci, tedy chůzi po zemské hranici.

Tolik tedy úvodem o původu domažlických Chodů a města Domažlice a dále bych se pokusil hlouběji zaměřit na vývoj právního postavení Chodů z okolí města Domažlice od 14. století až do konce 17. století, kdy vyvrcholil jejich boj za znovunabytí ztracené svobody a potvrzení platnosti starých královských privilegií, která jim byla v průběhu několika staletí darována českými panovníky.

---

⁶¹ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 15.

⁶² F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 16.

3.) Kapitola II. - Domažličtí Chodové a majestáty českých králů v období do konce 15. století

Již několikrát zmíněné privilegium krále Jana Lucemburského bylo pro Chody stěžejním dokumentem, který se pak nepochybně stal jakýmsi základem pro další chodská práva. Domažlickým Chodům byl tímto královským rozhodnutím (platnost tohoto privilegia potvrdil 18. 4. 1332 rýnský falckrabí Jindřich, vévoda bavorský) i nepřímě přiznán určitý slabý vliv, což jistě vyvolalo u většiny domažlických Chodů pocit spokojenosti.

Velká spokojenost ovšem zřejmě nepanovala v 1. polovině 14. století v královském městě Domažlice, které bylo několikrát dáno do zástavy, mimo jiné i Petrovi z Rožmberka, který pak ale zástavu předal královi zeťovi Jindřichovi Bavorskému. Domažličtí se těmito kroky jistě cítili poškozeni na svých právech, což bylo způsobeno i tím, že zástavní vrchnosti se vždy snažily z města získat co největší možný prospěch. Proto si Domažlice na králi Jindřichovi, vévodovi Bavorském vymohly roku 1332 v Landshutu privilegium, podle něhož neměly být zatěžovány žádným jiným vladařem vyššími platy, než jaké dřív odváděly do královské pokladny. Mělo se jednat o 30 až 40 kop. Oproti tomu platily tehdy chodské vesnice zhruba 24 hřiven stříbra (20 těžkých hřiven pražských a 4 hřivny výmazného dle privilegia krále⁶³ Karla z 4. října 1342)⁶⁴, což bylo méně než město Domažlice.

Privilegium krále Jindřicha, vévody bavorského z 18. 4. 1332: „*My Jindřich z Boží milosti falckrabě rýnský a vévoda bavorský, chceme, aby na trvalou paměť bylo známo všem, že, poněvadž nejjasnější pán Jan, český a polský král a lucemburský hrabě, pán a tchán náš nejmilejší, všem i jednotlivým Chodům, náležejícím k městu a panství našemu Domažlicím, učinil obzvláštní milost, aby oni sami i jejich nástupci směli míti právo emfyteutické čili německé a v témž právu aby na věčné časy zůstávali, sedíce na svých dědictvích, my pak v této části svolující k jejich libosti a slušně pečující o pohodlí a prospěch*

---

⁶³ pozn. autora - Karel zde Roubíkem a Váchalem označen jako král, ačkoli byl v té době ještě markrabětem,

⁶⁴ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu..., s. 21. Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský, díl II privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1225 až 1419, Praha, 1895, s. 207.

*řečených Chodů našich věrných, obdarování neb milost jim řečeným naším tchánem tak s rozvahou prokázanou tímto potvrzujeme, a pokládajíc ji za platnou a milou nám i našim dědicům, chceme, aby měla silu stálé pevnosti, čemuž na svědectví rozkázali jsme tento list učiniti a naši pečeti stvrditi. Dán v Landshutu, léta páně MCCCXXXII u vigílii Vzkříšení Krista.*⁶⁵

*Chodové si vyprosili na markraběti Karlu privilej (4. říj. 1342), aby toliko, když berně bude vypsána, dávali berníkům 20 hřiven grošů praž. berně a 4 kopy těchže grošův zámažného (delentiales). Karel nařizuje přitom, aby berníci neukazovali na to, že předešlého času někteří, kdož zboží Domažlické od otce jeho v zástavě měli, dotčené Chody na záhubu jich k větším platům nutili. Karel IV. ztvdil též Chodům domažlickým starodávný obyčej, aby ve vesnicích jejich žádný pán ani vládyka nemohl žádných statků nabyti, ani v nich sídleti, a nařídil tehdejšímu purkrabí domažlickému Bušovi z Litic, aby nad zachováním toho bděl.*⁶⁶

*Privilegium markraběte Karla ze 4. října 1342: „My Karel prvorozený pana českého krále, markrabě moravský, známo činíme všem, kdož tento list čísti budou, že, poněvadž otcovi a naši věrní milí Chodové k Domažlicím náležející platili v minulých dobách jak z práva, tak ze zvyku dvacet těžkých hřiven pražských grošů pro komoru královskou a čtyři hřivny týchž grošů výmažného jako královskou berni, my, chtějice je zachovati v tomto i v jiných jejich právech, poroučíme výběřcím královské berně, kteří toho času budou, pod udržení naší milosti určitě a přesně, aby se neodvažovali ani se neosobovali od řečených Chodů přijímati více než dvacetčtyři hřivny, jak uvedeno, jako řečenou berni, kdykoli bude vybírána, bez ohledu na to, že někteří, kteří statky v Domažlicích drželi v zástavě od pana .. otce našeho, v následujících dobách až dosud řečené Chody nutili k jejich škodě platiti více, což pro příště přísně zakazujeme, hrozíce těžkou naší nemilostí každému, kdo by jednal proti tomu. K svědectví tohoto našeho listu dán v Praze v pátek po svátku blahoslaveného Michala archanděla, L.P. tisícího třístého čtyřicátého druhého.*⁶⁷

⁶⁵ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 15

⁶⁶ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 272.

⁶⁷ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 16

V polovině 14. století držel Domažlice Karlův bratr Jan Jindřich Lucemburský, který ještě městu daroval do té doby svobodnou ves Petrovice. *Ačkoli pak Karel ve svém Majestátu (17. června 1359) vůli svou ustanovil, aby se Domažlice nikomu nezastavovaly, přece r. 1349 dne 20. června „z jistých a znamenitých příčin“ Jindřichovi z Hradce a jeho bratřím hrad a město Domažlice s soudem krajským a jinými soudy a příslušenstvím v 4000 kopách zavadil.*⁶⁸

Bohužel v roce 1354 se vyostřil spor právě mezi Karlem IV. a Jindřichem z Hradce, který se ho rozhodl vyřešit vysláním vojska do Domažlic, jež se mělo města z jeho rozkazu a k jeho prospěchu zmocnit.

Privilegium krále Karla IV. ze 17. června 1359: *„Karel čtvrtý z Boží milosti římský císař vždy rozmnožitel a český král, urozenému Buškovi z Litic, purkrabímu v Domažlicích, který jest nebo časem bude, věrným našim milým svou milost a všecko dobré. Předstoupivše v přítomnosti našeho majestátu milí nám Chodové domažlického okrsku naši věrní, přednesli, že od starodávna zcela žádní šlechtici či vladykové v jakýchsi jistých jejich vsích neuvykli si míti nebo držeti nějaké statky ani tam sídliti. Pročež svěřujeme Tvé věrnosti a vážně poroučíme, že z moci naší královské české řečené Chody máte při takovém jejich starém zvyku zachovati a věrně chrániti, nedovolujíce některým šlechticům nebo vladykům nějaké statky v řečených vsích získávati, držeti nebo tam jakkoli sídliti. Jestliže a pokud to tak dlouho bude zachováváno, potud se vyhnete naší nemilosti podle svědectví tohoto listu s naší přivěšenou pečeti. Dán v Praze dne 17. měsíce června, království našich roku třináctého, císařství pak pátého.“*⁶⁹

Hned rok na to, dne 27. prosince 1360, obdrželi Chodové od Karla IV. další privilegium, jímž potvrdil dřívější Janovo privilegium z roku 1325, které bylo do textu tohoto vloženo.

Císař Karel IV. dne 27. prosince 1360 potvrzuje domažlickým Chodům privilegium krále Jana z 16. března 1325 na výsadní soud v Domažlicích: *„Karel Čtvrtý z Boží milosti římský císař vždy rozmnožitel a český král, známo činíme tímto listem všem, že, protože naše důstojnost byla pokorně prošena věrnými*

---

⁶⁸ A. Sedláček - Hrady, zámky a tvrže ..., s. 76.

⁶⁹ F. Roubík – Chodské majestáty, ... s. 17

našimi milými Chody, náležejícími k městu našemu Domažlicím, a bychom jim královskou mocí českou ráčili milostivě schváliti, obnoviti a potvrditi jakési privilegium, které v dlouho minulých dobách obdrželi od světlé paměti nejjasnějšího knížete a pána, pana Jana, kdysi krále českého, otce našeho nejmilejšího, jehož celé znění následuje těmito slovy: My Jan ... (vložená listina Jana ze dne 16. března 1325). My pak znamenajíce, že řečená žádost jest odůvodněna, a zvláště proto, že spravedlivě žádajícím nemá býti odmítán souhlas, řečené privilegium jim v celém rozumu a ve všech klausulích, bodech a artykulích, tak jak slovo od slova výše jest vyjádřeno, s obvyklou laskavostí mocí královskou českou schvalujeme, obnovujeme a také potvrzujeme, výslovně rozhodujíce, že všechno i v jednotlivostech výše vyjádřené má míti pevnost stálé síly. Poroučíme proto všem i jednotlivým věrným a poddaným našeho království Českého, aby řečeným Chodům v této naší milosti jim námi udělené nebránili, ale spíše je v ní účinně podporovali a hájili pod udržením naší milosti. Na svědectví tohoto listu pod pečetí naší císařské důstojnosti.

*Dán v Praze, léta Páně tisícího třístého šedesátého, indikce XIII., o VI. kalendách lednových, království našich roku čtrnáctého, císařství pak pátého.*⁷⁰

O životě, právních poměrech a zvykových právech domažlických Chodů v této době, kdy byli spolu s městem Domažlice přímo pod správou královských purkrabích, nedozvídáme se z královských pramenů ničeho. Víme jen, že kromě Buška z Litic byl zde roku 1363 purkrabím Ješek Jura, jenž *Domažlickým výroční trh a trhy dobytčí vyprosil*⁷¹ a roku 1370 Oldřich z Bezděčina a že i za Karlova nástupce krále Václava IV. zůstaly Domažlice i s chodskými vesnicemi v držení královské komory. V této době byli zde purkrabími Borník ze Štítar, Maršík z Hrádku, Jan z Michalovic a pak znovu Maršík z Hrádku. Roku 1373 utrpěly chodské vesnice velikou pohromu. *Bavorské vojsko, vpadši tehdy lesem do země, spálilo kromě domažlického předměstí i 13 vesnic, většinou chodovských, aby se ihned vrátilo zpět do Bavor.*⁷²

---

⁷⁰ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 18.

⁷¹ A. Sedláček - Hradky, zámky a tvrze ..., s. 76.

⁷² F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 34.

Ani z doby vlády krále Václava IV. nemáme příliš podložených informací o domažlických Chodech, kteří byli toho času pod zástavou Oldřicha z Miřkova (listem Václava IV. z 24. srpna 1388).⁷³

Z vlády krále Václava IV. se dochovala dvě jeho privilegia, jimiž potvrzoval Chodům jejich předešlá práva. První z těchto majestátů je ze dne 12. června 1396, kdy z textu privilegia je zcela zřejmé, že o jeho vydání, respektive o potvrzení svých starších privilegií, požádali krále samotní Chodové a kterým tedy Václav IV. potvrzuje domažlickým Chodům privilegia falckrabí Jindřicha z 18. dubna 1332 a císaře Karla IV. z 27. prosince 1360 – „*Václav z Boží milosti římský král vždy rozmnožitel a český král, známo činíme tímto listem všem, že předstoupili před naši královskou vznešenost věrni naši milí Chodové k městu našemu Domažlicím náležející a předložili nám jistá privilegia jim kdysi jasným Jindřichem falckrabětem rýnským a vévodou bavorským a nejjasnějším knížetem a pánem Karlem římským císařem vždy rozmnožitelem a českým králem, pánem a otcem naším nejmilejším vydaná a povolena, prosíme pokorně a oddaně, abychom jim řečená privilegia z královské laskavosti ráčili milostivě potvrditi, kterýchž privilegií znění následuje těmito slovy. Prvního pak privilegia znění jest takovéto: My Jindřich .. (vložená listina Jindřicha Bavorského z 18. dubna 1332). Druhého pak takovéto: Karel Čtvrtý ... (vložená listina Karla IV. ze 27. prosince 1360). My tedy, kteří přání kterýchkoli spravedlivě žádajících rádi přijímáme, příznivě naklonění spravedlivým přáním řečených Chodů, nikoli omylem nebo bez uvážení, ale s rozmyslem a s jistým naším vědomím řečená privilegia i všecka jednotlivá jiná jejich privilegia neb listy a vše, co je v nich obsaženo, jsme schválili, obnovili, potvrdili a potvrzujeme, schvalujeme, obnovujeme a zabezpečujeme a ochranou tohoto listu královskou mocí českou milostivě potvrzujeme, rozhodující, aby to ve všech svých bodech, rozumu, klausulích a artykulích, jak slovo od slova jest vyjádřeno, podrželo dále pevnost neporušitelné moci svědectvím tohoto listu pod pečeti naší královské důstojnosti.*

Dán na Karlštejně, léta Páně tisícího třístého devadesátého šestého, dne dvanáctého června, království našich českého třicátého čtvrtého, římského pak dvacátého prvního.“⁷⁴

---

⁷³ Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský, díl II privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1225 až 1419, Praha, 1895, s. 207.

Druhým privilegiem, které následovalo krátce po výše uvedeném, bylo privilegium ze dne 14. července 1396, kterým král Václav IV. potvrzuje domažlickým Chodům privilegium markrabí Karla ze dne 4. října 1342 na placení královské berně: „*Václav z Boží milosti římský král vždy rozmnožitel a český král, známo činíme tímto listem všem, že, předstoupivše před naši vznešenost věrní naši milí Chodové k městu Domažlicím náležející, nás pokorně prosili, abychom jim ráčili mocí královskou českou milostivě schváliti, potvrditi, obnoviti a pevným učiniti dole psané privilegium, které obdrželi od svaté paměti kdysi nejjasnějšího knížete, pána a otce našeho nejmilejšího pana Karla, tehdy markrabí moravského, kteréhožto privilegia znění následuje těmito slovy: My Karel...(vložená listina markrabí Karla ze 4. října 1342). My tedy, schvalující milostivě jejich odůvodněné prosby, s rozmyslem a jistým naším vědomím řečeným Chodům výše psané privilegium ve všech jeho bodech, klausulích a artykulích, jak slovo od slova výše jest vyjádřeno, jsme schválili, potvrdili, obnovili a pevným učinili, schvalujeme, potvrzujeme, obnovujeme a mocí královskou českou tímto listem milostivě pevným činíme, ustanovujeme, aby vše i jednotlivé v něm obsažené mělo pro příště trvalou pevnost moci, svědectvím tohoto listu pod pečeti naší královské důstojnosti.*

Dán na Karlštejně, L.P. tisícího třístého devadesátého šestého, čtrnáctého července, království našich českého r. třicátého čtvrtého, římského dvacátého prvního.“⁷⁵

Když ale Zikmund Lucemburský zajal svého staršího bratra Václava IV., zastavil roku 1403 za 1.000 kop grošů Domažlice (pravděpodobně i s chodskými vesnicemi) Boršovi mladšímu z Oseka, který sem nasadil svého purkrabího Bohuše ze Štědré.⁷⁶

Chodové však zůstali věrní králi Václavovi IV. a za svou oddanost obdrželi od Václava dva další reskripty, kdy první z nich jim po svém útěku z Vídně do Kutné Hory král daroval dne 2. května 1404.⁷⁷ V tomto majestátu Václav IV. zakazuje utiskovat Chody proti jejich starým privilegiím a právům:

---

⁷⁴ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 20

⁷⁵ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 22

⁷⁶ J. Jánský - Kronika česko-bavorské hranice, díl I (1400-1426), průvodce historií západních Čech č. 7, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2001, s. 49.

⁷⁷ Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. čelakovský, díl II privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1225 až 1419, Praha, 1895, s. 208.

„Václav z Boží milosti král vždy rozmnožitel a český král, Boršovi z Ryzmburka, řečenému Hrabě, Bohoušovi purkrabímu domažlickému a ostatním jejich poddaným, jimž tento list bude předložen, královskou milost a všechno dobré. Urození a věrní milí! Chceme a věrností vaší tímto vážně nařizujeme a poroučíme, abyste poddané naše řečené Chody nikterak neutiskovali ani jim nepůsobili nějaké škody nebo ukrutnost, abyste jich nenutili k žádným nezvyklým břemenům, ale spíše abyste jim dovolili setrvati příště v míru a klidu v jejich starých obyčejích a právech s uvarováním naší nejtěžší milosti.

Dán na Hrádku (Křivoklátě), v den svatého Zikmunda pod naším signetem. “⁷⁸

Dalším listem datovaným dne 11. května 1404 král Václav IV. zakazuje utiskovati domažlické Chody proti jejich starým privilegiím a právům: *„Václav z Boží milosti římský král vždy rozmnožitel a český král, všem i jednotlivým baronům, šlechticům, rytířům, klientům, purkrabím, hejtmanům, úředníkům a ostatním našim a království Českého poddaným a věrným, k nimž tento list dojde, královskou milost a všechno dobré. Věrní milí! Protože chceme Chody v okrsku domažlickém sedící věrné naše milé skutečně zachovati při jejich starých privilegiích, svobodách a právech, proto vám všem a z vás komukoliv přísně rozkazujeme a poroučíme, chtějíce tomu, abyste řečené Chody proti jejich privilegiím a právům, jež od starodávna mají, nikterak neutiskovali, ba spíše abyste jim dovolili v míru při nich setrvati beze všeho neobvyklého vymáhání nebo uložení, pokud se budete chtít vyhnouti naší nemilosti.*

Dán na Žebráce, dne XI. května, království našich českého roku čtyřicátého prvního, římského pak dvacátého osmého. “⁷⁹

Ale ani toto královské nařízení nepřineslo Chodům očekávané zlepšení poměrů a jejich postavení. Domažličtí purkrabí stále omezovali stará chodská práva, a tak se Chodové znovu obrátili na krále s prosbou o nápravu. Král tedy již 3. prosince roku 1415 vydal další listinu⁸⁰, ve které nařizuje domažlickému purkrabímu Janu Lukavovi z Lukavice, aby zachovával stará chodská práva,

⁷⁸ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 23

⁷⁹ tamtéž, str. 24

⁸⁰ Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský, díl II privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1225 až 1419, Praha, 1895, s. 208-209.

zejména co se týče placení královské berně, která měla představovat 24 kop grošů, a Lukavu zároveň požádal, aby po přečtení tento list Chodům vydal k uschování.⁸¹

*„Václav z Boží milosti římský král vždy rozmnožitel a český král, slovuťnému Janu Lukavovi .. purkrabí domažlickému věrnému našemu milému milost a všecko dobré. Věrný milý, věrnosti tvé tímto listem přísně poroučíme a rozkazujeme, vůbec tomu chtěje, abys Chody domažlické věrné naše milé zachoval při jejich starých právech a milostech podle znění listů, které mají od jasných knížat, a zvláště o odvádění berně naší královské, totiž placení dvacetičtyř hřiven, a o vození dřev, a abys jich nijak neutiskoval nad jejich obvyklá práva bez ohledu na to, že jiní tvoji předchůdci a jejich správcové odvážili se je častokráte obtěžovati proti jejich právům a obyčejům. Chceme totiž tytéž Chody podle našich milostí a listů při znění jejich svobod skutečně milostivě zachovati. Ty pak, přečta tento náš list, vrať jej řečeným Chodům, jinak nečině pod přízří naší královskou. Dán v Praze, dne třetího prosince, království našich českého roku padesátého třetího, římského pak čtyřicátého.“*⁸²

Domažlice byly v té době stále v zástavě Oldřicha z Miřkova, který tuto ovšem prodal roku 1421 Jaroslavu z Blahotic. Ten ale nebyl zástavním pánem dlouho, poněvadž v roce 1422 přenesl zástavu král Zikmund Lucemburský za 1.500 kop na bratry Bedřicha a Hanuše z Kolovrat.⁸³ Avšak ještě v září téhož roku dal Zikmund Domažlice i s úřadem zastavit Zdeňku z Drštky za 2.000 kop.⁸⁴ Ovšem tato častá přenášení zástavy neměla příliš velký význam, neboť již v počátku husitského hnutí se vládou nad městem ujali Domažličtí měšťané a připojili se k tábořskému hnutí. Domažlice se tak staly jakýmsi „*husitským ostrovem*“ v katolických Západních Čechách a musely se bránit častým útokům.⁸⁵

V době husitské došlo na Chodsku k památné bitvě a slavnému vítězství vojska vedeného Prokopem Holým nad německými křižáky. Dnes známá bitva u Domažlic se udála 14. srpna 1431 v rámci páté křížové výpravy, která byla zorganizována z důvodu ztroskotání jednání na jaře téhož roku mezi králem

---

⁸¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 36.

⁸² F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 25

⁸³ Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský- G. Friedrich, díl III privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1420 až 1526, Praha, 1948, č. 26, s. 39.

⁸⁴ Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský- G. Friedrich, díl III privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1420 až 1526, Praha, 1948, č. 30, s. 46.

⁸⁵ A. Sedláček, Hrady, zámky a tvrze ..., s. 77.

Zikmundem Lucemburským a Prokopem Holým, který přicestoval do Chebu s požadavkem uznání rovnoprávnosti husitství s katolickou církví.

Původně měl v čele křížové výpravy stát sám Zikmund Lucemburský, který ale zřejmě z nedostatku odvahy předstíral jakési zranění a samotné výpravě, tím pádem i pozdější bitvě, se tak zbaběle vyhnul. Vedením byli tedy pověřeni kardinál Julián Cesarini z Norimberka a Friedrich z Norimberka. Jejich vojsko, čítající pravděpodobně kolem sto tisíc mužů, překročilo hranice na přelomu července a srpna 1431 a utábořilo se mezi Horšovským Týnem, Chudenicemi a Domažlicemi. Naopak Husité tábořili nedaleko Berouna, aby byli připraveni jít křížáckým vojskům naproti na kteroukoli část hranice. Vojsko pod vedením Prokopa Holého se vydalo vstříc křížákům a překvapilo je 14. srpna odpoledne při přesunu, nesešikované a nepřipravené.

Zaútočili na ně přímo z pochodu a traduje se, že když křížáci uslyšeli hromový zpěv husitů „*Ktož sú boží bojovníci*“, přepadl je strach z obávaného husitského vojska a bez váhání se dali chaoticky na útěk. O obranu se pokusila jen Cesariniho garda. Sám kardinál pak byl po marném pokusu o zorganizování obrany nucen uprchnout v přestrojení a na bojišti tak zanechal své šperky i kardinálské atributy (klobouk, kápi a roucho a papežskou pověřovací bulu).⁸⁶ Dodnes stojí na vrchu nad obcí Spáňov velký dřevěný (Cesariniho) klobouk, jako památka na bitvu. *Bitva u Domažlic představovala nesporně historicky nejvýznamnější bitvu v jihozápadním pohraničí vůbec.*⁸⁷

Zda vůbec a případně v jaké míře, se o výše uvedené drtivé vítězství husitských vojsk zasloužili samotní Chodové, není dodnes známo. Co lze však říci s naprostou jistotou, je fakt, že častými boji v okolí Domažlic trpěly i samotné chodské vesnice, které byly nuceny vždy stát na straně města a jeho purkrabího Jana Řitky z Bezdědic.

Teprve v polovině 15. století po uklidnění situace měli konečně Chodové příležitost nechat si potvrdit svá stará privilegia i novým králem Ladislavem, který jim vyhověl a vydal 6. května 1454 list, který Chodům potvrzuje dřívější privilegia Janova, Jindřichova, Karlova a Václavova. Král si totiž také moc dobře

---

⁸⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 37.

⁸⁷ J. Jánský - Kronika česko-bavorské hranice, díl II (1427-1437), průvodce historií západních Čech č. 8, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2001, s. 89.

uvědomoval, jak záslužnou činnost o obranu hranic před zahraničními vpády Chodové vykonávají. *Jako profesionálové svého druhu dovedli tyto privilegovaní sedláci jistě dobře zacházet se zbraněmi a mohli se tak proti (zejména) bavorským vpádům účinně bránit. Měli také staletím prověřenou zpravodajskou službu na svých ostrážích, která jim umožňovala včasnou mobilizaci.*⁸⁸

Privilegium krále Ladislava z 6. května 1454: *„Ladislav z Boží milosti uherský, český, dalmatský, chorvatský etc. král, rakouský a lucemburský vévoda a markrabí moravský etc., známo činíme tímto listem všem, že byla naše vznešenost snažně a pokorně prošena jménem Chodů k městu našemu Domažlicím náležejících, věrných našich milých, abychom z vrozené laskavosti naší jasnosti ráčili potvrditi listy, milosti, výsady, svobody, privilegia a všechna práva, udělená a dána jim nejjasnějších Jana a Karla a potvrzená od jasného knížete Jindřicha falckraběte rýnského a vévody bavorského a od nejjasnějšího Karla předem řečeného a od jasného Václava, předchůdců našich nejmilejších. My, pozorující jejich pevnou věrnost ke koruně tohoto našeho království, ne omylem nebo bez uvážení, ale s rozvahou a se zdravou radou našich šlechticů a věrných s jistým naším vědomím mocí královskou českou řečené listy, milosti, výsady, svobody, privilegia a práva od řečených předchůdců našich povolená a dána jim a jejich nástupcům schvalujeme, potvrzujeme, upevňujeme a zabezpečujeme se všemi jejich klausulemi, body, artykuly a rozumem, tak jakoby jejich znění bylo do tohoto našeho listu slovo od slova výslovně vloženo, chceme a rozhodujeme, aby tytéž listy a řečená privilegia se vším svým obsahem měly po všechny časy plnou a neporušitelnou pevnost moci. Rozkazujeme proto purkrabím a rychtářům v Domažlicích a výběřcům berní i všem poddaným našim, aby řečené Chody proti jejich milostem, výsadám a privilegiím neutiskovali, neznepokojovali ani neobtěžovali, ale aby jim dovolili klidně užívatí a požívatí jejich práv, očekávající naši nemilost, budou-li jednati proti tomu, na svědectví tohoto listu s přivěšením naší královské pečeti. Dán v Praze, dne šestého měsíce května léta Páně tisícího čtyřstého padesátého čtvrtého, království našich uherského etc. roku čtrnáctého, českého pak prvního.“*⁸⁹

---

⁸⁸ J. Jánský - Kronika česko-bavorské hranice, díl IV (1458-1478), průvodce historií západních Čech č. 10, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2003, s. 217.

⁸⁹ F. Roubík – Chodské majestáty, ... s. 28

Vrchním správcem chodských vesnic však zůstal, i po prodeji chodské rychty Buškem z Vlkánova chodským konšelům (v únoru 1456), královský purkrabí, který sídlil na domažlickém hradě a jemuž odváděli Chodové předepsané dávky. *V dobách, kdy byly chodské vsi v zástavě, převzal tuto funkci některý z úředníků zástavní vrchnosti.*⁹⁰

Další zklidnění situace a posílení právního postavení domažlických Chodů přineslo privilegium krále Jiřího z Poděbrad z 31. prosince 1458⁹¹, kterým byla Chodům potvrzena dřívější privilegia králů Jana, Karla, Václava, Zikmunda a Ladislava, protože „oni věrně strážejí a ochraňují hranice království našeho, v lesích žijíce a bráníce zásekami stromů cizincům v krutém vpádu do vlasti“⁹² a ukládalo zároveň domažlickým purkrabím, rychtářům a výběřčím královských daní, aby žádným způsobem Chody na těchto svobodách nezkracovali.

*Konfirmaci tuto odůvodňuje Jiří výslovně tím, že se tak děje z ohledu na služby domažlických Chodů, kteří strážejí věrně hranice království v pohraničních lesích, bráníce cizincům zásekami v krutých vpádech do vlasti. Kromě všeobecných formulí, obvyklých v podobných královských konfirmacích, zmiňuje se Jiříkovo privilegium výslovně o tom, že mají Chodové užívatí týchž práv, jimž se těší město Domažlice, že mají totiž býti povinni přicházeti k soudu jen ve čtyřech nedělích v roce, že se šlechtické osoby nemají na Chodech zakupovati a usazovati, a že Chodové nejsou povinni odváděti více královské berně, než 20 těžkých hřiven a čtyři hřivny výmazného přes to, že byli v minulých letech nuceni platiti proti právu i více.*⁹³ Ze všech privilegií, která Chodové obdrželi, bylo toto nejdůležitější.

Český překlad privilegia krále Jiřího z Poděbrad z 31. prosince 1458 od Dr. Roubíka je následující: „*Jiří z Boží milosti český král, moravský markrabí, lucemburský a slezský kníže a lužický markrabí, známo činíme tímto listem všem, že naše důstojnost byla pokorně prošena od věrných našich milých konšelů a obcí Chodů k městu Domažlicím náležejících, abychom jim z obvyklé laskavosti královské všecky milosti, svobody, darování, privilegia a práva všecka od jasných*

⁹⁰ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 13.

⁹¹ Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský- G. Friedrich, díl III privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1420 až 1526, Praha, 1948, č. 1523, s. 1232.

⁹² F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 22.

⁹³ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 38.

předchůdců našich Jana, Karla, Václava, Zikmunda a Ladislava králů povolena, daná, potvrzená, jakož i rychtářství jejich od jakéhosi Buška z Vlkánova koupí na ně přenesené ráčili zabezpečiti, obnoviti, schváliti a potvrditi. My, přihlížejíce ke službám týchž Chodů, protože oni věrně střeží a ochraňují hranice království našeho, v lesích žijíce a bráníce zásekami stromů cizincům v krutém vpádu do vlasti, ne omylem nebo bez rozvážení, ale s rozmyslem a se zdravou radou našich věrných, s jistým naším vědomím z moci královské všecka práva a privilegia řečených Chodů, totiž že oni Chodové mají užívati a radovati e ze všeho toho práva, jemuž se těší město naše Domažlice na soudech, kolikrátkoli by tam byli povoláni, a to tak, že na témž soudu toliko ve čtyřech týdnech mají odpovídati pohánějícím je z toho, z čeho jsou viněni, a že žádní šlechtici ani vladykové nemají tytéž Chody pod jakoukoli záminkou držeti a sobě přivlastňovati nebo tamtéž obydlí své činiti, rovněž kdykoli bude uložena královská berně, budou povinni platiti dvacet těžkých hřiven berně a čtyři hřivny výmazného, bez ohledu na to, že častěji některými lidmi mimo spravedlnosti nuceni byli platiti více. Rovněž i rychtářství, které bylo Buškem z Vlkánova věčným právem přeneseno spravedlivým titulem koupě na konšely a obec Chodů, i jiná všecka jejich práva a privilegia se všemi jejich klausulemi, body, artykulemi a rozumem, jakoby znění jich všech slovo od slova do tohoto listu bylo vloženo, obnovujeme, potvrzujeme, schvalujeme a zabezpečujeme, chtějíce, aby všecko i jednotlivé výše řečené podrželo ve všem plnou a nepřerušitelnou pevnost v ustavičné moci. Rozkazujeme proto purkrabímu a rychtáři v Domažlicích a výběrčím berní nynějším i budoucím a všem poddaným našim, aby se neodvažovali řečené Chody proti jejich již řečeným milostem a svobodám nebo jiným jakýmkoli výsadám obtěžovati a znepokojevati, ale spíše aby jim dovolili klidně a svobodně užívati a těšiti se ze svých práv, vystavujíce se nejtěžší naší nemilosti, budou-li jednati proti tomu. Na svědomí tohoto listu s přivěšením naší královské pečeti. Dán v Praze, posledního dne prosince léta Páně tisícího čtyřstého padesátého osmého, království našeho prvního.“⁹⁴

O postavení domažlických Chodů v této době neustálých změn zástavních vrchností nemáme téměř žádné zprávy. Víme však, že i na krále Vladislava II. Jagellonského se obrátili s prosbou o potvrzení starých svobod. Král jim vyhověl

---

⁹⁴ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 32

a listinou z 15. ledna 1475⁹⁵ potvrdil domažlickým Chodům privilegia obdržená od falckrabí Jindřicha a králů Jana, Karla, Václava, Zikmunda, Ladislava a Jiřího a rovněž nařídil domažlickým purkrabím a rychtářům, aby tato privilegia Chodů uznávali a Chody na nich nijak nezkracovali. V konfirmaci výslovně uvedl, že ji vydává motivován tím, že Chodové prokazují značnou službu králi, když střeží zemské hranice. Zároveň zde bylo zmíněno právo Chodů volit ze svého středu konšely a z domažlických měšťanů rychtáře.⁹⁶

Privilegium krále Vladislava II.: *„Vladislav z Boží milosti český král, moravský markrabě, lucemburský a slezský kníže a lužický markrabě etc., známo činíme tímto listem všem, že nám byla předložena konšely a obcí Chodů k městu našemu Domažlicím náležejících věrných našich milovaných ponížen žádost, abychom z vrozené naší královské laskavosti jim ráčili schváliti, potvrditi, obnoviti a pevnými učiniti všecky i jednotlivé listy, milosti, obdarování, výsady, svobody, imunity, privilegia a povolení i veškerá práva, která týmž Chodům kdysi dali, povolili a věnovali nejjasnější římsí a čeští králové, zejména Jan, Karel, Václav, Zikmund, Ladislav a Jiří předchůdcové naši, a jasný kníže Jindřich, falckrabě rýnský a vévoda bavorský, a zároveň i rychtářství jejich od jakéhosi Buška z Vlkánova koupí na ně přenesené, zvláště však dva staré listy, jeden jmenovaného knížete Jindřicha, druhý řečeného Karla, kterého jsme do tohoto našeho listu poručili vložiti. Prvního listu znění následuje těmito slovy: My Jindřich ..(vložená listina vévody Jindřicha bavorského z 18. dubna 1332). My Karel .. (následuje listina markrabí Karla ze 4. října 1342). My tedy, pozorující věrnou pomoc řečených Chodů nám i koruně naší, kterou, na hranicích království našeho jednajíce, též koruně naší, jak potřeba žádá, jsou ku pomoci její ochraně, nikoli omylem nebo bez rozvahy, ale s dobrým rozmyslem, se zdravou radou našich šlechticů a věrných, s jistým naším vědomím mocí královskou všecky i jednotlivé listy, milosti, obdarování, výsady, svobody, imunity, privilegia a povolení i veškerá práva týmž Chodům kdysi od jasných předchůdců našich římských a českých králů Jana, Karla, Václava, Zikmunda, Ladislava a Jiřího se všemi artykuly v privilegiu téhož Jiřího jim řečeným Chodům výslovně darovanými a povolenými, podobně list řečeného vévody Jindřicha jmenovitě*

⁹⁵ Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský- G. Friedrich, díl III privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1420 až 1526, Praha, 1948, č. 1523, s. 1232.

⁹⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů..., s. 41.

a Karla zde výslovně vložené, zároveň i rychtářství, které pro věčné časy pro sebe obec týchž Chodů koupila od Buška z Vlkánova, týmž Chodům nyní i budoucím schvalujeme, potvrzujeme, obnovujeme a milostivě pevnými činíme ve všech řečených privilegii bodech, klausulích, artykulích a rozumu tak, jakoby všechna již řečených bodů privilegia byla výslovně vložena slovo od slova do tohoto našeho listu, ustanovující, že všechna táž privilegia s artykuly v nich obsaženými mají podržeti stále neporušitelnou moc. Poroučíme proto purkrabímu a rychtáři v řečeném městě Domažlicích a výběrcím berní, všem nyní i budoucím i poddaným našim věrným milým, aby řečené obci Chodů v jejich milostech, svobodách, privilegiích i jednotlivých jim královským darováním povolených nižádným způsobem nebránili ani ji neobtěžovali, ba spíše aby týmž Chodům nyní i budoucím dovolili svobodně a v míru užívati a požívati týchž jejich milostí a svobod, chtějí-li se vyhnouti nejtěžší naší a našich nástupců nemilosti. Na svědomí tohoto listu pod přivěšením naší královské pečeti.

Dán v Praze, dne patnáctého ledna léta Páně tisícího čtyřstého sedmdesátého pátého, království našeho roku čtvrtého.“⁹⁷

Na sklonku 15. století tedy panoval mezi Chody poměrně klid, poněvadž Chodové uklidnění a sebejistí svým výsadním postavením a podpoření několikaletými konfirmacemi svých starých práv, náležitě plnili své povinnosti.

*Počátkem 16. století tvořil celkový výnos berní ze všech chodských vsí 103 kopy míšenské, dřevné tehdy činilo 31 kop a v naturálních dávkách se ročně ze všech vsí scházelo 594 slepic, 3200 vajec, 544 sýrů a 196 kbelců ovsa. Silniční mýto vynášelo r. 1535 přes 90 kop míšeňských. Celkový výnos z jedenácti chodských obcí se tedy počátkem 16. století pohyboval kolem 400-500 kop míšeňských.*⁹⁸ Prodej chodské rychty byl stěžejním krokem k zavedení jakési quasi samosprávy chodských vesnic, ovšem tato netrvala nijak dlouho. Poněvadž chodská rychta byla zakoupena konšely pouze k rukám krále a situace královské komory začala být velmi neutěšená, stala se rychta o pár let později opět předmětem zástavy k uspokojení hlavních králových věřitelů.

---

⁹⁷ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 35

⁹⁸ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 17.

Proto byly o několik let později chodské vsi i s hradem a rychtou opětovně zastaveny, a tím zároveň i započalo období nejistoty, nestability a poměrně rychlého střídání zástavních vrchností. Toto období trvalo plných 100 let, až do roku 1572, kdy se Chodové nakrátko ze zástavy sami vykoupili.

Z těchto poněkud turbulentních let stojí za zmínku období, kdy byli zástavní vrchností bratři Protiva a Lev z Rožmitálu, kteří získali Domažlice do zástavy od krále Jiřího z Poděbrad za 3.000 uherských zlatých roku 1469⁹⁹. Bratři z Rožmitálu totiž nebyli domažlickými měšťany kladně přijati, a to z pochopitelného a jednoduchého důvodu. Domažličtí totiž neradi viděli zástavu v rukou tak vlivného a bohatého šlechtice jako na tehdejší dobu byl právě Lev z Rožmitálu. Oba bratři se tedy dostali s městem do sporu, který se snažil vyřešit sám král Jiří, který apeloval na domažlické, aby neobraceli vězně a jiné věci proti oběma bratřím, kterým by pak „těžko lidi tu chovati, poněvadž jsou se v holý zámek uvázali a k tomu užitkové k zámku zahubeni jsou“.¹⁰⁰

Lev z Rožmitálu si ovšem domažlickou zástavu dlouho neponechal a v červenci roku 1473 ji prodal nejvyššímu hejtmanovi uherského krále Matyáše Zdeňkovi ze Šternberka a to překvapivě jen za 3.000 uherských zlatých, ačkoli původní zástavní částka činila o plný tisíc uherských zlatých více. Ale ani Zdeněk ze Šternberka se ze zástavy netěšil nijak dlouho. Již v roce 1476 ji po jeho smrti zdědili jeho dva synové Jaroslav a Zdeněk, kteří ji ale necelé 2 roky po otcově smrti prodali Kateřině z Pecky, vdově po zemřelém Protivovi z Rožmitálu.¹⁰¹

Do konce 15. století král Vladislav II. pak vydal ve prospěch Chodů ještě dva své majestáty. Prvním z nich, vydaným dne 14. srpna roku 1482, nařizuje všem obyvatelům a zvláště měšťanům v Plzni a Stříbře, aby neobtěžovali domažlické Chody proti jejich starým privilegiím: „*My Vladislav z Boží milosti král český, markrabě moravský, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě etc., urozeným a statečným, slovným a opatrným pánům, rytířstvu i měšťům i také purkrabím, hejtmanům, úředníkům i jiným poddaným našim a zvláště měšťanům plzeňským a stříbrským věrným našim milým, jichž tento list náš dojde,*

---

⁹⁹ Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský- G. Friedrich, díl III privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1420 až 1526, Praha, 1948, č. 1472, s. 567.

¹⁰⁰ F. Roubík - Dějiny Chodů..., s. 41.

¹⁰¹ F. Roubík - Dějiny Chodů..., s. 41.

vzkazujeme milost královskou a všechno dobré. Věrní milí! Věděti vám dáváme, že úmysl náš jest, abychom Chody naše, obývající okolo města našeho Domažlic, věrné naše milé, při právích, svobodách a privilegiích jejich starodávných vskutku zachovali. Protož vám všem a každému zvláště přikazujeme přísně, chtějíce, abyste již psaných Chodův proti právům a privilegiím jejich starodávným neobtěžovali a překážek jim v tom nečinili, ale raději abyste je bez takových obtěžování neobyčejných zachovali, pokojně jim v tom nepřekázejíce aniž překážeti dopouštějíce, a to pod uvarováním hněvu našeho královského. Tomu na svědomí pečeť naši královskou kázali jsme přitisknouti k tomuto listu.

Dán v Praze, ve středu po svatém Tiburci léta Božího tisícího čtyřstého osmdesátého druhého, království našeho jedenáctého.“¹⁰²

Druhým zmíněným majestátem bylo privilegium z 28. září 1489, kterým král Vladislav II. potvrzuje domažlickým Chodům privilegia o obdržení rychty chodovské, koupené od Buška z Vlkanova: „*My Vladislav z Boží milosti král český, markrabí moravský, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabí etc., oznamujem tímto listem všem, že jsou předstoupili před nás někteří starší z Chodův, poddaných našich k úřadu domažlickému příslušejících, a ukázali jsou nám dva listy, jeden nejjasnějšího pána Ladislava, krále českého, předka a ujce našeho milého šťastné paměti, kterýmžto listem jmenovaný král Ladislav povolení dává k koupení rychty k jmenovanému úřadu příslušející slovutnému někdy Buškovi z Vlkánova, kteréžto rychtářství on Bušek koupil jest od slovutného někdy Oldřicha z Miřkova, kterémužto Oldřichovi nejjasnější pán Václav král český dáti jest jmenované rychtářství ráčil. Druhý pak list ukázali jsou nám na pergameně s visutými pečetěmi, kterýmžto listem on Bušek vedle obdarování jmenovaného krále Ladislava, moha to učiniti, prodává již psané rychtářství jmenovaným konšelům všem, také obcem chodovským, nic tu sobě ani svým dědicům nepozůstavuje, jakož pak to všechno jmenovaní listové v sobě šíře drží a zavírají, a přitom již psaní starší jménem svým i také jménem všech jiných Chodů k tomuto úřadu příslušejících pokorně jsou nás prosili, abychom jim toho trhu příti, potvrditi a při něm zůstaviti ráčili. Kterýmžto prosbám jich jsouce milostivě nakloněni, s dobrým rozmyslem mocí královskou jmenovaným konšelům i všem obcem chodovským k témuž úřadu příslušejícím již psaného trhu přejem,*

---

¹⁰² F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 38

potvrzujem a při něm i budoucí jich zůstavujem milostivě tak, aby oni i budoucí jich jmenované rychtářství měli, drželi a jeho požívali se všemi právy, užitky a příslušnostmi tak a vedle toho, jakož listové předků našich na výsadu toho rychtářství učinění v sobě drží a zavírají, a to bez naší, budoucích našich králův českých i všech jiných lidí všeliké překážky. Tomu na svědomí pečeť naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu.

Dán na hradě pražském, v pondělí den svatého Václava léta Božího tisícího čtyřstého osmdesátého devátého, království našeho léta devatenáctého.“

103

Nová zástavní držitelka Domažlic Kateřina z Pecky odkázala závěti datovanou k 6. únoru 1482 mimo jiné i domažlickou zástavu své dceři Markétě z Rožmitálu. Právo k zástavě však mohla uplatnit jen pod podmínkou, že se provdá. Markéta se provdala za Jindřicha ze Švamberka a tímto na ni přešla domažlická zástava, kterou ale před svou smrtí (zemřela v prosinci roku 1496) postoupila svému manželovi. Tak se chodská zástava dostala do držení rodu Švamberků, u kterých zůstala až do výkupu v roce 1572.¹⁰⁴

---

¹⁰³ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 39

¹⁰⁴ A. Sedláček - Hradý, zámky a tvrze ..., s. 78.

4.) Kapitola III. - Chodové v zástavě rodu Švamberků (do roku 1572)

Vztahy mezi Chody a Švamberky nebyly nejlepší, což dokresluje např. dopis obce chodské z 26. května 1492, ve kterém tato vyzývá Jindřicha ze Švamberka, aby po ní nežádal žádné vojáky a zachoval jim stará práva i s ohledem na jejich chudobu. *Zdá se však, že chodská neochota k vojenskému tažení neplynula ani tak z hláсанé chudoby a nedostatku zbraněschopných mužů, jako z obavy před loupežnými vpády s Bavorska.*¹⁰⁵

Poněvadž ve značné blízkosti chodských vesnic ležel statek Bor, který patřil Jindřichovým bratrancům Bohuslavovi a Janovi ze Švamberka, rozhodl se Jindřich postoupit tak domažlický úřad svým bratrancům výměnou za tvrz Holešice a jejich podíly na zvíkovské zástavě. Smlouva měla vejít v platnost v momentě, kdy některá ze stran vyplatí druhou. A proto se stalo, že Jindřich ze Švamberka přestal být skutečným držitelem domažlické zástavy už roku 1506, ale jejím pánem zůstal až do své smrti 16. ledna 1523, protože do té doby ani jedna ze stran nesplnila podmínky smlouvy, tedy nevyplatila podíl té druhé. Oba bratři ovšem zanedlouho převedli domažlickou zástavu na svého staršího bratra Kryštofa.¹⁰⁶

Švamberská zástavní vrchnost zřejmě nebyla přijata s velkým nadšením ani u samotných Chodů a zřejmě ani u domažlických měšťanů, kteří zcela jistě cítili možnost ohrožení svých práv, pokud se jim na hradě usídí švamberský úředník. Domažličtí měšťané se tedy rozhodli využít konečného návratu krále Ludvíka do Čech roku 1523 a pokusili se získat domažlickou zástavu sami pro sebe. A měli k tomu hned několik pádných důvodů - hrad ležel uvnitř hradeb města; chodské vesnice byly k městu vázány jak hospodářsky, tak duchovní i světskou správou; a konečně by kýženým výkupem snížily nebezpečí ze strany mocného rodu Švamberků.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ J. Jánský - Kronika česko-bavorské hranice, díl V (1479-1506), průvodce historií západních Čech č. 11, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2005, s. 80.

¹⁰⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů..., s. 44.

¹⁰⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů..., s. 45.

Po předešlých jednáních a domluvě se samotnými Chody se vydala delegace domažlických měšťanů do Prahy na zemský sněm s nabídkou odkupu domažlické zástavy. Pouhé čtyři dny před odjezdem krále Ludvíka z Prahy, tedy takřka v poslední možné chvíli, bylo dosaženo vzájemného konsensu, jehož výsledkem bylo vydání privilegia krále Ludvíka ze dne 14. března 1523. Král prostřednictvím svého majestátu nařídil královské komoře výplatu domažlického hradu i úřadu, nejen od nynější zástavní vrchnosti, ale i od kterékoli další. Panovník v tomto privilegii také potvrdil Chodům všechna předešlá privilegia a garantoval Chodům osvobození od mýt a celních poplatků.

Současně s delegací Domažlických se do Prahy za králem vydali i zástupci chodských vsí, kteří požadovali na králi potvrzení svých dřívějších privilegií a tím faktické posílení svého postavení pro případ, že by se domažlickým povedlo uskutečnit výkup domažlické zástavy od Švamberků.

I oni byli úspěšní a z Prahy si tak odvezli privilegium krále Ludvíka z 14. března 1523, ve kterém jim král potvrzuje dřívější listiny jeho předchůdců králů Jana, Karla, Václava, Zikmunda, Ladislava, Jiřího a Vladislava II. a ještě dodává, že Chodové mají býti napříště osvobozeni od placení všech cel a mýt v zemi.¹⁰⁸

Privilegium krále Ludvíka ze dne 14. března 1523: „*My Ludvík z Boží milosti uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, markrabě moravský, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě etc., oznamujem tímto listem všem, že jsou přistoupili před osobu naší věrní naši milí opatrní starší z Chodův poddaných našich k úřadu domažlickému příslušejících a ukázali jsou nám majestáty, privilegia, svobody a milosti, kterýchž jsou od předkův našich císařův a králův českých předkové jich dosáhli a obdrželi, prosíc nás při tom pokorně, abychom jim těch majestátův a privilegií, jakž nahoře dotčeno, schváliti a potvrditi ráčili. K kteréžto prosbě nakloněni jsouce, vidouce také ty majestáty a privilegia celé a neporušené, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím a radou věrných našich milých mocí královskou v Čechách všechna ta privilegia, majestáty, obdarování, výsady a milosti, kteréž od předkův našich mají a obdrželi jsou, zejména císařův a králův českých Jana, Karla, Václava, Sigismunda, Ladislava, Jiřího a krále Vladislava otce našeho nejmilejšího jeho milosti slavné paměti schválili jsme a potvrdili a tímto listem ve všech jich znění, položení,*

¹⁰⁸ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 23.

punctích, clausulích a artykulích tak, jakoby tuto slovo od slova vepsáni a vysloveni byli, schvalujem a mocně potvrzujem, chtěce tomu, aby to všecko vedle týchž milostí, výsad, obdarování ode všech stavů i každého člověka království českého zboží a lidem k tomu příslušejícím v cele nepohnutě zachováno a zdržáno bylo bez umenšení a při tom jim Chodům nynějším i budoucím tuto obzvláštní milost učiniti jsme ráčili a tímto listem činíme, poněvadž tíž Chodové cel a mýt v království Českém nikdyž jsou od starodávna neplatili a nedávali a po dnes nedávají ani neplatí, aby nad to ještě nyní i na časy budoucí od každého při tom zachováni byli a od nižádného k placení cel a mýt aby potahováni nebyli. Protož přikazujem všem úředníkům a poddaným našim království Českého, kteréhožbykoli řádu, stavu neb povahy byli, nynějším i budoucím věrným našim milým i jiným všem lidem, abyste nahoře psané Chody nynější i budoucí, jakž nahoře dotčeno, při tomto schválení a této milosti naší a potvrzení nyní i v časech budoucích měli, drželi a neporušitelně, jakž v sobě jich obdarování zní, zachovali, žádných jim v tomto zmatkův a překážek nečiníce ani komu činiti dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší a budoucích našich králův českých. Tomu na svědomí pečeť naši královskou k listu tomuto rozkázali jsme přivěsiti.

Dán na hradě pražském v sobotu po svatém Řehoři léta Božího tisícího pětistého třímecítmého, království našich uherského a českého sedmého. “¹⁰⁹

Pro delegaci domažlických měšťanů znamenalo vydání tohoto privilegia jistě velmi zásadní úspěch, fakticky ale nemělo téměř žádnou právní sílu a nemohlo tudíž ani vyvolat kýžené právní účinky. Lze se domnívat, že bylo zřejmě učiněno ve spěchu před královým odjezdem a zcela jistě bez dostatečných znalostí a relevantních podkladů zhodnocujících právní situaci kolem domažlické zástavy.

Před vydáním tohoto privilegia totiž slíbil král Vladislav II. (listem z 28. dubna 1495)¹¹⁰, že domažlická zástava musí setrvat v držení rodu Švamberků a může být vykoupena zpět jen do rukou českých králů. Domažličtí se sice brzy po návratu z Prahy snažili tento pro ně výhodný odkup co nejrychleji uskutečnit. Setkali se ale s přirozeným odporem od Švamberků.

¹⁰⁹ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 41

¹¹⁰ Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský- G. Friedrich, díl III privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1420 až 1526, Praha, 1948, č. 1472, s. 567.

I přes četná poselství vyslaná za králem, ať do Prahy nebo i do Uher, skončil tento spor až u soudu. Ten však rozhodl po právu a v květnu 1524 uznal královo privilegium jako nicotné, poněvadž zároveň potvrdil předchozí písemný slib krále Vladislava II. Domažličtí se tímto cítili zcela jistě poškozeni a zklamáni, proto boj o výkup domažlické zástavy, na základě vydaného privilegia krále Ludvíka, definitivně vzdali.

Toto privilegium bylo ale i přes výše uvedené rozhodnutí soudu Chodům potvrzeno i novým králem Ferdinandem I. dne 17. května roku 1528, jenž svým privilegiem nejen potvrdil dřívější majestáty králů Jana, Karla, Václava, Zikmunda, Ladislava, Jiřího, Vladislava a Ludvíka a zároveň osvobozuje Chody od placení cel a mýt v království českém: „*Starším z Chodův – My Ferdinand etc., oznamujem tímto listem všem, že jsou předstoupili před osobu naši věrní naši milí, opatrní starší z Chodův poddaných našich k úřadu domažlickému příslušejících a ukázali jsou nám majestáty, privilegia, svobody a milosti, kterýchž jsou od předkův našich císařův a králův českých předkové jich dosáhli a obdrželi, prosíc nás při tom pokorně, abychom jim těch majestátův a privilegií, jak nahoře dotčeno, schváliti a potvrditi ráčili. K kteréžto prosbě nakloněni jsouce, vidouce také i ty majestáty a privilegia celé a neporušené, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím a radou věrných našich milých mocí královskou v Čechách všechna ta privilegia, majestáty, obdarování, výsady a milosti, kteréž od předkův našich mají a obdrželi jsou, zejména císařův a králův českých Jana, Karla, Václava, Zikmunda, Ladislava, Jiřího, Vladislava a krále Ludvíka, bratra a švagra našeho nejmilostivějšího jeho milosti slavné paměti, schválili jsme a potvrdili tímto listem ve všech jich znění, položení, v privilegiích, klausulích a artykulích, tak jako by tuto slovo od slova vypsáni a vysloveni byli, schvalujem a mocně potvrzujem, chtějce tomu, aby to všechno vedle týchž milostí, výsad a obdarování ode všech statkův i každého člověka království Českého zboží a lidem k tomu příslušejícím v cele nepohnutě zachováno a zadržováno bylo bez umenšení, a při tom jim Chodům nynějším i budoucím tuto zvláštní milost učiniti ráčili a tímto listem činíme, poněvadž tíž Chodové cla, mýt v království nikdyž jsou od starodávna neplatili a nedávali a po dnes nedávají ani neplatí, aby nad to ještě nyní i na časy budoucí od každého při tom zachováni byli a od nižádného k placení cel a mýt aby potahováni nebyli. Pročež přikazujem všem úředníkům a poddaným našich království Českého, kteréhož by koli řádu, stavu neb povahy*

byli, nynějším i budoucím věrným našim milým i jiným všem lidem, abyste nahořepsané Chody nynější i budoucí, jakž nahoře dotčeno, při tom schválení a této milosti naší a potvrzení nyní i v časech budoucích měli, drželi a neporušitelně, jakž v sobě jich obdarování zní, zachovali, žádných jim v tom zmatkův a překážek nečiníce ani komu činiti dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší a budoucích našich králův českých. Tomu na svědomí etc.

Dán na hradě pražském, v neděli po svatě Žofii léta etc. XXVIII. “¹¹¹

Jak již bylo zmíněno výše, Chodové nepřijali své nové zástavní pány ze Švamberka s nadšením. O konkrétních podobách neshod mezi Chody a pány ze Švamberka neexistuje mnoho dochovaných informací, je ovšem doloženo, že roku 1546 si Chodové stěžovali u císaře na Petra ze Švamberka, poněvadž porušuje jejich dřívější privilegia tím, že je nutí bojovat. Císař tuto stížnost vyhodnotil jako důvodnou a nařídil tak Petrovi ze Švamberka dne 23. října 1546, aby tímto směrem Chody nijak neutiskoval.

Pán ze Švamberka se však nedal a sám podal také k císaři stížnost, která se týkala konkrétního vojenského tažení, a císař prostřednictvím tehdejšího nejvyššího hejtmana Šebestiána z Veitmile *nařídil Chodům spravovati se v tomto tažení bratřími ze Švamberka. Pakli by v tom však co jiného bylo, měl to nejvyšší hejtman císaři oznámiti, aby se snad Chodům proti jejich starým privilegiím neubližovalo.*¹¹²

Výsledek tohoto jednání byl pak ten, že do sněmovního snešení z roku 1547 byl pojat passus, že „*Chodové, poněvadž podle povinností svých pomezí království tohoto hájí, aby mimo své předešlé svobody, jichž jsou oni i předkové užívali, v nenáležitě a neobyčejné věci od žádného potahování nebyli a nebývali, než v tažení vojenském aby k Domažlickým, jakož od starodávna bývalo, pojímání byli a oni aby hory a pomezí království tohoto opatrovali*“.¹¹³

Tato neshoda Chodů s vrchností, jak již je známo, nebyla ani první, ani neměla být tou poslední. Persona non grata byla právě osoba Petra ze Švamberka, jenž z nedalekého hradu Ronšperk (Poběžovice) svým tvrdým,

---

¹¹¹ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 43

¹¹² F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 47.

¹¹³ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 23.

nekompromisním a často až bezohledným jednáním proti chodským sedlákům vzbudil u nich značnou vlnu nenávisti nejen vůči svojí osobě, ale v důsledku i k celému rodu Švamberků.

Výsledkem pak byl ten fakt, že Chodové ve svém odporu proti nechtěné a nenáviděné vrchnosti neustali a díky své pověstné zarputilosti a tvrdohlavosti dosáhli v té době téměř nemyslitelného a zdánlivě nemožného výkupu chodské zástavy roku 1572. Většinu svých soudních sporů ovšem Chodové prohráli, čemuž se nelze až tolik divit s přihlédnutím k faktu, že Chodové - většinou negramotní sedláci hájili nepsané, zvykové právo, proti formálně platnému psanému právu, které v zastoupení vrchnosti uplatňovali zkušení právníci. A navíc i soudní úředníci byli představitelé šlechty, většinou příbuzní či alespoň známí chodské zástavní vrchnosti. Již z principu nemohli poddaní zvítězit ve sporu s vrchností, aby tím nebyl dán příklad jiným poddaným.¹¹⁴

Neshody mezi Chody a jejich zástavním pánem Petrem ze Švamberka nejen že neskončily, ale dokonce se staly stále častějšími a vyhocenějšími. Chodové plní zášti z počínání své zástavní vrchnosti a zároveň plní obav, že by mohli přijít i o své další svobody, využili stavovského povstání proti císaři v roce 1547 ke svému odporu proti Švamberkům, kteří zůstali věrni císaři a přidali se na stranu odbojných stavů. Chtěli nadělat záseky v pohraničním lese a netajili se dokonce úmyslem „*Švamberky ze země vyhnati a o hrdla je připraviti*“.

Povstání však bylo potlačeno a musel tedy zákonitě přijít i trest pro vzpurné Chody. Švamberkové udali Chody císaři za jejich pomoc povstalým stavům a císař Ferdinand I. nařídil, aby ke dni 1. října 1547 vyslali do Prahy z každé vsi rychtáře a jednoho souseda, *kteří měli se dostaviti o hodině třinácté na hrad pražský před krále, složiti před ním všechna své privilegia, svobody a výsady, zodpovídati se ze své viny a vyčkati pak jeho rozhodnutí.*¹¹⁵

Chodští delegáti byli však v Praze uvězněni a navíc jim byla uložena vysoká pokuta 1.000 kop míšeňských. Po propuštění z vězení již v listopadu téhož roku si Chodové vypůjčili 500 kop a splatili tak alespoň polovinu své pokuty. I tato část ale byla pro chudé chodské obce značným obnosem a Chodové se proto

---

¹¹⁴ J. Koutná - Historie domažlických Chodů, obec Klenčí pod Čerchovem, 1. vydání, 2000, s. 7.

¹¹⁵ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 51.

snažili uprosit císaře, aby jim prominul druhou polovinu trestu. S touto prosbou zastavili císaře na zemských hranicích při jeho cestě do Řezna a snažili se vymoci si snížení trestu. Král jim to prý slíbil a odevzdal jim list pro českou komoru, který ovšem když předložili s prosbou arciknížeti Ferdinandovi, on ji nedoporučil králi ke schválení s vysvětlením, že požadovaná pokuta není příliš velká a její prominutí by navíc nedávalo dobrý příklad jiným poddaným.¹¹⁶

Složitá finanční situace a předchozí nezdary tedy donutily Chody požádat o přímluvu až u nenáviděného Petra ze Švamberka. Pán ze Švamberka poměrně překvapivě svolil a rozhodl, že se za Chody u České komory přimluví. Důvodem ale zcela jistě nebyl zájem o blaho svých revoltujících poddaných, nýbrž si Švamberk velmi dobře uvědomoval, že v případě, že již tak chudí a nemajetní Chodové by měli uhradit tuto horentní sumu, zcela reálně by jim hrozilo úplné zadlužení a s tím spojené následné zpustnutí jejich statků. Petr by tedy od nich nemohl požadovat placení ročních dávek pro svou pokladnu.

Přímluva Petra ze Švamberka zřejmě neměla přílišnou váhu, poněvadž i přes tuto přijeli do Domažlic počátkem roku 1548 královští komisaři a dožadovali se zaplacení zbytku pokuty. S prosbou o slevu z pokuty se na ně obrátili chodští konšelé. Po prozkoumání ekonomické situace tehdejšího obyvatelstva chodských vsí doporučili opravdu královští komisaři komoře, aby prominula zbytek pokuty, protože zjistili, že Chodové jsou opravdu „*lidé nuzní a chudí*“ a vynucování pokuty i s ohledem na jejich záslužnou činnost o obranu hranic („*jsou pomezí království Českého, kteří nemálo s cizozemci pro meze opatrování a pro škod bránění činiti mívají*“)¹¹⁷ by mělo být zastaveno. Toto zřejmě posvětil i král a Chodové se tak zaplacení zbylých 500 kop vyhnuli.

V této době však musel Petr ze Švamberka řešit další neočekávané starosti se svou chodskou zástavou. Objevili se totiž bratři Petr, Adam a Kryštof z Roupova, kteří tvrdili, že mají po svém dědovi Janovi z Roupova Vladislavův královský list na výplatu domažlického hradu i s Chody. Tato dnešním pohledem poněkud bizarní situace, byla však v těchto dobách velmi běžná. Jak již bylo nastíněno výše, v případě Ludvíkova listu z roku 1523 o právu na výkup chodské zástavy domažlickými, si úředníci v královské kanceláři při vydávání listin nedali

---

¹¹⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 51.

¹¹⁷ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 23.

příliš práce se zjišťováním a ověřováním skutečného právního stavu a nebylo tedy nijak výjimečné, že se vydávaly královské písemné sliby, které zcela odporovaly závazkům starším.

Nebylo tedy žádným překvapením, že žádost bratří z Roupova byla vyřízena kladně v jejich prospěch a král tak dal slib Janu mladšímu z Lobkovic (nejmladší bratr tří bratří z Roupova), že domažlická zástava připadne právě jemu. To zjevně značně zaskočilo Švamberky a donutilo je rychle jednat. Vydali se proto již roku 1550 požádat krále o prodloužení zástavy na „*několik dalších životů*“. Arcikníže Ferdinand, jemuž král jako obvykle zaslal tuto žádost Švamberků k posouzení, doporučil otci, aby dodržel slib daný loni Janu z Lobkovic a dal mu do rukou domažlickou zástavu a teprve po jeho smrti ji navrátil Švamberkům.¹¹⁸

Král sice schválil tento návrh svého syna ve snaze vyhnout se porušení královského slibu daného Lobkovicovi roku 1549, ale i přes to zůstala domažlická zástava stále v rukou Švamberků. Z jakého důvodu se tak stalo, lze pouze spekulovat, nicméně převládá názor, že tomu tak bylo kvůli tomu, že by tím byl porušen královský závazek z roku 1495, jenž explicitně stanovil, že výkup chodské zástavy je možný jen a pouze do rukou královských.

K dalšímu potvrzení chodských privilegií došlo v roce 1549, konkrétně 13. března 1549, kdy král Ferdinand I. potvrdil domažlickým Chodům privilegia králů Jana, Karla, Václava, Zikmunda, Ladislava, Jiřího, Vladislava a Ludvíka:

„My Ferdinand z Boží milosti římský král, po všechny časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, infant v Hyspanii, arcikníže rakouské, markrabě moravský, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě etc., oznamujem tímto listem všem, že jsou před osobou naší královskou opatrní starší z Chodův, poddaní naši věrní milí k ouřadu domažlickému příslušející, předstoupili a ukázali jsou nám majestáty, privilegia, svobody a milosti, kterýchž jsou od předkův našich, císařův a králův českých předkové jich dosáhli a obdrželi, prosíc nás při tom pokorně, abychom jim těch majestátův a privilegií, jakž nahoře dotčeno, schváliti a potvrditi ráčili. K kteréžto prosbě naklonění jsouce a vidouce také ty majestáty a privilegia celé a neporušené býti, s dobrým rozmyslem naším,

---

¹¹⁸ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 53.

jistým vědomím, s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách všecka privilegia, majestáty, obdarování, výsady a milosti, kteréž od předkův našich sobě nadané mají, zejména císařův a králův českých Jana, Karla, Václava, Zikmunda, Ladislava, Jiřího, Vladislava a krále Ludvíka jich milostí slavné paměti, schválili jsme a potvrdili a tímto listem ve všem jich znění, položení, v puntíci, klauzulích a artykulích, tak jakoby tuto slovo od slova vepsání a vyslovení byli, schvalujem a mocně potvrzujem, chtějíce tomu, aby to všechno vedle těchž milostí, výsad a obdarování ode všech stavův i každého člověka království Českého zboží i lidem k tomu příslušejícím v cele nepohnutě zachováno a držáno bylo bez umenšení. Protož přikazujem všem úředníkům a poddaným našim království Českého, kteréhož by koli řádu, stavu nebo povahy byli, nynějším i budoucím věrným našim milým i jiným všem lidem, abyste nahoře psané Chody nynější i budoucí, jakž nahoře dotčeno při tomto schválení a této milosti naší a potvrzení nyní i v časích budoucích měli, drželi a neporušitelně, jakž v sobě jich obdarování zní, zachovali, žádných jim v tom zmatkův a překážek nečiníce ani komu činiti dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší a budoucích králův českých. Tomu na svědomí pečeť naši královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázali. Dán na hradě našem pražském, první středu v pústě léta Páně tisícího pětistého čtyřicátého devátého a království našich římských devatenáctého a jiných třímecítného.

FERDINAND m. p.¹¹⁹

*JINDŘICH PURKRABÍ MÍŠEŇSKÝ L. ZIABKA m. p.
nejvyšší kancléř království Českého“¹²⁰*

Výše uvedené Ferdinandovo privilegium, kterým byla opětovně potvrzena chodská práva, zřejmě vniklo Petrovi ze Švamberka nápad na změnu taktiky „v boji“ proti neposlušným poddaným. Petr si totiž velmi dobře uvědomoval, že Chodům nemůže upírat jejich písemně potvrzená práva a svobody, za jejichž platnost dokázali v jakékoli situaci vždy horlivě a urputně bojovat. Těchto psaných práv ovšem nebylo mnoho - roční královská berně 24 hřiven, zákaz zakupování a usazování se šlechticů na chodských gruntech, právo výhradního chodského soudu v Domažlicích a osvobození od placení cel a mýt.

¹¹⁹ m. p. = manu propria, nebo-li vlastní rukou. Dodatek u podpisu zvýrazňující jeho autografní povahu.

¹²⁰ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 45

Petr si tedy našel způsob, jak lze „beztrestně“ porušovat práva Chodů, práva která nebyla náležitě právně ukotvena. Zaměřil se totiž na jejich nepsaná zvyková práva. Začal Chodům zakazovat lapání zajíců do tenat, chytání ptactva, nutil je, aby nebrali pivo z Domažlic jako doposud, ale jen od něho, aby pšenici prodávali jen jemu, zakazoval jim stavět rybníky, dávat děti na řemesla bez jeho vědomí, skupovat menší statky a nechal pást panský dobytek na obecních gruntech.¹²¹

Nemůže být divu, že proti těmto jednáním Petra ze Švamberka, která ještě více poškodila už tak napjaté vztahy, zdvihla se mezi Chody obrovská vlna nevole. Chodské sedláky to vyburcovalo k dalšímu odporu. Scházeli se na tajných poradách, panský dobytek vyháněli ze svých pastvin a v jedné ostřejší rozepři dokonce došlo k zastřelení psa panského pastýře. Chodové také pokračovali ve stavbě rybníků a odporovali Švamberkům ve všem, o čem si byli jisti, že se jedná o neoprávněný zásah do jejich starých zvykových práv.

Chodové dokonce zašli tak daleko, že na jednání Petra ze Švamberka podali roku 1556 králi Ferdinandovi I. stížnost, ve které uvedli všechny důvody porušování jejich práv. Švamberk ovšem neváhal a zaslal králi popření této žaloby, přičemž požadoval vyřešení celé pře před komorním soudem. Král mu vyhověl a nařídil Chodům, aby vyslali do Prahy 6-8 zmocněnců se svými privilegii a zároveň nařídil, aby až do konečného rozhodnutí nerevoltovali proti své zástavní vrchnosti. Petrovi zároveň uložil, aby Chody proti jejich právům do rozhodnutí neutiskoval. Po několika odkladech, kdy se soudní pře táhla již přes dva roky, bylo teprve v září roku 1558 nařízeno jednání a došlo tak k prvnímu střetu na poli právním.

*Chodská delegace při vědomí že nemá mnoho šancí proti švamberským příznivcům v soudním grémiu, začala couvat. Prohlašovala, že nemá v úmyslu se soudit se svým zástavním pánem, a že je ochotna se mu podřizovat ve všem, co nebude na odpor jejich starým právům.*¹²²

---

¹²¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 54.

¹²² J. Jánský - Páni ze Švamberka - pětisetletá sága rodu s erbem labutě. Druhé rozšířené a upravené vydání, Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2020, str. 375.

Soudem bylo rozhodnuto ve prospěch Petra ze Švamberka.¹²³ Ten totiž před soudem dokázal, že neučinil nic, co by Chody zkracovalo na jejich psaných právech vycházejících z královských privilegií.

Soud argumentoval ve svém rozhodnutí tím, že práva, na něž se Chodové odvolávají, nemají oporu v žádném z jejich psaných privilegií a nemají proto žádné právní platnosti. Chodové se naopak dle soudního rozhodnutí hrubě provinili proti svým poddanským povinnostem. Soud navíc potvrdil všechny předchozí stížnosti pána ze Švamberka a chodské vyslance dokonce uvěznil.

Petrovi bylo přiznáno právo vést vojensky Chody za hranice při válečném tažení a pást dobytek na pozemcích chodského úřadu. Chodům naproti tomu bylo zakázáno bez souhlasu svého pána prodávat obilí, lovit ptactvo a zajíce do tenat, zřizovat rybníky, kupovat jiné pivo než vrchnostenské, propouštět a přijímat osadníky v chodských vesnicích a dávat děti na řemesla.¹²⁴

Předmětné rozhodnutí komorního soudu tak pouze posílilo Petra ze Švamberka v přesvědčení, že kromě práv písemně Chodům zaručených, jiná (a především ta obyčejová) práva nejsou platná a opět tedy pozvolna započal v dalším utiskování odbojných Chodů. Na příklad pokud obce nebraly pivo z jeho pivovaru v poměrně vzdáleném Ronšperku, musely uhradit poplatek ve výši jednoho českého groše za každý sud odebraný odjinud (tzv. posudné). Švamberk dále například vydal zákaz prodeje dobytka bez jeho vědomí, nařídil provést soupis všech vdov, čeledi a sirotků a poddané, které sám k ničemu neupotřebil, posílal do roboty k šlechtickým sousedům.

Samotné Chody na vlastním území začal nutit k drobnějším robotám, za což jim ovšem na oko cosi málo platil. Poněvadž Petr si za své sídlo vybral zámek Ronšperk, který byl přeci jen trochu vzdálen chodským vesnicím, hledal zástupce pro zastupování svých záležitostí a zároveň horlivého služebníka pro dohled nad robotujícími Chody. Veškeré tyto požadavky splňovala osoba domažlického obchodníka a měšťana Ondřeje Kvasničky, který se díky své horlivosti a bezohlednosti stal brzy velmi nenáviděným po celém Chodsku.

---

¹²³ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 55.

¹²⁴ J. Jánský - Páni ze Švamberka ..., str. 375.

Samotné rozhodnutí komorního soudu bylo pro Chody velmi trpkým zklamáním. Společně s dalšími výše popsányi kroky Petra ze Švamberka, vzbudilo toto u Chodů ještě větší podráždění, a proto se se zarputilostí sobě vlastní rozhodli, že požádají o pomoc samotného císaře. Provedli to sice zvláštním, ale jak již z předchozích kapitol víme, ne pro Chody neobvyklým způsobem. Rozhodli se totiž císaře Ferdinanda I. zastavit v počtu asi 400 mužů na zemské hranici při jeho cestě do Řezna v prosinci 1558 a předali přímo samotnému císaři písemnou supliku, v níž naformulovali stížnost na svého zástavního pána a požadovali po císaři pomoc a zjednání nápravy.

Císař byl tímto bezprecedentním jednáním velmi zaskočen a Chody odkázal na arciknížete Ferdinanda (Ferdinand II. Tyrolský – syn Ferdinanda I. a Anny Jagelonské, pozn. autora) s tím, že on celou záležitost prošetří. Zároveň však poslal Ferdinandovi zprávu o tomto smělém kroku Chodů, *upozorňuje jej, že by tento špatný příklad mohl vzbuditi povstání i u jiných poddaných, a žádal jej, aby vyzvěděl jména chodských vůdců a dal je pro příklad jiným uvězniti a potrestati.*¹²⁵

Chodové tedy odkázání samotným císařem na arciknížete, poslali do Prahy dva své zástupce - Halamu z Chodské Lhoty a Peltu z Postřekova. Na Chodsku ovšem kroky Švamberka vyvolaly velkou vlnu nevole. Sedláci se tajně po nocích scházeli (Švamberk tyto schůzky nazýval „*rakuše*“)¹²⁶, chtěli si vynutit násilně vstup do chodského hradu v Domažlicích, pravděpodobně aby se zmocnili svých zde uložených privilegií. Zastrášení švamberkovými výhrůžkami se stáhli zpět na své statky, když však chtěl pán ze Švamberka někoho z odbojných Chodů potrestat, ostatní se postavili na odpor a nezdráhali se ani napadat Švamberkem vyslané jeho úředníky.

Švamberk si ovšem tuto nyní již zjevnou rebelii nemohl nechat, a také ani nenechal líbit a znovu si stěžoval na své poddané u komorního soudu. K jednání došlo roku 1559 a snad ani nemohlo dopadnout jinak, než další prohrou Chodů. 13. září 1559 byl vynesena rozsudek, který zamítl stížnosti Chodů a jejich vyslanci

---

¹²⁵ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 57.

¹²⁶ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 24.

Halama, Pelta, Votava a Kuneš *byli vzati v kázeň a ostatní obesláni, aby se po sv. Havle postavili.*¹²⁷

Chodové sic poznamenáni již dvojím soudním neúspěchem, si i přesto stále uvědomovali nutnost boje za svá stará práva a svobody, snažili se tedy všemožně tlumit vnější projevy svého odboje proti nenáviděnému Švamberkovi. Stále sice konali tajné schůzky, kde rokovali, jak nejlépe ochránit svoje zájmy a stará práva, ale jejich hlavním cílem bylo získat zpět originály jejich privilegií, které byly uloženy od roku 1558 na pražském hradě. Rozhodli se tedy poslat císaři žádost, aby jim privilegia byla vydána k jejich rukám, poněvadž jedině tak se budou moci bránit protiprávnímu útlaku ze strany Petra ze Švamberka.

*V suplikaci té udali Chodové, že mají svobody strany soudu, berně, rychty a osvobození od cla, pak že by měli lid válečný, co na ně dle obecního svolení přijde, s městem Domažlicemi vysílati, a ne s p. Petrem, pak že se mohou sami přijímati, propouštěti, a děti své na řemesla dávajíce, osvobozovati bez vůle pána ze Švamberka; dále že jim přináleží honění zajícův s tenaty a lapání ptactva i bez povolení pána svého, že pšenice mohou i jiným prodávati, piva kde by se jim vidělo svobodně bráti a na gruntech k úřadu domažlickému příslušejících (chodovských) rybníky dělati.*¹²⁸

*Na soudě pravil p. Petr ze Švamberka, že co se soudu, rychty, berně a osvobození od cel týče, nic proti tomu od něho se neděje, o ostatních věcech ale, které míti chtěli, že není v privilejích žádné zmínky. Dále mluvil na soudě p. Petr ze Švamberka, jaké zpourey, schůze, puntování proti němu co pánu svému předsevzali.*¹²⁹

Císař Ferdinand I. jim vyhověl pouze částečně. Privilegia sice poslal, nicméně s nařízením, že jejich zapečetěné originály mají být uloženy na domažlické radnici a Chodům mají být vydány jen jejich hodnověrné opisy, tzv. vidimusy.¹³⁰

¹²⁷ A. Sedláček - Hradý, zámky a tvrže ..., s. 80.

¹²⁸ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 273.

¹²⁹ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 274.

¹³⁰ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 58.

Nespokojenost s rozhodnutím tak rozdmýchala na Chodsku další nepokoje. *Při každém téměř ztracení pře budí se v straně podlehlé jakási hořkost, která se ještě rozmnoží, když strana druhá práva svého bezohledně se domáhá.*¹³¹ Chodové nadále pořádali tajné poradní schůzky, stále odmítali podrobit se rozkazům pána ze Švamberka. K relativnímu zklidnění situace přispělo až napomenutí samotného císaře, který Chody vyzval ke klidu a absolutní poslušnosti. Ani toto císařovo nařízení ale úplný klid nepřineslo, a tak počátkem prosince 1560 zasílá císař Chodům nový list, ve kterém jim nařizuje přísnou poslušnost a podotýká, že dává Petrovi ze Švamberka oprávnění potrestat nepoddajné odbojáře i na hrdle.¹³²

Tato poměrně drastická pravomoc, kterou vložil samotný císař do rukou Švamberkovi, velmi dobře dokresluje, jak houževnatý a silný byl chodský odpor proti vrchnosti. Ani tento reskript ovšem nedokázal Chody v jejich snažení přibrzdit.

Ještě do konce roku 1560 zaslalo císaři všech jedenáct chodských vsí další stížnost proti pánovi ze Švamberka. Ani tato stížnost nebyla uznána jako důvodná, kdy císař bez nařízení soudního jednání rozhodl, že si Chodové stěžují na svou vrchnost obstrukčně a bezdůvodně a pod hrozbou přísného trestu jim nařídil, aby svého pána poslouchali, nerevoltovali a konali řádně všechny své povinnosti.

Chodům bylo jasné, že po četných neúspěšných stížnostech císaři, soudních jednáních a vyslání několikerych delegací do Prahy, budou muset ve svém odboji proti pánu ze Švamberka změnit taktiku. Po dlouhých a tajných jednáních je napadla spásná myšlenka. Myšlenka, která do té doby, ani v budoucnu, neměla obdoby - vykoupit sami sebe ze zástavy!

Chodové netušíce, že jejich nápad bude vyžadovat ještě řadu let jednání, trpělivosti a v neposlední řadě také značné finanční prostředky, s vervou sobě vlastní, vrhli se po hlavě do boje. Že tento boj bude nakonec tak úspěšný, se jim v té době jistě ani nezdálo.

---

¹³¹ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 274.

¹³² J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 275.

5.) Kapitola IV. - Výkup Chodů ze zástavy

U zrodu této (pro tu dobu) zcela unikátní myšlenky bylo zřejmě další jednání u komorního soudu, a to na základě stížnosti Petra ze Švamberka roku 1561. Petr si opět stěžoval na odbojnost svých poddaných a žádal o jejich přísné potrestání. Chodové tedy byli nuceni vyslat do Prahy delegaci (mezi nimi byl i Ondřej Weiblinger, zvaný „Andrle“, který svou znalostí psaní a němčiny měl ulehčit vyjednávání s pražskými úřady) k projednání před soudem, poněvadž se u nich objevily značné obavy z výsledku jednání a možného jejich dalšího potrestání.

Chodští zástupci tak po příjezdu do Prahy nejprve zkoumali, zda vůbec by byla Česká komora ochotna jednat o možnosti výkupu ze zástavy.¹³³ Komora takový nápad kvitovala, a tak Chodové zaslali roku 1562 císaři písemnou nabídku na výkup, v níž mimo jiné vysvětlili císaři, že i jemu by z vykoupení chodské zástavy samotnými Chody plynul značný zisk, poněvadž všechny peněžité i naturální dávky (oves, slepice, pivo, sýr) odváděné Švamberkovi, by nyní plynuly do císařské pokladny. *V jedenácti chodských vsích sedí celkem 411 usedlých a chalupníků, kteří odvádějí zástavní vrchnosti kromě peněžitého ročního úroku i naturální dávky v ovse, slepicích, sýrech a pivu. Táhne-li císař do pole - praví se v nabídce dále - jsou Chodové povinni postavit 40 mužů a dva cestovní vozy, jak vsutku učinili při poslední výpravě do Uher, a kromě toho střeží zemské hranice v 9 milích zděli a 3¹/₂ míle zšíři.*¹³⁴ V nabídce zároveň žádali císaře o vydání originálů svých privilegií, korouhve a pečeti, které byly dosud uloženy u městské rady v Domažlicích, určení výše zástavní sumy, a Švamberkovi bylo zakázáno se s Chody soudit až do úplného vyřízení této záležitosti.¹³⁵

Česká komora doporučila tuto nabídku Chodů ke schválení s vyjádřením, že chodské vsi byly kdysi zastaveny Švamberkům za 4.500 uherských grošů a Chodové jsou nyní ochotni se vyplatit za 11.000 tolarů. Zároveň bylo Chodům

¹³³ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 17.

¹³⁴ J. Jánský - Páni ze Švamberka, ..., str. 377.

¹³⁵ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 25.

pod pohružkou trestu smrti nařízeno, aby až do vyřízení záležitosti poslouchali svou zástavní vrchnost.

Při neustálých konfliktech s Chody by se mohlo zdát, že Švamberkové se svých rebelantských poddaných za slušný obnos rádi zbaví, ale nebylo tomu tak. Svědčilo to nikoliv o vzájemných sympatiích, ale o slušné výnosnosti chodské zástavy. Petr s podporou svého už jediného žijícího bratra Jana Erazima, nejvyššího mincmistra království a spolumajitele domažlických Chodů, se začal houževnatě bránit.¹³⁶

Situace nebyla pro Chody příliš příznivá, protože zatímco nabídka výkupu byla stále ještě ve fázi přípravné, tak se kvapem blížil den soudního jednání před komorním soudem, kterého se Chodové obávali o to více, poněvadž se jim nepodařilo sehnat advokáta, který by byl ochoten je zastupovat ve sporu a postavit se tak zde nejen proti Petrovi, ale de facto proti celému mocnému a rozvětvenému rodu Švamberků.¹³⁷ Chodští delegáti se tedy snažili všemožně císaře umluvit k odložení pře a přednostnímu projednání otázky výkupu. Tomu se však snažil zabránit Petr ze Švamberka. On chtěl jednání naopak co nejvíce urychlit, od čehož si sliboval přísné potrestání odbojných poddaných a zmaření projednávaného výkupu.

Chodové si ale plně uvědomovali, že jejich nabídka výkupu 11.000 tolarů byla pro chudé chodské obce až příliš odvážná a k jejímu plnému splacení si budou muset část obnosu někde vypůjčit. *Měli příslib půjčky 6 tisíc tolarů od města Augšpurku prostřednictvím kupce Hanse Tyrolla.*¹³⁸ Jako záruku pro jednání o půjčce ovšem museli Chodové mít od císaře jeho písemný souhlas s výkupem.

Petr ze Švamberka se mezitím všemožně snažil zrušit povolení k výkupu a urychlit samotné soudní jednání. Především poukazoval na to, že Chodové se jednáním o výkupu pouze obstrukčně snaží vyhnout líčení před komorním soudem. Petr dále připomínal, že s nabídkou k výkupu nejsou seznámeny všechny chodské obce a většina jich je stejně již tak chudých a velmi zadlužených, že se jim nemůže podařit shromáždit nabízenou sumu peněz.

---

¹³⁶ J. Jánský - Páni ze Švamberka, ..., str. 377.

¹³⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 61.

¹³⁸ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 63.

Svého správce Ondřeje Kvasničku také Petr ze Švamberka instruoval, aby líčil dopad případného výkupu chodských vsí ze zástavy po celém Chodsku co možná nejčerněji. Tento plán zřejmě vyšel dokonale, neboť některé chodské obce se výkupu zalekly a již v dubnu 1562 došlo k poměrně bizarní situaci. Když totiž hejtman Kvasnička vylíčil Chodům radícím se na Chodském hradě v nejčernějších barvách jejich vyhlídky po výkupu, totiž zvýšení poddanských dávek o úroky z půjčky, další zadlužení a hrozící zástavu jinému pánovi¹³⁹, poslali Chodové do Prahy za prvním poselstvím další, které mělo jednání o jejich výplatě ze zástavy zarazit.

Česká dvorská kancelář vydala rozhodnutí o neoprávněnosti a nedůvodnosti stížností proti Petrovi ze Švamberka s dovětkem, že by mohli být císařem Ferdinandem I. potrestáni, nicméně toto se odkládá do září 1562, kdy se mají Chodové dostavit do Prahy před komorní soud, který znovu rozhodne. O výplatě zástavy zatím mohou jednat s Českou komorou, ale rozhodnutí bude dáno až na základě rozhodnutí soudní rozepře.

Počátkem října 1563 císař konečně vydal povolení k výkupu! Petr ze Švamberka se přirozeně všemožně snažil toto rozhodnutí zmařit. Oddaloval jednání o výkupu např. tím, že kvůli morové epidemii uprchl z Ronšperka do Tachova, nebo tím, že tvrdil, že není schopen svá tvrzení doložit, neboť veškeré listiny se nalézají u seniora rodu Jindřicha staršího na Zvíkově a Orlíku. Švamberk také opětovně navedl Kvasničku, aby jednotlivé chodské obce poštvál ještě více proti sobě a tím vnesl ještě více neshod mezi dvě skupiny chodských vyjednávačů v Praze.

Z těchto důvodů byli na Chodsko vysláni komisaři (sekretář české komory Daniel Mikuláš Schindl z Ebrharce na Komořanech, úředník týnského ungeltu Jakub Granovský z Granova a Alexander Zoller), kteří měli zjistit pravý stav věci.

140

Komisaři dorazili do Domažlic 22. ledna 1564 a nechali si sezvat všechny usedlíky. Pak ovšem s důrazem na rychlost jednání rozhodli, že bude vhodnější, aby z každé vsi zůstali 3-4 nejstarší sedláci. Hlavním úkolem těchto jednání bylo

---

¹³⁹ J. Jánský - Páni ze Švamberka ..., str. 379.

¹⁴⁰ J. Koutná - Historie domažlických Chodů, ..., s. 10.

zjistit, co vedlo Chody k tomu, že do Prahy poslali dvě různá poselstva s různými pověřeními a názory na výkup. Další otázkou bylo, kde případně Chodové chtějí sehnat obrovský obnos peněz na zaplacení výkupu. V průběhu jednání komisaři zjistili, že sedláci byli o celé situaci mylně a účelově informováni Ondřejem Kvasničkou.

Poté se chodské obce jednohlasně vyslovily, že druhému poselstvu nikdy nedaly tak rozsáhlou plnou moc, aby mohlo jednoznačně jednat za všechny obce proti výkupu. Zástupci chodských obcí komisařům sdělili, že by nejraději přesunuli výplatu na císaře, což ovšem komisaři ihned zamítli s tím, že se Chodové musí vykoupit sami, poněvadž císař nemá na věci valný zájem a z výkupu mu ani neplyne nějaký užitek. Zároveň uvedli na pravou míru informace ohledně výkupu a vyvrátili tak Kvasničkovy fabulace. Po tomto se konečně Chodové jednohlasně shodli, že výkup požadují a že se tedy uskuteční.¹⁴¹

*Ztráta domažlické zástavy se „plebiscitem“ chodských vesnic jevila hotovou věcí.*¹⁴² S tím se ale přirozeně nechtěli smířit samotní Švamberkové a stále nerezignovali na pokusy zabránit Chodům uskutečnit vykoupení ze zástavy. Jan Erazim, nejvyšší mincmistr království českého a bratr Petra ze Švamberka, předložil právě shromážděným stavům na sněmu v Praze listinu, kterou se měli všichni postavit za práva jeho bratra v boji proti odbojným Chodům.

Panští i rytířští stavové se ihned ochotně připojili a společně poukazovali na to, že Chodové se vlastním výkupem pouze chtějí vyhnout trestu za neposlušnost a odbojnost, a případným výkupem by se na dlouhé roky zadlužili, čímž by komora z nich neměla v následujících letech vůbec žádný užitek. Tuto petici českých pánů opatřilo na 56 jejích petentů svými pečeti. Císař však na uskutečnění výkupu trval, poněvadž pro něj bylo přirozeně velmi výhodné získat 11 vesnic zcela zdarma, a to včetně rozsáhlého pohraničního lesa, který náležel k domažlickému hradu.

---

¹⁴¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 70.

¹⁴² J. Jánský - Páni ze Švamberka ..., str. 380.

Jednání o výkupu se však stále oddalovalo. Nejdříve byla doručena zástupcům Chodů obsílka pouhé 3 dny před jednáním, ti tedy neměli možnost se na něj náležitě připravit a jednání bylo o měsíc odročeno. Ani v tomto termínu se však následně neuskutečnilo, protože mezitím se Petr ze Švamberka pokusil o sebevraždu a nebyl tak schopen zúčastnit se jednání v Praze. *Petr zřejmě snášel velmi těžce habsburský nevděk a nenávisť Chodů. Zranil se třemi bodnými ranami tak těžce, že zpočátku se jevila velmi malá naděje na jeho uzdravení. Rány však nebyly smrtelné a již koncem března byl Petr mimo nebezpečí.*¹⁴³ Po těchto peripetiích byl stanoven další termín jednání a to na 15. května 1564.

Do Prahy se vydali tři zástupci chodských obcí - Vondra Kovář, Jíra Hruška a Václav Pelta. Setkali se zde však s velikou neochotou všech a nemohli sehnat advokáta, který by se odvážil zastupovat je ve sporu proti mocnému rodu Švamberků. Poprosili tak císaře o odročení, ten vyhověl a stanovil nové datum líčení a to 12. červen 1564.¹⁴⁴

Ani v tento den se ale jednání neuskutečnilo. Namísto výše zmíněných tří zmocněnců chodských vesnic dorazili pouze dva, a tak císaři nezbylo nic jiného než jednání opět odročit, tentokrát na 11. září. Císař Ferdinand I. zároveň důrazně upozornil Chody, aby se dostavili dle obeslání a projevil přání urychleně spor uzavřít. Chodům také slíbil vydat jim jejich privilegia uložená u České komory a na jednání jim obstarat advokáta. Když však delegace dorazila v srpnu do Prahy vyzvednout si u České komory svá privilegia, úředníci jim je několikrát odmítli vydat, vždy s nějakým nevěrohodným vysvětlením.

Takové obstrukční jednání České komory si lze vysvětlit snahou jednoho z komorních (a pozdějšího prezidenta komory) Jáchyma ze Švamberka pozdržet protistranu před jednáním se zástupci svého rodu.

Petr ze Švamberka ale dokázal náležitě využít svého politického vlivu a podařilo se mu u komorního soudu zařídit, že ještě před jednáním o výkupu bylo nařízeno jednání o jeho žalobě na neposlušné Chody. 25. ledna 1565 byl tedy Petr ze Švamberka pozván před komorní soud, kde měl předložit všechny listiny týkající se chodské zástavy.

---

¹⁴³ J. Jánský - Páni ze Švamberka ..., str. 380.

¹⁴⁴ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 74.

Soudní jednání iniciované Švamberkem ale skončilo přesně dle chodských obav a to jejich neúspěchem. Opět se jim totiž nepodařilo dostatečně prokázat, že by je Švamberk utiskoval na jejich psaných právech. Pán ze Švamberka naopak předložil nezpochybnitelné důkazy o neposlušnosti a odbojnosti Chodů a prosadil i to, že jím označených 13 osob z řad odbojných poddaných bylo dokonce uvězněno.

Tímto rozhodnutím však ale paradoxně došlo k uvolnění cesty ke konečnému projednání možnosti chodského výkupu. Chodům byla komorou konečně vydána jejich privilegia, konkrétně 7. ledna 1565, *kdy si chodští vyslanci Václav Halama ze Lhoty, Matouš Marytovec z Mrdákova, Martin Mašina z Újezda a Jan Jehlík z Klenče od české komory převzali 15 chodských privilegií a ostatní zabavené odznaky. Domnívali se, že po jejich navrácení se jim bude lépe vyjednávat o půjčce na výkup.*¹⁴⁵

Petr ze Švamberka byl obeslán, aby se dostavil k projednání výplaty chodské zástavy. Zde se však opět projevil ohromný vliv, jaký měl v té době rod Švamberků. Jednání byla stále a stále obstruována a oddalována, a i přes četné urgencye samotného císaře se stále jednat nezačalo. Chodové si na tyto průtahy stěžovali a požadovali urychlené projednání, ale bohužel marně. Nutno poznamenat, že k průtahům ale přispěli také sami svým chováním, když v domnění, že jednání bude brzy nařízeno, přestali Petrovi platit berni a roční platy. K jejich doplacení byli několikrát i pod pohrůzkou vysokých trestů vyzváni (reskripty z března 1568 a z ledna a dubna 1569). Chodové však nezaplatili ničeho, ale ani za toto jednání nebyli potrestáni.

Původní vojensko – strážní funkce chodských vesnic ztrácela tehdy již znenáhla na významu. Pohraniční hvozď stále více řídil nemírným a nekontrolovaným kácením a 300 chodských rodin bylo by již stěží stačilo k jejich obraně. V tomto úpadku chodské strážní a obranné funkce bylo ovšem také veliké nebezpečí pro Chody, jejichž značná zvyková práva nehodila se již do doby, snažící se uvésti všechny poddané v zemi ve stejné poddanství vrchnostem.

---

¹⁴⁵ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 77.

*Proto také jednání o výkup v Praze bylo posuzováno jako pouhá finanční operace.*¹⁴⁶

26. listopadu 1568 se podařilo zástupcům Chodů Matouši Buršíkovi z Postřekova a Ondřeji Weiblingerovi z Tlumačova vyjednat s augšpurskou městskou radou dodávku másla. Ve smlouvě se Chodové zavázali, že „každoročně ke dni sv. Michala dodají 30 tisíc žejdlíků dobrého českého másla, žejdlík po 13 malých českých penězích, jichž se počítalo 6 na jeden krejcar německých peněz.“¹⁴⁷

Tato dodávka měla být soustředěna v Klenčí a odtud odvezena zástupci do Augšpurku do Bavor. Tato transakce měla trvat tak dlouho, dokud jí nebude splaceno celých 11.000 tolarů.¹⁴⁸

O výkupu se začalo definitivně jednat až teprve v březnu roku 1570, pravděpodobně na základě další urgencye chodských vyslanců. Dvorská komora znovu připomněla císaři Maxmiliánovi II. výhody, které mu z výkupu plynou. A to, že získá 3.000 tolarů nad zástavní sumu, získá 11 chodských vesnic, z nichž mu bude plynout každoroční příjem. Tímto výkupem také budou definitivně odstraněny spory mezi poddanými a jejich zástavní vrchností.¹⁴⁹

4. června 1570 oznámil císař Maxmilián II. Švamberkovi, že s výkupem souhlasí a odkázal jej na Českou komoru, která s ním měla vyřešit podmínky postoupení chodské zástavy tak, aby bylo vše vyřešeno do šesti týdnů. Zároveň ujistil Petra ze Švamberka, že mu Chodové doplatí všechny dlužné dávky a nařídil české komoře, aby dohlédla na zachování šesti týdenní lhůty a dohodla s Chody způsob jejich spravování a placení ročních poplatků.¹⁵⁰

Švamberkové však toto přímé císařské rozhodnutí neakceptovali a odmítli zástavu vydat. Trvali na formálním soudním projednání s odůvodněním, že mají četné příbuzenstvo, které je s nimi provázáno četnými smlouvami a bez náležitého a formálního soudního rozhodnutí je nelze vypovědět a zástavu vydat. Císař Maxmilián II. však zaslal Švamberkům odpověď, ve které sděluje, že Chodové

---

¹⁴⁶ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 24.

¹⁴⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 111.

¹⁴⁸ J. Koutná - Historie domažlických Chodů, ... , str. 10.

¹⁴⁹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 93.

¹⁵⁰ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 93.

jsou jeho majetkem a po předložení všech dokumentů má tedy být výkup co nejrychleji proveden pod dohledem České komory.

Chodové neváhali a jako pojistku budoucího výkupu složili císaři prostřednictvím bratří Fuggerů, známých habsburských finančníků, ve Šprýru dar ve výši 4.000 tolarů na úhradu jeho dluhů. Císař pak byl nucen na oplátku vydat písemné potvrzení o přijetí daru a listem z 20. června 1570 také dal svolení k výkupu a zaručil Chodům, že už nikdy nebudou nikomu zastaveni.¹⁵¹

Chodové ale až do srpna 1570 nezaplatili nic dalšího, vyslali tedy Weiblingera do Augšpurku, aby zde přednesl návrh, že 30.000 žejdlíků másla dodají ke sv. Michalu roku 1570 a k tomu dalších 20.000 žejdlíků dodají do Klatov a Klenčí s podmínkou, že obdrží zbytek do 11.000 tolarů. Augšpurští ovšem nechtěli zbytek peněz zaplatit předem na dluh, měli totiž obavy z platební morálky Chodů a s dodržováním dohodnutých závazků. Za Chody se nakonec musel písemně zaručit fojt Horního a Dolního Švábska Jiří Ilsung.

S blížícím se okamžikem výkupu, stále více gradovala již tak napjatá situace mezi Chody a jejich zástavním pánem Petrem ze Švamberka, jenž si byl velmi dobře vědom, že se nezadržitelně přibližuje skutečný konec jeho zástavy, a tak se všemožně snažil na poslední chvíli pro sebe získat ještě co možná nejvíce užítku. Tyto snahy se ale zákonitě musely setkat s odpovídajícím odporem Chodů. Poddaní Chodové např. vypustili všechny rybníky svého pána na Žďáře. Petr si zase na Chody stěžoval, že odmítají poslušnost. Vyústěním těchto půtek byl císařův rozkaz, kterým nechal na Chodsko poslat komisaře Bořivoje Rochce, Jiřího Haranta z Polžic na Klenovém, Jana Winderšpergara a Ruprechta Henigara. Tito delegovaní komisaři měli za úkol vyšetřit, jak se hospodaří s lesy a rybníky a jaká je vůbec celková situace na Chodsku mezi místními sedláky a Petrem ze Švamberka.

Komisaři si pozvali po svém příjezdu na Chodsko obě sporné strany, aby jim přímo ukázali, jak která hospodaří, popř. jak druhá strana své povinnosti zanedbává. Chodové bohužel nebyli schopni přímo prokázat, kde Švamberk špatně hospodaří, kterak je využívá a tak komisaři opět nabyli dojmu, že chodské

---

¹⁵¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 95.

stížnosti jsou oproti Švamberkovým zcela neopodstatněné a nedůvodné.¹⁵² Zpráva komise však byla ve Vídni založena ad acta, neboť podle císaře už nemělo smysl spor řešit.

Výše uvedené znamenalo tedy další dílčí chodskou prohru, nicméně nelze ji považovat za překvapivou ani neočekávanou. Nelze si asi nalhávat a předpokládat, že by na Chodsko vyslaní komisaři byli zcela nestranní, nezaujatí a nebyli by instruováni, jak mají postupovat v šetření a co případně mají zjistit. Hlavním důvodem dalšího neúspěchu Chodů ale byl zřejmě ten fakt, že se opětovně a neustále Chodové odvolávali na svá stará zvyková práva a ve svém houževnatém odporu proti vrchnosti několikrát překročili únosné meze. Toto bylo tedy nakonec zjištěno i samotnými komisaři a zaznamenáno ve zprávě.

Veškerá zjištění komisařů ovšem ve finále neměla nijak zásadní vliv na blížící se chodský výkup a to i přesto, že se Švamberkové znovu pokusili výkup odvrátit s odvoláním na výše zmíněná zjištění komisařů, avšak na zvrát či zastavení procesu výkupu již bylo pro ně příliš pozdě. Jednání o výkupu již začala.

Komorní soud definitivně rozhodl o uskutečnění výkupu 7. září 1570. Předseda Komorního soudu, nejvyšší hofmistr království českého, Ladislav starší z Lobkovic vynesl rozsudek, v němž přisuzuje králi výplatu domažlické zástavy i s hradem a příslušenstvím v sumě 4.500 uherských zlatých, ale pod podmínkou, že tento výkup bude oznámen současnému zástavnímu držiteli minimálně rok dopředu. Petrovi ze Švamberka bylo zároveň slíbeno, že zástava nebude v budoucnu zastavena nikomu jinému než rodu Švamberků.

Mezi vyslanci Chodů a představy císaře se však začaly projevovat rozdílné představy o podobě budoucích svobod a povinností Chodů. Delegáti Chodů - Halama, Weiblinger a Plabman předložili císaři jasné podmínky, po jejichž splnění jsou Chodové prý ochotni složit do 4 měsíců plnou sumu. Hlavní podmínkou bylo písemné potvrzení císaře, že již nebudou nikomu v budoucnu zastavováni. Jak již zmíněno výše, tato podmínka byla splněna při složení 4.000 tolarů k rukám císařovým. Císařovi ovšem vadily další podmínky Chodů - chtěli platit komoře pouze 24 hřiven stříbra ročně, svobodně využívat vše, co patřilo

---

¹⁵² F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 96.

k zástavě (užívat královské lesy od Mutěšina až ke sv. Kateřině), právo vařit pivo jako ostatní města a městyse, osvobození od cel a mýt v zemi, aby směli svobodně volit rychtáře a konšely, a aby směli sporné věci předkládat k rozhodnutí. Na oplátku slibovali, že budou dále střežit zemské hranice.¹⁵³

Takto formulované podmínky ovšem svou podstatou již nekorespondovaly s tehdejší dobou a právním systémem, neboť veškerá zásadní argumentace Chodů se stále opírala zejména o stará zvyková práva a privilegia. Také úplná samospráva chodských vesnic, jak si ji Chodové představovali, již nemohla být možná, protože i královská města byla ve své samosprávě a pravomocích dosti omezena královskými rychtáři. Celý proces výkupu byl však pro císaře zajímavý zejména z finančního hlediska, neboť císař chtěl celou chodskou zástavu získat ke svým rukám od Švamberků a navrch ještě ročně získávat od Chodů co nejvíce příjmů. Nebylo tedy divu, že původní podmínky Chodů v plném rozsahu nepřijal. Ti tak byli nuceni nabídnout, že budou hradit dávky tak vysoké, jak jsou povinni a pouze žádali císaře, aby na nich nevymáhal jiné neobvyklé povinnosti a dávky, jak již dříve činil Petr ze Švamberka.

Problém ovšem byl, že Chodové stále i přes četné výzvy samotného císaře i komory odmítali vyplatit Švamberkovi zadržené platy a popírali jejich oprávněnost. Odůvodňovali to tím, že právě tyto nepřiměřeně vysoké platy byly hlavním důvodem, proč se chtěli sami vykoupit a „*kdyby byli nuceni dávky tyto platiti, museli by s ženami dětmi, sběhnouti ze statků a přijíti na žebráckou hůl*“.¹⁵⁴ Slíbili však císaři, že mu uhradí zbytek zástavní sumy hned, jak jim bude vydáno potvrzení o výkupu a konfirmace starých privilegií.

Otázkou tak zůstávalo, zda Česká královská komora uzná tvrzení Chodů, že mají platit pouze 24 hřiven stříbra ročně. Komora roku 1571 vydala rozhodnutí, že privilegium Karla IV., dle kterého mají Chodové platit oněch 24 hřiven, se vztahuje pouze na královskou berni a ne na roční úrok.¹⁵⁵ Ze švamberkových rejstříků také komora zjistila, že Chodové již více než sto let platí zástavní vrchnosti ročně 700 kop míšeňských, které budou povinni platit po výkupu také císaři. Komora tedy nedoporučila císaři, aby mu Chodové po výkupu platili jen 24

---

¹⁵³ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu..., s. 29.

¹⁵⁴ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 101.

¹⁵⁵ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 101.

hřiven stříbra, za které by měli v užívání celý domažlický úřad i s lesy, protože by mu z toho neplynul žádný užitek.

Na doporučení České komory císař nařídil, že Chodové jsou i nadále povinni platit ročně tolik, kolik platili rodu Švamberků. Dále Chody důrazně vyzval, aby složili zástavní sumu, a *conditio sine qua non*, že Chodové musí vydat neprodleně i všechny Švamberkům zadržované platy, které činily za necelých pět let přes 1.900 kop grošů. Komora měla vypracovat a předložit návrh na budoucí správu chodských vesnic.

Při dalším ústním jednání před komorou bylo zjištěno, že Chodové dluží své zástavní vrchnosti v peněžních i naturálních platech dohromady 1.903 kopy. Švamberkové souhlasili, že se splacením počkají Chodům podmíněně do sv. Havla, protože chodští plnomocníci prohlásili, že ihned tuto sumu splatit nemohou.¹⁵⁶

I tato dvouměsíční lhůta se ale nakonec Chodům zdála příliš krátká a požadovali odložení splatnosti o 2 roky, tedy že zaplatí tento dluh do dvou let, na což ale pochopitelně nechtěl přistoupit Švamberk. Česká komora uznala, že Chodové opravdu nejsou schopni tuto sumu zaplatit, zvláště poté, co dali císaři dar ve výši 4.000 tolarů.

Komora tak navrhla císaři, aby tento dluh za Chody zaplatil sám s tím, že mu ho Chodové do dvou let splatí a císař tak přijde maximálně o dvouletý úrok. Císař Maxmilián II. ale požadoval, že Chodové budou povinni platit stejnou částku jako doposud Švamberkům. S tím samozřejmě Chodové nesouhlasili, odvolávající se na svá stará privilegia. Nakonec jim nezbylo nic jiného než souhlasit, poněvadž císař projevil jasnou vůli od výkupu upustit v případě nesplnění těchto podmínek, což by pro Chody bylo zcela fatální a znamenalo by zmaření několikaleté usilovné práce a jistě i vynaložených finančních prostředků.

Po ujednání a akceptování všech podmínek již nic nestálo v cestě uskutečnění výkupu, přesto k němu došlo až na jaře roku 1572, protože Chodové stále otáleli se splacením zástavní sumy u České komory.

---

¹⁵⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 104.

Teprve v únoru roku 1572 se vydala do Prahy poslední chodská delegace, která měla dojednat poslední detaily výkupu. Byli v ní zástupci téměř všech chodských obcí - Matouš Janeček z Postřekova, Jakub Havran z Mrákova, Tomáš Halířek z Dražanova, Matěj Střezek z Klíčova, Jan Šešelín ze Stráže, Martin Kuneš z Klenčí, Martin Mašina z Újezda, Jakub Beroušek z Chodova, Jakub Šváb ze Lhoty a Jiří Martinovic z Pocinovic. Zástupce Tlumačova není sice uveden, ale dá se předpokládat, že jím byl i tentokrát Ondřej Weiblinger.¹⁵⁷

Chodové tehdy svým nesmírným úsilím dosáhli něčeho, co do té doby absolutně nemělo obdoby. Prostí a práva neznalí sedláci zvítězili nad mocným šlechtickým rodem a sami sebe vykoupili ze zástavy.

Když plnomocníci chodských vsí odevzdávali 3. března 1572 před komorním soudem své nenáviděné vrchnosti zastoupené Janem Erazimem ze Švamberka, který zastupoval svého nemocného bratra Petra, zbylou část zástavní sumy, tedy 7.000 tolarů (4 tisíce dali původně jako dar císaři), byli jistě neskonale hrdí a nadšení nevídaným úspěchem. Na stranu druhou si však možná ještě zcela úplně neuvědomovali, jak moc byl tento výkup finančně náročný a že chudým chodským obcím bude trvat několik let, než přestanou pociťovat ekonomický dopad tohoto výkupu. Ale přesto *skutečnost, že mnoho let stáli na svém, neustoupili a zdolali všechny překážky a nesnáze, svědčila o jejich nezlomnosti a pevné vůli.*¹⁵⁸

*3. března 1572 tedy došlo v kanceláři komorního soudu k slavné chvíli vítězství prostých sedláků nad mocným rodem švamberským, kdy chodští plnomocníci vyplatili své zástavní vrchnosti zápisnou sumu a zbavili se tak po desítiletém úsilí a po téměř stu letech útisku vlády nenáviděného švamberského rodu. Vítězství však bylo draze zapláceno.*¹⁵⁹ Toto vítězství lze tedy jistě označit jako vítězství „Pyrrhovo“.

Chodové se tak stali svobodnými, ale nesmírně se zadlužili. Vypůjčili si i od města Augšpurku (viz. výše), kterému se za ně zaručil Jiří Ilsung, zemský fojt v Horním a Dolním Švábsku, 1.342 zlatými.¹⁶⁰ Další dluh měli u samotného

---

¹⁵⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 109.

¹⁵⁸ J. Koutná - Historie domažlických Chodů..., s. 15.

¹⁵⁹ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 27.

¹⁶⁰ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu..., s. 31.

císaře, a to za dlužné dávky, které za ně uhradil Švamberkům. Právě tyto dluhy a značná nepravidelnost a velká neochota Chodů je splácet, se staly základem pro postupné hroucení nově nabyté chodské svobody.

Jiří Ilsung se následně marně domáhal u Chodů splátek dluhu, který měl u Augšpurských, kteří se jeho zaplacení pochopitelně dožadovali. Ilsung tak ještě v roce 1572 zaslal císaři stížnost na Chody, reakce od císaře se však nedočkal.

6.) Kapitola V. - Chodové v období svobody (1572 - 1579)

Výkup zástavy chodských obcí se tedy uskutečnil i přes veškerý odpor Švamberků. Dne 15. dubna 1572 úředník komorní účtárny Matouš Poříčský z Roklína za svědectví čtyř členů domažlické městské rady převzal od Švamberků chodskou zástavu k rukám České královské komory.¹⁶¹

Po provedení všech formalit výkupu se císař Maxmilián II. rozhodl poslat na Chodsko komisi, která měla vypracovat návrh budoucí správy chodských vesnic tak, aby císaři plynul co možná největší užitek. Tímto úkolem byl komorou pověřen Vilém z Oppersdorfu, který byl však na poslední chvíli služebně odvolán do Kladska, a tak bylo vyslání komise odloženo na neurčito. Nikdo tehdy ještě netušil, že komise přijede na Chodsko až v roce 1579.¹⁶²

Chodské obce přecenily svoje finanční možnosti, a to se stalo také hlavní příčinou toho, že zůstaly svobodny pouhých sedm let. *Půvab nové svobody vedl chodské sedláky k zapomenutí převzatých platebních povinností, čímž dali svým nepřátelům do rukou působivou zbraň ke snaze o zmaření jejich svobody tak těžce vydobyté.*¹⁶³

První zprávu o stavu chodských vesnic podal komoře již v září roku 1572 Jan Raussengrüner z Grünlasu, který osobně provedl inspekci vykoupených chodských vsí. Zjistil, že je zde značných rozporů mezi zamýšlenou správou a skutečným stavem a že se Chodové již tak důsledně nevěnují svým povinnostem a nestarají se o královské lesy tak, jak by měli a především jak se zavázali. Užívají prý lesy především ke svému užitku, kácí dříví nejen pro sebe, ale i k prodeji a loví v lesích zvěř.

Chodové plnými doušky užívali nově nabyté svobody. Nemálo času, často i na úkor vlastního hospodářství, strávili lovem medvědů, jelenů, kanců, srnčí i pernaté zvěře. Lov pro ně nebyl jen vzrušující zábavou, ale také manifestací svobody. Vždyť za feudalismu byla myslivost vyhrazena výlučně pozemkovým

---

¹⁶¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 119.

¹⁶² F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 119.

¹⁶³ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 28.

vrchnostem.¹⁶⁴ Raussengrüner navrhuje zřídit zde funkci královského hejtmána, který by nad nimi dohlížel.

Tato zpráva tedy nevyznívala pro Chody vůbec příznivě a poukazovala na to, že Chodové se po výkupu považovali za svobodné a domnívali se, že mohou užívat veškeré statky pouze za zmíněných 24 hřiven stříbra, které ročně odváděli císaři, zatímco komora zastávala jasný názor, že veškeré výnosy ze zástavy náleží císaři jako majiteli. Tento nesoulad skutečného stavu a ujednaných povinností, který Chodové zřejmě dost dobře nechápali a neuvědomovali si ho, měl být postupem času hlavním důvodem, pro který nakonec o svou čerstvě nabytou svobodu přišli.

Stručně se dá toto období chodské svobody charakterizovat jako období všemožných snah Chodů o prominutí nebo alespoň prodloužení doby splatnosti dluhu vzniklého výkupem a platné potvrzení jejich starých privilegií.

Poprvé se tomu tak stalo již pouhé 3 roky po výkupu, tedy roku 1575. Chodové prosili císaře, aby jim ještě na několik let prominul placení ročních dávek a argumentovali tím, že se výkupem velmi zadlužili, že jsou chudí „*sedíce pod horami a skalami, kde se málo rodí*“.¹⁶⁵ Nedočkali se však určité odpovědi, ale pouze neurčitého příslibu, který císař potvrdil i po urgenci Chodů z července téhož roku. Na tyto prosby jim nebylo vydáno rozhodného souhlasu, neboť císař zřejmě čekal, jak budou vypadat výsledky komise, kterou zamýšlel poslat na Chodsko již od roku 1572.

Chodští vyslanci nepochodili s další prosbou ani po příjezdu císaře Rudolfa II. do Prahy roku 1576. Rudolf II. tuto žádost pouze přeposlal císaři k vyřízení a delegaci bylo pouze dvorskou kanceláří sděleno, že bude rozhodnuto hned, jak to bude možné. Vyslanci pouze docílili toho, že císař opět zaurgoval Českou komoru, aby co nejdříve provedla již několikrát zmíněnou prověrku komisí a podala mu zprávu o výsledcích.¹⁶⁶

Po nástupu císaře Rudolfa II. tedy doufali Chodové, že se situace obrátí v jejich prospěch a císař splní sliby zaručené jeho zemřelým otcem. Ale ani další poselstvo, které se k císaři vydalo v lednu 1577, úspěch nepřivezlo. Bylo jim

---

¹⁶⁴ E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 8.

¹⁶⁵ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 33.

¹⁶⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 126.

řečeno, že rozhodnuto bude 22. března a aby k tomuto dni poslali do Prahy jednoho plnomocníka. Ale také vyslanec Martin Podestát byl znovu poslán domů s nepořízenou.¹⁶⁷

*Také po šest let, na něž byly Chodům prominuty roční platy, aby mohli příjmů chodského úřadu užít ke splacení dluhu králi, nepamatovali Chodové na tuto povinnost, posilivše tím ovšem jen nedůvěru české komory v účinnost chodské samosprávy. Finanční tyto obtíže chudých chodských vesnic, jejichž bohatství bylo hlavně v užívání pohraničního lesa, neušly ovšem jejich sousedům, zejména městu Domažlicím, čekajícím jen na první vhodnou příležitost, jak se zmocnit těchto vesnic a s nimi i užitku z královského hvozdu.*¹⁶⁸

Po uplynutí šestileté „čekací doby“ (tzv. fryštuňk), kterou kdysi císař Chodům dal k odložení jejich dluhů, vyzvala je Česká komora v lednu 1578, aby předložili veškerou dokumentaci o hospodaření s prominutými ročními platy.¹⁶⁹ Toto jednání komory muselo zcela jistě Chody zaskočit. Po této výzvě poslali do Prahy znovu své delegáty, aby konečně obdrželi přislíbené písemné potvrzení jejich privilegií, nezastavitelnosti chodských obcí a prominutí ročních platů na další roky.

V této nové žádosti za prodloužení „fryštuňku“ odvolávali se Chodové na to, že sám císař Rudolf II. při své cestě do Řezna viděl na vlastní oči smutný stav chodských vesnic, že „žádných téměř ourod není a sotva s velkou nouzí pracně ten boží chléb jísti a jej sobě krvavě dobývati můžeme“, že 10. srpna 1575 největší chodská ves Pocinovice zcela i se sklizeným obilím ve stodolách vyhořela, „tak, že samo toliko místo, kde ta ves postavena byla, jest prázdné zůstalo“.¹⁷⁰

S ohledem na minulé zkušenosti nebylo žádným překvapením, že ani tentokrát Chodové neuspěli. Císař Rudolf II. opětovně postoupil žádost České komoře, která odpověděla, že není sto rozhodnout, dokud nebude vyslána na Chodsko řádná komise. V tomto byrokraticky začarovaném kruhu bloudili chodští vyslanci i nadále.

---

¹⁶⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 127.

¹⁶⁸ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 28.

¹⁶⁹ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu..., s. 33.

¹⁷⁰ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu..., s. 33.

Jediné čeho se podařilo četným chodským delegacím dosáhnout, bylo další stvrzení všech jejich privilegií, tentokráte majestátem císaře Rudolfa II. ze dne 25. září 1578, který se zde však ani nezmínil o budoucí nezastavitelnosti chodských vesnic. Před vydáním majestátu v červenci ovšem byli Českou komorou jmenováni výběrčí královských cel a důchodů z chodských vesnic Václav Truhlička z Aventina, Havel Lounský a Svatomír Tábořský. Tato událost se ukázala jako důležitá pro další vývoj na Chodsku.¹⁷¹

Privilegium císaře Rudolfa II. z 25. září 1578, kterým císař potvrzuje domažlickým Chodům privilegia daná jim od předešlých císařů a českých králů: *„My Rudolf druhý z Boží milosti volený římský císař, po vsecky časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský, charvatský král etc., arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě etc. oznamujem tímto listem všem, že jsme od opatrných starších i na místě jiných Chodů k ouřadu domažlickému náležejících věrných našich milých poníženež prošení, abychom jim majestáty, privilegia, svobody a milosti, kteréž sobě od předkův našich slavné paměti císařův a králův českých dané a od Jeho Milosti císaře Maximiliána, pána a otce našeho nejmilejšího slavné paměti potvrzené mají, milostivě schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili. K jejichžto pokorné prosbě nakloněni jsouce a vidouce ty listy, majestáty, obdarování a potvrzení celé a neporušené býti, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím, s radou věrných našich milých mocí královskou v Čechách těch všech svobod a obdarování jsme schváliti a potvrditi ráčili a tímto listem ve všech jejich znění, položení, punktech, klauzulích a artykulích, jakoby v tento list náš slovo od slova vepsáni byli, schvalujem, obnovujem a potvrzujem, chtěce tomu konečně, aby od každého člověka jmíni, držáni a neporušitedlně zachováni byli bez naší a budoucích našich králův českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odporosti. Protož přikazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavův království Českého nynějším i budoucím věrným milým, abyste svrchu psané starší i na místě jiných z Chodův k ouřadu domažlickému náležejících nynějších i budoucích při tomto milostivém schválení, obnovení a potvrzení našem měli, drželi a neporušitelně nyní i v budoucích časech zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu jinému dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské, dědicův a budoucích našich králův českých. Tomu na svědomí pečet naši*

---

¹⁷¹ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu..., s. 34.

císařskou k tomuto listu přivěsiti jsme rozkázati ráčili. Dán na hradě našem pražském, ve čtvrtek po sv. Matouši Evangelistu Páně léta Božího tisícího pětistého sedmdesátého osmého a království našich římského třetího, uherského sedmého a českého čtvrtého.

RUDOLF m. p.

K vlastnímu rozkazu posvátného císařského veličenstva

WRATISLAV Z PERNŠTEJNA

A. MENCZL

nejvyšší kancléř království českého

KHOBER m. p. “ 172

O chodskou zástavu projevíly zájem Domažlice, jež si velmi dobře uvědomovaly, jaké bohatství skrývají k zástavě náležející pohraniční lesy. Jak již zmíněno výše, na návrh Domažlických jmenovala komora 1. července 1578 prozatímní výběrčí cel a důchodů z chodských vesnic, a to domažlického rychtáře Václava Truhličku z Aventina a sousedy Havla Lounského a Svatomíra Táborského.¹⁷³ Ihned po jmenování prozatímních královských výběrčích zaslala rada města Domažlice císaři žádost o svěřeni majetku náležejícího k úřadu Chodského hradu do jejich správy.

Domažličtí argumentovali tím, že Chodové chodí často z okolních vesnic do města, poněvadž zde mají svoje správní středisko, mají zde svůj soud a volí si z řad domažlických měšťanů svého rychtáře. Domažličtí dále slibovali, že pokud dostanou Chody pod svou správu, budou dohlížet na to, aby tito zodpovědně plnili své povinnosti při ochraně hranic. Celá tato žádost přiměla Rudolfa II., aby již po několikáté zauroval Českou komoru k ustanovení komise, která prozkoumá skutečný stav chodských obcí. Není známo, a lze tedy jen spekulovat, proč císař sám nedohlédl na to, aby komise na Chodsko vyrazila už před lety.

Chodové reagovali ihned a zaslali do Prahy stížnost na Domažlice, které se prý chtějí zmocnit jejich důchodů, převzít nad nimi správu a postupně je zbavit jejich práv a svobod. Tyto rozepře konečně přiměly komoru k jednání a počátkem července 1579 konečně sestavila komisi, která měla učinit obhlídku chodských vesnic a sestavit zprávu pro císaře. Byli v ní Adam Nebilovský z Drahozub,

¹⁷² F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 49.

¹⁷³ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 122.

Humprecht Černín z Chudenic, Jan Koc z Dobrše na Bystřici a Jiří Harant z Polžic na Klenovém.¹⁷⁴

Komisaři osobně prozkoumali chodské vesnice a o jejich stavu podali dne 26. července 1579 zprávu císaři. Ke zprávě připojili i několik návrhů na zlepšení hospodaření na Chodsku. Např. ze dvou zpustlých vsí v okolí Postřekova (Žďár a Zdanov) doporučovali zřídit poplužní dvůr, kde by se mohlo chovat až 1.000 ovcí, zřídit pivovar při zámku v Domažlicích, osadit i pustou ves Horosedla. Dále ve snaze zabránit kácení lesů, měl být jako dozor ustaven purkrabí atd. Ke konci upozorňují císaře, že našli reskript císaře Maximiliána II. z 20. června 1570, ve kterém Chodům zaručuje, že již nikdy nemohou být nikomu zastavováni a že jim toto právo bude písemně potvrzeno privilegiem. Navrhli proto císaři, aby tento pergamen Chodům vydal.¹⁷⁵

Závěrečná zpráva, kterou komisaři předložili České komoře, vyvolala nejen u ní, ale i samotného císaře Rudolfa II. velké zklamání a rozhořčení. Ukázalo se, že z chodských vesnic neplyne císaři téměř žádný prospěch, který ovšem očekával a předpokládal a se kterým počítala i císařská kasa. Zpráva tvrdila, že celé Chodsko je značně zaostalé a místo přínosu naopak vyžaduje investice z královské komory. Navíc se komora i císař přesvědčili, že Chodové nejsou schopni spravovat si své věci sami, protože neplatili svoje dluhy a nepředkládali komoře každoroční účty, jak měli nařízeno.

Této kritiky ihned obratně využily Domažlice a nabídly se, že převezmou správu nad Chodskými obcemi za roční nájem 1.200 rýnských zlatých. Česká i dvorská komora doporučila císaři tuto nabídku přijmout s výpovědní lhůtou 3 a půl léta, protože ponecháním správy samotným Chodům by neplynuly do pokladny žádné užitky a naopak vynaložené investice by byly nemalé. Na základě doporučení České i dvorské komory císař souhlasil (17. října 1579), že domažličtí měšťané převezmou nad Chody správu.¹⁷⁶

Domažličtí tedy přišli s nabídkou odkupu v naprosto vhodnou chvíli. Nabídka přišla komoře lukrativní a velmi vhod a šlo jen o to, jak ji sloučit s královským slibem, že chodské vsi nebudou již nikomu zastavovány. Bylo však brzy nalezeno obratné východisko z těchto právních rozpaků. Král totiž učinil

¹⁷⁴ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 137.

¹⁷⁵ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 137. Zpráva komisařů císaři ze dne 26. 7. 1579

¹⁷⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 140.

jakousi právní fikci, kterou jmenoval Domažlické jen „*královskými úředníky a správci nad Chody*“ za jemu poskytnutou půjčku 20.000 zl. – ve skutečnosti nešlo ovšem o nic jiného než o zakrytou formu nové zástavy.¹⁷⁷

Asi hlavním důvodem, který přispěl k tak rychlému řešení, byl jistě ten, že v době jednání komora po několikáté urgovala představitele chodských obcí, aby odvedli roční platy. O tom, že se celý převod uskutečnil na tehdejší dobu opravdu velmi rychle, jistě svědčí i to, že již o dva měsíce později 22. prosince 1579 vydal císař reskript, ve kterém ustanovil Domažlice za „*královské úředníky a správce nad Chody*“¹⁷⁸. Rychlému rozhodnutí napomohl zcela jistě i ta skutečnost, že Domažličtí měšťané půjčili císaři 20.000 zlatých.

Tímto tedy skončilo Chodům krátké období jimi tolik vytoužené svobody a samosprávy. Město Domažlice dostalo do správy i rozsáhlé příhraniční lesy a mělo dohlížet nad tím, že Chodové nebudou kácet dřevo bez souhlasu domažlické městské rady. Dále Domažlice dostaly oprávnění vybírat veškeré peněžní i naturální dávky a Chodové směli brát pivo jen z domažlického pivovaru.

Po formálně právní stránce převod správy Chodů tedy nebylo možno nazvat zástavou, neboť by to odporovalo slibu, který dal kdysi císař Ferdinand I. Švamberkům. Ten hovořil o tom, že Švamberkové měli předkupní právo na chodskou zástavu v případě jejího budoucího převodu. Proti tomuto rozhodnutí by se mohli ohradit i samotní Chodové, kterým císař nedávno před převodem potvrdil, že již nikdy nebudou nikomu zastaveni.

Ve skutečnosti tato forma správcovství však nesla všechny znaky zástavy. Nutno však dodat, že převod byl výsledkem abnormální rychlosti a rozhodnosti města Domažlice při předložení návrhu ihned po vypracování zprávy kontrolní komise. V tomto případě bylo posuzováno pouze finanční hledisko celé transakce, žádné jiné záležitosti a okolnosti nebyly pro tuto chvíli pro komisi a panovníka důležité. Zcela určitě k rychlosti celého procesu přispělo i chování samotných Chodů v období jejich svobody a samosprávy, kdy nedokázali řádně plnit povinnosti, ke kterým se zavázali.

---

¹⁷⁷ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 29.

¹⁷⁸ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu..., s. 35.

Chodové se tedy ze své svobody radovali pouhých sedm let, nutno však dodat, že k ukončení tohoto období svobody přispěli do značné míry svým neplněním daných povinností, nehrazením svých závazků a samozřejmě neznalostí práva.

7.) Kapitola VI. - Chodové pod správou Domažlic (1579 - 1621)

V prvních letech správy měli Domažličtí od císaře Rudolfa II. práva dovolující jim vytěžít z chodských vesnic a královských lesů co nejvíce a byli omezeni pouze půlroční výpovědní lhůtou. Dostali však i poměrně složitý úkol, a to vymoci od Chodů dlužnou částku, kterou za ně kdysi císař Maxmilián II. zaplatil Švamberkům. Chodové se však začali obracet na Českou komoru a císaře s prosbou, aby jim byl dluh odpuštěn, protože jsou až příliš zchudlí už od doby svého výkupu ze švamberské zástavy, a že se museli ještě více zadlužit, aby vůbec měli co jíst a nezemřeli hladem.¹⁷⁹

Rudolf II. však na tyto přímlyvy nedbal a vzkázal Chodům, že místo vysílání nákladných poselstev do Prahy by měli spíše hledět na to, aby mezi sebou dlužnou částku vybrali a co nejdříve zaplatili. Chodové se tedy ještě obrátili na Domažlice, aby se za ně u císaře přimluvily a získaly jim tříletou lhůtu pro splacení. Chodové opět tuto prosbu odůvodňovali svoji chudobou a dluhy - *musí prý jísti jen suchý chléb*.¹⁸⁰ Císař i přes to, tuto přímlyvu města Domažlice smetl ze stolu a nařídil Chodům zaplatit celý dluh pod trestem, a to nejpozději do sv. Havla roku 1581.

Domažličtí měli z počátku správu nad Chody za roční nájem 1.200 zlatých s půlroční výpovědní dobou, čímž si císař svým způsobem pojistil možnost dát Chody do zástavy komukoli jinému v případě, že tento zájemce by nabídl výhodnější podmínky a peníze v hotovosti.

Chodové tedy byli povinni dlužnou částku uhradit. Po mnoha dalších neúspěšných žádostech a následnému splacení alespoň části dluhu, znovu žádali Domažlice v dubnu 1582 o přímlyvu u komory. Domažlice žádosti Chodů vyhověly a přímlyvu odeslaly. Komora však odmítla dál čekat a vzkázala Chodům, že mají zaplatit do 10 dnů. Ani tato výzva k zaplacení však ze strany Chodů vyslyšena nebyla a komora se zbytku peněz od Chodů nedočkala. Do celé záležitosti se vložil samotný císař a po několika jeho dalších urgencích se podařilo Chody přimět k zaplacení v září téhož roku. Kde nakonec Chodové zbytek částky získali, se z dostupných pramenů nedozvídáme.

---

¹⁷⁹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 163.

¹⁸⁰ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 163.

Domažličtí měšťané se po převzetí správy nad Chody snažili s nimi udržovat přátelské vztahy. Nechávali jim volnost, neutiskovali je a několikrát se za ně dokonce přimlouvali u císaře i České komory, jak jsem nastínil výše. Těmito kroky si chtěli pojistit dlouhodobější správcovství nad chodskými obcemi.

Tento velmi korektní vztah Chodům značně vyhovoval, a tak se nelze divit, že již v roce 1584 vyslali Chodové k císaři Rudolfovi II. delegaci s přáním, aby již nikdy nebyli zastavováni nikomu jinému než Domažlicím. Ve stejnou dobu se na císaře obrátily i Domažlice s tím, aby jim správcovství propůjčil na více let, respektive aby jim prodloužil výpovědní lhůtu, poněvadž v současné situaci nemohou dost dobře realizovat své nápady a investice na zlepšení výnosů z chodských gruntů. Nabídli za to císaři další půjčku.

Nová půjčka činila 19.000 tolarů „*plus minulá zástavní suma*“. Dohromady to tedy bylo *37.142 kopy 51 grošů 3 peníze míšeňské a nebo 43.333 zlatých a 20 krejcarů za zástavu*.¹⁸¹

Domažličtí žádali, aby jim císař důchody, které od Chodův vycházely, na časy další prodlouženější popřál, aby snad nepřišli o náklady, na zlepšení zboží tohoto nevyhnutelně učiněné. Se svolením sněmu vyhověl císař prosbě této a ustanovil Domažlické majestátem, v pondělí po neděli exaudi r. 1585 (4. února, pozn. autora) vydaným, úředníky nad Chody a poručil jim je ke spravování i se všemi užitky, aby jakožto úředníci královští ouřad konšelský každého roku na místě krále obnovovali.¹⁸²

Císař jim s vidinou získání velkého obnosu vyhověl a za zapůjčení částky, která se po dlouhých jednáních vyšplhala až na více jak 37.142 kopy míšenských, zastavil Domažlicím chodské vesnice na šedesát let od roku 1585 do r. 1645.¹⁸³ Chodové toto rozhodnutí kvitovali a domnívali se, že se oproti letům jejich svobody změní jen to, že budou Domažlickým odevzdávat roční dávky. Bližší podmínky domažlického správcování obsahovaly v sobě ovšem již zárodky příštích sporů obou stran.

---

¹⁸¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 169.

¹⁸² J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 275.

¹⁸³ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 168.

Domažličtí měli mít právo obnovovat jménem císaře Rudolfa II. každoročně chodský úřad konšelský, směli volně nakládat se všemi důchody a požitky z chodských vsí, vybírat polovinu z dosavadních odúmrť z Chodů a trestat je za neposlušnost. Chodům bylo zakázáno konat bez vědomí města schůzky veřejné i postranní „*krom vejsady práva jich a domácích pilných potřeb*“ a měli mít povinnost brát pivo jen z městského pivovaru. *Chodové zavázání jsou králům českým, aby piv bílých neb ječných k šenku i vlastnímu truňku odjinud než by jim ukázáno bylo nebrali, proto že mají od Domažlických pivo bráti.*¹⁸⁴

Nejvýznamnější pro město však bylo, že se mu dávaly k volnému použití královské pohraniční lesy, jichž neměli Chodové pro příště užívat bez svolení Domažlických. I tentokrát se ve smlouvě mluvilo jen o „*správcovství a úřednictví nad Chody*“ a nikoli o zástavě, když vlastně o nic jiného nešlo¹⁸⁵

Chodští vyslanci si ještě v březnu 1584 nechali v Praze na vlastní žádost potvrdit od císaře Rudolfa II. právo dané jim Maxmiliánem II. roku 1570, že nikdy nebudou nikomu zastavováni. V tomto potvrzení však žádali malou změnu a to, že nebudou v budoucnu zastaveni nikomu jinému než Domažlicím. *(Chodové mají mít v potřebách svých právních a jiných „zřetí své, útočiště a respekt“ k městu Domažlicím a zachovat mu „všelijaké povinné a náležité poslušenství a uctivost“)*¹⁸⁶

Privilegium císaře Rudolfa II., kterým císař potvrzuje domažlickým Chodům přípověď císaře Maximiliána II., že nemají býti příště již nikomu zastavováni, a na jejich žádost svěřuje správu nad nimi purkmistru a konšelům města Domažlic: „*My Rudolf druhý z Boží milosti volený římský císař, po vsecky časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, kníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže, lužický markrabě etc. oznamujem tímto listem všem, že jsou na nás poddaní naši Chodové k zámku našemu domažlickému náležející věrní naši milí s ponížeností vznesli, kterak jest jim slavné paměti císař Maximilián toho jména Druhý, pán a otec nás nejmilejší, tu milostivou přípověď učiniti a v tom se uvoliti ráčil, že po té výplatě, kterouž jsou se sami od pánův z Švamberka, kteříž je v zástavě drželi, vyplatili, při komoře naší zůstati a dáleji žádnému jinému víceji zastavováni a zapisováni býti nemají,*

¹⁸⁴ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 275-276.

¹⁸⁵ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 40.

¹⁸⁶ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 40.

poniženě nás prosíc, abychom jim takovéto uvolení milostivě potvrditi a nad jich starými svobodami ruku držeti a jich obhajovati ráčili, s tím poniženým podáním a podvolením, že purgmistra a konšely města našeho Domažlic věrné naše milé jako ty, od kterýchž se jim, co jsou jev správě své z poručení našeho měli, nic neslušného nestalo a nepřitrefilo, ještě rádi za správce a ochránce své míti a trpěti chtějí. I znajíce takovou poniženou žádost jejich slušnou býti, takovou jim od nadepsaného pana otce našeho učiněnou milost a uvolení milostivé vědomě tímto listem naším potvrzovati ráčíme tak a na ten způsob, že při komoře naší neproměnitelně zůstati a při starých jejich privilegiích zanechání a ochraňování a podle toho povinni býti mají zření své, outočiště a respekt po nás a komoře naší české v potřebách jejich právních i jiných, jak jsou to až posavad činili, na opatrné věrné naše milé purgmistra a konšely města našeho Domažlic míti a k nim všelijaké povinné a náležité poslušentsví a uctivost' zachovati, poroučejíce při tom raddám našim zřízené komory v království českém nynějším i budoucím i všem jiným, aby nadepsaných poddaných našich Chodův při tomto našem obdarování a milosti zanechali, nad ním ruku ochrannou drželi a proti ní ničímž jich nestěžovali ani jiným stěžovati dopouštěli, vědouce, že na tom jistou a konečnou vůli naši císařskou naplní. Na potvrzení toho pečet naši menší k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázali, jenž jest dán na hradě našem pražském v neděli květnou léta Páně 1584 a království našich římského devátého, uherského dvanáctého a českého též devátého.

RUDOLF m.p.

LADISLAV Z LOBKOVIC m.p.

K vlastnímu rozkazu pana voleného císaře

PAVEL Z LIDLOVA

J. H. BANNIE m.p. “¹⁸⁷

Po definitivním převzetí zástavy dne 4. února 1585 ale začali domažličtí měšťané ihned přemýšlet, jak by ze svojí zástavy získali co možná největší užitek, který by jim alespoň částečně kompenzoval vysokou půjčku danou císaři. Ten zároveň Chody vyzval, aby prokázali svou vděčnost za jeho reskript z 25. března

---

¹⁸⁷ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 51-52.

1584 a aby pro město Domažlice dobrovolně robotovali jednou týdně, tak jak si Domažlice žádaly. To samozřejmě Chodové odmítli, neboť si byli velmi dobře vědomi své nesporné výhody spočívající v privilegovaném osvobození od robotování.

Vztahy mezi Domažlicemi a Chody se začaly postupně vyostřovat a docházelo mezi nimi stále častěji k různým sporům a situacím, kdy si císaři Rudolfovi II. stěžovali jeden na druhého. Většinu sporů ale Chodové prohráli, poněvadž se stále tvrdošijně drželi a dožadovali svých starých zvykových práv a stále byli přesvědčeni o jejich platnosti. Formálnímu právu nerozuměli a právní stanovisko úřadů v nich vyvolávalo nedůvěru v nestrannost soudů a královské komory, ale také nenávisť vůči domažlickým měšťanům.¹⁸⁸

Pomalu se tedy začala opakovat situace, kterou známe z dob švaberských. Domažlice tvrdily, že mají na chodskou zástavu stejná práva jako kdysi Švamberkové, zatímco Chodové naopak trvali opětovně na svých starých zvykových právech. Tvrdili, že jsou na nich Domažlicemi kráceni, že jsou nuceni robotovat a prosili císaře Rudolfa II. o zastání. Prostřednictvím Kryštofa mladšího z Lobkovic si stěžovali, že jim město vyhrožuje stínáním a vězením kvůli jejich odporu k robotám a hlavním viníkem tohoto nepokoje je prý domažlický vyslanec ke komoře, měšťan Havel Lounovský, „*lehkomyšlný, nevážný, na své cti a víře zmařený člověk, pro nějž by bylo hodněji- jak toho dávno zasloužil- aby krkavcům ve vletech odpočíval, nežli před poctivými lidmi býval aneb se jim viděti dal*“.¹⁸⁹ Císař Rudolf II. tedy ustanovil a na Chodsko vyslal další komisi, která měla vyšetřit situaci a podat mu zprávu.

Komise však dle očekávání dala za pravdu domažlickým, kteří Chodům neupírali žádná písemně zaručená práva. Tyto spory se dále vlekly několik let, ale vždy měly předvídatelný výsledek - neúspěch chodských snah. Bylo více než jasné, jak jednotlivé spory budou končit, poněvadž se vždy střetli nezkušení, práva neznalí, po většinou negramotní a zvykové právo bránící chodští sedláci a na druhé straně práva znalí domažličtí měšťané.

---

¹⁸⁸ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., str. 31.

¹⁸⁹ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 41.

*Již roku 1593 podána žaloba od Chodův na Domažlické, že je tito proti dřívějšímu zvyku obtěžují, vkládají se v užívání lesů a luk při Lhotě a Počinovicích, vkládají na ně roboty, ukládají pokuty činí jim překážky v myslivosti a v lovení ryb v potocích, sami pak že lesy velmi mýtí.*¹⁹⁰ Po několika letech a množících se sporech podobného rázu císař tedy nařídil, že definitivní vyšetření a rozsouzení sporu provede apelační soud.

Císař Rudolf II. proto předvolal na 25. února 1593 zástupce města Domažlice i Chodů se všemi jejich dokumenty. Před soudem Chodové opět opakovali své staré námitky - že je domažličtí nutí robotovat, vozit dříví bez placení drevného, že jim brání užívat lesy, potoky a rybníky atd. Domažličtí zástupci naopak oponovali tím, že nečiní nic, co by bránilo Chodům užívat jejich privilegií a ti se i přesto brání stížnostmi a odpírají jim, jakožto královským úředníkům, poslušnost.

Poněvadž Chodové opět nemohli svá tvrzení podepřít písemnými podklady, nebylo překvapením, že i apelační soud rozhodl v jejich neprospěch. Domažlice mají prý podle zástavního listu právo nejen na roční činži a robotu chodských sedláků, ale i na užívání lesů, rybníků a potoků. Dále také přiznal právo Domažlických trestat Chody v případě jejich neposlušnosti. Oběma stranám ale bylo nařízeno, aby při kácení královských lesů ho tímto nijak nepoškozovaly.¹⁹¹

*O dvě léta později byli opět i Chodové i domažličtí se stížnostmi svými před králem, jak se dovidáme z listu Rudolfa II. (1595, v sobotu po sv. Diviši), ve kterémž robotným Chodům nemilostivě píše, že by trestání býti měli, poněvadž se bez dovolení pánů svých scházeli, však že jim to pro tentokráte promijí, přikazuje jim zároveň, kdyby u něho něco budoucně hledati chtěli, aby to pokojně ve dvou neb ve třech osobách učinili a podobných rocení pod trestáním na hrdle se varovali. Téhož dne psal zároveň Rudolf II. Domažlickým, že puntování se Chodův proto povstalo, poněvadž jim resoluci jich se týkající neoznámili, a napomíná je, aby dobrotivěji a mírněji k Chodům se zachovali.*¹⁹²

---

¹⁹⁰ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 276.

¹⁹¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 178.

¹⁹² J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 276.

Po těchto několikaletých a vleklých sporech nastalo na Chodsku období relativního klidu. Chodové si po prohraných soudních jednáních a nevyslyšených stížnostech zřejmě začali uvědomovat, že nemají v ruce žádné písemné a relevantní důkazy, které by jim pomohly nějaký spor vyhrát a snažili se tak s Domažlicemi vycházet. Plnili všechny uložené povinnosti, protože i přes všechny dosavadní spory si uvědomovali, že na rozdíl od jiných poddaných je jejich postavení velmi dobré.

Z historických konsekvencí však již víme, že toto období klidu a postupného získávání většího vlivu domažlických měšťanů nad Chody muselo dříve či později skončit. Stalo se tak roku 1605, kdy se pokusila městská rada omezit stará chodská privilegia. To zcela logicky zvedlo vlnu odporu ve všech chodských vesnicích.

Chodové si stěžovali Rudolfovi II., že jim domažlické cechy zakazují provozovat veškerá řemesla ve vsích a to s jedním cílem. Aby pro veškeré opravy a nákupy museli chodit do Domažlic k řemeslníkům, kteří byli členy cechů. Ty jim prý závidí, když se jim „*střevíc nebo bota strhá anebo škopek opučí, že to sobě sami zašijeme anebo pobijeme a že s každým střevíčkem zlým anebo škopkem opuklým dvě nebo půldruhé míle do města Domažlic k mistrům cechovním neposíláme*“.¹⁹³ Domažličtí měšťané oponovali tím, že Chodové u sebe přechovávají zběhlé řemeslníky a tím pak trpí domažlické cechy. Městská rada chtěla prý tyto řemeslníky přijmout do městských cechů, ale Chodové jim to prý zakázali.

I tento spor se však vlekl velmi dlouho a trvalo to plných deset let, než se Česká komora odhodlala k rozhodnutí. Bohužel pro Chody rozhodla znovu v jejich neprospěch. Komora jim nařídila, aby příště žádné řemeslníky mezi sebou nepřechovávali a netrpěli. Dále aby se řídili pokyny Domažlic, kterým dala právo tyto nepoctivé řemeslníky z chodských gruntů vyhnat a potrestat je.

Ani toto rozhodnutí však nepřineslo zklidnění situace. Další spor započal již před rozhodnutím apelačního soudu. Když 20. ledna 1612 zemřel císař Rudolf II. a na jeho místo nastoupil jeho bratr Matyáš II., rozhodli se Chodové (jak se již stávalo v těchto chvílích jejich zvykem) vydat do Prahy, aby jim nový císař potvrdil stará privilegia. Toto poselství ale vyslali bez vědomí domažlických, kteří

---

¹⁹³ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 45.

se cítili podvedeni na svých právech a obratem poprosili Českou komoru, aby žádost „týchž nezbedných Chodův“ zamítla. Stejnou žádost zaslali i císaři a prosili ho, aby Chodům privilegia nepotvrzoval, dokud jim k tomu nedají svolení.¹⁹⁴

Tentokrát ale byli Domažlice neúspěšné a císař Matyáš II. Chodům jejich privilegia potvrdil reskriptem ze dne 18. června 1612¹⁹⁵: „*My Matyáš z Boží milosti volený římský císař, po všecy časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, arcikníže rakouské, markrabí moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabí etc. oznamujem tímto listem všem, že jsme v poníženosti prošeni od lidí poddaných našich vsí obce chodovské k zámku našemu domažlickému náležejících, abychom jim listy, majestáty, privilegia, svobody a milosti jich, kteréž jsou tak od někdy předkův našich králův českých, též od Jich Milostí císaře Ferdinanda, Maximiliána, a Rudolfa pánův, děda, otce a bratra našich nejmilejších slavné a svaté paměti někdy předkové jich dotčení Chodové pro jich k Jich Milostem vždycky věrné chování dostali, milostivě potvrditi ráčili.*

Kteroužto týchž Chodův a vsí obce chodovské poníženou prosbu poznávaje slušnou a spravedlivou býti, i také dotčené listy, majestáty, privilegia obdarování a potvrzení, kteréž jsme spatřiti poručiti ráčili, celé a neporušené na pečetech a písmě býti shledavše, protož s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím, mocí královskou v Čechách a s radou věrných našich milých dotčeným Chodům k zámku domažlickému náležejícím a tak vsí obci chodovské nynějším i budoucím takové nám od nich předložené majestáty všeckny a jeden každý obzvláště ve všech punktích, klauzulích a jejich znění, nic v tom nevymíňujíc a nevypouštějíc, nejinak, než jakoby do tohoto listu a majestátu našeho slovo od slova pojati a vepsáni byli, jsme milostivě schváliti a potvrditi ráčili a tímto listem a majestátem naším ovšem mocně schvalujem, tak a na ten způsob, že oni Chodové a všeckna obec chodovská k zámku našemu domažlickému náležející poddaní naši při tom při všem, nač se táž privilegia a majestátové vztahují, od nás, dědicův našich a budoucích králův českých zcela a zouplna bez přerušení zanecháni a zůstaveni býti mají a se zůstavují nyní i na časy budoucí, poroučejíce

¹⁹⁴ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 200.

¹⁹⁵ reskript původně vyhotovený již 12. března téhož roku, ale zřejmě nakonec nevyexpedovaný, pozn. autora

při tom stavům a obyvatelům království našeho Českého, abyste dotčené Chody a všecknu obec chodovskou k zámku našemu domažlickému náležející nyní i potomní při tomto milostivém stvrzení a schválení našem pokojně a bez přerušeni zachovali, žádných v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší královské, dědicův našich a budoucích králův českých, s tím však při tom doložením a znamenitou vejmkou, poněvadž opatrní purkmistr a konšelé i všeckna obec města našeho Domažlic věrní naši milí od slavné paměti císaře Rudolfa jakožto krále českého, pana bratra našeho nejmilejšího, nad týmž Chody a vší obcí chodovskou, též nade všemi důchody od nich Chodův vycházejícími na jistý způsob správu do jistých let sobě poručenou mají, a to jim Domažlickým od téhož někdy pana bratra našeho obzvláštním majestátem stvrzeno jest, že jim Domažlickým nyní i potomním takové týmž Chodům od nás napřed jmenovaných majestátův jejich milostivé schválení a potvrzení není a býti nemá k žádné újmě, škodě ani protržení majestátu jim na spravování týchž Chodův daného odtud, dokudž jich Chodův daného dotud, dokudž jich Chodův v spravování zůstávati budou a dokudž by líta jim Domažlickým na to zapsaná zcela a zouplna nevyšly.

Tomu na svědomí pečet naši královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázati ráčili. Dán v městě našem říšském Frankfurtu nad Meynem, v pondělí po svaté Trojici léta 1612 a království našich římského I^o uherského III° a českého II°.

MATHIAS m. p.

ZDENĚK AD. POPEL Z LOBKOVIC

nejvyšší kancléř království Českého

K vlastnímu rozkazu posvátného královského majestátu

BOHUSLAV Z MICHALOVIC m. p.

PAVEL MICHNA m. p. “¹⁹⁶

Chodští zplnomocněnci v obavách z možné pomsty domažlických měšťanů a ve strachu z uvěznění po jejich návratu domů, požádali Českou komoru o ochranu. Komora jejich prosby vyslyšela a nařídila domažlickým žádným způsobem tyto chodské vyslance, ani jiné Chody, netrestat.

---

¹⁹⁶ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 53.

Domažličtí se s tímto počínáním Chodů nechtěli smířit a přišli na jiný způsob, jak se Chodům pomstít, že je o své výpravě k císaři neinformovali. Po návratu poselstva vyzvaly všechny Chody, aby uložili svá privilegia společně s pečetí do truhlice na domažlickém zámku s odůvodněním, že „*kde se jim vidí, s nimi (privilegii) se schovají, též pečeť svou staršímu svému při sobě nositi dopouštějí, kterýžto, jsa trunkem přemožen, dvakráte ji k ztracení, tak jakž to sami na sebe vyznávají, přivedl.*”¹⁹⁷ A poněvadž Chodové prohlásili, že ty pokoje, které jim od Domažlických k držení soudův a chování svobod postaveny byly ne tak hrubě bezpečny jsou a že by se mříže železné při týchž pokojích v oknech zazděné snadno sochořem vypáčiti a vylomiti mohly¹⁹⁸, tak Domažličtí využili svého práva potrestat je v případě neposlušnosti a uvěznilo všechny chodské starší.

Na Chodsku to samozřejmě začalo vřít. Chodové se ve velkém počtu vydali do města za svým rychtářem a později dokonce začali schraňovat zbraně a vyhrožovali, že své konšely dostanou z vězení třeba i násilím. Toho se zalekli domažličtí měšťané a ihned si na odbojné Chody stěžovali u České komory a žádali jejich přísné potrestání. Ve stejné době se však se stížností obrátili na komoru i sami Chodové s tím, že jejich vyslanci byli uvězněni jen proto, že si nechali potvrdit svá privilegia.

Komora nařídila Domažlicím ihned propustit všech 12 chodských starších na svobodu, což však právě domažličtí nechtěli dopustit a zaslali komoře list, ve kterém podotýkají, že chodští starší nebyli uvězněni v souvislosti s potvrzením privilegií. Ale proto, že je odmítli uložit na domažlickém zámku a dle Rudolfova majestátu mají právo na jejich potrestání.¹⁹⁹ Komora však rozhodla šalamounsky - přikázala sice Chodům uložit jejich privilegia na domažlickém zámku, ale klíče od místnosti měli zůstat u nich a domažličtí k nim tak neměli žádný přístup.

*Z komory české bylo vydáno nařízení, aby Domažličtí na hradě pokoje opravili a bezpečnými učinili, aneb zvláštní sklípek aby pro privilegia a pečeť vystavěli, kdež je Chodové chovati mají; taktéž měli Domažličtí Chodům nechati k nim klíče.*²⁰⁰

¹⁹⁷ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 47.

¹⁹⁸ A. Sedláček - Hrady, zámky a tvrze ..., s. 83.

¹⁹⁹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 205.

²⁰⁰ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 281.

Protože toto rozhodnutí komory znamenalo pro domažlické měšťany dílčí prohru, se kterou se nehodlali smířit, začali si vymýšlet další omezení chodských práv. V březnu 1613 např. městská rada nařídila chodským sedlákům, aby v trhové dny (čtvrtek), dohromady 16 krát ročně honili do města dobytek - koně, krávy, voly, svině apod. Tento rozkaz samozřejmě Chody rozbouřil a ti ho odmítli uposlechnout. Toho opět využili domažličtí měšťané a 12 chodských konšelů opět uvěznil, přičemž dalších 300 sedláků drželi na hradě. Nakonec se museli Chodové vykoupit 200 kopami míšeňských a hned poté napsali komoře stížnost. Ta nařídila, aby Chodové již nebyli vězněni a naopak je Domažlice nenutily k obesílání svých trhů.²⁰¹

Spory mezi Chody a jejich zástavními pány z Domažlic neustaly ani v následujících letech. Když v roce 1618 vypuklo povstání českých pánů proti Habsburkům, město Domažlice se postavilo na stranu protikatolíků a městská rada přísahala, že zachovají věrnost „do vylití poslední kapky krve, statků i hrdel ztracení“²⁰² a dokonce svolali svoje vlastní vojsko.

„Od J. M. země této, též obce naší Domažlické, i také sami od sebe společně jeden od druhého neodstupovati, nýbrž všichni jeden za všechny a všichni za jednoho v svornosti, upřímnosti a věrnosti chvalitebným obyčejem předkův našich jakožto upřímní synové vlasti zůstávati a do nejvyššího přemožení sebe J. M. C. důstojnosti náboženství pod obojí tělo a krev Krista Pána přijímajících zastávati chceme a připovídáme“ – tak slibovali Domažličtí.²⁰³

Chodové byli sice také vyznání evangelického, ale nenávisť k Domažlicím je donutila postavit se proti městu. Schovávali se po lesích, aby nemuseli vstoupit do vojska města. Tento jejich odpor od stavovské věci dokresluje i fakt, že již měsíc před Bílou horou „rádi a s vochtanou myslí“ slíbili poslušnost do rukou císařských velitelů Marradase a Huerty.²⁰⁴

Domažličtí si na ně za tato jednání stěžovali počátkem ledna 1620 u krále Fridricha Falckého. Chodové prý nestřeží zemské hranice, jsou s nimi neustálé problémy a již několikrát jim muselo být pohroženo až tresty na hrdle, aby upustili od svého odbojného jednání. Proto žádají krále, aby jim daroval Chody do

---

²⁰¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 206.

²⁰² F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 49.

²⁰³ F. Roubík – Dějiny Chodů ..., s. 213.

²⁰⁴ E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 9.

dědičného držení. Král poslal Chodům obratem přísný rozkaz, ve kterém jim nařizuje, aby zanechali těchto „*nechvalitebných nezpůsobů*“²⁰⁵ a aby svědomitě plnili povinnost střežit hranice, jinak je stihne exemplární trest.

Fridrich Falcký proto nařídil Chodům pod ztrátou všech privilegií, aby *dotčené varty bedlivě vykonávali a hranic dle povinnosti své upřímně a statečně hájili. Této okolnosti chtěli Domažličtí zároveň užiti k tomu, aby jim Chodové, jen na jistá léta zastavení, v dědictví do desk zemských byli vloženi, a stavové žádost tuto podporovali.*²⁰⁶

Král Fridrich ustanovil v polovině roku 1620 komisi, která měla provést kontrolu situace na Chodsku, podat mu obsáhlou zprávu a měla posloužit jako podklad pro rozhodování o předání chodské zástavy do dědičného držení. Komise nakonec na Chodsko dorazila, konkrétně 9. června 1620. Zprávu následně vypracovala, odevzdala ji České komoře a králi, ale než se stačilo uskutečnit jednání o předání zástavy, došlo k porážce povstání českých stavů.

*Avšak záležitost ta nepřišla k svému konci, další události r. 1620 přetrhly všecko jednání v příčině této započaté a nešťastný výsledek bitvy bělohorské připravil Domažlické nejen o Chody ale i částečně o jiné poddané.*²⁰⁷

Ještě před porážkou stavů na Bílé hoře se z pohledu chodských privilegií udála jedna významná událost, a tou bylo vydání posledního z celkem 24 chodských privilegií. Stalo se tak 22. července 1620, kdy král Fridrich Falcký potvrzuje Chodům všechna jejich předchozí privilegia dána jim od předešlých králů: „*My Frydrych etc. oznamujem tímto listem všem, že jsme poníženež prošeni od lidí poddaných našich vsí obce chodovské k zámku našemu domažlickému náležejících, abychom jim všech milostí, obdarování, vejsad, zvyklostí, svobod, nadání, kteréž jsou od slavné paměti předkův našich králův českých někdy předkové jejich dotčení Chodové pro jich k Jich Milostem vždycky věrné chování dostali, potvrditi ráčili, obzvláště pak konfirmaci císaře Matyáše jakožto krále českého, již jest datum v městě říšském Frankfurtě nad Meinem v pondělí po sv. Trojici léta Páně 1612, tolikéž milostivě schválili, obnovili je a potvrdili. K jejichžto pokorné prosbě milostivě nakloněni jsouce, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím, mocí královskou v Čechách, též všechny listy, majestáty,*

²⁰⁵ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 50.

²⁰⁶ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 281.

²⁰⁷ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 282.

svobody a práva, kteréž od vejš psaných králův českých předkův našich sobě dané a potvrzené mají, jim jsme schválili, obnovili a tímto listem našim královským jakožto král český, nač ti koli svědčí, ve všem jejich znění, položení, punktích, klauzulích a artykulích, jakoby všecky v tento list náš slovo od slova vepsány byly, schvalujem, obnovujem a potvrzujem, chtěce tomu konečně, aby při tom při všem od každého člověka jmíni, držáni a zachováni byli bez naší, budoucích králův českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odpornosti.

Protož přikazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všech statkův království našeho Českého nynějším i budoucím věrným našim milým, abyste již jmenované Chody a všecku obec chodovskou k zámku domažlickému náležející nynější i budoucí při tom schválení, obnovení a milostivému potvrzení našem jměli a zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti dopouštějíce, pod uvarováním hněvu a nemilosti naší královské i budoucích králův českých, s tím však při tom doložením a znamenitou výminkou, poněvadž opatrní purkmistr a konšelé i všecka obec města Domažlic věrní naši milí netoliko od slavné paměti císařův Rudolfa (škrtnuto: a Matyáše) jakožto krále českého nad týmž Chody a vsí obcí chodovskou, též nade všemi důchody od nich Chodův vycházejícímu na jistý způsob správu do jistých let obzvláštěním majestátem posléze od J. M. císaře Matyáše jakožto též krále českého stvrzeným sobě poručenou a té také od předešlých direktorův, správcův a rad zemských v létu minulém 1619, 20. dne měsíce února, a tomu, aby v tom místě, kdež někdy Templáři své obydlí mívali, kteréž (mimo stavení týmž Chodům k schůzkám jich a provozování práva vyzdvižené) všecko pusté a zbořené zůstávalo, pro budoucí bezpečnost téhož města hraniční pivovar a mlejn samotný vyzdvihnouti dáti mohli podle moci ode všech stavův království našeho Českého nadepsaným direktorům dané, povoleno mají, že jim Domažlickým nynějším i budoucím takové týmž Chodům od nás napřed jmenovaných majestátův jejich milostivé schválení a potvrzení k žádné újmě ani škodě ani protržení jak jmenovaného majestátu na spravování týchž Chodův, tak i nadepsaného povolení od direktorův, správcův a rad zemských jim Domažlickým daného není a býti nemá dotud, dokudž jich Chodův v spravování zůstávati budou a dokud by léta jim Domažlickým na to zapsaná zcela a zouplna nevyšla aneb podle znění sněmovního snešení, které se na generálním sněmě v pondělí po neděli Jubilate léta přítomného 16220 na hradě pražském od nás a všech stavův království našeho Českého stalo, odprodání

*týchž Chodův i vsí obce Chodovské k dědictví jim Domažlickým se stalo. Tomu na svědomí etc. Dán na hradě našem pražském ve středu den památky Sv. Máří Magdaleny léta Páně 1620.*²⁰⁸

Toto privilegium ovšem Chodové králi sebevědomě vrátili, neboť se jim nelíbilo zvýhodnění Domažlic při jejich správě.²⁰⁹ Z jakého důvodu král Fridrich Falcký toto privilegium Chodům vydal, ačkoli stáli na straně císaře a stěžovaly si na ně několikrát i Domažlice, není známo. Lze si to vysvětlit značně zmatečnou a nepřehlednou situací v českých zemích.

Přišla Bílá Hora se všemi smutnými následky a přinesla chodským sedlákům proti jejich očekávání ještě větší zhoršení jejich právních poměrů. Chodové se stali obětí nepříznivé situace. Vítězství císaře Ferdinanda II. jim neprospělo. *Císař, málo informovaný o skutečném právním stavu, dal více víry klamným tvrzením svého oblíbence než slovu prostých chodských sedláků, kteří museli v nerovném boji prohrát stejně, jako tomu bylo několikrát již dříve.*²¹⁰

Město Domažlice tedy bylo potrestáno za účast v povstání mimo jiné i odebráním chodské zástavy. Nastalé nepřehledné situace v zemi po bitvě na Bílé hoře obratně využil vlivný soused Chodů, jakýsi Wolf Vilém z Laminger²¹¹, *říšský dvorský rada, soudce zemský a hejtman lén německých, který měl v sousedství stateček Svatý Kříž.*²¹²

*V době všeobecného bezohledného kořistění ze statků poražených, jež nastalo v Čechách po nešťastné bitvě na Bílé Hoře, upjal na chodské vsi a spojený s nimi rozsáhlý královský pohraniční hvozd dychtivý zrak říšský dvorský rada a komorník Wolf Vilém z Lamingen a Albenreuthu.*²¹³

Namluvil císaři Ferdinandovi II., že Chodové nestáli při povstání na jeho straně, ale na straně českých pánů, že jsou vinni a poprosil císaře, aby mu byli

---

²⁰⁸ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 56

²⁰⁹ J. Janečková – Poprava ..., s. 63.

²¹⁰ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 36.

²¹¹ Rod Lamingerů se oficiálně nazýval Laminger von Albenreuth. Lamingen je dle autora pouze počestěná verze jména. Blíže viz. pozn. č. 216 na str. 96.

²¹² A. Sedláček - Hradý, zámky a tvrže ..., s. 84.

²¹³ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 37.

dáni v zástavu. Prostí chodští sedláci neznali zákulisních praktik nedokázali včas dokázat císaři svou loajalitu v povstání a byli dáni Lamingerovi do zástavy.²¹⁴

Chodové byli pak r. 1621 za 7.500 zl. zastaveni Wolfovi Vilémovi z Lamminger, potom r. 1628 v sumě 35.000 zl., a konečně následkem resoluce královské od 10. listopadu 1630 prodáni mu jsou dědičně za 56.000 zl.²¹⁵

Chodové tedy i přes fakt, že v povstání stáli na vítězné straně císaře, což můžeme dokladovat četnými suplikami města Domažlice, ve výsledku dáním do zástavy na své jednání stejně doplatili.

---

²¹⁴ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 225.

²¹⁵ J. Emler - Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., ..., s. 282.

8.) Kapitola VII. - Chodové pod správou Wolfa Viléma z Laminger²¹⁶ (1621 - 1635)

Rodina Lamingerů z Albenreuthu se dle Františka Roubíka přistěhovala z Bavor na západní hranici Čech koncem 15. století. V jejich držení byly statky Bělá (Weissensulz) a Chodský Újezd (Újezd sv. Kříže – Heiligenkreuz). Tuto Roubíkovu tezi o německém původu rodu Lamingerů potvrzuje i Hippolyt Randa. Podle Eduarda Maura však rod pocházel z Chebska. K této hypotéze Maura přivedly i názvy vesnic na Chebsku, podle níž si měl rod dát přízvisko. Název Lomany se objevuje v příjmení Lomaner, častěji bývá znám tvar Lamminger, či počestně Lamínár.²¹⁷ Ves dříve známá jako Alt Albenreuth (či Albernreut, případně Alberreutt), dnes nazývaná Mýtina, se objevuje v doloženém jméne Laminger von Albenreuth.

Rod Lamingerů hospodařil na českých statcích stejně jako tehdejší drobná šlechta, přičemž někteří členové rodu se počestili, jiní zůstali dvojjazyční. Že se cítili spíše Čechy, dokládá i jeden výrok pána Wolfa Abrahama Lamingera, kterého roku 1612 urazilo, když ho jeho přítel vyzval k přípitku se slovy: „*Němče, připijím Ti!*“ Laminger se tehdy rezolutně ohradil a svého přítele okřikl: „*V hrdlo lžeš, nejsem žádný Němec!*“²¹⁸

Nejdůležitějším z rodu Lamingerů pro budoucí vývoj na Chodsku se měl stát Wolf Vilém z Laminger, který byl jedním z pěti synů pána Wolfa Jáchyma z Laminger. Veškerý majetek a rodové statky jeho tří bratrů, které se nacházely mezi Bělou a Újezdem sv. Kříže, byly po jejich útěku do zahraničí zkonfiskovány, jakožto trest za jejich účast v povstání českých pánů na straně krále Fridricha Falckého. Své obratnosti a vlivných kontaktů dokázal využít právě poslední z bratrů Lamingerů - Wolf Vilém, který jako jediný z bratří zůstal během povstání

---

²¹⁶ pozn. autora – Rod Lamingerů se oficiálně nazýval Laminger von Albenreuth. Verze Lamingen, která se objevuje občas v českých pramenech (Teplý, Roubík, Maur), je dle názoru autora pouze verze nesprávně počestěná. V německých materiálech se můžeme setkat pouze s verzí Laminger. Např. Ottův slovník naučný (sv. XV, s. 590-591) obsahuje heslo "Lamingár z Albenreutu", což je standardním způsobem počestělá verze výše uvedeného jména Laminger. Autorem nesignovaného hesla je pravděpodobně August Sedláček, který stejný tvar používá i ve svých Hradech (např. sv. IX, s. 84-85).

²¹⁷ E. Maur – Kozina a Lomikar, ..., str. 9.

²¹⁸ E. Maur – Kozina a Lomikar, ..., str. 10.

věrný císaři. I díky lživým argumentům se tak dostal ke zkonfiskovaným statkům, které byly zabaveny jeho bratrům. Nezodpovězenou otázkou ovšem zůstává, proč Wolf Vilém jako jediný z bratrů Lamingerů stál na straně císaře?

Můžeme se domnívat, že se jednalo o dokonalou ukázkou jeho vychytralosti, neboť právě díky své povaze a důležitým kontaktům se tehdy dostal k držení statků Bělá a Újezd sv. Kříže a dalším několika statkům v Bavorsku, které ležely v sousedství chodských obcí. K jeho rostoucímu vlivu jistě přispěl i fakt, že během povstání bojoval na straně císaře a byl dokonce jedním z jeho vojevůdců. Dobré jméno a značnou oblibu si u císaře jistě získal i tím, že (na rozdíl od šlechticů Kolovrata, Slavaty, Martinice a Šternberka) neodmítl účastnit se jako soudce v procesu s rebely a dostalo se mu dokonce takové výsady, že se zúčastnil jako přísedící u mimořádného soudu, jehož předsedou byl Karel kníže z Lichtejnštejna, a následně i popravy 27 odsouzených českých pánů na Staroměstském náměstí dne 21. června 1621.

Když Wolf Vilém jako císařský komisař hleděl dne 21. června 1621 s balkonu staroměstské radnice na popravu českých pánů, mohlo jej toto smutné divadlo dostatečně poučiti, že v této poražené a zdeptané zemi kyne hojná kořist tomu, kdo bude umět k jejímu dosažení nalézt dosti působivé prostředky, bez ohledu na jejich mravní cenu.²¹⁹

Za svou věrnost v boji proti stavům byl Laminger císařem nejdříve jmenován císařským radou a 15. února 1623 byl navíc povýšen do stavu panského Sváté říše římské s polepšením rodinného erbu²²⁰, který poté vypadal následovně: „*V erbu nosili na červeném štítu tři zlaté pahorky a na nich vyrůstal stříbrný šraňk.*“²²¹

Císař tedy na oplátku za jeho služby slíbil, že dá Lamingerovi v zástavu chodské vesnice. K tomuto císařovu rozhodnutí jistě nemálo přispělo i to, že Wolf Vilém lživě uvedl, že tyto stály na straně rebelů. *O Lamingerově vlivu svědčí i to,*

---

²¹⁹ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 38.

²²⁰ H. Randa – Chodové a jejich osudy, ..., str. 174.

²²¹ J. Halada – Lexikon české šlechty II., Praha: Akropolis, Praha, 1993, str. 102.

že na svatbu se štýrskou šlechtičnou Barborou z Mörsbergu v roce 1627 pozval i císaře Ferdinanda II.²²²

„Wolf Vilém, první pán chodský z rodu Lamingenů, se nám představuje jako typ nejhoršího kořistníka, který nedbá ani nejprimitivnější poctivosti v svých snahách, tím méně bylo možno očekávat, že bude mít smysl pro právní poměry chodských sedláků a že dovede pochopiti jejich duši, což by mu jistě bránilo v nejnásilnějším vykořisťování lehce nabytého statku.“²²³

Zhruba již měsíc po pražských popravách (31. července 1621) dostal Laminger od císařského místodržícího Karla z Lichtenštejna zástavní list, ve kterém mu byly dány do zástavy za 7.500 zlatých chodské vsi, sedláci, hrad, lesy a všechny dávky z nich plynoucí. Laminger získal i předkupní právo pro sebe a svůj rod v případě, že by tato zástava byla prodávána.²²⁴

„Panství Chodovo nesmí se zde rozuměti jakési zvláštní statky či panské dvory v deskách zemských, nýbrž hlavně „poddanost všech Chodů“ t.j. panství nebo vlastně výnosné panování nad veškerými Volfu Vilému z Lamingenu tehdy od císaře a vlády do nevolnictví zaprodanými Chody.“²²⁵

Wolf Vilém ovšem zcela spokojený nebyl, poněvadž již necelý měsíc od faktického předání chodské zástavy (konkrétně dne 2. září 1621) zkoušel přesvědčit císaře Ferdinanda II., aby mu zástavu potvrdil dědičně, nebo aby mu ji alespoň prodal. Císař tuto žádost pro tentokrát zamítnul, neboť o panství v okolí Domažlic projeví zájem i další šlechtici. Mezi nejvážnější zájemce o koupi chodské zástavy patřili Maxmilian, hrabě z Trautmansdorfu (vlastnil nedaleký statek Horšovský Týnec) a císařský plukovník Kratz ze Scharfenštejna.²²⁶ A tak zůstalo u pouhé zástavy. Zástavní list zahrnoval chodské vsi, jejich obyvatele i domažlický hrad se všemi náležejícími majetky. Lamingerovi také patřily lesy a pozemky a všechny z nich plynoucí poplatky.

---

²²² F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 249. E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 10-11. *císař se sice omluvil, ale vyjádřil novomanželům svou přízeň cenným svatebním darem.*

²²³ F. Macháček - Dějiny Chodů u Domažlic, sepsal František Roubík Recenze: *Český časopis historický*, 37, č. 3-4, 1931, s. 610.

²²⁴ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 232.

²²⁵ H. Randa – Chodové a jejich osudy, ..., str. 174-175.

²²⁶ J. Koutná - Historie domažlických Chodů..., s. 7.

Laminger však začal bezohledně postupovat i proti městu Domažlice. Zakázal jim kácet dříví v trhanovských lesích, zmocnil se některých městem založených vesnic a přivlastnil si Trhanovský mlýn, který měli Domažličtí zapsaný v zemských deskách. Celý tento postup opíral o názor, že trestem za rebelii zdecimované město nebude mít síly a odvahy postavit se do cesty císařskému oblíbenci. To se však přepočítal. Domažličtí zaslali Lichtenštejnovi supliku a ten vzkázal Lamingerovi, že mu byli dáni v zástavu jen Chodové a jejich zámek v Domažlicích. Na nic ostatní nemá právo.²²⁷ Laminger vše vyřešil smírnou cestou a Trhanovský mlýn spolu s dvorem v Chodově od Domažlic koupil za 1.990 zlatých rýnských.

Chodové tak velmi brzo poznali, že pod zástavním pánem z Lamingeru se jim zcela jistě dobře dařit nebude a velmi se obávali i Lamingerových snah o dědičné potvrzení chodské zástavy. To vyburcovalo chodské sedláky k pokusu informovat císaře správně o své věrnosti za českého povstání. Marně však dokazovali, že „*nic proti Jeho Milosti císařské vodporného před sebe nevzali*“, marně se odvolávali na tresty, jimiž byli Domažlicemi stíháni právě proto, že zůstali věrni císaři a že tedy nemají být trestáni spolu s provinilým městem. *Ponížená chodská suplika zapadla bez ohlasu v registratuře České komory a brzy potom mohl se Lamingen dokonce odvážiti operovati u císaře nepravdivým argumentem chodské účasti v „ohavné rebelii“.*²²⁸

Když císař Ferdinand II. 8. dubna roku 1623 přijížděl do Čech z Řezna přes Chodsko, jako již téměř tradičně, Chodové císaře zastavili s chodským praporem na silnici nad Klenčím a žádali potvrzení svých starých privilegií, která měli rozložena opodál na připraveném stolku²²⁹. Co se tehdy na zemské hranici skutečně událo, není přesně známo. Zástupce Chodů vypověděl, že po uvítání císaře mu byla předložena chodská privilegia k potvrzení.

Podle Fr. Roubíka nejvyšší císařský kancléř se měl jménem císaře vyjádřit o: „*přinesení privilegií do Prahy, kde je císař potvrditi chtíti ráci*“.²³⁰ Císařský registrátor Vendelín Benedikt z Wilden ovšem situaci, která se po císařovu příjezdu na Chodsko odehrála, popsal pro Chody mnohem méně příznivě. Z jeho

---

²²⁷ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 55.

²²⁸ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 38.

²²⁹ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 39.

²³⁰ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 56.

svědectví vyplývá, že: „císař odkázal Chody do Prahy, kde mají žádati o potvrzení svých privilegií“.²³¹

Chodové si po tomto setkání s císařem dělali naděje na kladné řešení jejich situace a rozhodli se tedy zkusit, co se jim již jednou osvědčilo - nabídli totiž císaři, že zástavní sumu zaplatí a vykoupí se tak ze zástavy sami. Karel z Lichtenštejna dokonce doporučil císaři, aby si chodský majetek ponechal.

Laminger se tohoto kroku Chodů zalekl a změnil taktiku. Rozhodl se půjčit císaři 20.000 zlatých, za což mu mají být dány jako zástava konfiskované statky na Plzeňsku.²³² Tímto bylo tedy jednání o případném chodském výkupu odloženo a Chodové, kteří si již částku k výkupu vypůjčili, se tak vrátili od císaře z Řezna s nepořízenou. Ovšem 15. dubna 1624 císař Ferdinand II. svým reskriptem dal jasně najevo, že si Chody hodlá ponechat a Lamingerovu zástavu vyplatit z peněz, které si Chodové vypůjčili pro svůj výkup. Lamingerovi byla přislíbena pouze odměna ve výši 10.000 zlatých za dobře odvedené služby.

Lamingera tento císařův krok rozhněval, a tak ihned začal urgovat císaře, aby mu vrátil zapůjčených 20.000 zlatých a poněvadž o tak vysokou hotovou částku bylo v císařské pokladně nouze, lze shánění peněz pro Lamingeru vzít jako důvod, proč po celé dva následující roky se o výkupu Chodů nikde nejednalo.²³³

Jednání bylo obnoveno až v červenci 1626 na popud Domažlic, které opět žádaly svěření Chodů do jejich správy. Laminger reagoval nabídkou odkupu za 45.000 zlatých s ponecháním předkupního práva císaři, nabídku pak ještě navýšil na 60.000 zlatých.²³⁴

Komora však zamítla jeho žádost a naopak doporučila císaři, aby provedl výkup Chodů ze zástavy sám, neboť „*tak pěkný regál a statek (ein so schönes Regal und Stück Gut)*“²³⁵ by měl náležet do císařových rukou. Komora se tedy znovu dotázala Chodů, jestli sami chtějí provést výkup. Ti museli nabídku na výkup odmítnout, ačkoli by ho jistě nadšeně uskutečnili, ale bohužel byli tak zchudlí, že měli problémy se sami uživit. Není tedy divu, že o chodskou zástavu se začalo zajímat město Domažlice, které se všemožně vymlouvalo císaři, že

---

²³¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 243.

²³² F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 245.

²³³ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 246.

²³⁴ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 57.

²³⁵ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 248.

k rebelii bylo svedeno a žádalo znovu dostat Chody pod svou správu. Tento nápad se pochopitelně zamlouval komoře, neboť Domažlice byly komorním statkem.

Domažličtí měšťané spoléhali na to, že Lamingerovi bude stačit vyplatit pouze zástavní sumu 7.500 zlatých, s čímž souhlasila i Česká komora. Wolf Vilém však opět využil své vychytralosti a ziskuchtivosti a požadoval i 20.000 zlatých, jež kdysi půjčil císaři. Následně velmi zdatně a obratně využil situace, kdy nebyl k nalezení reskript z roku 1624 a žádal i odměnu v něm obsaženou ve výši 10.000. Tato odměna za jeho dobré služby, jak je uvedeno výše, mu měla náležet pouze v případě, kdy by domažlická zástava byla převedena zpět pod komoru. Laminger ji ale bezostyšně požadoval, spoléhaje na neznalost komory o přesné formulaci v reskriptu. Tolik peněz ale Domažlice neměly, což Laminger předpokládal.²³⁶

Na základě výše popsaného a zřejmě i po osobní audienci Lamingera u císaře, vydal Ferdinand II. dne 4. dubna 1628 reskript, ve kterém prodal Wolfu Vilémovi chodskou zástavu na deset let za celkovou sumu 35.500 zlatých („*Panu z Lamingeru mají jeho dosavadní sedláci chodovští zapsáni a ponecháni býti zástavně za 35.000 zl. Rýnských ještě na 10 let*)²³⁷, ve které bylo chybou královských úředníků neprávě započítáno i zmiňovaných 10.000 zlatých, které měl Laminger obdržet pouze v případě, že se vzdá chodské zástavy. Toto podvodné jednání Lamingera přímo na samotném císaři však nebylo odhaleno, potrestáno a ba co více, přineslo mu i kýžený výsledek.

Chodové takovýto výsledek neočekávali a v obavě, že po uplynutí 10 let budou dáni Lamingerovi do dědičného držení, vydali se opět do Prahy kvůli potvrzení jejich starých privilegií, ve kterých mimo jiné stálo, že nesmí být nikomu dědičně prodáni ani darováni. S návrhem na potvrzení překvapivě komora vyslovila souhlas a doporučila jej císaři ke schválení, navíc ještě s dovětkem, že po uplynutí 10 leté doby trvání zástavy už nemají být chodské vesnice nikdy nikomu zastavovány.

Zatímco v Praze to tedy s vyhlídkami Chodů vypadalo poměrně pozitivně, naopak na Chodsku, bohužel pro Chody, došlo k událostem, které měly celou jejich snahu zhatit a kredit samotných Chodů značně snížit. Laminger se totiž,

---

²³⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 252.

²³⁷ F. Teplý - Chodové ve sporu s Lomikary, nakladatelství F. Obzina, Vyškov, 1926, s. 33.

celkem pochopitelně, po potvrzení desetileté záruky snažil učinit z Chodů stejné poddané jako na ostatních svých dědičných panstvích. Nebral žádný ohled na platná chodská práva a postupoval proti Chodům dosti razantně, např. je nutil k rekatolizaci, provedl soupis sirotků, vdov a veškerého majetku obcí, zakázal jim kácet lesy, odebral ručnice atd.

Ovšem horkokrevní a prudcí Chodové se ihned postavili na odpor proti vrchnosti. Soupis prováděl klenečský konšel Harlas, několik chodských vzbouřenců nechal zatknout a uvěznit v Klenčí pod Čerchovem. Postřekovští sedláci je však chtěli osvobodit a v počtu asi 150 mužů s ručnicemi se vydali do Klenčí. Násilně sebrali chodskou pečeť z domu konšela Harlase, vězně osvobodili a „*mnohých jiných neřádův se dočinili*“.²³⁸

Reakce samotného Lamingera na sebe samozřejmě nenechala dlouho čekat. Vůdci tohoto odboje (Martin Kovařík, Maxík, Jakub Buršík a Martin Šetl) byli pozatýkáni a posláni do Prahy s květnatým vyličením jejich rebelie a návrhem na jejich exemplární potrestání. Této rebelie dokázal Laminger opět velmi obratně využít i k tomu, aby poukázal na odbojné chování Chodů, a tak ještě nabádal císaře, aby těmto vzpurným poddaným v žádném případě nepotvrzoval jejich privilegia, poněvadž by se pak mohli bouřit ještě více a navíc by to vše bylo špatným příkladem pro ostatní poddané.

Císař s Lamingerem souhlasil a v listopadu roku 1629 odmítl Chodům potvrdit jejich privilegia, přičemž jim ještě nařídil, aby Lamingera poslouchali, a zakázal jim stěžovat si na své zástavní pány, poněvadž by příště mohli být potrestáni, a to dokonce až trestem smrti. Zřejmě jako útěcha pak měl působit císařův vzkaz, kdy Chodům sdělil, že budou mít možnost nechat si práva potvrdit až po uplynutí desetileté zástavní lhůty.

Chodům bylo navíc nařízeno, aby brali pivo pouze od Lamingera, museli odevzdat zbraně, praporec, pečeť a měli zákaz lovit zvěř ve vrchnostenských lesích.²³⁹

Chodové se ovšem s takovým výsledkem nechtěli smířit a vyslali k císaři další posly, kteří mu měli dokázat, že právo je na straně Chodů. Císaře si tím ovšem velmi rozhněvali a ten rozhodl zcela v jejich neprospěch. Konečný císařův

---

²³⁸ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 59.

²³⁹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 261.

výnos zněl tak, že Chodové v žádném případě nejsou v právu, že císaře zbytečně obtěžovali, poněvadž se dopustili přečinu tím, že se celé chodské obce postavily na odpor proti své řádné vrchnosti a stálým poselstvováním do Vídně sedláci vyplýtvali svévolně a zbytečně těžké peníze. *Zasluhovali by za to prý velmi těžkého trestu, císař jim však milostivě ještě pro tentokráte promíjí, vyslovuje jim svou nejvyšší nespokojenost a vybízí je k poslušnosti, nařizuje jim, že si již nesmějí stěžovati na svoji vrchnost, jinak že by byli jejich vůdcové potrestáni smrtí.*²⁴⁰

Dále jim bylo nařízeno brát pivo jen z Lamingerova pivovaru, odevzdat všechny pušky i s praporcem a dostali zákaz lovit zvěř v lesích bez povolení vrchnosti. Lamingerovi bylo nařízeno, aby od Chodů nežádal roboty než jen dvakrát ročně („*das Jahr über mehr nicht als allein zweimal*“)²⁴¹ s potahy a aby neničil královské lesy.

Ovšem Chodům typická tvrdohlavost a houževnatost jim nedovolila, aby tento císařský rozkaz uposlechli a započali se jím řídit. Nehodlali se smířit s tím, že jsou někým nuceni k robotám, od nichž byli osvobozeni, což měli stvrzené ve svých privilegiích. A právě osvobození od roboty bylo to, co zásadně odlišovalo postavení Chodů od ostatních poddaných.

Vzpurní a hrdí Chodové se opět začali scházet na tajných schůzkách, na kterých i přes hrozbu trestu smrti dohadovali další odboj proti vrchnosti a rozhodli se, že ještě jednou zkusí vyslat do Vídně za císařem delegaci, která by mu měla osvětlit pravý stav věci. Delegace si ve Vídni najala advokáta Jana Arnolda Adlingera, který jim slíbil pomoc v jejich záležitosti. Společně poslali na Chodsko dopis, ve kterém vyzývají Chody k pokračování odporu proti vrchnosti. Tento dopis však Laminger zachytil a ihned ho zaslal císaři, aby ukázal, jaké problémy a starosti mu tito odbojní Chodové dělají. Využil svého vlivu a postavení, vyličil odboj sedláků v nejhorším světle a žádal jejich přísné potrestání. Císař mu vyhověl a všechny chodské vyslance odsoudil k nuceným pracím až do odvolání a jejich advokát byl ještě vedle trestu odnětí svobody zbaven možnosti vykonávat advokátní praxi ve všech dědičných zemích rakouských.²⁴²

---

²⁴⁰ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 261.

²⁴¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 262.

²⁴² F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 60.

Dále měli být ustanoveni dva královští komisaři, nejlépe královští hejtmané plzeňského kraje, aby s tímto rozhodnutím seznámili všechny Chody a přikázali jim jménem císaře naprostou poslušnost Lamingerovi pod trestem vojenské exekuce.

Laminger však chtěl využít příznivé situace, aby konečně získal Chody do dědičného držení, a proto zpomaloval a oddaloval vyslání komisařů na Chodsko. Oprávněně se totiž obával, že komisaři odhalí, jak hospodaří v královských lesích a nemuseli by jeho žádost doporučit ke schválení. V té době se komora právě začala zabývat další stížností Chodů na Lamingera pro přílišné ničení a kácení lesů. Komisaři po důkladné prohlídce pohraničních lesů dali Chodům za pravdu a oznámili to císaři. Přestože na základě těchto faktů doporučila komora císaři vyplatit zástavu a Chody si ponechat, sám panovník rozhodl jinak. Dá se opět soudit, že náhlý zvrat v rozhodnutí císaře způsobil svým vlivem a zákulisními praktikami sám Laminger.

*10. listopadu 1630 vydal tedy císař Ferdinand reskript, ve kterém postoupil za 56.000 zlatých Wolfu Vilému z Laminger pro jeho zásluhy o habsburský dům chodský zámek v Domažlicích a náležející chodské vesnice a lesy v dědičné držení.*²⁴³

Císař si sice ponechal dvouletou lhůtu pro případné zrušení koupě zástavy, ale pánovi z Laminger a všem jeho dědicům bylo přiznáno předkupní právo.

Chodové byli tímto rozhodnutím velmi zklamáni a otřeseni, neboť se obávali věcí příštích. Již z minulých let se přesvědčili, že s Lamingerem v dobrém vycházet nemohou, poněvadž jim upíral jejich psaná práva, sebral Chodům pečeť, každý náznak odporu trestal uvězněním v železech, bral jim dobytek, nesmyslně je pokutoval a neváhal je trestat bitím holemi (až z nich „jako z hovad krev lila“)²⁴⁴ a to i ženy a starce! Rozhodnutí císaře o dědičném poddanství tak zcela popřelo jejich psaná (dosud nezrušená) práva.²⁴⁵ *Laminger sebral Chodům roku 1630 nejen pečeť, ale i prapor, čímž vlastně přestala „obec Chodů“ právně existovat, nikoliv však v očích chodských sedláků.*²⁴⁶

---

²⁴³ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 269.

²⁴⁴ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ... s. 46.

²⁴⁵ J. Koutná - Historie domažlických Chodů, ..., s. 22.

²⁴⁶ J. Janečková - Poprava ..., s. 66.

Wolf Vilém pln radosti ze svého vítězství si nechal Chody svolat 20. listopadu do Klenčí pod Čerchovem, aby jim ještě před příjezdem komisařů oznámil, že se stal jejich dědičným pánem. Nechal přečíst reskript z 10. listopadu a vyzval je ke složení slibu poslušnosti. Chodové to samozřejmě odmítli a sdělili mu, že ke slibu je bude muset přimět pouze vojensky, jinak by se před svými potomky museli hanbou propadnout. Laminger o tom ihned informoval místodržící, prosil je o vyslání vojska a přidal působivý argument. Upozornil, že Chodové stále ještě setrvávají v odporu proti katolické víře. Žádal o vyslání vojska, které by vzpurné Chody zkontrolovalo.²⁴⁷

Místodržící však nechtěli ještě více vyhrotit situaci a rozhodli se s vysláním vojska počkat, až jak na Chodsku dopadnou vyslaní komisaři Protiva Černín z Chudenic a Jindřich Rozhovský z Krucemburku, kteří měli Chody podrobně seznámit s rozhodnutím císaře Ferdinanda II. a přimět je ke složení slibu bez vojenského zásahu. Komisaři tak sezvali na 10. a 11. prosince 1630 všechny zástupce chodských vesnic „*mimo toliko některé osoby, kteří všeho náležitého puntování a neposlušnosti chodovské principálové a redlfirerové byli*“²⁴⁸ na chodský zámek do Domažlic a přečetli jim císařské rozhodnutí. Chodové, asi ze strachu z možného vojenského zásahu, nakonec slíbili Lamingerovi poslušnost a oddanost.

Po potvrzení císařského rozhodnutí se tak Laminger stal oficiálním dědičným pánem jedenácti chodských vsí – Postřekov, Klenčí, Chodov, Újezd, Draženov, Kyčov (Klíčov), Mrdákov (Mrákov), Tlumačov, Stráž, (Chodská) Lhota a Pocinovice. K tomu ale také získal deset německých vsí, které vystavěli Domažličtí v pohraničních lesích, a tyto nikdy nepatřily do chodského teritoria. Byly jimi: Hadrava, Chudenín, Sv. Kateřina, Nemanice, Fuchsberg, Velká Pláně, Mysliv, Luženice, Korytany a Chalupy.²⁴⁹

Wolf Vilém z Laminger zemřel pravděpodobně v březnu 1635 ve Vídni a zanechal po sobě čtyři nezletilé děti, jednu dceru a tři syny. Nejstarší Marii Markétě bylo tehdy sedm let, nejmladšímu Wolfu Maxmiliánovi, který se nesmazatelně zapsal do chodské historie, byl pouhý jeden rok. Již počátkem dubna byla jmenována poručnicí jeho nezletilých dětí vdova Barbora. Byla sice

---

²⁴⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 271.

²⁴⁸ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 63.

²⁴⁹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 273.

nalezena Lamingerova závět, poněvadž ale jím nebyla vlastnoručně podepsána, pozbývala tak právní platnost. Vdova po Wolfu Vilémovi z Laminger tak musela provést nový soupis všech svých statků, a pak se vydala k císaři, aby jí písemně potvrdil dědičné držení chodských vsí i pro její děti. Císař Ferdinand II. tak učinil reskriptem z 19. května 1635.

Tímto reskriptem císař Ferdinand II. rozhodl, aby *pro věrné služby nebožtíka Wolfa Viléma, z královské milosti a ze soucitu k jeho nedospělým dětem, byl Lamingenovým dětem navrácen někdejší revers jejich otce na chodské zboží, v jehož dědičném držení měly býti příště zachovány. Poznámka dekretu, se tak děje „seposito juris rigore“, s pomínutím přísnosti práva, ukazovala jasně, že si i u dvora byli vědomi pochybnosti Lamingenova práva a že osobní vliv zvítězil i tentokráte nad právními argumenty.*²⁵⁰ Nikdy se již věrohodně nedozvíme, co císaře vedlo k rozhodnutí, že vydal výše uvedený reskript. Zlí jazykové však tvrdí, že tím hlavním důvodem měl být značný půvab mladé vdovy Barbory.

Můžeme konstatovat, že Wolf Vilém svou smrtí de facto zachránil svým dětem chodský majetek, neboť před jeho skolem byla královským prokurátorem Albínem vypracována zpráva adresována České komoře, ve které bylo uvedeno, že Laminger např. ve velkém káci hraniční les a činí si nároky i na vesnice, které nekoupil. Ve zprávě také stálo, že Laminger špatně hospodaří i na nových statcích a příliš utiskuje své poddané. Podle Albína měl navíc hraniční les mnohem větší hodnotu než 10.000 zlatých, jež za ně Laminger zaplatil a císař Ferdinand II. tak byl prodejem poškozen. Zpráva tedy doporučovala zahájit jednání o zrušení smlouvy a důkladné vyšetření všech Lamingerových výše uvedených provinění a vyřešení této právně nejasné situace.

K tomu „díky“ jeho smrti však již nedošlo.

---

²⁵⁰ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 51.

9.) Kapitola VIII. - Chodové po smrti Wolfa Viléma z Laminger (od r. 1635) aneb jejich boj za zachování a uznání starých práv

Wolf Vilém Laminger měl s manželkou Barborou z Mörsbergu a Pefurtu 5 dětí – Wolfa Fridricha, jenž se stal knězem, Markétu, Wolfa Ferdinanda, Annu Marii, která však zemřela jako dítě a konečně Wolfa Maximiliána, jenž byl dědicem otcových statků. Než Wolf Maximilián nabyt zletilosti, hospodařila za něj jeho matka jako poručnice.

Po nečekané smrti Wolfa Viléma z Laminger jeho manželka Barbora vdovou dlouho nezůstala. Již v lednu 1637 se provdala za nizozemského šlechtice Jana Adriana le Roy, barona d'Herbays.²⁵¹ O běhu událostí v tomto období ale nemáme téměř žádné informace, stejně jako obecně o situaci v regionu, což lze nejspíše přičíst právě probíhající třicetileté válce. Víme jen tolik, že po smrti Wolfa Viléma z Laminger byl odvolán i Chody upřímně nenáviděný hejtman Jan Jeronym Haas z Hartensfeldu, přičemž vdova Barbora nebyla, podle dostupných pramenů, až tak horlivá a přísná jako její bývalý choť – „*máti Barbora, žena dobrosrdečná. Chodové si na ni nikdy nenářikali.*“²⁵²

Právě probíhající válečný konflikt přirozeně ovlivňoval život i při jihozápadní hranici země - na Chodsku. Situace nebyla nijak lehká, a to zejména díky téměř neustálým průjezdům vojsk, placení výpalného, kontribucí atd. V chodských vesnicích a v jejich blízkosti se střídala a tábořila švédská vojska. Vojáci se stále dožadovali noclehu, jídla a pití, nebo dokonce peněz. Švédové pod vedením generála Banéra (Panýra) a jeho plukovníka Pfuela bořili a vypalovali chodské chalupy, vsi Chodov a Draženov byly zcela vyrabovány a např. Klenčí úplně vyhořelo. Chodové byli vyhnáni a ve strachu se schovávali po lesích, kde hladověli a báli se o život.

V této pohnuté a neklidné době se správy nad chodskými statky ujal nejstarší syn Lamingera Wolf Fridrich Laminger. Dne 12. února 1642 si pozval

---

²⁵¹ F. Roubík – Zápasy Chodů za svobodu, ..., str. 51.

²⁵² J. Š. Baar, F. Teplý – Klenčí. Městečko na Chodsku, Praha 1909, str. 45.

Chody do Domažlic, kde mu složili před komorníkem zemských desek Heřmanem slib poddanosti.²⁵³

Po nenáviděném Haasovi byla správa lamingerovských statků svěřena Melchiorovi z Aschenbachu. *Regent Aschenbach proslul neblaze germanizováním kraje, přiváděje sem do vesnic německé osadníky, aby válkami prořídle Chody prostřednictvím takových kolonií snáze ovládal. Lomikar ho sám omlouval, proč že regent sem zavolal Němce. Prý Češi jsou líní a nechtějí podobné práce konat.*
254

S příchodem bezohledného a ziskuchtivého Aschenbacha nastaly Chodům opět krušné časy podobné dobám Kvasničkovým a Haasovým a jeho postupy následně vydráždily Chody k novému prudkému odporu. Podobně jako jeho předchůdci, tak i Aschenbach se snažil získat od chodských sedláků co nejvíce příjmů. Toto jednání okamžitě zvedlo očekávanou chodskou vlnu odporu. První pokus o odpor proti vrchnosti se udál v září roku 1652.²⁵⁵ Chodové si nechali vyhotovit opisy svých privilegií a poté poslali k císaři Ferdinandovi III. (toho času v Praze) poselstvo s těmito vidimusy a hned dvěma suplikami.

V první z nich se odvolávali na svá stará práva. Dokazovali císaři, že se neúčastnili „ohavné rebelie“, jak to vylíčil kdysi Laminger, a prosili císaře o potvrzení starých privilegií. Obzvláště požadovali osvobození od placení cel a mýt, o možnost dávat své děti na řemesla a studia a v neposlední řadě, aby byli osvobozeni od nových robot a měli svobodu v rozhodování stran svého majetku. Ve druhé suplice upozorňovali Chodové císaře, že chodské statky získal před lety Laminger hluboko pod cenou a tedy na císaři zjevně podvodně.

Tyto chodské stížnosti byly nejprve předloženy k právnímu posouzení královskému prokurátorovi Janu Gräffu z Gräffenburku na Merklíně, Bijadlech a Jindicích. Ten v lednu 1653 vydal doporučení, které vyznělo celé ve prospěch chodských sedláků a vyvolalo na Chodsku novou vlnu naděje. Uvádí se v něm, že v minulosti byl vždy zastavován jen chodský hrad, vrchní panství nad vesnicemi a lidmi, ale však nikdy ne lidé sami. Chodové totiž nebyli nikdy ani obžalováni z rebelie, nemohlo tím pádem ani dojít k jejich potrestání.

---

²⁵³ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 297.

²⁵⁴ F. Teplý - Chodové ve sporu ..., s. 69.

²⁵⁵ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 298.

Gräff byl přesvědčen, že Lamingerovi bylo kdysi prodáno jen vrchní panství nad chodským panstvím a vesnicemi, nikoli však nad Chody samotnými.²⁵⁶ V kupní smlouvě se navíc vůbec nehovoří o německých vesnicích a královských lesích, které si tak Laminger přisvojil bez právního titulu.

O těchto krocích Chodů se velmi záhy dozvěděl regent Aschenbach a nechal některé jejich představitele uvěznit. Císař Ferdinand III. však nařídil jejich okamžité propuštění, poněvadž nechtěl, aby byl někdo vězněn jen proto, že se k němu obrátí s prosbou o pomoc.

Chodové se ale opět neubránili horkokrevné reakci, která zhoršila jejich vcelku dobré vyhlídky na rozhodnutí k jejich plnému prospěchu. Když se v Praze nedočkali přímé audience u císaře Ferdinanda III., rozhodli se ho zastavit a předat mu znovu výše uvedené suppliky a prosby. Stalo se tak v noci dne 7. října 1652, když císař projížděl Klencím na své cestě z Prahy na říšský sněm do Řezna. Císař z tohoto „*nočního dobrodružství*“ měl pramalou radost a ihned po příjezdu do Řezna odeslal suppliky místodržícím k prošetření s dodatkem, že toto jednání je proti zemskému zřízení a chtěl, aby byl nalezen a potrestán, kdo to celé zosnoval.²⁵⁷

Tento postup Chodů samozřejmě nemohl uniknout pozornosti samotného Aschenbacha, který zaslal místodržícím list, ve kterém se vyjadřuje k jednotlivým bodům chodských supplik. Aschenbach sice nijak nepopřel existenci starých psaných chodských práv, ale zároveň upozorňuje, že je Chodové ztratili kvůli účasti v rebelii a upadli tak v poddanství. Přiloženy byly i staré rozsudky, aby poukázal na odbojnou povahu Chodů. Císař podle Aschenbacha nebyl obchodem s Lamingerem nijak ochuzen, protože chodský majetek byl při prodeji řádně odhadnut. Aschenbach tedy požadoval po císaři přísné potrestání chodských buřičů a navrhoval, aby Chodové odevzdali vrchnosti originály všech svých privilegií.

Aschenbach se ale nehodlal spolehnout jen na úspěch svého listu a rozhodl se podniknout ještě další krok. Nechal si do Trhanova dovést všechny chodské rychtáře a starší, nechal je hlídat strážemi a jednoho po druhém je vyslýchal.

---

²⁵⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 299.

²⁵⁷ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 69.

Vyhrožoval jim, že je nechá sházet ze schodů, hrozil jim těžkým žalářem a bitím, pokud nebudou odpovídat, jak on chce.

Mrákovského rychtáře Jakuba Herlíka a postřekovského Fridricha Kargla dokonce nechal Aschenbach uvěznit. Protokoly z výslechů nakonec tedy vyzněly v jeho prospěch, poněvadž chodští sedláci vypovídali pod nátlakem a vynuceně přesně tak, jak Aschenbach potřeboval a vyžadoval. Chodové tím de facto popřeli všechna svá stará práva.

Nelze se pak divit, že protokol získaný z výslechů chodských sedláků, v každém bodě popřel obsah suplik, které Chodové předali císaři.²⁵⁸ Toto Aschenbachovo jednání je klasickou ukázkou toho, co si v těchto dobách mohl beztretně dovolit vrchnostenský úředník na poddaných.

Aschenbach tímto popřel Chodům všechna práva tak hrubým způsobem, že bylo jen otázkou času, kdy se dočká odvetu ze strany chodských sedláků. Netrvalo to příliš dlouho a Chodové vyslali další poselstvo přímo do Řezna k císaři Ferdinandovi III., aby mu předalo stížnost na Aschenbacha, vylíčilo mu postup tohoto „výslechu“ a žádalo ho o ochranu všech chodských sedláků. Regent Aschenbach se o všem dozvěděl a vydal se do Řezna také.²⁵⁹ Našel si chodské vyslance, nechal je ztlouci a vyhrožoval jim těžkými žaláři po návratu domů, pokud si budou císaři opravdu stěžovat. Chodové se zalekli a před císařem a za přítomnosti Aschenbacha se neodvážili svědčit proti němu. Další jeho vítězství však neznamenal konec sporů a utlumení odporu Chodů.

V Praze ve stejnou dobu mělo konečně dojít k prošetření chodských suplik a Chodové tak poptávali advokáta, který by je byl ochotný ve sporu proti vrchnosti zastupovat. Všichni se však báli jít do tohoto procesu z obav, že je potká stejný osud jako kdysi obhájce Adlingera. Začátku jednání se přirozeně obával také Wolf Fridrich Laminger, který zaslal císaři list, ve kterém žaluje na Chody, že se i přes přísný zákaz stále scházejí k tajným schůzkám, poradám, shromažďují peníze a radí jim v tom domažlický měšťan Rabinus. Místodržící zakázali tak Chodům scházet se k poradám.²⁶⁰

---

²⁵⁸ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 305.

²⁵⁹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 306.

²⁶⁰ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 309.

Právního zastupování Chodů se na základě císařského nařízení tedy ex officio ujal pražský advokát Jan Martin Chejnovský. Ten je zpočátku zastupovat nechtěl, poněvadž se bál vlivu Lamingerera a myslel si, že za své služby nedostane zapláceno. Nakonec však k zastupování musel svolit.

Chejnovský pečlivě prostudoval všechny dostupné spisy týkající se sporu a roku 1653 předložil jménem chodských obcí místodržicím podání, ve kterém skvěle analyzoval, přehledně a působivě shrnul všechny právní otázky ve sporné věci. Obratně dokázal vyvrátit všechny Aschenbachovy námitky bod po bodu. Podrobně hlavně vyvracel obvinění z účasti Chodů na rebelii v roce 1618.

Bylo to nejlepší vyličení právního stavu chodské otázky, jaké bylo kdy za těchto dlouholetých sporů napsáno. Zároveň Chejnovský žádal o znovupřipojení Chodů k České komoře, které nabízeli Chodové navýšení ročních platů o 1.200 zlatých rýnských. Zároveň slibovali, že po svém výkupu budou jako dříve chránit zemské hranice a s „*opovážením hrdla zmužilosti své při tom dokazovati*“.²⁶¹

Nabídka to byla až příliš lákavá na to, aby se o ni dále nejednalo. Chodové ovšem měli velkou smůlu, sotva se Chejnovský do obsáhlého právního materiálu zapracoval, tak v červenci 1654 zemřel. Práci po něm převzal zemský prokurátor Jan Jiří Rovenský. Spor i přesto šel pomalu ale jistě do fáze, která naháněla Lamingerovi strach. Snažil se tedy ve Vídni poohlédnout po přímluvě u dvora a neustálými stížnostmi (mimo jiné na český jazyk, ve kterém bylo jednání vedeno) se snažil jednání co možná nejvíce zdržovat.

Mezitím nechal Aschenbach za neposlušnost několik sedláků uvěznit na týdný „*do těžkého, smradlavého a tyranského vězení*“.²⁶² Chodští vyslanci si na to stěžovali místodržicím, kteří ihned nařídili Chody propustit a nijak je neutiskovat až do rozhodnutí pře. Aschenbach se chodským vyslancům, doručujícím mu toto rozhodnutí, vysmál, nechal je zbít do krve a spolu s dalšími Chody dal uvěznit do žaláře ve Svatém Kříži.

Takové jednání běžného úředníka nemohlo zůstat nepotrestáno, a tak místodržicí zaslali 22. prosince 1655 Lamingerovi list, ve kterém mu nařizují bezodkladně propustit Aschenbacha ze svých služeb a vypudit ho ze všech svých

---

²⁶¹ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 72.

²⁶² F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 74.

statků, protože takový projev neposlušnosti vrchnostenského úředníka vůči zeměpanskému krajskému úřadu nemůže být dále trpěn.²⁶³

Chodové sice dosáhli odvoláním nenáviděného Aschenbacha dílčího úspěchu, ale složité období pro ně nekončilo. Laminger se naopak snažil po odvolání svého úředníka využít všemožných vlivných známostí, aby své poddané konečně přemohl. Snažil se různými nespravedlivými postupy a útlaky vydráždit horkokrevné Chody k odvetné akci, aby je mohl v Praze označit za nenapravitelné a nebezpečné buřiče. Stěžoval si místodržícím, že se neustále tajně scházejí a připravují otevřený selský odpor.

Místodržícími nebylo nijak rozporováno konečné věcné projednání pře, nicméně Laminger díky svému vlivu dokázal alespoň to, že Chodům bylo zakázáno se shromažďovat a pořádat sbírky a shánět peníze na další vedení sporu. Laminger tedy byl oprávněn kdykoli zatknout a uvěznit chodské vyslance.

Další Lamingerovy snahy mu ale byly pramálo platné, neboť dobré zdání královského prokurátora Jana Gräffa z Gräffenburku ze září 1657 dalo ve všem za pravdu chodským sedlákům. Upozornilo na to, že Chodové dokázali obhájit své staré svobody, a pokud nebyli nikdy obviněni ani vyšetřováni v souvislosti s rebelií, tak nemohli být ani souzeni a potrestáni.²⁶⁴ Dále prokurátor přišel i na fakt, že královské statky byly prodány hluboce pod cenou a císař byl poškozen, když ho Laminger obelhal a přivlastnil si neprávem i německé vesnice, které mu náležet neměly. Komoře i komisařům ale uniklo, že se Laminger ještě podvodně obohatil i o 10.000 zlatých (viz výše).

Na konci roku 1657 však královský prokurátor Gräff odstoupil ze své funkce, poněvadž byl jmenován komorním radou. Na uvolněné místo nastoupil dr. Kryštof Norbert Knaut z Fahnenschwungu a již počátkem roku 1658 byl vyzván Českou komorou, aby nastudoval obsah všech spisů a zpracoval nový posudek s návrhem vyřešení celé chodské pře. Nově jmenovaný prokurátor však dospěl ke stejnému právnímu názoru jako jeho předchůdce Gräff a ani on neshledal žádná provinění, ze kterých by měli být Chodové viněni, čímž tedy nemohli být ani potrestáni.

---

²⁶³ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 75.

²⁶⁴ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 324.

Ani nový prokurátor tedy nedokázal pochopit, jak mohlo dojít k tomu, že chodští sedláci, i přes jasné znění svých 24 privilegií, mohli být tak utlačováni, trestáni a porobeni, když se navíc proti císaři vůbec ničím neprovinili. Knaut opětovně konstatoval, že císař byl prodejem opravdu poškozen a hraniční les si Laminger přisvojil protiprávně. Ovšem i novému prokurátorovi unikla skutečnost, že se Laminger obohatil neprávem o „dar z milosti“ ve výši 10.000 zlatých, které mu měly být vyplaceny pouze v případě, že by se chodské zástavy vzdal. Zda oba prokurátoři tento fakt přehlédli záměrně či nedopatřením, můžeme pouze spekulovat.

Mohlo by se tedy zdát, že Chodové měli vyhráno. Ale v minulosti jsme se již několikrát mohli přesvědčit, že v poměrech tehdejší doby si nemohli být ničím jisti ani do poslední chvíle. Tak se stalo i nyní.

Chodská pře musela býti tehdy ještě posouzena takzvanou královskou pořizovací komisí, jež byla ustanovena k vyšetřování přehmatů při prodejších konfiskovaných statků. Byl to ovšem úkol velmi choulostivý a nelze se diviti, že výsledek jednání komise byl téměř negativní. Počátkem prosince 1660 byl Laminger předvolán před komisí, aby doložil svůj právní nárok na chodské vsi.²⁶⁵

Přes několik replik a duplik a dalších předložených důkazů, nedospěla komise k meritornímu rozhodnutí sporu, přičemž ještě prokurátor Knaut na výzvu komise zpracoval nový právní rozklad, v němž setrval na svém předešlém stanovisku. Až v červnu roku 1662 komise dospěla k rozhodnutí nepříznivému pro Lamingera, kdy sdílela stejný právní názor jako prokurátor Knaut.

Komise následně vyzvala Lamingera k vysvětlení, z jakého právního důvodu se zmocnil správy nad královským pohraničním lesem, jenž nebyl zahrnut v trhové smlouvě z roku 1630. Než však stačil Laminger odpovědět, došlo k velmi neočekávanému a překvapivému aktu - komise byla zrušena a rozpuštěna!

Dá se usuzovat, že Wolf Fridrich dovedně a vychytrale využil svých nesmírně vlivných známých ve Vídni, kteří dokázali zařídit, aby dvorská kancelář smetla výše uvedená dobrozdání ze stolu, rozhodla o zrušení komise a podpořila ve sporu pána z Laminger. Jenže ani tímto krokem nebyla pře ukončena a spor se vlekl ještě několik dlouhých let.

---

²⁶⁵ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 58.

Mezitím 9. prosince roku 1660 uzavřeli mezi sebou tři bratři z Laminger smlouvu, ze které vzešel jako nový pán bývalých statků Wolfa Fridricha, který se vydal na duchovní dráhu, jeho bratr Wolf Maxmilián z Laminger, později lidově zvaný „Lomikar“. Když ještě do konce roku 1660 Wolf Maxmilián fakticky přebíral panství, byly dvě třetiny vesnic zcela německé, opravdu českých bylo jen několikrát zmíněných 11 chodských vsí.

Laminger – Lomikar bude v budoucích proslovech využíván jako protilehlý symbol všeho zlého a záporného, jako nejodpudivější reprezentant cizí šlechty v pobělohorském období. Můžeme poznamenat, že Lamingerové (Lamingerové, Lamingárové, Lamingenové) z Albenreuthu patřili k zemské šlechtě. August Sedláček (1925) je uvádí v oddíle II. „*Staré rodiny v Čechách*“ jeho Českomoravské heraldiky²⁶⁶ a jejich původ vidí v Chebsku. *Podle tradice a v kódu novodobé vlastenecké a občanské symboliky se však ztělesněním cizího šlechtického zla stal právě Lomikar, přičemž samo jeho jméno, které prošlo zlověstnou lidovou transformací, působilo jako odpudivý znak. Historický výzkum ukázal, že důvody Lamingenova sporu s Chody byly převážně ekonomické a že Chodové na druhé straně bránili především privilegia historických chodských vesnic. O národní dimenzi sporu nešlo prakticky uvažovat – Lamingen, ač Němec, dával jako většina tehdejší šlechty přednost francouzštině. Proti zemskému „cizáctví“ Lamingenova rodu svědčí i to, že se většina jeho příslušníků zúčastnila povstání českých stavů a byla po Bílé hoře postižena konfiskacemi.*²⁶⁷

Wolf Maxmilián, svobodný pán z Lamingeru a z Albenreuthu byl bezesporu schopný ekonom - rozdrobené panské území dokázal účelně spojit, když prodal odlehlý Újezd sv. Kříže i s okolními vesnicemi. Za peníze získané sňatkem pak koupil statky Všeruby, Zahořany a Kout. Pro Klenci, toho času nejbohatší chodskou ves, získal císařským reskriptem z 18. června 1678 povýšení na městečko. Dokázal také umně využít veškerého přírodního a rudného bohatství Chodska, když poblíž Nemanic vybudoval skelnou huť, v Peci pod Čerchovem železárnou a ve Kdyni manufakturu na výrobu mlynářských plátýnek a punčoch, což učinilo ze kdyňské manufaktury druhou nejstarší textilní manufakturu

---

²⁶⁶ Sedláček, August - Českomoravská heraldika, 2, část zvláštní/August Sedláček, Praha: Akademie, 1925.

²⁶⁷ Zd. Hrbata - Kozinův Újezd, In: Česká Literatura, roč. 43, č.1, 1995, str. 62.

v Čechách. Založením výše uvedených podniků se stal Volf Maxmilián jedním z nejvýznamnějších průkopníků průmyslového podnikání v Čechách. Nutno však dodat, že Laminger byl hnán především snahou co nejvíce ze svého panství vytěžit a byl znám svou mimořádnou hrabivostí, bezohledností a neúctou k právnímu řádu.

Rozvoj vrchnostenského podnikání s sebou i na Lamingerově panství přinášel zvýšenou potřebu poddanské pracovní síly, nucený odběr vrchnostenských výrobků, rychlejší vyčerpávání přírodních zdrojů, především lesů, a následnou potřebu jejich výměny za nové pozemky a samozřejmě také rostoucí robotu. Přibývalo nejen požadavků na práci poddaných u dvora, ale i jejich robotování při přepravě materiálů a surovin např. na stavby podniků. Logickým vyústěním pak byl nárůst nespokojenosti poddaných s jejich situací a postavením, proti čemuž se bránili pasivní rezistencí, podáváním stížností, ale i ozbrojenými vzpourami.

Boj Chodů za jejich „stará práva“ a návratu k předbělohorskému stavu se od boje ostatních poddaných příliš nelišil, ovšem odpor Chodů se vyznačoval větší urputností a zápletem pro danou věc, což je odrazem typických chodských charakterových vlastností. Odpor Chodů proti vrchnosti se táhl s drobnými přestávkami po celá staletí, až se vyvinula jakási tradice „*permanentního chronického odporu*“ a každý Chod byl již od malička utvrzován v tom, že odpor proti vrchnosti je něco naprosto samozřejmého, přirozeného a správného.

Jestliže v 16. století si Chodové stěžovali nejvíce na postupné omezování své samosprávy a různých hospodářských výsad, za pánů z Lamingeru se jejich odpor zaměřil na robotování. Roboty Chodové nesli velmi těžce, podobně jako ostatní poddaní, nejen pro jejich nepříznivé hospodářské důsledky, ale zejména proto, že je cítili jako flagrantní porušení slibů předešlých panovníků, které měli potvrzené ve svých privilegích.

Nový pán z Laminger i ve spolupráci se svým bratrem se snažili všemožným způsobem a hlavně vlivnými přáteli u dvora ve Vídni i v Praze převážit misky vah ve sporu s Chody na svoji stranu. Po několika letech intrik se jim nakonec povedlo docílit, že personální složení České komory, která stále do té doby stála názorem na straně Chodů, se změnilo ku prospěchu Wolfa Maxmiliána.

Nebylo tak velkým překvapením, že s touto „obměnou“ se radikálně změnil i právní názor komory a ta se postavila na stranu pána z Laminger.

Komorou ustanovená komise totiž v roce 1667 zjišťovala oprávněnost stížností Chodů a stav Chodska a hraničního lesa. Komise dala písemně za pravdu Lamingerovi, když konstatovala, že stížnosti jsou neopodstatněné a v hraničních lesích nedošlo k žádným škodám. Dlouholetý spor Chodů s Lamingery byl tímto de facto ukončen.

Laminger tedy dosáhl toho, co již započal jeho bratr, a to vydání císařského reskriptu ze dne 24. března 1668, ve kterém císař Leopold I. prohlašuje, že Chodové účastí na rebelii pozbyli svých starých práv, musí ex nunc poslouchat Lamingera, musí se chovat jako jiní dědiční poddaní, jejich privilegia se ruší a ukládá se jim tzv. „*perpetuum silentium*“ (věčné mlčení) v otázce jejich starých práv pod těžkým trestem.²⁶⁸

Reskript české královské kanceláře o „věčném mlčení pro domažlické Chody“ z 24. března 1668: *„Z rozkazu římského císařského a uherského a českého královského veličenstva pána našeho nejmilostivějšího se tímto oznamuje. Nejvyšší řečené Jeho Císařské a Královské Veličenstvo dalo si obšírně referovati o aktech a spisech, od urozeného pána Wolfganga Maxmiliána svob. pána z Lamingen a Albenreuthu jménem jeho i jménem jeho pánů bratří, i od tak řečených Chodů (Chodenbaur) dílem Jeho Císařskému Veličenstvu samému poddaných a dále do Prahy (kam Jeho Veličenstvo tu věc poslalo) vzájemně vyměněných a sebraných aktech, spisech a vyžádaných úředních zprávách, týkajících se nebožtíkem císařem Rudolfem nejjasnější paměti královskému městu Domažlicím zastavených, roku 1618 proviněním rebelie ztracených, nebožtíku Wolfovi Vilému z Lammingen dědičně prodaných chodských vesnic a k nim náležejících Chodů, jejich privilegií, svobod, při tomto zcizení ze strany fisku udaného poškození, a po zralém uvážení všeho toho, co bylo uvedeno, uznává tímto právem, že, protože Chodové svá privilegia a svobody ztratili ve prospěch královského fisku a Jeho Císařské a Královské Veličenstvo při prodeji výše zmíněných poddaných chodských vesnic a jejich příslušenství naň spadlé právo zcela přenechalo zmíněnému pánu Z Lammingenu, že na tomto místě váznoucí zástavní právo také ovšem pominulo a bylo zrušeno, proto se Chodové se svou*

---

²⁶⁸ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 358.

žádostí za potvrzení svých někdejších privilegií jednou pro vždy odmítají a odkazují na pana z Lammingen, svou vrchnost, aby mu konali jemu náležející poslušnost a povinnosti jako nyní jeho dědiční, člověčenstvím povinni poddaní, jejich zmíněná privilegia se ruší a jim poddaným se ukládá pro příště o tom perpetuum silentium pod nevyhnutelným těžkým trestem, a zároveň se ruší se strany pana z Lammingen zdvižené fiskální nároky. Nařízeno Jeho Císařským a Královským Veličenstvem ve dvorské radě české v Novém městě pražském dne dvacátého čtvrtého měsíce března léta Páně 1668.

L. S.²⁶⁹

ADOLF WRATISLAV HRABĚ ZE ŠTERNBERKA

J. PACHTA“²⁷⁰

Chodové se tak najednou ocitli ve zcela bezvýhodné situaci. Nejen že jim byla zrušena právní platnost a vymahatelnost všech jejich privilegií, o nichž byli až doposud skálopevně přesvědčeni, ale navíc přišli pod hrozbou přísného trestu i o možnost vybojovat si platnost svých privilegií zpět jakoukoli právní cestou.

Obsah výše uvedeného císařského reskriptu o věčném mlčení byl vyslancům Chodů sdělen v kanceláři místodržících v Praze dne 27. dubna 1668. Hned na 28. května byli na Chodský hrad v Domažlicích svoláni všichni chodští rychtáři, starší a sedláci a byl jim česky a německy císařský reskript o věčném mlčení sdělen. *Ihned na místě se proti reskriptu odvolali čtyři sedláci, ohlašující, že Chodové dostali svá privilegia, nikoliv od Lamingenů, ale od různých císařů, k nimž se chtějí také tentokráte odvolati.*²⁷¹

*Tito smělí mluvčí byli ovšem krajským hejtmanem Gutnštejnem, Lamingenovým švakrem (manžel sestry Markéty, pozn. autora), hned na místě zatčeni a uvězněni, spolu s pátým sedlákem, který prohlásil, že by měli raději jít všichni do vězení, než aby v něm nechali sedět jen své mluvčí.*²⁷²

---

²⁶⁹ loco sigili= místo pro orazítkování, resp. otisk razítka nebo úřední pečeti.

²⁷⁰ F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 56.

²⁷¹ F. Roubík – Zápas Chodů za svobodu, ..., str. 64.

²⁷² F. Roubík – Zápas Chodů za svobodu, ..., str. 64.

Smělost, s jakou chodští zástupci vystoupili proti oznámení o uložení perpetuum silentium, jasně svědčila o síle a rozhodnosti chodského odporu a byla předzvěstí toho, že se Chodové rozhodně svých práv nehodlají vzdát. Dva jejich zástupci - Jiřík Tábor z Postřekova a Vít Pelnář z Klíčova se ještě jednou (roku 1669) odvážili vydat za císařem do Vídně²⁷³, přesvědčit ho o chodských právech a poreferovat mu o křivdách na nich dopuštěných, a tímto zkusit císaře přimět ke změně rozhodnutí.

Tyto snahy byly však předem odsouzeny k neúspěchu, jednak z důvodu chybějících finančních prostředků, které by mohli delegáti využít na právního zástupce, jehož sháněli pro zastupování ve sporu. Chodové s sebou měli dokonce tak málo peněz, že museli v jednom vídeňském hostinci zastavit originály svých privilegií, poněvadž nebyli schopni zaplatit za jídlo a nocleh.

Druhým důvodem, proč byla tato dílčí bitva Chodů předem prohraná, byl jistě i ten fakt, že ihned po té, co se o delegaci dozvěděl Laminger, požádal místodržící o jejich následné přísné potrestání. Vyslanci ve Vídni císaři Leopoldovi I. tvrdili, že o vyhlášení věčného mlčení nic neví a ten dal proto rozkaz krajským hejtmanům, aby s jeho rozhodnutím znovu seznámili všechny Chody. Oba vyslanci ale měli strach vrátit se zpět domů. Obávali se odvety ze strany Lamingera. Pelnář se nakonec vrátil, ale byl ihned uvězněn a nakonec strávil ve vazbě celé 2 roky, zatímco Jiřík Tábor se kdesi skrýval až do května roku 1674, nakonec byl i on zajat a přísně potrestán.

Právně zajímavá a svým způsobem velmi komplikovaná byla i situace stran Domažlického hradu. Mezi Lamingerem a domažlickými měšťany propukly spory o držení hradu již v prvních pobělohorských letech. Oba tábory si dělaly na držení hradu právní nároky a bylo tedy třeba rozhodnout, komu držení hradu náleží. Česká komora byla proti, aby se Wolf Maximilán z Laminger tituloval „*Pán zámku Chodovského v městě Domažlicích*“.²⁷⁴

Komora sice připustila, že chodský hrad byl pojat do trhové smlouvy, nicméně konstatovala, že se tak stalo chybou komisařů a nevědomostí, poněvadž císař Rudolf II. výslovně odepřel svého času hradu prodati nebo darovati, ale že jej

---

²⁷³ Od poloviny 16. století do konce 18. Století vyslali do Vídně či říše přes 200 poselstev - J. Janečková, Poprava ..., s. 71.

²⁷⁴ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 363-364

za „zámek svůj vlastní položiti ráčil“ – obec domažlická proto ani za časů své zástavy neměla nad zámek žádné právní dispozice.²⁷⁵

Poněvadž byla právní otázka držení domažlického zámku velmi složitá, rozhodl Leopold I., že pokud zámek (hrad) byl jedním z předmětů tržeb smlouvy z roku 1630, není tedy právní důvod, aby byl Laminger jeho držení zbaven. Spor o hrad se však vlekl již příliš dlouho a vidina definitivního ukončení byla v nedohlednu, proto císař následně vydal příkaz, aby zemský podkomoří František ze Scheidlernu a komisaři projednali s Lamingerem jeho dobrovolné vydání hradu Domažlickým měšťanům.

K tomuto aktu došlo 16. března 1671, kdy se Wolf Maximilián Laminger jménem svým i jménem svých bratří Wolfa Fridricha a Wolfa Ferdinanda zavázal: „Vydati Domažlickým pustý Chodovský hrad se vším příslušenstvím a právy, ale bez chodovských gruntů. Vymíňuje si, že bude moci stavěti si na chodovských gruntech jiný zámek, ježž smí nazývat též „Chodenschloss“ zároveň s příslušným titulem, ovšem bez dodatku „zu Taus“.“²⁷⁶

Náhradou za to museli Domažličtí Lamingerovi dát pole „po Smolovsku“, rybník Pařezov, rybník Černý s loukou a rybníček „kraví brod“ – všechny s násadou. Tato směna nemovitostí byla založena do Zemských desek v roce 1686.²⁷⁷

Nový zámek *Chodenschloss* postavil Laminger v letech 1676 – 1677 u trhanovského mlýna a tento se stal novým správním střediskem celého panství.²⁷⁸ Na zámku totiž sídlila vrchnostenská kancelář, vydávaly se zde rozkazy stran robotování, sem byli voláni chodští rychtáři, aby se zpovídali ohledně porušování povinností a zde byli chodští sedláci krutě trestáni v případě porušení nebo neplnění svých povinností.

V srpnu roku 1674 se Laminger, téměř jako čtyřicetiletý, oženil s vdovou po prezidentu České komory, Alexiovi Ferdinandovi Vratislavovi z Mitrovic, paní Kateřinou Polyxenou, rozenou Popelovou z Lobkovic. Volba nevěsty naznačila Lamingerovu snahu zařadit se do kruhů domácí české aristokracie, která v jeho

---

²⁷⁵ F. Roubík – Dějiny Chodů ..., s. 363.

²⁷⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 374.

²⁷⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 374.

²⁷⁸ F. Roubík – Z dějin trhanovského zámku, Trhanov, 1947, str. 2,

době pevně ovládala zemské úřady. Ze stejných kruhů si zvolily manžely i Lamingerova sestra a jeho obě dcery - Anna Cecílie se provdala za Františka hraběte z Vrbna a Marie Barbora se stala manželkou Jana Václava hraběte z Gutštejna. Neudiví proto, že Lamingerové udržovali přátelské styky i s vlasteneckým jezuitou Bohuslavem Balbínem, který měl k tomuto okruhu šlechty blízko.²⁷⁹

Český jazyk a česká kultura byla všem Lamingerům naprosto cizí, podobně jako drtivé většině příslušníků pobělohorské šlechty. Od pana Wolfa Viléma ani jeho synů nemáme dochovaný jediný český písemný projev, o paní Barboře můžeme téměř s určitostí tvrdit, že se do své smrti nenaučila česky a Wolf Fridrich tvrdil, že chodským česky psaným suplikám vůbec nerozumí. Ani od Wolfa Maxmiliána nemáme ani jedinou dochovanou česky psanou písemnost, z čehož lze dovodit, že pravděpodobně žádná ani nebyla. Ostatně nelze se tomu ani divit, když domyslíme, že jedinými českými poddanými, které Wolf Maxmilián měl, byli pouze vzpurní, tvrdohlaví a problematičtí Chodové, se kterými byl téměř neustále ve sporu. Jeho zášť vůči nim tak zcela jistě dostávala i jakési nacionální zabarvení, dokonce prý prohlašoval, že Češi jsou líní a zcela jistě nevedla Lamingera ke studiu jazyka českého, aby se se svými poddanými lépe dorozuměl.

Laminger byl ale také výborný podnikatel a hospodář a během let relativního klidu, kdy nemusel řešit spory s Chody, věnoval se rozvoji svého panství a založil na Chodsku mnoho manufaktur, zejména pak sklářských. Nejstarší sklářskou hutí je pravděpodobně Huť u Nemanic, dnes Stará Huť, založena asi roku 1654. V roce 1670 byla založena vysoká pec a sklářská huť v Peci. Chodové si pak několikrát stěžovali u císaře, že Laminger ve velkém kácí hraniční lesy, neboť potřebuje mnoho dřeva jako topivo ve sklářských hutích. První manufaktura byla založena ve Kdyni a vyráběly se zde punčochy a plátýnka.²⁸⁰

Na pár let tedy zavládl na území Chodska klid, jenž byl ovšem přerušen selskými bouřemi na celém území Čech (1680), které vznikly jako vyvrcholení nespokojenosti venkovského lidu a vypukly v době, kdy císař Leopold I. přechal před epidemií moru z Vídně do Čech a usadil se se svým dvorem v Praze. Mezi

²⁷⁹ E. Maur - Kozina a Lomikar..., s. 15.

²⁸⁰ M. Novotný – Říkalo se mu Kozina, Újezd, 2015, str. 52,

poddanými se velmi rychle rozšířila zpráva, že všichni poddaní mají k císaři cestu otevřenu se svými stížnostmi proti vrchnostem. K císaři se tedy s ohromnou vytrvalostí vydávali poddaní, kteří císaře pokládali za všemocného a nanejvýš spravedlivého a ochotného panovníka, který jim dopomůže ke zlepšení jejich postavení.

Neustálé obtěžování poddanými ovšem vedlo pouze k tomu, že císař Leopold I. dne 22. 3. 1680 vyhlásil a podepsal patent, ve kterém reagoval na neustálé obtěžování poddanými a zakázal další podávání petic a stížností, prohlásil za neplatná všechna poddanská privilegia z doby před „*ohavnou rebelií*“, pokud nebyla potvrzena novými vrchnostmi. Nejvýznamnějším opatřením v souvislosti s povstáním roku 1680 byl robotní patent vyhlášený v Pardubicích dne 28. 6. 1680, označovaný též jako „*pardubická pragmatika*“. Tímto patentem bylo v Čechách stanoveno robotní maximum ve výši tří dnů v týdnu, což ovšem neplatilo v době žní, senoseče a při dalších mimořádných událostech či nebezpečí. V těchto případech měli poddaní povinnost robotovat bez omezení a dle potřeby, klidně tedy celý týden.

Jestliže až doposud byla chodská privilegia pouze prohlašována za neplatná pro účast Chodů na českém povstání, což je při nejmenším sporné, nyní byla neplatnost privilegií potvrzena definitivně a to tím, že byla zrušena i veškerá další privilegia všech poddaných v Čechách.

Selské bouře roku 1680 znovu daly připomenout Lamingerovi, jaké skryté nebezpečí tkví v jeho poddaných - odbojných a vzpurných Chodech, kteří mají stále kdesi uložené originály všech svých královských privilegií. Obratně využil vojenského potlačení poddanských bouří a pod pohrůzkou trestu smrti pro dva chodské sedláky a s využitím svého úředního postavení hejtmana Plzeňského kraje donutil Chody, aby mu vydali všechna svá privilegia. Ti se pochopitelně zalekli a svá privilegia Lamingerovi skutečně vydali.

S privilegií nicméně na trhanovský zámek poslali ženu, poněvadž žádný z mužů se tohoto ponižujícího úkolu nechtěl chopit. Tento fakt nám náramně dokresluje pověstnou chodskou tvrdohlavost a vzdorovitost, ale také postavení ženy v tehdejší tradiční vesnické společnosti.

Venkovská žena nebyla z rovnoprávné účasti na věcech veřejných vyloučena jen tradičním nazíráním vesnické komunity, stejně jako nebyla znerovnoprávněna jen svou hospodářskou závislostí na muži. V plnoprávné účasti na veřejných věcech jí bránil i její těžký fyzický úděl. Vždyť vedle vyčerpávající práce na poli a v domácnosti musela také v pravidelných intervalech přivádět na svět děti. A to od sňatku až do konce svého plodivého období, pokud je nepřerušilo její ovdovění nebo předčasná smrt, nejčastěji opět při porodu. Vdaná venkovská žena byla vlastně trvale buď těhotná, nebo kojila.²⁸¹

Nebyli by to však Chodové, aby se vzdali tak lehce. Laminger totiž nevěděl, kolik pergamenů Chodové skutečně dohromady mají, čehož obratně využili a vydali mu jich jen dvaadvacet z celkových dvaceti čtyř. Dvě, dle jejich mínění, nejdůležitější, *mezi nimiž bylo jistě privilegium Jiřikovo z r. 1458*²⁸², si uschovali na pozdější dobu, kdy je chtěli využít a předložit při vhodné příležitosti. Tyto dva originály střežil a schovával Kryštof Hrubý.

Neuplynulo ani 12 let a Chodové dostali možnost znovu se střetnout s nenáviděnou vrchností ve sporu o uznání jejich královských privilegií.

---

²⁸¹ E. Maur - Kozina a Lomikar..., s. 28.

²⁸² F. Roubík – Chodské majestáty, ..., s. 9.

10.) Kapitola IX. - Vyvrcholení sporů o platnost starých královských privilegií

Nové období boje za znovuoobnovení chodských svobod tentokrát neiniciovali sami Chodové a jeho počátek měl poněkud kuriózní podobu. Popud Chodům k probuzení z letargie dal soustružník a poddaný z příhraniční vsi Česká Kubice Matyáš Just, zvaný Draxler. Ten se totiž dostal roku 1690 do sporu s městem Domažlice, odešel si stěžovat přímo císaři Leopoldovi I. do Vídně a při se mu nakonec skutečně podařilo vyhrát. Po návratu na Chodsko, v létě roku 1692, vyprávěl (s notnou dávkou senzačnosti a na základě své bujné fantazie) o svém pobytu ve Vídni, audienci u císaře, při které prý políbil císaři střevíc a Justův syn, jehož měl s sebou, pak ten druhý, načež podali císaři memoriál. *Císař je prý přikryl oba pláštěm, a když císařovna poznamenala, že má Just mnoho dětí (měl jich devět), řekl císař německy: „Má se mu dostat milosti“.*²⁸³

Nutno však na tomto místě poznamenat, že Draxler byl vyhlášený mluvka a rád si dopřával za peníze jiných. Svým sousedům v České Kubici dokonce sliboval, že jim u císaře vyřídí osvobození z poddanství a ti mu za to zdarma pracovali na jeho polích a neustále ho obdarovávali nejrůznějšími dary.

Just také zmínil, že se císařský nejvyšší kancléř František Oldřich hrabě Kinský tázal na Chody, na jejich situaci a poznamenal prý, že už se asi zlepšila, když se Chodové nehlásí o svá práva. F. O. Kinský byl zajímavá postava. Víme o něm například, že natloukl své manželce, když se mu vysmívala, že mluví se svými sloužícími česky. Přinejmenším proto mohl nějakou českou větu prohodit i směrem k Justovi. Otázka je, jak byla míněna, zda Kinský spíše neironizoval někdejší časté návštěvy chodských delegací ve Vídni, nebo zda Just, vyděšený přítomností samotného císaře, vůbec vnímal, o čem se mluví. Just si ostatně mohl celou věc i vymyslet, aby se vetřel do přízně Chodů, nebo aby se alespoň učinil zajímavým.²⁸⁴

Draxlerovo vyprávění způsobilo, že Chodové zcela zapomněli na císařská rozhodnutí z let 1630, 1668 i březnový patent z roku 1680 a mylně si začali myslet, že ještě není nic ztraceno a rozhodli se vyslat koncem srpna 1692 přes

---

²⁸³ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 95.

²⁸⁴ E. Maur - Kozina a Lomikar..., s. 19.

Český les k Dunaji, a pak lodí do Vídně další delegaci, ve které byl Jan Sladký z Újezda, zvaný Kozina a David Forst z Tlumačova. Kromě peněz získaných sbírkou mezi Chody s sebou nesli i originály dvou privilegií, které se jim povedlo utajit v roce 1680.²⁸⁵ Své služby jim nabídl i sám Just, který tvrdil, že ve Vídni již byl a tudíž tam „*všechno a všechny zná*“.

Když plnomocníci chodských vsí dorazili do Vídně, najali si advokáta Wilhelma Strausse, kterého jim doporučil Just, poněvadž ho zastupoval již ve sporu proti městu Domažlice. Strauss prostudoval spisy, prohlédl chodská privilegia a dal zástupcům velkou naději na kladné vyřešení. Za svoji práci si však nechal náležitě zaplatit. Eduard Maur uvádí, že si od Chodů vzal za svůj výkon, který spočíval v podstatě v napsání jedné či dvou suplik, 150 zlatých. Pro srovnání můžeme uvést, že roku 1679 koupil Kryštof Hrubý svůj statek v Dražnově za 210 zlatých.²⁸⁶

Po pozdějším neúspěchu pak sám vychytrale prohlašoval, že byl Chody mystifikován, když na jeho výslovný dotaz prý popřeli existenci jakéhokoli dřívějšího císařského rozhodnutí ve věci jejich privilegií. Do jaké míry mluvil Strauss pravdu, či se po prohře pak pouze hájil před veřejností, není známo, nicméně první suplika Chodů byla koncipována v tomto duchu. Chodové v ní obviňovali Lamingera, který jim násilím odňal jejich privilegia, a požadovali, aby byl přinucen jim je vydat nazpět, nebo je předat dvorské kanceláři k prozkoumání jejich platnosti a k případnému potvrzení. Aby popudili panovníka proti Lamingerovi, argumentovali také tím, že v důsledku jeho útlaku nejsou schopni platit daně a nezapomněli zároveň císaři připomenout, že mu zůstali věrni za „*ohavné rebelie*“.

Ve chvíli, kdy Forst a Kozina předávali císaři svou supliku, neměl zřejmě panovník žádné tušení, oč doopravdy jde a ukázal Chodům vlídnou tvář, když nařídil pražským místodržícím celou záležitost prošetřit a následně mu podat raport, přičemž chodským delegátům nemělo být nijak ubližováno.

Chodští vyslanci toto považovali za veliký úspěch, ačkoli bylo nad míru zřejmé, jak celá záležitost nakonec dopadne. Platnost jejich privilegií už byla jednou provždy císařem zrušena, a tak místodržící nemohli udělat nic jiného, než

---

²⁸⁵ J. Janečková - Poprava ..., s. 73.

²⁸⁶ E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 28.

o výsledcích svého šetření informovat císaře Leopolda I. O absolutní nestrannosti místodržících by se dalo dlouze polemizovat, poněvadž jednak hájili zájem svého stavu a zároveň jedním z nich byl od roku 1688 i sám Lamingen.²⁸⁷

U nezkušených chodských delegátů však císař Leopold I. tímto gestem vyvolal dojem, že vyřešení jejich věci k jejich prospěchu je na dobré cestě. Po návratu Koziny a Forsta na Chodsko nebylo snad jediného Choda, který by se nezajímal, jak pochodili. Sedláci se shromáždili v hospodě v Újezdě a tiše hltali každé Kozinovo slovo, kterým popisoval, jak vlídně byli oba delegáti přijati císařem ve Vídni. Kozina tvrdil, že nejvyšší kancléř mu během audience dokonce tvrdil, že jednou musí dojít k úplnému zrušení nevolnictví a že i on by se toho jednou rád dočkal. Pravdivost těchto slov nelze ověřit, lze se však asi stěží domnívat, že by takto hovořil s poddanými nejvyšší kancléř. Spíše lze předpokládat, že si Kozina po svém vyložil nějaký kancléřův např. ironický výrok.

Lamingerovi toto jednání chodských delegátů přímo směrem k císaři přirozeně nezůstalo utajeno a vyvolalo rychlou reakci. Odpor Chodů měl být co nejrychleji a co nejtvrději zlomen. Laminger si velmi dobře uvědomoval vážnost situace a nechtěl dopustit, aby se opakovala situace z let 1652-1670, kdy se spor táhl téměř dvě desítky let. Laminger vynaložil nemalé prostředky na vybudování rozsáhlého vrchnostenského podnikání a nechtěl tak v žádném případě dopustit, aby se musel vzdát části svého zisku pro jakási stará obsoletní privilegia, která byla již několikrát císařem Leopoldem I. zrušena (v letech 1668 a 1680).

Laminger poukazoval na to, že tito „*pošetilí sedláci*“ věří *Justovi každé slovo, jeho „směšné a neuvěřitelné žvásty“*²⁸⁸ popouzejí Chody k neposlušnosti a ti pak organizují zakázané schůzky, odmítají robotu a nepokrytě se připravují na další otevřený selský odpor proti vrchnosti, který reálně hrozí i rozšířením na další panství a požadoval exemplární potrestání viníků. Jedině hrdelní tresty měly, podle jeho přesvědčení, přivést rebely k poslušnosti a zároveň působit i jako odstrašující příklad pro ostatní poddané na jiných panstvích.

---

²⁸⁷ V roce 1688, 16.7., Volf Maxmilián svobodný pán z Laminger jmenován za zásluhy mimořádným (supernumerárním) místodržícím, potvrzen na dalších pět let 21.10.1693. Viz F. Roubík – Místodržitelství v Čechách v letech 1577-1749, In: *Sborník archivních prací*, Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra Roč. 17, č. 2 (1967), s. 588,

²⁸⁸ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 390.

Tyto přehnané, místy až hysterické reakce Lamingera ale zafungovaly přesně tak, jak Laminger zamýšlel. Místodržící doporučili císaři Leopoldovi I. všechny chodské vyslance zatknout a exemplárně potrestat. Tento výsledek se dal jednoduše předvídat, vezmeme-li v potaz Lamingerův značný vliv a také fakt, že po nedávno skončeném selském povstání byla jakákoli zmínka o dalších poddanských rebeliích spouštěcím mechanismem k okamžité a tvrdé odvetné akci.

Situace na Chodsku se začala vyostřovat. Chodská delegace se vrátila z Vídně s císařským reskriptem, který měl být doručen místodržícím do Prahy. Nikdo z chodských vyslanců však netušil, co skutečně je obsahem tohoto reskriptu. Domnívali se, že přivážejí kladnou císařskou reakci na jejich supliku, a tak to prezentovali i na Chodsku, kde se cestou z Vídně zastavili. Neměli ani tušení o tom, že obsahem reskriptu je císařský příkaz k jejich zatčení, odsouzení a následnému potrestání.

V mezidobí se do Vídně vydala další delegace, ve které tentokrát byli Kryštof Hrubý a David Forst z Dražanova, vedena byla opět Matyášem Justem-Draxlerem. Chodové jisti si vítězstvím dokonce přestali platit dávky a odpírali robotu, čímž však pouze dávali argumenty Lamingerovi.²⁸⁹

Císařským reskriptem z 12. ledna 1693 byla Leopoldem I. žádost o potvrzení privilegií výslovně zamítnuta. Císař navíc Chody upozornil, že se na něj opět obrací s otázkou již dávno vyřešenou a dodal, že jim bylo uloženo perpetuum silentium (1668) a měli by tak být přísně potrestáni. Ale císař k nim chce být milostivý a nařizuje pouze místodržícím, aby Chody znovu shromáždili v chodském hradu v Domažlicích a přečetli jim ještě jednou císařské rozhodnutí z roku 1668.²⁹⁰

Poněvadž chodský hrad v Domažlicích patřil Domažlicím, plzeňští krajští hejtmané Matyáš Wunschwitz a Fridrich Hora z Ocelovic proto sezvali všechny Chody na 23. února 1693 na zámek do Trhanova, kde jim přečetli císařské rozhodnutí nejprve německy, a pak ho doslovně přeložili i do češtiny a řádně ho vysvětlili. Nejdříve vyzvali Chody, aby k nim vyslali své důvěrníky, jimž měla být císařská rezoluce přečtena. Chodové však prohlásili ústy újezdského rychtáře

---

²⁸⁹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 393.

²⁹⁰ J. Janečková - Poprava ..., s. 74.

Jiřího Syky, že zůstanou všichni na nádvoří, protože stojí všichni za jednoho a chtějí proto rezoluci vyslechnout společně.²⁹¹

Po přečtení císařského reskriptu vystoupil ze zástupu Jan Sladký, zvaný Kozina a sdělil hejtmanům, že jemu osobně císař Leopold I. ve Vídni tvrdil, že jim stará práva nebyla sebrána, že nehodlají pro Lamingera robotovat a nevěří v pravost tohoto předneseného rozhodnutí („*Dyby bulo pravda tuto, co ste čtáli, že huž žádný privileje nemáme, buli by to císař pán našim lidom ve Vídni sami řekli; proto tudyto není pravda*“).²⁹² Dá se však předpokládat, že zde došlo k neporozumění císařových slov ze strany Koziny, jenž jakožto prostý sedlák nebyl příliš znalý německého jazyka, ve kterém císař rozhovor vedl.

Pravděpodobně se jednalo o první osobní setkání Koziny a Lamingera, které muselo ve Volfu Maxmiliánovi zanechat hlubokou stopu a zakořenilo v něm nenávisť vůči Kozinovi a všem Chodům, neboť takovou drzost od svých poddaných nečekal.

Chodové tak měli podezření, že se jedná o další podvrh a podlost Lamingera. Neznalost německého jazyka tak zřejmě hrála roli i zde, navíc ještě umocněná faktem, že přečtení reskriptu německy a jeho následný překlad do češtiny měli na starost šlechtici a krajští hejtmani, tedy nenávidění vrchnostenští úředníci. Na druhý den byli zástupci chodských sedláků pozváni Wolfem Maxmiliánem, aby se jich opětovně dotázal, zda hodlají robotovat či chtějí setrvat v resistenci. Dva z pozvaných poddaných, konkrétně Altmann z Dražanova a Vavřík z Újezda, mu však za všechny Chody sdělili, že v žádném případě robotovat nebudou, a to až do vyřešení celé záležitosti kolem potvrzení jejich privilegií.

Ve světle těchto událostí se Chodové rozhodli vyslat do Vídně další, již třetí delegaci, která zde měla zjistit pravý stav věci. Mezi vybranými plnomocníky byli David Forst z Tlumačova, Jan Sladký (Kozina) z Újezda a Jiří Vogltanz z Klíčova, kteří s sebou nesli 200 zlatých sebraných novou sbírkou mezi chodskými obcemi.²⁹³ Ostatní sedláci mezitím stále odpírali robotu a čekali na Chodsku na rozhodnutí pře.

---

²⁹¹ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 98.

²⁹² F. Teplý - Chodové ve sporu ..., s. 105.

²⁹³ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 99.

Laminger reagoval naprosto přirozeně a požádal místodržící, aby proti odbojným sedlákům vyslali vojsko. Chodům bylo místodržícími pohroženo, že v případě, že neupustí od odporu a nezačnou poslouchat svoji vrchnost, bude proti nim vysláno vojsko. Ani tyto výhrůžky vojskem s Chody nepohnuly a tito v odporu setrvali i nadále.

Krajší hejtmané na základě neměnné situace na Chodsku rozhodli, že není jiné možnosti, než vyslat proti odbojným Chodům vojsko. Požádali velitele pražské posádky hraběte Dauna, aby jim pomohl s potlačením odporu odbojných Chodů. Hrabě však odmítl s odůvodněním, že v Praze má jen malou posádku, která není schopná zabezpečit splnění takového úkolu. Místodržícím tedy nezbylo nic jiného, než opět vyslat na Chodsko hejtmány, aby se pokusili znovu přimět Chody k poslušnosti.

Celá akce však měla i skrytý význam a tím byla snaha zjistit, jaká je v chodských vsích situace, jestli se zde nacházejí zbraně, případně jaké a kolik a jestli budou odbojní sedláci schopni je v případě vojenského zásahu i použít. Snažili se tedy nenápadně zjistit, kolik vojáků případně bude potřeba k obsazení chodských vsí. Hejtmané tedy svolali všechny Chody do Trhanova a znovu je vyzvali k poslušnosti a v případě neuposlechnutí pohrozili vojenským zásahem. Ani toto však Chody nezlomilo a nepřimělo k poslušnosti. Zprávu o celé situaci předali hejtmané místodržícím a tito pak informovali samotného císaře.

Mezitím se ve Vídni sešli s advokátem Straussem chodští vyslanci ještě doplnění o Adama Ecla z Klenčí. Strauss si již velmi dobře uvědomoval bezvýchodnost sporu a také fakt, že na Chodsku začíná propukávat otevřený selský odboj, se kterým nechtěl mít nic společného. Ve svém vlastním zájmu a zcela zjištěně se snažil přimět zástupce Chodů k zanechání marných snah a porobení se vrchnosti a podepsání prohlášení s omluvou. Strauss sám dokonce zaslal i omluvný list císaři, ve kterém se ospravedlňuje za svůj omyl. Na císaře tato omluva zřejmě zapůsobila natolik, že se rozhodl Chody netrestat za předpokladu, že slíbí vrchnosti poslušnost. Ecl a Vogelanz se zalekli a podepsali prohlášení, ve kterém se císaři a vrchnosti omluvili, uznali všechna svá provinění

a slíbili poslušnost i konání robot. Kozina však podepsat odmítl se slovy: „*A kdybych měl být i oběšen, humřu přece jako poctivej člověk!*“²⁹⁴

Krajští hejtmané chtěli seznámit s textem tohoto prohlášení všechny Chody a nařídili jim opět se dostavit na trhanovský zámek, kde jim nařízení přečetli. Vzpurní Chodové opět neuvěřili pravdivosti dokumentu, nevyužili jim poskytnutou hodinu na rozmyšlenou, opět odmítli slíbit poslušnost, setrvali v odporu a rozhodli se nerobotovat, dokud se jejich zástupci nevrátí z Vídně. („*K tomu neměli naši vyslanci žádnou plnomoc vod nás. My nejsme žádný zločinci- nám nemá co kdo vodpouštět. Hale rozumíme vám: podmazali ste našeho advokáta. Dyž se nás nechce dál zastávat- dobrá! najdeme si jinýho. Vy ste nám vzali privileje, hale ne šecky. Máme eště dva pergameny- ha ty platí tolik, co támty šecky!*“)²⁹⁵

Náhly obrat advokáta Strausse proti svým mandantům si tedy Chodové vysvětlovali tím, že je podplacen, a tak byli nuceni najít si nového obhájce. Této situace obratně využil zchudlý šlechtic Blažej Tunkl z Brníčka, který se Chodům nabídl za jejich právního zástupce, poněvadž cítil možnost udělat si z prostých sedláků vydatný zdroj svých příjmů.

Počátkem května napsali chodští vyslanci Hrubý, Sladký, Ecl a Forst domů: „*Napomínáme vás všechny rychtáře, abyste byli svorní a stáli a v ničem se nepodvolovali do vyjití rezolucí Jeho Milosti Císařský!*“²⁹⁶

Císaři se vzdornými a nepoddajnými Chody došla trpělivost a rozhodl se s jejich odporem rázně skoncovat. Místodržícím vydal 12. května 1693 reskript, kterým jim nařizuje, aby pozvali do Prahy vrchnost i zplnomocněné zástupce chodských vsí a před jejich očima zničili a jednou provždy anulovali všechna stará chodská privilegia. Chodští vyslanci zároveň měli být vyzváni k poslušnosti. Pokud by se Chodové odmítli podrobit, bude proti nim zakročeno vojenskou mocí.

---

²⁹⁴ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 102. Kozinův výrok je zaznamenán v dopisu advokáta Strausse císaři ze dne 6. července 1693.

²⁹⁵ F. Teplý - Chodové ve sporu ..., s. 106.

²⁹⁶ E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 23.

Velmi krutě si s Chody pohráł samotný císař Leopold I. Chodští delegáti, čekající na rozhodnutí ve Vídni, totiž obdrželi od dvorské kanceláře na základě příkazu císaře další reskript s datem 18. května 1693, který měli Chodové doručit osobně pražským místodržícím. Obsah tohoto reskriptu byl z pohledu práv Chodů zcela právně nicotný a nicneříkající, císařovi šlo zřejmě pouze o to, aby chodské delegáty dostal do Prahy. Místodržícím se v něm pouze přikazovalo, aby vykonali císařský reskript z 12. května a doručitelům listu nedali ublížiti.²⁹⁷

Chodové nepředpokládali, že by je samotný císař jakkoli obelstil a domnívali se, že v rukou z Vídne přinášejí konečné rozhodnutí ve věci jejich privilegií, že tak dosáhli konečného vítězství a v Praze jim po doručení tohoto reskriptu budou oficiálně navracena a potvrzena jejich stará práva a svobody. *Vůbec ale netušili, že s sebou do Prahy odnášejí definitivní ortel nad chodskou svobodou.*²⁹⁸

*Lstivý způsob, jehož tu použil císař vůči chodským vyslancům, svědčil jistě o naprostém nepochopení primitivní duše chodského sedláka, spoléhajícího skálopevně na sílu práva a spatřujícího v císaři jediného pána a ochránce práv.*²⁹⁹

Kozina, Hrubý a Ecl se cestou z Vídne do Prahy opět zastavili doma na Chodsku. Zde zavládlo obrovské nadšení poté, co se chodští sedláci od svých zástupců dozvěděli, že do Prahy nesou originální a samotným císařem vlastnoručně podepsaný list, kterým jsou osvobozeni od všech robot a jsou jim navracena všechna jejich stará práva. Můžeme se pouze domnívat, co za tímto tragickým nepochopením doopravdy stálo, zda si samotní chodští delegáti celou situaci a obsah císařského reskriptu mylně vyložili či jim někdo v české dvorské kanceláři záměrně interpretoval výsledek jednání a obsah k jejich spokojenosti, nebo sami chodští delegáti vědomě a účelově přeháněli, aby u ostatních zdvihli vlnu nadšení a odhodlání bojovat za svou věc do posledního okamžiku.

Na vlně nadšení z pozitivních zpráv Chodové na shromáždění svolaném krajskými hejtmany v Trhanově 11. června 1693 oznámili, že robotovat nezačnou a že do Prahy vysílají osmičlennou delegaci, ve které byli: újezdský rychtář Jiří Syka, mrákovský rychtář Lorenc Němec, Jan Sladký Kozina, dražnovský rychtář Kryštof Hrubý, chodovský rychtář Jiří Peč, Jakub Brychta a Adam Ecl z Klenčí

²⁹⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 410 - 412.

²⁹⁸ J. Janečková - Poprava ..., s. 75.

²⁹⁹ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 75.

a Wolf Buršík z Postřekova.³⁰⁰ Když delegáti dne 16. června 1693 doručili místodržicím osudný list, ještě stále neměli ani nejmenší tušení, že tímto listem definitivně končí období chodské svobody. Události však dostaly velmi rychlý spád.

Již o dva dny později, tedy 18. června, byla v kanceláři místodržicích na Pražském hradě, na základě přímého císařského rozkazu, všechna chodská privilegia, která v roce 1680 pod pohrůzkou násilí odevzdali Lamingerovi, přímo před očima všech chodských delegátů rozstřížena, zrušena a originály byly spáleny! Místodržící navíc nařídili třem vyslancům (Wolfu Buršíkovi, Kryštofu Hrubému a Adamu Eclovi), aby se vrátili na Chodsko a všechny informovali o tom, co se na hradě stalo, že jim byla zničena privilegia a aby získali od všech obcí sliby úplné poslušnosti a podrobení se vrchnosti. Ostatních pět vyslanců mělo zůstat v Praze jako záruka.³⁰¹

Zároveň místodržící nařídili krajským hejtmanům, aby vypátrali dopisy advokáta Strausse, které zasílal Chodům a informoval je o probíhajícím procesu a jichž bylo třeba k vyšetřování Straussovy viny.³⁰² Lamingerův hejtman Koš se tohoto úkolu ihned svědomitě a horlivě ujal. S několika vojáky a nenáviděným purkrabím Líchou se vydal na statek Kryštofa Hrubého v Draženově, kde měly, dle jeho mínění, být předmětné dopisy uschovány.

Ve statku Kryštofa Hrubého ale jeho ani nikoho dalšího nenašli. Statek tedy důkladně prohledali a podařilo se jim nalézt alespoň 8 straussových dopisů. Při návratu z Draženova byli úředníci napadeni místními sedláky, ke kterým se ještě přidali újezdští. Jan Selner, přezdíváný Čtverák, strhnul purkrabího Líchu z koně a ostatní ho odzbrojili a uvěznil. Sám Koš byl nucen uprchnout a ostatní členové jeho doprovodu byli nelítostně zbiti. Purkrabí Lícha byl uvězněn v Újezdě a měl být propuštěn, jakmile budou Chodům vráceny ukradené dopisy. Koš však celou situaci popsal tak, že Chodové nechtějí Líchu propustit, dokud nevrátí odňaté dopisy a jemu, Košovi, vyhrožují, že ho zabijí a roztrhají na kusy, jakmile jej dopadnou.³⁰³

---

³⁰⁰ J. Janečková - Poprava ..., s. 75.

³⁰¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 416.

³⁰² F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 106.

³⁰³ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 106.

Lékař a spisovatel Georg Leopold Weisel v jedné ze svých monografií zabývající se selským povstáním let 1691-1695 popsal celou událost následovně: „Jan Selner, zvaný Čtverák, uchopil koně purkrabího (Líchy, pozn. Autora) za uzdu a strhl jej z koně, ostatní jej odzbrojili a uvěznil. Koš sám, jemuž sedláci také hrozili smrtí, musel se spasiti rychlým útekem, jsa na vyzvání Čtverákovo pronásledován chodskými mladíky až k Domažlicím. Dvěma z průvodců Košových odňali sedláci pušky a nelítostně je zbili.“³⁰⁴

Do této chvíle bylo možno chodský odboj charakterizovat pouze jako odpírání roboty a jakousi pasivní rezistenci, tento útok se pak již musel dát kvalifikovat jako agresivní vzpoura poddaných proti vrchnosti. Velmi reálně také hrozilo, že se vzpoura rozšíří i do jiných panství. Jakmile Koš velmi barvitě vylíčil okolnosti tohoto přepadení, bylo zbylých 5 členů chodské delegace v Praze předvedeno před místodržící, kde byli bití a nuceni složit slib poslušnosti. V opačném případě pak bude na Chodsko vysláno vojsko a povstání bude velmi tvrdě a krvavě potlačeno. Chodští vyslanci odepřeli slib poslušnosti a jeden po druhém vypověděli, že budou dělat, co činí ostatní, poněvadž stojí všichni za jednoho. Místodržícím došla se vzpurnými sedláky trpělivost a nechali je okamžitě vsadit do žaláře na novoměstské radnici. Navíc vydali prohlášení, kterým informují, že se skutečně již jedná o otevřenou vzpouru, proti které musí být tvrdě zasáháno a musí být potlačena i za použití hrdelních trestů.

Místodržící na Chodsko vyslali vojsko, jehož jedna část se měla dostavit z Chebu (80 mušketýrů z Chebu a asi 25 dragounů ze Žatecka) a druhá z Prahy (50 vojáků pražské posádky a 26 pěších dragounů z Podbrdská).³⁰⁵ Velením byl pověřen krajský hejtman Hora z Ocelovic, který obě posádky spojil u Horšovského Týna. Druhý krajský hejtman hrabě Wunschwitz se kvůli nemoci nedostavil. V průběhu vojenských operací proti odbojným Chodům bylo zapojeno i královské a krajské město Plzeň. Počátkem července odjíždí hejtman Hora ze svého statku Pučlice do Plzně, aby se zde poradil s důstojníky o průběhu akce. Protože dragouni přijeli bez střeliva, hejtman jej zde opatřil.³⁰⁶ Vojsko mělo nejdříve osvobodit purkrabího Líchu a následně obsadit i všechny vzdorné

---

³⁰⁴ L. G. Weisel - Aus dem Neumarker Landestor: die Volkskunde eines Aufklärers herausgegeben von Josef Blau. Reichenberg: F. Kraus, 1926, s. 159-161.

³⁰⁵ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 107.

³⁰⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 423.

vesnice. Hlavním úkolem vojenské akce bylo dopadnout všechny vůdce rebelie, uvěznit je v Plzni a ostatní prosté sedláky přimět ke složení slibu poslušnosti.

Rozvášněné Chody poněkud zchladil návrat tří vyslanců z Prahy, kteří poreferovali o tom, že všechna chodská privilegia byla před jejich očima zničena a anulována. Ve snaze odvrátit hrozící vojenský zásah, propustili Chodové purkrabího Líchu již 1. července. Hrubý (dle zprávy hejtmana „*nejpřednější z celé této povstalecké luzy*“)³⁰⁷ se společně s Ecllem ještě jednou vydali do Vídně.

Ani propuštění purkrabího Líchy však nezastavilo připravenou vojenskou akci. Horou vedené oddíly (čítaly asi 180 mužů, ke kterým Hora ještě navíc nechal zavolat na svůj statek Puclice asi 130 mužů, kteří měli být jakousi zálohou a měli být nasazeni v případě potřeby) zaútočily 6. července 1693 na „horní“ vsi Újezd, Draženov, Chodov, Postřekov a Klenčí. Vesnice nekladly nijak velký odpor při obsazování vojáky, po jeho dokončení ale sedláci stále odmítali složit slib poslušnosti.

Ještě téhož dne nechal Hora 72 sedláků uvěznit v Domažlicích. Další zajatí Chodové, zejména z Chodské Lhoty, Klíčova a Pocinovic již tak stateční nebyli. Obviňovali se navzájem a nakonec se všichni shodli a svalili vinu na Kozinu, Forsta a Hrubého, kteří je prý k odporu nutili. Další cca. dvě stovky sedláků z ostatních vesnic uprchly i se svými rodinami do okolních lesů. *Chodové byli ve svém otevřeném odporu důslední: utíkali s celými rodinami, dobytkem a dokonce za sebou zanechávali pustá stavení, aby je vojsko nemohlo využít.*³⁰⁸ 7. července obklíčilo vojsko Tlumačov, odkud také uprchlo mnoho sedláků, kteří se spojili s předchozími dvěma stovkami uprchlíků, čímž jejich počet stoupl na téměř čtyři sta.

Když se vojsko přesunulo do Domažlic, snažil se Hora přimět k poslušnosti oněch 72 zajatých Chodů. Ti ale stále a vytrvale poslušnost odmítali a prohlašovali, že nechtějí za pána Lamingerera ani nikoho jiného. („*Nehuznáváme žádnýho jinýho pána než císaře pána – jeho jenom chcem poslouchat'. Děj se, co děj! Ha, šický ajť třeba zhyne - sme na to šecko připraveni.*“)³⁰⁹

³⁰⁷ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 107.

³⁰⁸ J. Janečková - Poprava ..., s. 76

³⁰⁹ F. Teplý - Chodové ve sporu ..., s. 120.

Hora s tímto postupem tedy neuspěl, a tak 10. července poslal 30 zajatců do vězení do Plzně, 20 do Stříbra a 13 do Horšovského Týnce.³¹⁰ Hora poté zaslal místodržícím zprávu, ve které jim sdělil, že se mu sice z odbojných sedláků slib poslušnosti nepodařilo dostat, ale že již jsou zastrašeni, třebaže jsou stále „tvrdí jako pařezy“, jsoucť štváni svými vůdci, vídeňskými vyslanci a hlavně ženami, jež jsou téměř ještě tvrdohlavější než jejich muži, které stále popuzují k vytrvalosti.³¹¹

*Na výzvy ke vzdání se odpovídaly, že si dají spíše držet ze sebe řemeny, než aby se odhodlaly k poddanství a robotě.*³¹²

Hora z Ocelovic tedy změnil taktiku a přešel na vyčkávání. Dal střežit zemské hranice, aby žádný z Chodů nemohl uprchnout. Domníval se, že dříve nebo později hlad vyžene skrývající se sedláky z lesů. Tato změna taktiky se začala vyplácet již po několika dnech, kdy počáteční nadšení z Chodů opadlo, začaly se tenčit či úplně docházet zásoby potravin, na polích zrálo obilí, blížily se žně a valná většina sedláků začala dokonce pochybovat o smyslu celé akce. Někteří sedláci z Mrákova, Tlumačova a Klíčova tedy opustili své úkryty v lesích a slib poslušnosti složili.

Postupně se k nim začali přidávat další a další, až se tímto způsobem vzdala většina vzbouřených obcí. Nakonec se přidaly vesnice všechny kromě Lhoty a Pocinovic, což lze spíše přičítat tomu, že byly hlavnímu dění natolik vzdáleny, že si přítomnost vojska ani neuvědomovaly, než jejich vytrvalosti a přesvědčení v oprávněnost a smysl celé akce.

Před tím se o průběhu akce dozvěděli v Praze místodržící a nebyli nikterak spokojeni. Dokonce nařídili plzeňským krajským hejtmanům, aby si opatřili od městské rady v Plzni tři polní děla s dostatečným počtem granátů se zkušenou obsluhou. K použití děl nakonec nedošlo, neboť v mezidobí se většina vzbouřených vesnic vzdala a slíbila poslušnost.

Zbývalo tedy už jen přimět k poslušnosti ony vzdálené vsi Pocinovice a Lhotu, a proto se sem Hora 14. července s vojskem vydal. Nejprve 15. července časně ráno obklíčil Pocinovice a začal zatýkat rebely. Když se někteří snažili na koních prorazit kordon hlídající vesnici, padl omylem výstřel (mimočodem

---

³¹⁰ L. G. Weisel - Aus dem Neumarker Landestor: ..., s. 161.

³¹¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 425.

³¹² F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 109.

vůbec jediný za celé období chodských povstání) a jeden ze vzbuřenců byl smrtelně raněn³¹³, čehož se zřejmě ostatní sedláci zalekli a všichni se Horovi druhý den na trhanovském zámku oficiálně vzdali, svalující vinu na Forsta, Kozinu a Hrubého.³¹⁴

„Tak bylo ve 12 dnech potlačeno takřka bez výstřelu Chodské povstání, vyprovokované z největší části neobratným postupem úřadů a ovšem i surovým jednáním Lamingerových úředníků.“³¹⁵

Hejtman Hora se dokonce ve svém dopise místodržícím z 16. července 1693 velmi omlouval, že ke střelbě došlo, neboť prý k ní došlo nešťastnou náhodou a on k ní nedal žádný rozkaz.

Odpor chodských vsí tak byl definitivně zlomen. Všichni zástupci chodských obcí se sešli 17. července na trhanovském zámku a složili slib poslušnosti. Dostavili se skutečně konšelé a rychtáři všech chodských vsí, aby přiznali, že se „*skrže zlých lidí nabádání*“ provinili proti vrchnosti a že jí slibují naprostou poslušnost a že budou konat roboty dle patentu z roku 1680.

Tak bylo v pouhých dvanácti dnech potlačeno chodské povstání, na jehož eskalaci mělo kromě neobratného jednání úřadů a nepochopení obsahu jednání před orgány samotnými zástupci Chodů, největší vinu především velmi surové počínání Lamingerových úředníků, jednajících dle rozkazů samotného Wolfa Maxmiliána Lamingera. Jak jeho úředníci jednali s Chody, bylo zřejmé z výpovědi újezdského Vaňka, kterého trhanovský úředník zbil holí tak, až krvácel a musel 14 dní ležet, a to jen proto, že přišel pozdě na robotu³¹⁶

Hejtmané poté propustili všechny vězně z Plzně, Stříbra, Horšovského Týnce a Domažlic. Ve vězení byli ponecháni jen vůdci vzpoury, za které byli označeni: Matěj Just, David Forst z Tlumačova, Jan Sladký (Kozina) z Újezda, Kryštof Hrubý z Draženova, Wolf Kaiser z Chodova, Jiří Syka, Adam Ecl z Klenčí, Lorenc Zdanovec, Jan Selner (Čtverák) z Újezda, Jiří Strnad a Wolf Buršík z Postřekova.³¹⁷

---

³¹³ pozn. autora - jméno zastřeleného Choda není nikde v dochovaných pramenech zaznamenáno, neboť v roce 1693 nebyla ještě pro obec Pocinovice vedena matrika zemřelých.

³¹⁴ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 109.

³¹⁵ F. Roubík – Dějiny Chodů u Domažlic, ..., s. 429.

³¹⁶ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 109.

³¹⁷ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 429.

Pět chodských delegátů z původně osmi vyslaných zůstávalo stále v Praze ve vězení a odpíralo složit slib poslušnosti, netušíce, že jejich krajané byli nuceni kapitulovat před hrubou vojenskou silou.³¹⁸ Započalo se s jejich výslechy a nátlaku odolali pouze Kozina a Syka a dále tvrdošíjně odpírali poslušnost s tím, že nemohou takto podvést své druhy na Chodsku. Ostatní tři (Brychta, Němec a Peč) se zalekli a poslušnost přislíbili. Jiří Peč, bývalý Lamingerův sloužící, zakončil výpověď slovy: „Proti vrchnosti jest darmo válčiti!“³¹⁹

Při výsleších nežaluje Kozina na nikoho ze svých krajanů, nikomu z nich ani v nejmenším nepřitěžuje, ale odvolává se stále jen na to, že nechce nic jiného, než čeho si přejí všechny chodské obce. Nevymlouvá se, nelže, nežaluje – klidně se přiznává ke všemu jednání, jehož se jako mluvčí svých krajanů zúčastnil, jsa stále pevně přesvědčen o tom, že jednal správně a poctivě.³²⁰

---

³¹⁸ J. Janečková - Poprava ..., s. 79.

³¹⁹ J. Janečková - Poprava ..., s. 79.

³²⁰ F. Roubík – O Janu Sladkém Kozinovi, Plzeňsko, List pro vlastivědu Západních Čech, ročník X., číslo 2, 1928, s. 24.

11.) Kapitola X. - Proces s vůdci chodského odboje

Další a poslední dějství chodské tragédie se odehrávalo převážně v Praze. Jednáním s chodskými zástupci byla pověřena mimořádná vyšetřovací komise složená z členů apelačního soudu. Členy komise vyjmenovává ve své monumentální publikaci Dějiny Chodů u Domažlic dr. Fr. Roubík: *president apelace Václav Vojtěch hrabě ze Šternberka, přisedící apelace Daniel Václav Mirabell z Treuhofen a Bellis, pán na Zelené Hoře, Horažďovicích, Sedlci, Drnholci a Krupce, Adam Max Chanovský z Dlouhé vsi na Smolotelech, Jiří Václav Schwabl ze Schwalbenfeldu a dr. Jan Michal Knecht.*³²¹

Již 22. června si tato komise předvolala chodské vyslance Jiřího Syku, Jiřího Peče, Jana Sladkého, Jakuba Brychtu a Lorence Němce a vyzvala je ke složení slibu poslušnosti. Chodové tvrdili, že nemají plné moci od svých obcí a odmítli, kvůli čemuž byli následně vsazeni do podzemních žalářů Novoměstské radnice na dnešním Karlově náměstí. Tehdy totiž ještě netušili, že jejich souputníci na Chodsku již kapitulovali před tvrdou vojenskou silou. Dá se předpokládat, že pokud by takovéto informace měli, asi by tak tvrdohlavě ve svém odporu nesetrvávali.

Pár dní poté rozhodla zvláštní vyšetřovací komise apelačního soudu o vině a trestu. Apelační rada dr. Knecht, jakožto referent apelační komise v této věci, vynesl 30. července 1693 rozsudek, který byl však nečekaně mírný. Tři hlavní vůdci povstání Kozina, Syka a Just byli odsouzeni k jednomu roku nucených prací v železech, baron Tunkl měl jít na půl roku do vězení a Brychta, Němec a Peč měli být propuštěni na svobodu, pokud potvrdí svůj slib poslušnosti Lamingerovi.

Apelace uvážila nestranně všechny důvody pro i proti, jsouc si plně vědoma toho, že tresty nutno vyměřovati s hlediska všeobecného dobra, v uvážení všech okolností, ne tedy s hlediska práva všeobecného, ale práva politického, a podle příkladů, jak takovéto případy dopadly jinde. Apelace byla vedena zásadou „malum, quod bene latet, non est movendum“ (nemá se hýbati zlem již dobře skrytým). Není dobré dráždit znovu poddané, probouzet tak spícího zlého psa a rozněcovati nový oheň. V městském právu A 37 § 5 se stanovuje: „aby

---

³²¹ F. Roubík - Dějiny Chodů..., s. 418.

vždycky více byli nakloněni k milosti, k slitování a k milosrdenství, nežli k přísnosti, potud pokud by osoby, příčiny, místo a časové toho potřebovaly“³²²

Laminger byl tímto mírným rozsudkem velmi rozezlen a ihned se proti němu ohradil a odvolal. Využil svých vlivných přátel z vídeňských kruhů a požadoval přísnější potrestání chodských rebelů. Na přímý rozkaz císaře tak byla ustanovena nová vyšetřovací komise z apelačních radů Františka Maxmiliana Hartmanna z Klarštějna, Daniela Volfa Mirabella z Bellis a Trychhofu a dr. Jana Michala Knechta, přičemž poslední dva jmenovaní byli již členy komise předchozí.

Tato vyšetřovací komise měla za úkol znovu celou chodskou rebelii podrobit důkladnému prozkoumání, opětovně vyslechnout uvězněné chodské rebely a připravit podklady k definitivnímu rozhodnutí. Dle zprávy místodržícím z 18. listopadu téhož roku nebyly shledány právní důvody pro změnu původního rozhodnutí. Znovu mají proběhnout výslechy uvězněných Chodů v Plzni a Domažlicích, které měly být prováděny před řádnými hrdelními soudy.

Potvrzení mírných rozsudků nad chodskými vzbouřenci však bylo pro Lamingera naprosto nepřijatelné. Okamžitě začal jednat, aby dosáhl, čeho od počátku dosáhnout chtěl - potrestání Chodů nejpřísnějšími tresty. Nejvíce usiloval o hlavu Jana Sladkého, jehož označoval za nejnebezpečnějšího z rebelů a který ho několikrát urazil tím, že mu osobně odmítl slíbit poslušnost. Za další viníky označil Hrubého, Syku a Forsta.

Díky svým několikrát osvědčeným vlivným známým dosáhl Laminger toho, že dne 1. prosince žádali místodržící komisi o uvážení společenské nebezpečnosti vůdců a vyzývali ji k vynesení přísnějších až exemplárních trestů. Všichni vězni, ať v Praze (věznění v novoměstské radnici - Kryštof Hrubý sem po svém zatčení ve Vídni musel dojít pěšky a v železech), Domažlicích nebo Plzni (zde uvěznění Jan Selner, Adam Ecl, Jiří Strnad a Volf Buršík), mezitím v nuzných podmínkách v podzemních kobkách marně očekávali své propuštění.

V novoměstské radnici strádali vězni hladem a zimou, konkrétně se jednalo o Syku, Peče, Sladkého, Brychtu a Němce. Čtyři novoměstští vězňové se 27. ledna 1694 obrátili na místodržící s prosbou a vylíčením své nelehké situace.

---

³²² Práva městská Království českého a Markrabství moravského spolu s jejich krátkou sumou od M. Pavla Krystyána z Koldína. Ed. J. Jireček, Praha 1876, s. 21, čl. 37, odst. 5.

Hrubý byl nejprve vězněn pět týdnů ve Vídni, poté musel v okovech vykonat cestu pěšky do Prahy, kde strávil již 15 týdnů v těžkém podzemním žaláři a v okovech.

Ostatní vězni trpěli v nuzných podmínkách již téměř 30 týdnů. V dopise místodržícím proto líčili, že „v kládě přes 30 týdnů věznění a hladem a zimou stísnění“³²³ žádají o propuštění na hrdelní reverz a slibovali dědičnou poddanost a prosili o slitování s jejich ženami a dětmi. Místodržící dopis postoupili komisi, která odpověděla, že odsouzení a tresty pro Syku a Sladkého ještě nepotvrdil císař a že Forst a Hrubý nemohou očekávat mírnější trest než jejich dva kolegové. Poněvadž všichni již dříve a několikrát odmítli složit slib poslušnosti, navrhla Komise zamítnout jejich žádost o propuštění.

Stravu, ošacení a další potřebné věci nejprve Chodům do vězení dodávala Eva Ješková, která bydlela vedle novoměstské radnice a které zůstali vězni dlužni za dodané věci celkem 67 zlatých a 21 krejcarů. Nebyl to jediný dluh, který Chodové během boje za svá práva udělali. Jiří Hofer, hostinský „*U zlatého krkavce*“ ve Vídni, kam Chodové opakovaně při svých výpravách do Vídně zavítali a kde se stravovali na dluh, poněvadž z vybraných peněz vypláceli pouze advokáty, vyčíslil svou pohledávku na plných 106 zlatých. Jako zástavu mu zde Chodové ponechali svá poslední a nejdůležitější dvě privilegia, která zde také nenávratně zmizela.

Celý chodský proces je pak typickou ukázkou, jak fungovala tehdejší justice. Apelační komise podlehla nátlaku místodržících a Lamingera, nijak se proti zasahování do vyšetřování a konečného rozhodnutí nezapřela a na nátlak místodržících pak tato tříčlenná komise vydala nový návrh rozhodnutí, zcela diametrálně odlišného od prvního rozsudku z roku 1693.

8. února 1695 byl předložen císaři k definitivnímu rozhodnutí návrh rozsudku nad vůdci chodského odboje. Viníci byli rozříděni do tří skupin dle míry svého zavinění.

- V první skupině byli tři „*arcisvůdcové, popouzeči a neustálí buřiči*“ Jan Selner, Kryštof Hrubý a Jan Sladký, kteří byli odsouzeni k trestu smrti!

---

³²³ J. Bílek – Bílá místa české historie 1, ..., s. 375.

- Ve druhé skupině byli Adam Ecl a David Forst, kteří měli být po tři dny vystaveni na pranýř, poté měli být zbičováni a vypovězeni ze všech dědičných zemí bez možnosti návratu.
- A konečně třetí skupina, která byla rozdělena na několik pododdělení:
  - v prvním byli zařazeni Adam Podestát z Újezda, Fridrich Kostlivý z Klenčí, Jan Strnad z Pocinovic a Matěj Just - všichni odsouzeni na tři léta nucených prací v železech.
  - V druhém pododdělení odsouzení Bartl Schmidt z Postřekova, Martin Bečvář, Michal Svačina, bývalý klenečský purkmistr a Wolf Buršík měli vykonat roční nucenou práci v železech.
  - Zbylí viníci ve 3. podskupině byli odsouzeni na tříměsíční nucenou práci a byli jimi Jan Scharkan, Martin Suda, Mikuláš Kubojic a Jan Bečvář, bývalý rychtář z Pocinovic. Tunkl měl být poslán na tři roky na uherskou hraniční pevnost a vídeňský Strauss a jeho solicitátor Nedorost měli být ještě vyslechnuti³²⁴

Výše uvedený návrh rozsudku však musel být nejdříve schválen císařem, poněvadž obsahoval i návrhy hrdelních trestů.

Císař rozsudek potvrdil 9. září 1695, tedy 26 měsíců po zatčení vídeňských vyslanců, ale poněkud v mírnější podobě.³²⁵ Ze tří předních vůdců rebelie má být v Plzni popraven pouze jeden, jenž bude v Praze uznán nejvíce vinným. Ostatní dva měli být odsouzeni na deset let nucené práce v železech v Komárně. Adam Ecl a David Forst měli být posláni na dva roky nucených prací na uherské pevnosti Raab (dnešní Győr, pozn. autora) a Podestát, Kostlivý, Strnad a Just byli odsouzeni k jednomu roku práce v železech.

Ostatní obvinění měli být propuštěni na ostrý hrdelní revers, kterým slíbí poslušnost své vrchnosti. Tunkl, jenž by podle císařova přesvědčení zasluhoval rovněž trest smrti, byl odsouzen pouze na tři roky vězení v pevnosti Raab. Toto snížení trestů proti původnímu návrhu odůvodňoval císař Leopold I. zásadou *ut poena sit ad patos, terror autem ad multos* - potrestáním nemnohých, že mají býtí zastrašeni mnozí.³²⁶

³²⁴ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 114.

³²⁵ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 115.

³²⁶ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 453.

Jakmile došel do Prahy dlouho očekávaný císařský ortel, bylo místodržícími nařízeno vyšetřovací komisi, aby okamžitě označila toho ze tří hlavních viníků chodského odboje, kterého považuje za největšího buřiče a který má být popraven.

Mezitím 1. června 1695 draženovský rychtář Kryštof Hrubý ve vězení zemřel, podlehnuv útrapám těžkého podzemního vězení - „*splatil dluh přírody, a tak se sám osvobodil od hrozícího mu trestu*“, jak uvedli komisaři ve své zprávě místodržícím ze dne 13. října.³²⁷ Komisi tedy zbývalo vybrat mezi Selnerem a Kozinou.

Komise vypracovala velmi rozsáhlé právní odůvodnění, ve kterém určuje, který z nich je více vinen. Kozina prý byl společně se zemřelým Hrubým nejurputnějším a nejhouževnatějším obhájcem chodských záležitostí, tvrdohlavě vynucoval navrácení starých privilegií, několikrát odmítl složit slib poslušnosti Lamingerovi a vrchností opovrhoval. Byl tedy označen za hlavního strůjce a vůdce chodské rebelie, a to dokonce i přes to, že Selner vztáhl ruku na Lamingerova purkrabího. Kozina tedy jakožto hlavní viník má být v Plzni popraven provazem.

Můžeme pouze spekulovat, jak moc velký vliv na rozhodnutí v této podobě měl sám Laminger, poněvadž v rozhodnutí z února byl označen jako nejvíce nebezpečný Selner, nicméně dá se předpokládat, že Kozina byl za největšího viníka označen přímo z přání Lamingera, který se zcela jistě více obával sebevědomého, statečného, výmluvného a přirozeně inteligentního újezdského sedláka Koziny než prudkého Selnera.

Třeba že neumí číst ani psát - pokračovali komisaři v Kozinově charakteristice – je přece jen nejvýmluvnější a ve svých útocích nejnebezpečnější. Lze-li Čtverákovu provinění omluvit pravděpodobnou opilostí - končili komisaři - činil Kozina vše z vlastní vůle, napomínaje z Vídně Chody, aby se nedali nikým zastrašit ve svém odporu³²⁸

---

³²⁷ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 116.

³²⁸ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 116.

*Volba padla na Kozinu, jehož přirozená výmluvnost a inteligence zdála se s politického hlediska daleko nebezpečnější a jenž setrval ve svém odporu proti vrchnosti i přes dlouhé a těžké věznění.*³²⁹

Plzeňským krajským hejtmanům bylo nařízeno 27. října, aby svolali všechny Chody do Trhanova a zveřejnili zde rozsudek. Dále měli s Lamingerem dohodnout termín vykonání exekuce, které se samozřejmě chtěl Laminger osobně účastnit a měli také zajistit přepravu odsouzeného do Plzně a zde na magistrátu zařídit vše potřebné k vykonání poprav. Termín poprav pak byl po dohodě s Lamingerem stanoven na 28. listopadu.

Plzeňští krajští hejtmané, jimiž tehdy byli za panský stav František Vilém hrabě z Klenového a Janovic, pán na Žinkově a Radkovicích, a za stav rytířský Benedikt František Steinbach z Kranichštějna na Lichtenštějně a Krašovicích svolali na 23. listopadu do Trhanova všechny Chody, hejtmané jim přečetli císařský ortel (datován 24. listopadu)³³⁰ a nechali je potvrdit hrdelní revers, kde zástupci Chodů (chodovský? ³³¹ Ecl, postřekovský Bečvář a pocinovský Bečvář) na věky za všechny Chody prohlašovali, že litují svého provinění a slibují své vrchnosti budoucí poslušnost a poddanství.³³² – „*a přijali od nich hrdelní revers, v němž prohlašovali na věky za všechny Chody nynější i budoucí, že litují svého provinění a slibují své vrchnosti poslušnost i poddanství.*“³³³

Zbývalo již jen provést exemplární potrestání určeného hlavního viníka chodské rebelie.

---

³²⁹ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 82.

³³⁰ Zřejmě z tohoto důvodu některé prameny uvádí jako datum svolání Chodů do Trhanova 24. listopad.

³³¹ Adam Ecl je zde uveden jako „chodovský“, přičemž ostatní zdroje ho uvádí, jako sedláka z Klenčí pod Čerchovem.

³³² F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 117.

³³³ J. Koutná – Historie domažlických Chodů, ..., str. 32.

12.) Kapitola XI. – Život Jana Sladkého (Koziny)

Nyní se ve stručnosti zastavme u toho, kdo vlastně byl Jan Sladký, zvaný Kozina? Proč právě on byl označen za nejnebezpečnějšího vůdce chodského boje za stará práva? Jak získal důvěru svých druhů a proč tak zavile nenáviděl svého pána?

Z dostupných pramenů toho ovšem moc nevíme. Neexistují žádné záznamy, které by dokládaly, odkud se rod Sladkých na Chodsko dostal. Eduard Maur zastává domněnku, že prvním Sladkým, doloženým na Chodsku, byl Vavřinec, narozen roku 1580 a měl pocházet z osamělého statku ležícího mezi Újezdem a Draženovem. S rodovým jménem Sladký se můžeme poprvé setkat na Chodsku až počátkem 17. století, kdy v Draženově na usedlosti „*hu Drastilů*“ křtil roku 1633 Jiří Sladký s manželkou Barborou jejich dceru Maruši. Zajímavostí je, že tito Sladcí obhospodařovali tento draženovský statek po více než 300 let, kdy roku 1945 zde zemřel poslední Sladký – hospodář Jiří.

Další rod Sladkých se usadil v Újezdě, hospodařil na statku „*hu Rosochů*“ a prvním doloženým hospodářem z rodu byl Vavřinec Sladký, děd Jana Sladkého Koziny. Vavřinec Sladký s manželkou Dorotou žili na této usedlosti (gruntu) od třicátých let 17. století s dětmi Janem (otec Koziny), Bedřichem a Annou.³³⁴

Na Chodsku bývalo v té době zcela běžné, že nejstarší syn rodu se přiženil na jiný grunt a jeho otec pak hospodařil dál na rodinném statku s mladšími dětmi. Dvůr „*hu Rosochů*“ předal Vavřinec mladšímu synovi Bedřichovi. Jan se totiž oženil s Annou Havlovic z Újezda, která ovšem svůj rodinný statek nezdělala a oba bratři tak hospodařili na rodném gruntu. Zde se také narodil 10. září 1652 „*Honziček Rosochuc*“, pozdější rebel a chodský hrdina.

Jan Sladký se tedy narodil v září roku 1652 v Újezdě, a jak popsáno výše, jeho rodným domem nebyl statek u Kozinů, ale blízký grunt u Rosochů, který vlastnil jeho strýc Fridrich Sladký. Otec Jana, také Jan, zde u svého bratra v té době žil a statek u Kozinů, pojmenovaný po původním majiteli, zakoupil až později. V té době již žilo v Újezdě několik rodin Sladkých, bylo tedy nutné je odlišit právě uvedeným přídomkem. Tak tedy vznikla přezdívka - Kozina, která

---

³³⁴ V. Sladký – Zastánci práv chodského lidu, Domažlice, 1948, str. 8.

nejprve přešla na něj a posléze i na všechny jeho děti, které tu později hospodařily. Prvním z nich byl syn Jan. Otec Jan zemřel v roce 1671, matka Anna o deset let později. Ani jeden z rodičů se tak naštěstí nedožil synovy potupné smrti na šibenici.

Jan Sladký ve svých dvaceti pěti letech uzavřel dne 9. května 1678 sňatek s Dorotou Pelnářovou v kostele v Klenčí a zhruba v téže době převzal po otci i újezdský grunt.

Kozinův grunt nepatřil v Újezdě k největším, ale ani k nejmenším. Na žebříčku újezdských sedláků stál Kozina zhruba uprostřed.³³⁵ I přes to, že nevládl nijak velkým majetkem, byl Kozina mezi ostatními obyvateli velmi vážen, o čemž svědčí fakt, že byl velmi často brán za kmotra nově narozeným dětem a jako důvěryhodná osoba se účastnil také dalších úředních jednání.

*Kozinova manželka Dorota mu stačila povít mezi sňatkem v roce 1678 a uvězněním manžela v roce 1693 celkem šest synů. Průměrný interval mezi porody činil v Kozinově rodině 2,5 roku.*³³⁶

Vysoká natalita v Kozinově rodině byla ovšem vykoupena i vysokou mortalitou, což byl jev v tehdejší venkovské společnosti poměrně běžný. Vždyť v Domažlicích a okolí v 1. polovině 18. století umíralo až 30% novorozeňat před dovršením svého prvního roku. A právě smrt zasáhla do osudů rodiny Kozinů velmi tvrdě a krutě. Počátky manželství Jana a Doroty byly bezproblémové až idylické. Mladá žena přiváděla na svět manželovi jednoho syna za druhým: roku 1678 Jiřího (pouhé čtyři měsíce po svatbě), roku 1680 Ondřeje, roku 1682 Matěje a roku 1685 Adama.³³⁷

V roce 1687 však Chodsko zasáhla neznámá epidemie, zřejmě největší, která tu za poslední desítky let řádila. Jednou z jejích prvních obětí se stal Kozinův druhorozený syn Ondřej. V té době byla Dorota znovu těhotná, a když se synek narodil, dostal jméno po zemřelém bratrovi. Ovšem ani z něho se rodiče neradovali dlouho, zemřel totiž do jednoho měsíce od narození. To však pro rodinu nebylo vše. Mezi úmrtími obou Ondřejů si epidemie ještě vyžádala život pětiletého Matěje. Jeho jméno pak dostal další syn, narozený v roce 1689. Tento

---

³³⁵ E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 27.

³³⁶ E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 28.

³³⁷ E. Maur - Kozina a Lomikar, ..., s. 28.

syn bohužel zemřel jako čtyřletý v roce 1693 zhruba v době, kdy se jeho otec vracel z Vídně a krátce před tím, než byl nadobro uvězněn.

Po manželově smrti zbývali jako opora manželce sedmnáctiletý syn Jiří a desetiletý Adam. Bohužel i starší Jiří zemřel necelých sedm let po otcově smrti. Z Kozinových synů tak zbyl pouze Adam, který později převzal grunt po matce a hospodařil na něm po mužské linii se svou manželkou Markétou Ledvinovou, dcerou újezdského rychtáře. Grunt drželi potomci Koziny až do roku 1847. Adam Sladký byl tedy pokračovatelem rodu Kozinů. Pro srovnání rozdílnosti osudů jednotlivých rodin se sluší poznamenat, že všech šest synů a tři dcery, které měl Kozinův přítel Kryštof Hrubý s manželkou Voršilou, svého otce přežilo.

K výše uvedenému je třeba se zmínit i o úhlavním rivalovi chodských sedláků vedených Janem Sladkým, poněvadž smrt v té době nebyla součástí pouze života venkovanů, ale „navštěvovala“ i šlechtické rodiny. Ze tří dětí, které se narodily Wolfu Maxmiliánovi z Laminger s paní Kateřinou Polyxenou, přežily otce pouze dvě dcery. Jediný syn Wolf Jan Antonín zemřel v dětství, a poněvadž oba bratři Wolfa Maxmiliána nebyli ženati, jejich rod tímto vymřel. Alespoň v tomto ohledu byl tedy Kozina úspěšnější svého soka.

Zajímavou je i otázka, jaká byla úroveň vzdělání chodských sedláků a rebelů? Bylo by příliš jednoduché odpovědět, že všichni čeští poddaní byli negramotní. Pravdou sice zůstává, že to po většinou při výsleších před úřady o sobě tvrdili sami vůdci chodského povstání, lze se však domnívat, že se mohlo jednat o pouhou taktiku a vědomý klam. Co však můžeme tvrdit téměř s určitostí je, že žádný z pěti Chodů, kteří byli vězněni od roku 1693 v Novoměstské radnici, se neuměl podepsat, Kozinu nevyjímaje. V různých dochovaných materiálech jej totiž podepisuje písař a v návrhu rozsudku nad Kozinou se výslovně uvádí, že neumí číst ani psát.

Někteří z Kozinových druhů ovšem psaní a čtení ovládali. Např. Kryštof Hrubý na konec dopisu (sice psán rukou písaře) své ženě Voršile připojil vlastní rukou podpis „*Kryštof Hrubej*“ a poznámku „*ze vsi Dražianova*“. Číst a psát uměl i zámožný sedlák Adam Podestát z Újezda, a proto během chodské rebelie fungoval jako jakýsi chodský „kancelista“.

Jestliže Kozina nevyňikal mezi ostatními vzděláním ani majetkem, musel to být jeho charakter, který ho předurčil do pozice vůdce a díky němuž se stal hlavní postavou chodských sedláků v jejich boji proti vrchnosti. Kozina byl jistě člověkem velmi statečným, vytrvalým a pevně přesvědčeným o správnosti boje, který vedl. Dá se předpokládat, že byl i velmi tvrdohlavý a vzdorovitý, vždyť to byl právě on, kdo jako první veřejně pochyboval o pravosti císařského reskriptu z 12. ledna 1693 a strhl tím k odporu i ostatní.

Kozinovo počínání během vzpoury naznačuje i dosti o jeho zarputilosti. Když na jaře 1693 jeho druhové oznámili císaři svoji kapitulaci, on proti tomuto kroku ostře protestoval. Z tohoto období také pochází již několikrát zmíněný Kozinův výrok: „*A kdybych měl být i oběšen, zemřu přece jako poctivý člověk*“³³⁸, kterým reagoval na výtku Straussova sollicitátora³³⁹ Nedorosta, že je rebelant a že za to draze zaplatí. David Forst dokonce později vypověděl, že Kozina dokonce utekl z kanceláře, aby nemusel poslouchat podobná napomínání. Ostatní prý za ním museli vyjít ven a zde ho přemluvit k návratu.

Stálost v názorech, pevnost v přesvědčení a nezlomnou odhodlanost prokázal i v době, kdy i jemu již mohlo být jasno, že celá chodská věc je již ztracena a jak se asi vyvine celá situace. Nezlomný zůstal i v momentě, kdy v temném vězení musel přihlížet tomu, jak jeho přátelé a druhové při výsleších postupně podléhají tlaku, zanechávají odporu a zbaběle ve snaze zachránit svůj krk, svalují vinu jeden na druhého. Sám však vytrval, odmítal se podrobit nátlaku a odmítal slíbit poslušnost, neboť prý k tomu nemá mandát od svých krajanů. Zřejmě právě tento postoj, vytrvalost a tvrdohlavost hraničící až s drzostí byly hlavním důvodem, proč Laminger horlivě usiloval o hlavu právě Koziny.

*Tato pevná víra prostého člověka v právo to také byla, jež vedla Kozinu v jeho neústupném boji s Lamingenem, v boji, v němž tento újezdský sedlák vystupuje i ve světle úředních pramenů vždy tak sympaticky.*³⁴⁰

---

³³⁸ J. Janečková - Poprava ..., s. 74.

³³⁹ Sollicitátor - právní zástupce s omezeným oprávněním jen k některým úkonům.

³⁴⁰ F. Roubík – O Janu Sladkém Kozinovi, ..., s. 23.

13.) Kapitola XII. - Poprava Jana Sladkého Koziny

V úvodu této kapitoly se vraťme na jaro roku 1693, kdy ve Vídni, v kanceláři advokáta Strausse Jan Sladký pronesl: „*A kdybych měl být oběšen, zemřu přece jako poctivý člověk*“.³⁴¹ K tomuto se vracím z toho důvodu, abych tím dokumentoval, jak moc odhodlaný a oddaný přesvědčení o správnosti starých práv Jan Sladký byl.

Poslední a jistě i nejčernější a nejsmutnější období chodského boje za stará práva se odehrával v královském a krajském městě Plzni, kam byl Kozina převezen ihned po rozkazu místodržícím ze dne 27. 10. 1695. *Kozina byl převezen do plzeňského vězení, které se nacházelo na radnici (ve sklepě v jejím zadním traktu) již od jejího vystavení ve druhé polovině 16. století až do dvacátých let 19. století, kdy byla postavena v zadní části radnice do dnešní Veleslavínovy ulice nová vězeňská budova stojící zde dodnes. Dohled nad vězni vykonával hospodář šatlavní a posel právní (biřic). V letech 1697-1701 vykonával funkci hospodáře šatlavního a posla právního František Štrajzl, pravděpodobně tedy dohlížel i na Kozinu.*³⁴²

Na mimořádném zasedání městské rady dne 26. 11., tedy pouhé dva dny před datem exekuce, byl čten přípis krajských hejtmanů o přečtení rozsudku a účasti zástupců chodských vsí na popravě v Plzni. Tehdy se Kozina pravděpodobně dozvěděl rozsudek smrti.³⁴³

V těchto dnech také chodští zástupci dle nařízení vyrazili do Plzně. Na základě příkazu místodržících byli předně vybráni ti, kteří se rebelie aktivně účastnili. Královské krajské město vybral k provedení exemplárního trestu samotný císař Leopold I.

Nadešel den poprav, tedy čtvrtek 28. listopadu 1695 a Jan Sladký vychází z radnice, pravděpodobně jako poslední odsouzený za zvonění radničního zvonu, kterým se vyzvánělo zločincům (Schiebl jej nazývá „Salus“). Na mimořádném zasedání městské rady dne 26. listopadu bylo rozhodnuto, že v adventním čase se

---

³⁴¹ F. Roubík - Dějiny Chodů..., str. 309

³⁴² J. Janečková – Poprava ..., s. 83.

³⁴³ J. Schiebl - Radnice královského města Plzně, Plzeň 1912, s. 48.

tímto zvonem odsouzeným zvonit nemá a má se pro tyto účely použít jiný zvon na škole.³⁴⁴

Za účasti vybraných chodských sedláků prošel smuteční průvod Pražskou branou, přešel přes řeku Radbuzu po dřevěném mostě a dal se na návrší směrem k dnešní čtvrti Doubravka, kde bylo na Pražském předměstí na mírném návrší zbudováno popraviště. *Plzeňská „spravedlnost“, staré plzeňské popraviště se nacházelo na návrší nad Pražským předměstím, nad pravým břehem a ohybem řeky Mže za soutokem s Radbuzou, za místem zvaném Bubec, v místě rozcestí staré cesty na Doubravku, tam kde odbočovala k plzeňskému lazaretu.*³⁴⁵

Tento exemplární trest oběšením měl být dle příkazu císaře Leopolda I. pro výstrahu všem chodským rebelům proveden za jejich účasti a před jejich očima. Hrdelní trest oběšením tehdy hrozil především lidem s nevalnou pověstí. Součástí takového trestu bylo i ponechání těla na šibenici a odeřnění řádného obřadu. Oběšení bylo tedy značně zneuctujícím trestem, zasahujícím ve svém společenském významu i rodinu popraveného.³⁴⁶

Bylo vybráno 66 Chodů, kterým bylo nařízeno, aby se svými synky do Plzně vydali a popravy se zúčastnili. Účast dětí byla odůvodněna tím, že si tak vezmou z popravy příklad a nebudou se již nikdy protivit vrchnosti. *Hluboká soustrast tkvěla každému diváku na tváři. Nevěšeliť žádného vraha, žádného lupiče, ba ani zločince, měl umřít člověk nevinný, jenž se nedopustil žádného těžkého provinění, měl býti odpraven mužný sedlák uprostřed svých krajanů, zasazující se za bývalé svobody, za slávu i naději chodského lidu- na vzor i příklad odstrašující, aby jeho rodákům už nikdy na mysl nepřišla touha po zlatých časech selské samostatnosti.*³⁴⁷

Jmenný seznam vypovídá o promyšleném výběru oněch 66 chodských sedláků – z každé vsi byly vybrány vlivné osoby (rychtáři, konšelé nebo jim spřízněné osoby) nebo přímí účastníci rebelie. Z Chodova byl přítomen Jiří Peč, z Klenčí Jan Jehlík mladší (syn rychtáře), Svačina (rychtář a purkmistr), Zahořík

---

³⁴⁴ Roku 1695 byla 1. neděle adventní 1. prosince. Městská škola stála mezi radnicí a kostelem sv. Bartoloměje. O radničním „Salusu“ J.Schiebl, Plzeň v pověsti, legendě, tradici a škádlivce, I, Plzeň 1933, s. 98.

³⁴⁵ J. Janečková – Poprava ..., s. 85,

³⁴⁶ P. Sokol, J. Hajšman – Po stopách plzeňské spravedlnosti. Historie a topografie hrdelního soudnictví, Domažlice, Nakladatelství Českého lesa, 2010, s. 17,

³⁴⁷ F. Teplý - Chodové ve sporu ..., s. 126.

Tomáš (rychtář), Jakub Brychta (rychtář), z Postřekova syn rychtáře Hojdy, Volf Buršík (účastnil se povstání, uvězněn v Plzni 26. 7.1693), z Draženova Jiří Vondraš (rychtář), z Újezda starý Ledvina (pravděpodobně Ondřej Ledvina (Kozinův svědek na svatbě), Jiří Sladký - Rosocha, bratranec Jana Sladkého, Jiří Elychar (kmostr Jana Sladkého), ze Stráže Štěpán Mleziva (rychtář), z Tlumačova Lorenc Zdanovec (konšel), z Mrákova Jan Příbul (konšel), Lorenc Němec (rychtář), z Klíčova Jakub Kuska (rychtář), Štěpán Jindra (rychtář), Pavel Jindra (rychtář), ze Lhoty Martin Panoš (konšel), z Pocinovic Jan Strnad (konšel, uvězněn v Plzni 26.07.1693, odsouzen k jednomu roku nucených prací v železech). V seznamu nejsou uvedeny žádné ženy, což dokládá fakt, že boj za stará práva byla tehdy na Chodsku výhradě záležitost mužů.

*A tak byl dne 28. listopadu r. 1695 Jan Sladký, zvaný Kozina, v Plzni městským katem Bartolomějem Kvičalou oběšen před zraky svých krajanů, pro jejichž dobro a bývalá práva se obětoval.*³⁴⁸ *Statečný Chod umíral dlouho, dusil se vahou svého těla prý celou půlhodinu.*³⁴⁹

Kati, nebo také mistři ostrého meče, či mistři popravčí tvořili ve středověku a raném novověku zvláštní skupinu městské společnosti. Protože přicházeli do styku s lidskou krví, vykonávali torturu, odklízeli mrtvoly lidské i zvířecí, byli považováni za tzv. snižené lidi. Tento pohled byl přenášen na celou rodinu, a tak docházelo k jakési společenské izolaci mistra popravčího a jeho rodiny. Kati ani jejich potomci nemohli vykonávat žádné jiné „pocitivé“ řemeslo, měli vyhrazené své místo v kostele, kam museli vcházet bočním vchodem, měli vyhrazený i speciální stůl s židlí o třech nohách v hospodě a pivo pili z bezuchého džbánku, aby nikdo byť jen nedopatřením nepoužil věci, kterých se dotýkal kat.³⁵⁰ Popravčí bydleli se svou rodinou v tzv. katovnách, které se stavěly mimo město, či na jejich okrajích, v zastrčených uličkách a u hradeb.³⁵¹

Příjmení dotyčného popravčího, jenž ze světa sprovodil chodského hrdinu, se však v matrikách a dostupných pramenech často objevuje v několika variantách: Kvičala, Křičala, Kříž, Křížek, Křič, Křička.

³⁴⁸ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 456.

³⁴⁹ J. Bílek – Bílá místa české historie 1, ..., s. 375.

³⁵⁰ P. Sokol, J. Hajšman – Po stopách plzeňské spravedlnosti, ..., s. 49.

³⁵¹ J. Janečková – Poprava ..., s. 91.

Domnívám se, že existují dvě možná vysvětlení, jak lze tyto záměny chápat. Tím prvním může být fakt, že písaři neznali přesné příjmení popravčího a tudíž jej každý zapsal po svém, a tím docházelo k různým zkomoleninám. Lze se však také domnívat, že mohli v nepřímém dobovém sledu působit ve městě i další popravčí podobného příjmení (patrně Kříž), jehož příjmení mohlo být taktéž zaměňováno. Toto druhé vysvětlení je spíše spekulativní povahy, poněvadž jej nemohu podložit hodnověrným zdrojem či podkladem, nicméně jako možnost se vcelku nabízelo.

Bartoloměj Kvíčala zemřel 28. července roku 1700, a poněvadž jeho syn Václav byl v té době ještě nezletilý (narodil se roku 1691), nastoupil na katovské řemeslo Jan Huss. Ten byl prvním z katovské dynastie Hussů, která v Plzni působila více než 100 let.³⁵²

Poprava se konala na místě nynějšího Plzeňského Prazdroje, blízko vodárenské věže a přesné místo je označeno křížkem.³⁵³ *V roce 2005 bylo místo poprav upraveno, na podstavec pod křížkem byla upevněná nová deska s textem: ZDE BYLO POPRAVIŠTĚ, NA KTERÉM SKONAL 28. LISTOPADU 1695 JAN SLADKÝ KOZINA BOJOVNÍK ZA PRÁVA CHODŮ.*³⁵⁴

Místo popraviště však bylo v roce 2007 přesněji určeno Janem Hajšmanem, který ho následně lokalizoval asi 110 metrů severně od vodárenské věže. V knize „*Po stopách plzeňské spravedlnosti*“ pak podrobněji rozebírá, na základě jakých podkladů k tomuto posunu v tradičním vnímání místa plzeňských poprav došlo.³⁵⁵

Kozinovo tělo viselo na šibenici pravděpodobně až do 26. listopadu následujícího roku, tedy bez dvou dnů celý rok! Podle hrdelního řádu totiž tělo odsouzeného viselo tak dlouho, dokud samo nespadlo, nebo se neutrhla oprátka. Teprve potom si mohli pozůstalí ostatky vyprosit a pohřbít, nebo měly být zahrabány pod šibenicí. Co se však doopravdy stalo s ostatky Jana Sladkého Koziny, dodnes není hodnověrně známo a objevují se pouze dohady a spekulace.

---

³⁵² P. Sokol, J. Hajšman – *Po stopách plzeňské spravedlnosti*,..., s. 51,

³⁵³ M. Novotný – *Říkalo se mu Kozina*, ..., str. 72.

³⁵⁴ J. Janečková – *Poprava* ..., s.100.

³⁵⁵ P. Sokol, J. Hajšman – *Po stopách plzeňské spravedlnosti*,..., s. 87 a 101-111,

Zmínka o ostatcích Jana Sladkého se neobjevuje ani ve zprávě plzeňských konšelů, kteří rozhodli 21. ledna 1697, aby „*popravec zejtřejšího večerního času, v přítomnosti práva, dvou přísežných, žida oběšeného* (jednalo se o žida Izáka Jacoba, jenž byl oběšen v lednu 1696 vedle již popraveného Jana Sladkého Koziny) *sníti a zahrabati hleděl.*“³⁵⁶ Ostatky Jana Sladkého zůstávaly pravděpodobně i nadále viset na šibenici, poněvadž o nich se zpráva konšelů ani Apelačního soudu nijak nezmiňuje.

Jedna z mnoha pozdějších teorií zabývajících se tím, jaký byl osud ostatků Koziny, hovoří o tom, že v roce 1920 byly na místě dřívější šibenice nalezeny kosti a lebka, jež byly považovány za ostatky chodského hrdiny a v duchu tehdejší silné Kozinovské legendy, byly pohřbeny na hřbitově sv. Jiří v Doubravce. Tradovalo se totiž, že ostatky byly po spadnutí ze šibenice tajně příbuznými odneseny a pohřbeny právě na hřbitově sv. Jiří v Doubravce. Tajně proto, že jakákoli manipulace s ostatky popravených vyvolávala podezření z čarodějnictví a byla tvrdě postihována.³⁵⁷

Místodržící tedy 17. ledna 1696 oficiálně oznámili císaři, že Kozina již v Plzni „*vzal svou odměnu provazem*“, ale o tom, že by Kozina vyřknul dnes již legendární větu o pozvání Lomikara na „*boží súd*“, není nikde zmínky. Podle některých historiků je vznik této „*lomikarovské legendy o božím súdu*“ přisuzován převoru domažlického kláštera Arnoštu Papstmannovi, kterému se zřejmě zalíbila podobná data úmrtí dvou největších postav chodského odboje a vytvořil tak na konci 18. století onu známou historku, ve které těsně před smrtí z šibenice Kozina praví směrem k Lamingerovi: „*Lomikare, Lomikare, do roka ha do dne zvu tě na boží súd, hin se hukáže...*“.

Pokud by se opravdu jednalo o historickou událost a Kozina by tato nebo podobná slova skutečně pronesl, zcela jistě by se o tom objevila zmínka v úřední zprávě, kterou krajští hejtmané zaslali místodržícím, aby tak řádně zdokumentovali tvrdošíjnost v Kozinově odporu. Můžeme se domnívat, že ani samotný Laminger by neopomněl toto zaznamenat, nebo by alespoň o zaprotokolování usiloval, aby tak ospravedlnil své zákulisní intriky a vlivy,

---

³⁵⁶ P. Sokol, J. Hajšman – Po stopách plzeňské spravedlnosti,...., s. 105 a také v J. Janečková, Poprava Jana Sladkého Koziny,...., s. 89-90.

³⁵⁷ P. Sokol, J. Hajšman – Po stopách plzeňské spravedlnosti,...., s. 107.

jimiž zvrátil původní mírný rozsudek nad rebely a zároveň by tím ještě více poukázal na Kozinovu odbojnost a rebelii.

Na zápisu v klášterní kronice *Summarium rerum memorabilium conventus Tustensis* je překvapivý především neobvyklý postoj Papstmana, jenž tu zcela zjevně straní poddaným a Kozinu nazývá dokonce ušlechtilým mužem. Sotva se podaří zjistit, zda jde o skutečnou osvícenskou sympatii k utlačovaným Chodům, nebo jde o reakci pojosefínské doby na reformy Josefa II., který rušil kláštery a omezoval jejich moc, což zasáhlo i augustiniánský klášter v Domažlicích.³⁵⁸

Dr. František Roubík ve svém pojednání „*O Janu Sladkém-Kozinovi*“, jež bylo publikováno v periodiku Plzeňsko, pravil: „*A chodský tento mučedník za práva svého lidu zasluhuje si vskutku pozornosti a slavné památky, kterou mu věnovali vděční potomci.*“³⁵⁹ S vyřčeným lze plně souhlasit a jsem šťasten, že i já - rodilý Chod z Domažlic, mohu touto prací přispět k další vzpomínce na hrdinské činy a život tohoto „nejslavnějšího a nejznámějšího“ chodského sedláka a Choda vůbec.

Zůstává nám tedy tichá úcta k muži pevného charakteru, jenž zůstal věrný svému přesvědčení o správnosti věci, za kterou bojuje, o pravosti a platnosti chodských privilegií a který zůstal nezlomen dlouhým vězněním a nakonec si došel pro smrt na plzeňské šibenici. Jan Sladký-Kozina i Kryštof Hrubý, který tak trochu zůstává ve stínu „slavnějšího“ spolubojovníka, položili život za stará chodská práva a za všechny chodské sedláky. Je však potřeba se zmínit o tom, že ostatky Kozinova těla visely na šibenici ještě více jak rok po vykonání popravy a jaký byl jejich následný osud, není z dostupných pramenů známo.

Chodské povstání bylo tedy definitivně potlačeno a zbývalo se již jen vypořádat s ostatními odsouzenými. Místodržící upozornili císaře na nemalé finanční obtíže, které jsou spojeny s přepravou odsouzených do vzdálených Komárna a Raabu. Laminger totiž odmítal hradit k tomu potřebný náklad, činící za 26 dní cesty 130 zlatých bez průvodců. Lamingerovi proto přišla vhod žádost novoměstských vězňů, aby směli svůj trest odpykat v Čechách a nikoli v Uhrách. Laminger se již nedočkal vyřízení za svého života.

---

³⁵⁸ J. Kramařík – Látky a motivy nejstarších verzí kozinovské pověsti, In: Český Lid, roč. 50, číslo 6, Etnologický ústav Akademie věd ČR, Praha, 1963, str. 322,

³⁵⁹ Fr. Roubík – O Janu Sladkém Kozinovi, ..., s. 21.

Tři chodští odsouzcenci David Forst, Adam Ecl a Jan Selner (Čtverák) si nakonec mohli odpykat trest v Čechách, avšak v těžkém novoměstském vězení, kde se marně domáhali příspěvku na své stravování, marně upozorňovali, že jim přisouzený trest již uplynul (kromě Selnera) a že mají doma manželky a 19 živých dětí. Teprve, když se za ně přimluvil nový majitel trhanovského panství hrabě Stadion, jemuž ovšem šlo především o tři robotní síly, rozhodl císař 1. října 1698, že „nejmilostivěji promíjí“ Chodům v Praze uvězněným trest jim přisouzený a že mohou být propuštěni na ostrý hrdelní revers, že se již nikdy nedopustí odboje proti vrchnosti. Ecl, Selner a Forst si tedy odpykali celkem tři roky a devět měsíců ve vězení.³⁶⁰ Propuštěni byli 17. října 1698 po složení přísahy v kanceláři Nového Města pražského, kde slíbili, „že nikdy více nic takového, co by proti milostivé vrchnosti čelilo, předsevzítí, k žádnému protivenství neb pozdvižení svolovati ani v tom se najíti dáti nechtějí a nemají“.³⁶¹

Nakonec ani samotný Volf Maxmilián Laminger si neužil dlouhého klidu po ukončení dlouholetých sporů s poddanými, poněvadž zemřel náhle, pravděpodobně raněn mrtvicí, necelý rok po Kozinově smrti. Mrtvice ho zastihla 2. listopadu 1696 ráno, pravděpodobně po snídani, když se věnoval psaní.³⁶² Že úmrtí Lamingera bylo náhlé, dokládá i fakt, že nebyla nalezena žádná závěť, což bývalo v tehdejších časech zvykem. Historikové se nicméně domnívají, že Laminger byl již delší dobu nemocen a jeho stav se postupem času stále zhoršoval, což dokládají porovnáním jeho podpisů, kdy v období před jeho smrtí měl rukopis již velmi kostrbatý. Byl pohřben do krypty kostela sv. Martina v Klenčí pod Čerchovem.

Většina relevantních historických pramenů se shoduje na tom, že Laminger zemřel ráno, když se ve své komnatě věnoval psaní korespondence, poněvadž ho náhle zasáhla mozková mrtvice. Chodskem se ovšem tradovaly i jiné verze, líčící jeho skon. Nejtrádovanější „poudačkou“ (chodsky – bulačinou povíadačka, vyprávění, příběh - pozn. autora) mezi samotnými Chody je zároveň i ta nejepičtější.

---

³⁶⁰ F. Roubík, K. Váchal - Boj chodského lidu, ..., s. 117.

³⁶¹ F. Roubík - Dějiny Chodů ..., s. 459. Rada Starého Města Pražského místodržícím 21. 10. 1698.

³⁶² E. Maur - Kozina a Lomikar..., s. 31.

Traduje se totiž, že po vyřčení kozinových slov na šibenici se Lomikar zasmál a nepřikládal jim jakoukoliv důležitost. A právě proto, že výzvě na „*Boží súd*“ nevěřil a považoval ji za pošetilost, uspořádal Laminger rok po Kozinově popravě na trhanovském zámku trachtaci.

„Vo půlnoci vstál za stolem, nalil si skleničku vína a vykřik vesele: Kozino, chýbáš, rok pryč a já tu eště! V tom stál ve dvěřích černej pes s ohnivým jazykem. Lomikar pad' a bylo po něm. Ten zlej si pro něj přišel.“³⁶³

Roku 1697 prodala z nutnosti vdova po Wolfu Maxmiliánovi z Laminger Kateřina Polyxena, rozená z Lobkovic, panství Trhanov děkanovi würzburské kapituly Jiřímu Jindřichu svobodnému pánu Stadionovi, aby mohly být zaplaceny četné dluhy, které po Lamingerovi zůstaly.

Rod Stadionů držel Chodsko až do počátku 20. století, když 13. 9. 1908 vymřel po meči. Závěrem nutno dodat, že i s novou vrchností neměli Chodové bezproblémový vztah. K nové vlně nepokojů došlo již v letech 1706 a 1707, když již nešlo o platnost starých privilegií, ale o dodržování robotního patentu.

Chodové se však ani po Kozinově smrti nevzdali myšlenky získání ztracených svobod. Poslušní poddaní se z nich nestali nikdy. I za Stadionů si Chodové velmi často stěžovali na útlak ze strany vrchnosti, ale úřady prošetřující jejich stížnosti daly vždy za pravdu vrchnosti.

Právní poradenství v těchto věcech poskytovali Chodům Domažličtí a roku 1707 došlo k prvnímu většímu pokusu chodského odporu, který skončil předpokládaným neúspěchem, což odnesli trestem vězení domažličtí měšťané Lindenthaler a Eberhard za své rady Chodům proti vrchnosti.

Chodské vesnice se pustily do prudkého odporu proti vrchnosti i v roce 1767, kdy si nejdříve opatřily z archivu českého místodržitelství opisy spisů o starých bojích svých předků, aby se mohly poučit z chyb, které vedly k neúspěchu těchto starších snah. Tento odboj pak dosáhl takové intenzity, že k jeho potlačení muselo být povoláno vojsko, zatímco chodští sedláci vysílali dle zvyku svá poselstva do Prahy a Vídně k císařovně Marii Terezii. Vojsko odboj sice velmi rychle potlačilo, ale chodským stížnostem nebyl ani tímto konec.

---

³⁶³ Č. Zíbrt – Jan Sladký Kozina, In: Národní listy, Roč. 48, č. 238, 29.08.1908, s. 1,

Rezignovaný výrok jednoho z chodských rychtářů v Kozinově době: „*Proti vrchnosti jest darmo válčiti!*“ platil i v 18. století, a tak teprve r. 1848 dočkali se Chodové spolu s ostatními poddanými v zemi zrušení nenáviděné roboty po staletém boji, v němž od poloviny 16. do druhé poloviny 18. století vyslali přes 200 často velmi četných poselstev do Prahy i za císařem do Vídně a říše.³⁶⁴

Odkaz Jana Sladkého Koziny, hrdinného bojovníka za práva a svobody však na Chodsku přetrval dodnes. Např. příjmení Kozina se stále objevuje nejen v chodských vesnicích, ale i v Domažlicích, nejde však o přímé pokračovatele rodu. Na slavného hrdinu se vzpomíná nejen v muzeu Chodska v Domažlicích, ale samozřejmě také v jeho rodném Újezdě, kde je mimo jiné od roku 1958 otevřena *Pamětní síň Jana Sladkého Koziny* v Kozinově statku. Expozice je po rekonstrukci zaměřena na historii chodské rebelie a na život Chodů. Zhlédnout je možné dříve používané hospodářské nástroje, chodské kroje, obyčeje a zvyky. V senci (světnici) lze usednout za stůl, který pochází z doby, kdy na statku hospodařil Kozina a lidová pověra praví, že pokud si pohoupáte vystavenou dětskou kolíbkou, do roka a do dne můžete očekávat narození potomka.

Přímo nad rodnou vsí Jana Sladkého – Újezdem u Domažlic - stojí na vrchu zvaném Hrádek, cca. 2 km od centra Újezdu, asi největší vzpomínka a pocta Kozinovi – jeho 3,2 m vysoká pískovcová socha.

Kozina je zobrazen podle typu kanonizovaného Mikolášem Alešem v jeho ilustracích: ostře řezaná tvář s dlouhými vlasy pod širokým kloboukem, v nezapnutém šerkováku, tj. dlouhém světlém kabátu, má košili, v praštěnkách (žlutých kožených kalhotách pod kolena) s širokým pásem a ve vysokých botách. V pravé ruce drží čakanu, tradiční nástroj chodské stráže, v levé, přitisknuté na hrud', pergamen s královským privilegiem. Při noze mu sedí pes. Na kamenné plintě nápis: "*DLE NÁVRHU F. HOŠKA PROVEDL Č. VOSMÍK 1895*". Do přední části pomníku je zasazena téměř nečitelná mramorová deska: "*PRŠŤ Z BOJIŠTĚ U ZBOROVA / VLOŽILA SOKOLSKÁ ŽUPA ŠUMAVSKÁ / 1928*". Je zajímavé, že pomník je orientován směrem k Plzni, kde byl popraven, nikoliv k Domažlicím.

---

³⁶⁴ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 83.

Myšlenka na postavení pomníku k dvoustému výročí Kozinovy smrti se poprvé objevila již při instalaci pamětní desky na Kozinově statku v Újezdu u Domažlic v roce 1885. Desku z černého mramoru nesoucí vyzlacený nápis, zasazenou do nově postavené vstupní brány statku, zhotovila pražská firma Sandtner. Ve stejném čísle Posla od Čerchova popisujícím výpravné oslavy jejího odhalení bylo oznámeno, že jistý peněžní příspěvek, který přišel až po zaplacení desky, bude věnován na zřízení pomníku „uprostřed vesnice Újezd". Pak však celý podnik nadlouho ustrnul a další zmínku najdeme až o pět let později v roce 1890, kdy na schůzi v Újezdě bylo blízcí se výročí připomenuto. Podobně neurčitá zpráva z konce roku 1893 oznamuje, že Újezd se připravuje na výstavbu Kozinova pomníku.

Hybatelem akce se stal majitel Kozinova statku Jan Žambůrek, který stál již za zřízením desky. Ten opatřil povolení ke sbírce a na 26. března 1894 sezval *"interesenty k důvěrné poradě do místností Měšťanské besedy (...), v které ustanoveno 15 pánů sběratelů"*, mj. tak významná jména jako Antonín Steidl, Petr Hana či Max Duffek. Ti se zavázali "pořádat sbírky" (tj. individuálně shromažďovali příspěvky proti potvrzení) a "podnik ten (...) dle sebraných darů provést". Tito sběratelé tak vytvořili jakýsi neoficiální komitét pro vznik pomníku. Diskuse na zastupitelstvu města Domažlice nad finanční podporou mj. ukazuje, že tu od začátku existoval problém s umístěním pomníku. Město totiž svůj příspěvek 50 zlatých podmínilo tím, že pomník bude stát na vrchu Hrádek nedaleko Újezdu, nikoliv v samotné vsi.

Přímo tímto problémem se zabývá příspěvek v Poslu od Čerchova, který také argumentuje ve prospěch umístění mimo vesnici. To prý dovolí, aby se k pomníku přihlásily všechny chodské obce; navíc zvolená lokalita má i hlubší symboliku, neboť se jedná o historické místo chodské hlídky. Největším oponentem mezi samotnými sběrateli byl agilní hostinský Žambůrek, majitel Kozinova statku, který chtěl pomník z pochopitelných a zištných důvodů umístit přímo před ním. „Komitét“ se ale drtivou většinou usnesl vyzvat obec Újezd, aby dala k dispozici místo na Hrádku. (Žambůrek si pak u pomníku otevřel zájezdní hostinec, který roku 1900 prodal hraběti Stadionovi.)

16. března se poprvé objevuje informace, že pomník byl zadán mladému pražskému sochaři Františku Hoškovi (1871–1895), který již na počátku dubna dodal sádrový model a 1. dubna 1895 podepsal smlouvu na částku 1400 zlatých.

Kozinu zobrazil vzpřímeného, pevně stojícího s levou nohou mírně nakročenou jako ztělesnění stálosti a neústupnosti. V levé ruce přitisknuté na hrud' pevně svírá pergamen s královským privilegiem, o které šlo ve sporu Chodů s Lamingerem z Albenreuthu.

Vybavil ho charakteristickými atributy chodské strážní služby – v pravé ruce drží čakan, u nohou mu sedí velký pes. Na sobě má tradiční chodský oděv – široce rozhalený šerkovák, dlouhý světlý kabát, který vzadu spadá téměř na zem, a tím tvoří kompaktní sochařskou formu, dále praštenky, žluté kožené kalhoty pod kolena, vysoké boty a na hlavě široký klobouk, který se zvláště uplatňuje při pohledu zdola. Nadživotní, ovšem na dané místo vlastně příliš malé měřítko (monumentálnější socha by vyžadovala mnohem větší finanční náklady), je vyváženo umístěním na vysoký sokl, který zdůrazňuje vertikální postavu obhlížející chodský kraj. Socha samotná se však tím až příliš vzdálila pohledu diváka a bezprostřední komunikaci s ním.

Sochař František Hošek byl velkým příslibem českého sochařství. Narodil se v Bechyni a byl jedním z prvních žáků zdejší odborné keramické školy, kterou absolvoval v roce 1886. Myslбек, u něhož studoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole, ho prý považoval za svého nejnadanějšího žáka. Krátce po dodání modelu však přichází tragický závěr jeho života: Hošek onemocněl střevním tyfem a 9. května 1895 v pouhých 24 letech zemřel v pražské Všeobecné nemocnici.

Na doporučení Myslbeka a Stanislava Suchardy byl k realizaci pomníku podle Hoškova modelu vyzván Čeněk Vosmík (1860–1944), v té době již zkušený sochař. Na začátku června byly přivezeny tři kamenné bloky, z nichž Vosmík se spolupracovníky ze svého ateliéru Františkem Škrábou a Václavem Langerem na místě samém sochu vytvářeli.

23. června 1895 proběhla slavnost vložení listin do podstavce, které se zúčastnilo několik set lidí. Zdálo se, že již nic nemůže ohrozit zdárnou realizaci pomníku. Při osazování horní části sochy však praskl provaz, kterým už předtím sochaři vytáhli dva těžší kusy, a poprsí se pádem značně poškodilo. Ulomené ruce s čakanem a pergamenovým svítkem pak byly osazeny na štítu Kozinova statku, kde se nacházejí dodnes³⁶⁵. Vosmík ale provedl rychlou opravu bez podstatného

---

³⁶⁵ viz příloha písm. m) na straně 182.

navýšení ceny a prodloužení termínu – na místo na svatého Václava bylo slavnostní odhalení odloženo na 6. října 1895.

Už o den dříve byl v 19 hodin v každé chodské vesnici zapálen do daleka viditelný oheň. V den slavnosti vyšel z domažlického náměstí průvod údajně dvaceti tisíc lidí. Při vlastním odhalení byla přítomna celá řada známých osobností, mj. Alois Jirásek, Ignát Herrmann nebo Jaroslav Kvapil, což podtrhovalo celonárodní rozměr celé akce. Hlavní řečník říšský a zemský poslanec František Schwarz zdůraznil roli Chodů jako bojovníků, v 19. století už nikoliv na zemské, nýbrž na jazykové hranici.

Pomník byl veřejností dobře přijat a stal se jedním z význačných symbolů celého kraje. I později byl místem velkých manifestací: například 3. července 1938 se u něj sešlo na třicet tisíc lidí. Při záboru pohraničí na podzim roku 1938 údajně komise vytyčila hranici těsně před pomníkem, ovšem místní ji přes noc posunuli, takže Němci prý nakonec přistoupili na to, že pomník zůstane v okleštěném Československu. V roce 1943 byl pomník poškozen Němci a na konci druhé světové války i střelbou. V roce 1947 jej opravil domažlický sochař Václav Amort.³⁶⁶

V „řeči“ pomníků jsou protikladné osudy Koziny a Lomikara nejpatrnější. Zatímco Kozinův pomník se tyčí nad krajem, naproti tomu Lomikarův „pomník“ – náhrobek v kostele v Klenčí je záměrně sešlapáván a na Lomikarovu rakev podle nově vzniklé tradice chodská mládež hází větracím okénkem krypty kameny (Kramářik 1972: 132-134). Když byla krypta v roce 1945 otevřena, byla plná kamení, přitom ale nejvíce poškozena byla rakev Johanna Filipa Stadionu z rodu pozdějších majitelů panství.³⁶⁷

Poprvé od uložení ostatků posledního zde pohřbeného Stadionu – Františka Serafa roku 1845 byla tedy krypta otevřena 14. listopadu 1945. Otevření hrobky se zúčastnili i spisovatel Jan Vrba a malíř František Michl. Krypta byla původně vystavěna pouze pro Lomikara – Wolfa Maxmiliána Lamingera, nakonec v ní bylo pohřbeno celkem jedenáct příslušníků rodu Stadionů, a to včetně dětí.

---

³⁶⁶ M. Fišer - Umění v Domažlicích. Horažďovice: Centrum pro dějiny sochařství Horažďovice o.s. 2015, str. 19-22.

³⁶⁷ Hrbata Zdeněk - Kozinův Újezd. Česká Literatura, roč. 43, č.1, 1995, str. 63.

Podruhé byla krypta odkryta roku 2013, zásluhu na tom měl především klenečský farář Libor Buček, který na zdejší farnosti působil od roku 2008, a nepochybně také pan Zdeněk Procházka, regionální historik, spisovatel a nakladatel. Otevření se účastnili také např. Josef Nejd, ředitel muzea Chodska v Domažlicích a JUDr. Zdeněk Novák, advokát a domažlický zastupitel. (v době dokončení této práce starosta města Domažlice, pozn. autora)

14.) Kapitola XIII. - Závěrečné zamyšlení nad smyslem chodského odboje

Kozinova tragická smrt nás zákonitě musí vést k zamyšlení, zda jeho oběť a v širších souvislostech nakonec i samotné chodské povstání, měly vůbec smysl a nebyly předem odsouzeny k tragickému konci.

Chodské povstání bylo ve své době čímsi výjimečným, a to nejen dobou trvání (bereme-li v potaz celá staletí všemožných snah chodských sedláků za uznání jejich práv a nikoliv pouze poslední etapu těchto bojů, obecně známou jako Chodské povstání, v letech 1692-1695), ale také šíří svobod a úlev, za která Chodové bojovali. V dalším se tento boj víceméně shodoval s dobovými projevy třídního boje. Poddanská hnutí v době po Bílé hoře se se svými požadavky povětšinou obracela do minulosti. Poddaní bránili svá práva a díky nim i svá relativně výhodná postavení, která začala býti ponižována a krácena všemožnými snahami a zásahy ze strany jejich vrchností. Především se poddaní dovolávali svých „starých práv“, která byla zaručena listinami nebo pouze obyčejí jako práva zvyková. Poněvadž se díky feudální roztržitosti lišily poměry poddaných od panství k panství, logicky mohl program boje za práva a svobody oslovit pouze poddané na tom jednotlivém panství a nikdy tyto boje neměly šanci přerůst v konflikt globálnějšího rázu. Však kdo z poddaných by dával všanc svůj život kvůli věci, která se ho až tolik netýkala? Společný program všech byla „stará zvyková práva“, to bylo zřejmě jediné, co tyto poddanské pokusy spojovalo.

Požadavky poddanských hnutí druhé poloviny 17. století nenapadaly feudální systém jako celek, zaměřovaly se a požadovaly pouze spravedlnost a narovnání uvnitř daného vrchnostenského systému, což se dělo z vícero důvodů. Jedním z nich, a vcelku snadno pochopitelným, bylo omezení poddanských práv přímo od úřadů nebo potažmo panovníka. V těchto případech se dalo bojovat pouze za stará práva, která byla poddaným zaručena listinami nebo obyčejí.

Právě porušení tradic a obyčejů byly argumenty, na které úřady měly a v mnohých případech i musely slyšet. Porušení tradic totiž bylo společensky velmi nebezpečné, neboť tím byla narušována stabilita celého společenského systému, poněvadž to byl i právě sám feudalismus, který byl vybudován na základech tvořených z obyčejů, zvyků, výsad a tradic. Pokud by tedy byly

zpochybňovány tradice a výsady svědčící poddaným, byly tím de facto zpochybňovány i tradice a výsady svědčící vládnoucím vrstvám, neboť se mohlo jednat o zpochybnění tradic a privilegií vůbec.

Je nutné na tomto místě také znovu zopakovat, že většina starých královských privilegií byly listiny psané gotickým písmem, a především to byly texty latinské, a tím pádem pro velmi málo vzdělané venkovské obyvatelstvo nebyly příliš srozumitelné. Chodové tedy svůj boj za svá práva vedli poháněni spíše touhou po svobodě a pocitem křivdy, který v nich vyvolávaly jejich (zástavní) vrchnosti, než že by tento houževnatý boj byl založen na perfektních právních analýzách vyvolávajících přesvědčení, že chodští sedláci byli na svých právech jakkoli zkracováni v rozporu s právem tehdejší doby.

Poddaní se s daným systémem v podstatě ztotožňovali, z čehož zřejmě vyplývala i jakási umírněnost jejich snah, neboť se do něho rodili, vyrůstali v něm a byli v něm i vychovávaní. Bylo jim od mala vštěpováno, že tento systém je dán Bohem a na věky. Jen obtížně se tedy odvážili si představit, že je možné tento systém změnit nějakým zásadnějším způsobem. Nebojovali tedy za odstranění všech vrchností, volali pouze po výměně oněch „nespravedlivých“. V mezních situacích, typicky během velkých selských bouří, bylo sice možné zaslechnout, že by bylo dobré zbavit se všech vrchností. Jednalo se však o ojedinělé hlasy a nikdy se tyto snahy nestaly hlavním bodem programů jednotlivých selských hnutí.

Můžeme konstatovat, že Chodové měli i jednu velikou výhodu, či nevýhodu, záleží na úhlu pohledu. Tím byl jejich až naivní lidový monarchismus³⁶⁸, tedy představa o panovníkovi, který je nadstranický, lidský, spravedlivý, dobrý a který se vždy zastává utiskovaných. Tato představa o panovníkovi je něco, co je i v pobělohorských dějinách poměrně silné. Neznamená to, že by poddaní byli až tak naivní a mimo realitu všedních dní, ale panovník byl prostě zcela jiná kategorie, naprosto jiný svět, který stál mimo ně a mimo jejich chápání. Obraceli se k němu s nadějí a přesvědčením, že jejich prosby budou vyslyšeny a bude panovníkem spravedlivě rozhodnuto.

---

³⁶⁸ J. Mikulec - Lidový (naivní) monarchismus v barokních Čechách a jeho zdroje, In: Barokní Praha - barokní Čechie 1620-1740. Sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách, Praha, Anežský klášter a Clam-Gallasův palác, 24.-27. září 2001 / Praha: Scriptorium, 2004, s. 363-375.

Zejména od osmdesátých let 17. století Chodové stále Leopolda I. oslovují, neustále počítají s jeho pomocí proti útisku. Stačilo pak, aby se panovník na delegaci ve Vídni mile usmál a laskavě vyslancům pokynul rukou, a oni si toto gesto ihned interpretovali svým pohledem a ve svůj prospěch. Na základě výše uvedeného je třeba ale ocenit formu boje Chodů za jejich (domnělá) práva.

Především proto, že se rozhodli neřešit své spory krvavou cestou se zbraněmi v rukou, ale také proto, že se opakovaně pouštěli do sporu s vrchností, která disponovala vlivnými konexemi, styky a protřelými advokáty s obrovskými zkušenostmi. Sami sedláci byli přitom zpravidla negramotní.

Nechápejme negramotnost v pejorativním slova smyslu, pro tehdejší dobu to byla skutečnost naprosto běžná. Zároveň to neznamená, že by Chodové byli hloupí, poněvadž jejich statky velice dobře prosperovaly. Chodští sedláci hovořili česky, zatímco soudním jazykem byla němčina. Byli tedy odkázáni na překlady, překladatele, tlumočníky a na advokáty, kteří ale zase mohli být (a mnohdy byli) spřízněni se šlechtou, proti které měli jako zástupci svých mandantů vystupovat. Ve světle všeho výše uvedeného tedy docházelo k situacím, kdy si Chodové byť jen pouhý náznak nějakého dílčího úspěchu vyložili po svém, tedy jako úspěch zaručený. Řada těchto mylných interpretací jednotlivých rozhodnutí soudů, rad advokátů a mnohdy i zjevných a cílených dezinformací, pak byla spouštěčem řady komplikací a situací, které Chodům spíše přitěžovaly.

Stran advokátů, kteří Chody zastupovali či zastupovat měli, lze bez nadsázky říci, že tito z Chodů po většinou pouze „tahali peníze“ a bylo v jejich zájmu započaté spory a soudní pře uměle prodlužovat. Všechny tyto soudní spory totiž byly enormně finančně náročné. Např. za sepsání jedné supliky zaslané v zastoupení Chodů inkasovali jejich právní zástupci částku, za kterou se v té době na chodské vesnici dalo koupit poměrně slušné stavení. Nikdy to nebyly pouze drobné obnosy, v drtivé většině případů se napříč chodskými vesnicemi pořádaly sbírky.

Právní rámec těchto sporů byl velmi důležitý i proto, že dával poddaným naději na spravedlnost a hlavně na možný úspěch jejich snah, poněvadž vůle a odhodlání k činům je vždy dána především vyhlídkou na úspěch, která pokud chybí, tak nemotivuje člověka k činům. Zároveň je tato vůle spjata i s právním vědomím jednotlivé osoby, neboť právě toto mu říká, co je dobré a co špatné, co

si může dovolit a co je zakázáno, čímž je mnohdy právě vůle k činům oslabována. V těchto případech je tedy zapotřebí jakési globálnější a hlubší ideologické ospravedlnění protestu a právě to bylo dáno úctou k tradici a „starému právu“.

Jan Sladký-Kosina je typickým představitelem sympatického kmene domažlických Chodů, jichž vrozené a životem posilované houževnatosti, pevnosti a neústupnosti lze děkovati, že udrželi přes všechny germanisační náporů tuto nejzápadnější českou výspu, vysunutou do německého moře a vydanou po staletí vytrvalým útokům německé přesily. Domažličtí Chodové měli vždy tolik asimilační síly, že dovedli nejen odolat německému živlu mezi ně vrchnostmi usazovanému, ale nadto ještě že počestili vždy v krátké době všechny tyto německé své nové sousedy.³⁶⁹

*Sebevědomí chodští sedláci, zachovávající i po splynutí s ostatními vesnicemi svou tradici odlišnosti od svého okolí, udržují si však i uprostřed a v tak těsné blízkosti četných německých vesnic své ryzí češství a dovedli naopak přirozenou silou své individuality a svéráznosti velmi rychle počestiti i německé rodiny, usazené vrchnostmi do jejich vsí, stojíce tu dosud, nejzápadnější Slované, jako pevná výspa češství, jako „**PEVNÁ VLASTI HRÁZ**“ ...³⁷⁰*

---

³⁶⁹ F. Roubík – O Janu Sladkém Kozinovi, ..., s. 24, také v F. Roubík – Dějiny Chodů..., s. 463.

³⁷⁰ F. Roubík - Zápas Chodů za svobodu, ..., s. 84.

15.) Závěr

Ve své rigorózní práci jsem se zaměřil na podrobné seznámení s historií regionu Chodska a hlavně domažlických Chodů, jakožto zásadních určovatelů a hybatelů toku dějin v této oblasti. Mým hlavním cílem bylo vytvořit ucelený vhled do dějin regionu a jeho obyvatel žijících v okolí česko-německé hranice, na jejich záslužnou činnost při střežení hraničních hvozďů, za což byli odměňováni na tehdejší dobu výjimečnými královskými svobodami a privilegii. Zásadním tématem této rigorózní práce byl boj těchto privilegovaných obyvatel proti vrchnostem, jež je utiskovaly na jejich právech a z toho plynoucí následné snahy za zachování těchto práv až do okamžiku, kdy za tento statečný boj zaplatil jeden z nich tím nejcennějším, co i chudý člověk má – svým životem.

Tento svůj historický exkurz jsem záměrně ukončil popravou Jana Sladkého, řečeného Kozina, poněvadž se domnívám, že právě tato událost byla definitivní tečkou za hrdinským a statečným bojem Chodů za zachování jejich starých práv. Je sice pravdou, že svou poddanskou nespokojenost se svým postavením a vrchnostenským útlakem projevovali Chodové i v následujících staletích, tyto již nikdy ale nedosáhly takové úrovně a intenzity jako na konci 17. století a Chodové již nikdy nebyli tak jednotní a odhodláni bránit jeden druhého a všichni dohromady svá práva, jako právě v dobách Kozinových. Optikou dnešní moderní doby je až neuvěřitelné a těžko pochopitelné, že se do posledního muže, do posledního dítěte či staré ženy, všichni obyvatelé 11 obcí dokázali sjednotit, povstat a odhodlaně bojovat za společnou věc proti společnému utlačovateli, odhodláni položit i život!

Na tomto místě je třeba položit otázku, proč musel boj za práva, svobody a proti útisku, který byl veden bez zbraně, nekrvavě a nepřiliš agresivně, skončit až tvrdými hrdelními tresty a veřejnou exekucí „předáka“ odbojných poddaných, obzvláště vezmeme-li v potaz, že Chodové byli od počátku kvůli své důležité službě při ochraně pohraničí oblíbenci všech českých králů a římských císařů, za což jim tito darovali značnou řádku výsad a privilegii? Dle mého názoru a znalostí historických konsekvencí, se nabízejí 2 možná vysvětlení.

Prvním důvodem by mohl být fakt, že Chodové tvrdošijně bránili svá stará zvyková práva, která však postupem času a změnami právních systémů postupně pozbývala na právní síle. Jednalo se o typický anachronismus, tedy místy až fanatickou představu Chodů, že jejich stará zvyková práva pojmají i po staletích stále stejné právní síly jako v dobách dávno minulých. Chodové však v přesvědčení, že některá práva mají potvrzena od králů i písemně, nehodlali ustoupit ani o krok. To lze samozřejmě přičíst i jejich vrozené tvrdohlavosti, kterou jsou Chodové v okolí Domažlic pověstní. Nelze se tak divit, že většinou snahy Chodů ztroskotaly, i když byly na velmi dobré cestě ke zdárnému konci. Jakmile se chodští sedláci dozvěděli, že jejich urgence, stížnosti a prosby dostávají reálnějších obrysů, ihned upustili od svých povinností a čekali na kladné vyřízení. Jenže právě toto lze považovat za moment, kterým se vše začalo otáčet k horšímu. Domnívám se, že kdyby si Chodové vždy nebyli tak jisti svým vítězstvím dopředu a setrvali v konání svých daných povinností, budoucnost v regionu se mohla již několikrát ubírat zcela jiným směrem.

Druhým možným vysvětlením, a s prvním velmi úzce propojeným, je dle mého názoru skutečnost, že se zde střetl David s Goliášem. Na jedné straně totiž stáli chudí, většinou nigramotní, důvěřiví a práva neznalí chodští sedláci a na straně druhé bohaté a mocné šlechtické rody, které mohly díky svým právníkům a značným vlivným známostem mnohdy zvrátit i pro ně nepříznivě se vyvíjející pře. Jak jsem již popsal ve své práci, mnohdy totiž nastaly situace, kdy Chodové byli opravdu v právu a jejich apelům mělo být vyhověno, ale buďto nesehnali pro svoje zastupování advokáta, který se nebál jít do procesu proti vlivným šlechtickým rodům, anebo naopak tito šlechticové neváhali použít všech dostupných kontaktů a intrik k ovlivnění konečného rozhodnutí v jejich prospěch. *Jednalo se o marný boj čestnosti s podlostí, věrnosti se zradou a touhy po spravedlnosti se zlovůlí moci a bohatých. Jednoznačně se ukázalo, jak často a snadno lež zvítězí nad pravdou. Potvrdilo se, že lumpové spolu drží více než ti slušní a že je velmi důležité a prospěšné mít známé na správných místech a že podvádět je třeba co nejdržeji a bez jakýchkoli skrupulí.*³⁷¹

---

³⁷¹ J. Bílek – Bílá místa české historie 1, ..., s. 318.

V této rigorózní práci jsem se také pokusil podívat na problematiku chodského boje za stará zvyková práva nejen pohledem historickým, ale především pohledem právním. Pohledem právníka, který již více než 10 let právo praktikuje na denní bázi, a tak je schopen přinést i v některých ohledech poněkud odlišný vhled do problematiky uznávání zvykových práv, obyčejů a snah Chodů tyto urputně bránit i za cenu soudních pří, odnětí svobody a trestů nucených prací hlavních představitelů tohoto odboje. S ohledem na fakt, že nikdo z historiků, z jejichž děl jsem při vypracování této práce vycházel, nebyl právníkem, může poměrně snadno dojít i k tomu, že přístup těchto autorů k některým krokům a činům Chodů může být svým způsobem benevolentnější než je ten můj, a nemusí být vždy právně až tak přesný a striktní, jak by asi platné právo té doby vyžadovalo. To samozřejmě ale neznamená, že by se jednalo o názory špatné či chybné, jen nemusely dostatečně reflektovat právní stránku věci.

S ohledem na skutečnost, že jsem převážnou většinu této rigorózní práce tvořil v době, kdy byl běžný život omezen opatřeními proti šíření onemocnění COVID-19, nebylo možné využívat ani služeb archivů a pracovat ve větší míře s archivními materiály. Z tohoto důvodu jsem se tedy snažil co možná nejvíce a co nejrozsáhleji obsáhnout alespoň veškerou literaturu, která se daným tématem zabývá.

Na úplný závěr lze tedy konstatovat, že snahy Chodů o uznání jejich práv, o sebezprosení, odpor proti vrchnostenskému útlaku a zákulisním šlechtickým intrikám, snahy o získání své prosté svobody a hrdosti, byly předem odsouzeny ke konečnému neúspěchu a ke krvavému konci. Při znalostech všech historických konsekvencí a po prostudování četných zdrojů a pramenů se domnívám, že si mohu na tomto místě dovolit konstatovat, že rozsudek smrti nad Janem Sladkým Kozinou a jeho následná exekuce, nebyly ničím jiným, než obyčejnou a typickou justiční vraždou!

Právě však tímto odhodláním hrdinně bránit svá práva a čest i za cenu svého života či života svých blízkých, se rodí osobnosti a hrdinové, které si historie pamatuje, a na které si i po staletích stojí za to vzpomenout a vzdát jim hold ...

16.) Resume

In my rigorous thesis I focused on a detailed introduction to the history of the Chodsko region and especially to the Chods of Domažlice as the fundamental determinants of the course of history in this area. My main goal was to create a comprehensive insight into the history of the region and its inhabitants living in the vicinity of the Czech-German border, their meritorious activity in guarding the border forests, for which they were rewarded with royal freedoms and privileges for that time exceptional. The essential theme of this rigorous thesis is the struggle of these privileged inhabitants against the nobility, who oppressed them in their rights and the resulting subsequent efforts to preserve these rights until the moment when one of them paid for this brave struggle with the most precious thing that even a poor man has - his life.

I have deliberately ended this historical excursion with the execution of Jan Sladký, called Kozina, since in my opinion, this event in particular was the final end to the heroic and brave struggle of the Chods for the preservation of their old rights. While it is true that the Chods continued to express their discontent with their servile status and with the oppression of the overlords in the following centuries, it never reached the same level and intensity as at the end of the 17th century and the Chods were never again so united and determined to defend one another and all together their rights as they were in Kozina's time. From the perspective of modern times, it is almost unbelievable and hard to understand that to the last woman, the last child or old woman, all the inhabitants of 11 villages managed to unite, rise up and fight resolutely for a common cause against a common oppressor, determined to lay down even their lives!

At this point, the question must be asked why the struggle for rights, freedoms and against oppression, which was carried out without arms, bloodlessly and not too aggressively, ended up with harsh capital punishments and public execution of the “chief” of the rebellious subjects, especially if we take into account that from the beginning, the Chods were the favourites of all Czech kings and Roman emperors because of their important service in the protection of the borderland, for which the latter gave them a considerable number of privileges. In my opinion and with the knowledge of the historical consequences, there are two possible explanations.

In my opinion, the first reason is the fact that the Chods stubbornly defended their old customary law, which, however, over time gradually lost the legal force with the changes in legal systems. This was a typical anachronism, i.e. sometimes fanatical idea of the Chods that their old customary laws still have the same legal force after centuries as in times long past. However, the Chods, convinced that some rights were confirmed by kings in writing as well, were not going to retreat a step. Of course, this can also be attributed to their innate stubbornness, for which the Chods are famous, especially in the Domažlice area. Thus, it is not surprising that most of the Chods' efforts failed, even though they were well on their way to a successful end. As soon as the Chods peasants learned that their urgings, complaints and pleas were taking on a more realistic shape, they immediately abandoned their duties and waited for a positive response. However, this is the precise moment when everything began to take a turn for the worse. I believe that if the Chods had not always been so sure of their victory ahead and had persisted in doing their given duties, the future in the region could have taken a completely different direction several times.

The second possible explanation, which is very closely related to the first one, is in my opinion the fact that it was the combat between David and Goliath. For on the one part stood the poor, mostly illiterate, gullible Chods peasants not knowing the law, and on the other part, the rich and powerful noble families who, thanks to their lawyers and influential acquaintances, could often turn the tide of an unfavourable situation. As I have already explained in my thesis, there were many situations when the Chods were really in the right and their appeals should have been granted, but either they did not find a lawyer to represent them who was not afraid to go to trial against the influential noble families, or on the contrary, these noblemen did not hesitate to use all available contacts and intrigues to influence the final decision in their favour. This was a futile struggle between honesty and meanness, loyalty and treachery, and the desire for justice and the malice of power and wealth. It showed conclusively how often and how easily falsehood triumphs over truth. It was confirmed that the crooks stick together more than the decent ones, and that it is very important and useful to have friends in the right places, and that cheating should be done as boldly and unscrupulously as possible.

In this rigorous thesis, I also tried to look at the issue of the Chods struggle for the old customary law not only from a historical point of view, but above all from a legal perspective. Through the eyes of a lawyer, who has been practicing law on a daily basis for more than ten years and is thus able to bring, even in some respects, a somewhat different insight into the issue of the recognition of customary law, customs and the efforts of the Chods to defend them fiercely, even at the cost of court cases, imprisonment and forced labour sentences of the main representatives of this resistance. With respect to the fact that none of the historians on whose works I have drawn in the elaboration of the thesis was a lawyer, it may well be that the approach of these authors to some of the actions and deeds of the Chods may in some ways be more benevolent than mine, and may not always be as precise and strict as the prevailing law of the time would probably require. This does not mean, of course, that their views were wrong or erroneous, they just may not have been sufficiently reflective of the point of law.

In view of the fact that I was elaborating the vast majority of this rigorous thesis at a time when everyday life was restricted by measures to prevent the spread of COVID-19, it was not possible to use the services of archives and to work extensively with archival material. For this reason, I have tried as much as possible to reflect as extensively as possible all the literature dealing with the subject.

In conclusion, it can be stated that the efforts of the Chods to have their rights recognised, to assert themselves, to resist the oppression of the upper class and the backstage intrigues of the nobility, to regain their simple freedom and pride, were doomed to final failure and a bloody end. Knowing all the historical consequences and having studied numerous sources, I believe that I can take the liberty of stating that the death sentence on Jan Sladký Kozina and the subsequent execution were nothing more than an ordinary and typical judicial murder.

However, it is precisely through this determination to heroically defend one's rights and honour, even at the cost of one's life or the lives of one's loved ones, that personalities and heroes are born, whom history remembers and whom it is worth remembering and paying tribute to even centuries later...

17.) Seznam použitých zdrojů

A. literatura:

- **Baar Jindřich Šimon, Teplý František** – Klenčí. Městečko na Chodsku, Praha 1909,
- **Baar Jindřich Šimon, Teplý František a Hruška Jan František** – Chodská čítanka, Obziny tisky, Vyškov, 1927,
- **Bílek Jiří** – Bílá místa české historie 1, 17. století: Poslední noc velkého vojevůdce, *Do roka a do dne, Lomikare! aneb stále nepoučitelní Chodové*, Vyd. 1., Praha: Knižní klub, 2010, s. 317-382,
- **Blau Josef** – Zur älteren Geschichte der Tauser Choden, Josef Blau. In: *Mein Böhmerwald: Monatshefte für heimisches Schrifttum, Kunst und Geschichte*. Roč. 7, č. 7/8, Prachatice: Herbert Marouschek, 1943, s. 24-30,
- **Cvačka Jakub** – Vo Kozinovi ha vo Lomikarovi, Č.A.T., Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské, České Budějovice, 1946,
- **Dudák Vladislav** a kolektiv – Český les, Příroda, Historie, Život, Praha: Baset, 2005,
- **Emler Josef** – Domažlice a Chodové ku konci XVI. věku a na začátku věku XVII., podává Josef Emler. Památky archeologické, Ročník VIII., č. 4 (1868/1869), s. 264-282,
- **Fišer Marcel** – Umění v Domažlicích, Horažďovice: Centrum pro dějiny sochařství Horažďovice o. s., Umění ve veřejném prostoru, 2015,
- **Halada Jan** – Lexikon české šlechty II., Praha: Akropolis, Praha, 1993,
- **Hrbata Zdeněk** – Kozinův Újezd, In: Česká Literatura, roč. 43, č. 1, 1995, s. 57-70,
- **Janečková Jitka** – Poprava Jana Sladkého Koziny v Plzni, In: *Minulostí Západočeského kraje XLI/1*, Plzeň: Albis international, 2006, s. 57-111,
- **Janečková Jitka** – „Druhý život“ Jana Sladkého Koziny v legendách a tradicích, In: *Minulostí Západočeského kraje XLII/1*, Plzeň: Albis international, 2007, s. 153-234,

- **Jánský Jiří** – Kronika česko-bavorské hranice, Díl I. (1400-1426), Od války Václava IV. s Ruprechtem Falckým k počátkům husitské ofenzivy, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2001,
- **Jánský Jiří** – Kronika česko-bavorské hranice, Díl II. (1427-1437), Od bouří velkých bitev a spanilých jízd k basilejským kompaktátům, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2003,
- **Jánský Jiří** – Kronika česko-bavorské hranice, Díl III. (1437-1457), Od rozbujelých pohraničních válek za českého bezkráloví k velké pacifikaci za krále Ladislava Pohrobka. Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2003,
- **Jánský Jiří** – Kronika česko-bavorské hranice, Díl IV. (1458-1478), Doba krále Jiřího a první období jagellonské vlády - boje s křižáky a odboje Zelenohorské jednoty a bocklerů, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2004,
- **Jánský Jiří** – Kronika česko-bavorské hranice, Díl V. (1479-1506), Od obchodní konjunktury po olomouckém míru přes bouřlivou dobu levlářské války, sporů o hranice a česká léna až k válce o landshutské dědictví, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2005,
- **Jánský Jiří** – Páni ze Švamberka - pětisetletá sága rodu s erbem labutě. Druhé rozšířené a upravené vydání, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2020,
- **Jirásek Alois** – Psohlavci, Praha: J. Otto, 1916,
- **Koutná Jana** – Historie domažlických Chodů, Klenčí pod Čerchovem: obec Klenčí pod Čerchovem, 1. vydání, 2000,
- **Kramařík Jaroslav** – Látky a motivy nejstarších verzí kozinovské pověsti, In: Český Lid, roč. 50, číslo 6, Etnologický ústav Akademie věd ČR, Praha, 1963, str. 321-331,
- **Krčmář Luděk** – Poznámka pod čarou ke kritickému myšlení badatele, In: Hláška, Zpravodaj klubu Augusta Sedláčka, č. 3, ročník XIV., Plzeň, 2003, s. 45-47,
- **Macháček Fridolin** - Dějiny Chodů u Domažlic, sepsal František Roubík Recenze: *Český časopis historický*, 37, č. 3-4, 1931, s. 604-613,
- **Malý Karel** – Práva městská Království českého (edice s komentářem), Karolinum, Praha, 2013,
- **Maur Eduard** – Chodové: historie a historická tradice, Univerzita Karlova, 1. vydání, Praha, 1984,

- **Maur Eduard** – Kozina a Lomikar, Slovo k historii, číslo 20, nakladatelství Melantrich, Praha, 1989,
- **Maur Eduard** – Spor o smysl chodských dějin, In: Západočeský historický sborník 3, Státní oblastní archiv Plzeň, Plzeň, 1997, str. 165-184,
- **Maur Eduard** – Chody, Chodovy a Chodové, In: Západočeský historický sborník 5, Státní oblastní archiv Plzeň, Plzeň, 1999, str. 5-25,
- **Maur Eduard** – Die Choden. In: Deutsche und Tschechen: Geschichte - Kultur - Politik / herausgegeben von Walter Koschmal, Marek Nekula, Joachim Rogall; mit einem Geleitwort von Václav Havel München: Beck, 2001, s. 603-610,
- **Michl František, Roubík František** – Chodské vesnice: [cyklus kreseb 11 historických chodských vesnic akademického malíře Fr. Michla], Edice Obzor, sv. 4, Domažlice: Josef Hofmann, Domažlice, 1939,
- **Mikulec Jiří** – Lidový (naivní) monarchismus v barokních Čechách a jeho zdroje, In: Barokní Praha - barokní Čechie 1620-1740, Sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách, Praha, Anežský klášter a Clam-Gallasův palác, 24.-27. září 2001/ Praha: Scriptorium, 2004 s. 363-375,
- **Novotný Miloš** – Říkalo se mu Kozina, Újezd: obecní úřad Újezd, 2015,
- **Opravil Miroslav** – Zločin v českých dějinách, *Příběh desátý: Poprava Jana Sladkého-Koziny*, Praha: Naše vojsko, Praha, 2010,
- **Otto Jan** – Ottův slovník naučný, Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, 15. Díl *Krajčij – Ligustrum*, Praha: J. Otto, 1900,
- **Otto Jan** – Ottův slovník naučný, Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, 16. Díl *Lih – Media*, Praha: J. Otto, 1900,
- **Pangerl Matthias** – Die Choden zu Taus: ein Beitrag zur Geschichte der Unterthänigkeits-Verhältnisse im Böhmerwalde. Prag: Verlag des Vereines, 1875,
- **Perlinger Werner, Procházka Zdeněk** - Burgen im bayerisch-böhmischen Grenzland: ihre Wiederentdeckung = Hrady v česko-bavorském pohraničí [Překlad: Hana Tatárková], Stadt Furth i. Wald, Město Domažlice, 1996,
- **Profous Antonín** – Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny, Praha I. 1947, II. 1949, III. 1951, IV. 1957,
- **Procházka Zdeněk** – Domažlicko a Kdyňsko, Historicko-turistický průvodce č. 5, Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 1996,

- **Randa Hippolyt** – Chodové a jejich osudy. Historické pojednání pro náš bodrý lid v Pošumavsku, Domažlice: K. Prunner, Domažlice, 1887,
- **Roubík František** – Z dějin trhanovského zámku: věnováno persekvované jednotě Sokol v Trhanově, Trhanov: Tělocvičná jednota Sokol, 1947,
- **Roubík František** – O Janu Sladkém Kozinovi, Plzeňsko, List pro vlastivědu Západních Čech, ročník X., číslo 2, 1928,
- **Roubík František** – Dějiny Chodů u Domažlic, Sborník archivu min. vnitra republiky československé, svazek IV. a V, Praha: Ministerstvo vnitra republiky československé, 1931,
- **Roubík František** – Zápas Chodů za svobodu, Stopami věků: Monografie z čes. dějin kulturních, 2. vyd., Praha, 1939,
- **Roubík František** – Chodské majestáty, ve prospěch Baarovy společnosti v Domažlicích uspořádal a přeložil, I. vydání, Praha 1940,
- **Roubík František, Váchal Karel** – Boj chodského lidu, Krajské nakladatelství Plzeň, Plzeň, 1962,
- **Roubík František** – Místodržitelství v Čechách v letech 1577-1749, In: *Sborník archivních prací*, Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra Roč. 17, č. 2 (1967), s. 539-603,
- **Sedláček August** – Českomoravská heraldika II., část zvláštní/August Sedláček, Praha: Akademie, 1925,
- **Sedláček August** – Hrady, zámky a tvrze království českého, díl IX Domažlicko a Klatovsko, Nakladatelství Argo, Praha, 1996,
- **Schiebl Jaroslav** – Radnice královského města Plzně: průvodčí příručka, Plzeň 1912,
- **Schiebl Jaroslav, Koubek Karel** - Plzeň v pověsti, legendě, tradici a škádlivce. 2. vyd. Plzeň: Vlastivědné nakladatelství Marie Lábkové, 1933,
- **Sladký Václav** – Zastánci práv chodského lidu, Sdružení chodského národopisu v Domažlicích, Domažlice, 1948,
- **Sokol Petr, Hajšman Jan** – Po stopách plzeňské spravedlnosti. Historie a topografie hrdelního soudnictví, Domažlice, Nakladatelství Českého lesa, 2010,

- **Stránský Pavel, Ryba Bohumil** – Český stát: Okřík, Pavel Stránský ze Zápské Stránky; přeložil Bohumil Ryba, V MKP 1. vydání Praha: Městská knihovna v Praze, 2018,
- **Šašík Zdeněk** – Chodská rebelie (1695), Kauzy č. 8, Přelomová historická událost v detailním pohledu, Extra Publishing, Brno, 2012,
- **Šimáček František** – Chodové, strážcové českých hranic, Obraz národopisný a dějepisný, Praha 1901,
- **Teplý František** – Chodové ve sporu s Lomikary, nakladatelství F. Obzina, Vyškov, 1926,
- **Vilímek Jan** – České album, Sběrka podobizen předních českých velikánů, mužů i žen práce, kteří život svůj zasvětili povznesení národa svého, Praha, dostupné online,
- **Vrba Jan** – Chodsko pod Haltravou: [Chodové, nikoli Psohlavci a jejich pravý znak; Chodské pergameny]: tři přednášky, Knihovna Okresního sboru osvětového ve Kdyni, Kdyně, 1924,
- **Vrba Jan** – Chodsko, Průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k „Chodským rebeliím“, Praha: Otto, 1928,
- **Vrba Jan** – Domažlice, Pevná vlasti hráz, Domažlice, 1947,
- **Weisel G. Leopold** – Der Chodenprozess (Panorama, 1848), Aus dem Neumarker Landestor: die Volkskunde eines Aufklärers herausgegeben von Josef Blau. Reichenberg: F. Kraus, 1926,
- **Zíbrt Čeněk** – Jan Sladký Kozina, In: Národní listy, Roč. 48, č. 238, 29.08.1908, s. 1,
- Domažlické listy, 1885, Úvodník, č. 35.

B. archivní prameny a edice pramenů:

- Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský, díl II privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1225 až 1419, Praha, 1948,
- Codex juris municipalis regni Bohemiae, ed. J. Čelakovský-G. Friedrich, díl III privilegia královských měst venkovských v království českém z let 1420 až 1526, Praha, 1948,
- Práva městská Království českého a Markrabství moravského spolu s jejich krátkou sumou od M. Pavla Kristiána z Koldína. Ed. J. Jireček, Praha 1876,
- Zákoník zemský království Českého: Landes-Gesetz-Blatt für das Königreich Böhmen. Prag: Statthalterei-Buchdruckerei, 1892, 1 sv.

18.) Přílohy

a) Portrét Jana Sladkého Koziny od Jana Vilímka.

Zdroj: Jan Vilímek - České album, Sběrka podobizen předních českých velikánů, mužů i žen práce, kteří život svůj zasvětili povznesení národa svého, Praha, dostupné online.

b) Pomník Jana Sladkého Koziny na vrchu Hrádek nad Újezdem.

c) Kresba popravы Jana Sladkého Koziny.

Zdroj: F. Šimáček - Chodové, strážcové českých hranic, Obraz národopisný a dějepisný, 1901.

d) Pamětní kámen na místě popraviště v Plzni.

e) Statek Jana Sladkého Koziny v Újezdě.

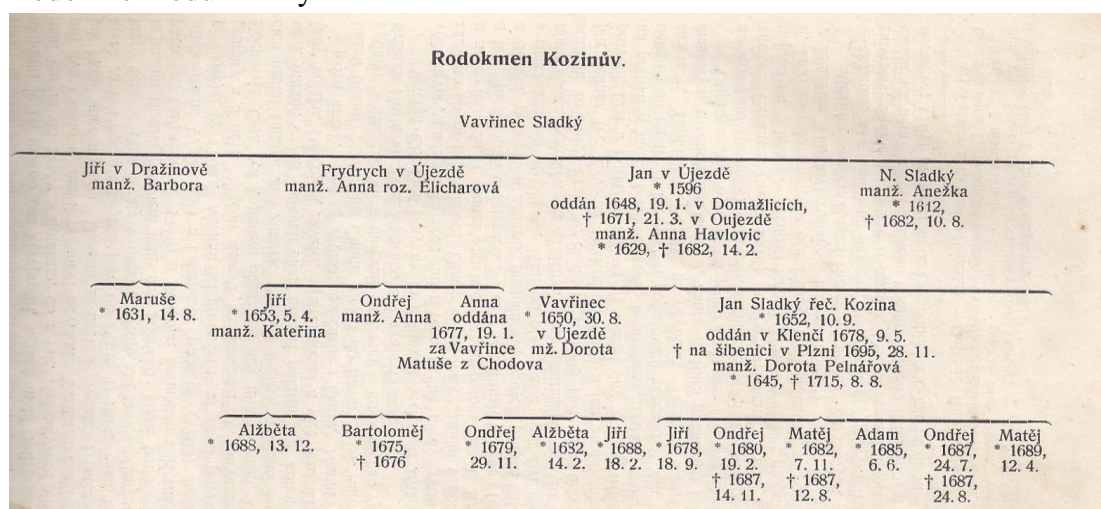
Štít Kozinova statku - ulomené ruce s čákanem a pergamenovým svitkem ze sochy J. S. Koziny na Hrádku. Viz pozn. č. 365 na straně 157.

f) Domažlice – náměstí.

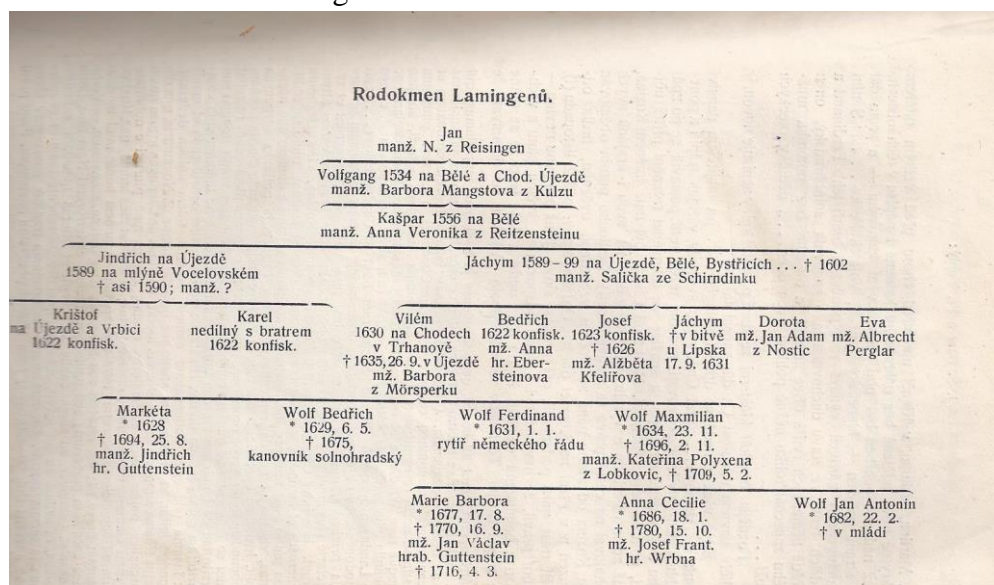

g) Rodokmen rodu Sladkých.

Zdroj: BAAR Jindřich Šimon, TEPLÝ František - Klenčí. Městečko na Chodsku, Praha 1909, s. 84.

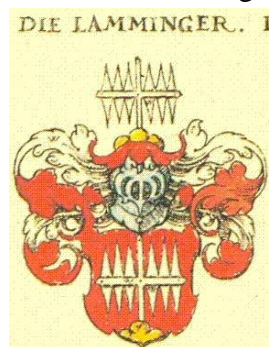
h) Rodokmen rodu Lamminger von Albenreuth.

Zdroj: BAAR Jindřich Šimon, TEPLÝ František - Klenčí. Městečko na Chodsku, Praha 1909, s. 87.

i) Erb rodu Lamminger von Albenreuth.

Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Lamingerov%C3%A9_z_Albenreuthu

j) Pamětní medaile a prapor 10. pěšího střeleckého pluku Jana Sladkého Koziny

Zdroj: <http://www.vhu.cz/exhibit/pametni-medaile-10-streleckeho-pluku-jana-sladkeho-koziny/>

k) Chodský hrad (zámek) v Domažlicích.

l) Československá poštovní známka z 28. 11. 1945

m) Rozloha Lamingerovského panství v r. 1697

Zdroj: Maur Eduard - Kozina a Lomikar, Slovo k historii, Příloha deníku Svobodné slovo, číslo 20, Praha: nakladatelství Melantrich, Praha, 1989, s. 8.